MUZAFFER İLHAN
ERDOST

HAPİSANEYE ÜNİVERSİTE ÜNİVERSİTEYE CAMİ

İslamın Siyasallaşması
Bilimin İslamlaşması

ONUR
YAYINLARI

BİRİNCİ BASKI
Kasım 2015

HAPİSANEYE
ÜNİVERSİTE
ÜNİVERSİTEYE
CAMİ

İSLAMIN SİYASALLAŞMASI
BİLİMİN İSLAMLAŞMASI

MUZAFFER İLHAN ERDOST

KUBAN MATBAACILIK
ANKARA
ISBN 978-975-351-054-7

İÇİ

7 Her Evden Götürüldü İlhan
8 Başöğretmen
13 Dinin Siyasallaşması ve Olası Amaçları
24 Aklın ve Bilimin Büyük Hapishanesinde Her Üniversiteye Bir Cami
39 Çankaya ve Türban
43 Darwin ve Şeriat
48 Aydın, Bilim, Din
55 Din, Aydın, Din
58 Bilimi Şeriatın Süzgecinden Süzmek
63 Fetih ve Fatih / Dünyanın İslama Göre Yeniden Yapılanması için Eğitim
69 Fatih ve Fetih / Siirt Konuşması ve Beş Kriteri
74 Kefen Giyenler / Kefen Giydirenler
79 "Türk Halkının Avrupalı Dostları"na Yollanmamış Mektup
89 Dinin Siyasallaşması, Eğitimin Dinselleşmesi, Bilimin İslamlaşması
106 Bilim, Dine Tutsak Ediliyor
109 "İdealist Anlayış Bilimselliği Kuşatıyor."
112 Felsefe mi? Hangi Felsefe?
117 İnanç, Kültür ve Siyaset Kıskacında Aleviler
123 Seçim mi? Referandum mu?
126 Ulusal Olamamak, Dindar Olmak
133 "Yeni Anayasa" ve Şifresi
137 Teokratik Faşizm, Ulusal İstanç (Milli İrade)
144 "Dindar" mı? "Laik" mi?
148 Laiklik, Dinin Siyasallaşması ve Şiddet
178 12 Eylül: Tuzak ve Kapan
199 Saidi Nursi Öğretisi ve Bilimin İslamlaşması
216 Nakşbendi Tarikatı ve Seyit Taha
220 "Din, Bilim ve İdeoloji" Tartışmaları
250 Hizbullah (İlim Grubu)

272 Niçin Ulusal Eğitim, Neden Köy Enstitüleri
298 "Ayaktakımı", "Milli İrade" ve Taksim
301 Cumhuriyetin 75. Yılında İnsan Hakları Açısından Nasıl Bir Cumhuriyet?
305 Ankara: Bağımsızlığın Başkenti
308 Samsun'a Çıkmak
313 İki Çanakkale, Bir Hitabe!

HER EVDEN GÖTÜRÜLDÜ İLHAN...

Bağımsızlığın başkenti Ankara'da, Kızılay'da, kitabevine gidiyorum.

Büyükşehir Belediyesinin reklam panosunda, laikliğin ve ulusal bağımsızlığın, yani Kemal Atatürk'ün düşmanı Saidi Nursi'nin bilgisayarda beş-on kez yıkanmış kocaman portresi. Kararmış yüreğim, bir kez daha kararıyor.

Aynı gün, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının, laikliğin, ulusal bağımsızlığın üzerine düşen karanlığı aydınlatan iddianamesi.

Aynı gün, ekranlarda devasa Atatürk portresinin dibinde Walt Disney'in "Miki Fare"si büyüklüğünde Erdoğan'ın kükreyen fotoğrafı.

"Silahlı örgüte üye olmak"tan, "eşkıya" olarak, geceyarısı evi basılan, Atatürkçülüğün yani laikliğin, ulusal bağımsızlığın Cumhuriyetle yaşıt abidesi, bin yıllık bilgesi İlhan Selçuk.

Aynı gün, ekranda devasa Atatürk portresiyle yanyana devasa Erdoğan porresi ve dibinde, 1950'li yılların İstanbul Sıkıyönetim Komutanı "Kavanoz Paşa"nın gürleyişini anımsatan Başbakan Erdoğan'ın sesi...

İlhan Selçuk'a özel not:

O gün İzmir'deydim. "Ulusaldan Evrensele Nazım Hikmet"i konuşacaktım. Salon doluydu. Hepsi Nazım Hikmet'ti. Dakikalarca İlhan Selçuk'u alkışladılar.

Akşam evi aradım. Rana, "Muzaffer çok üzülüyorum, diyordu. Sanki İlhan Selçuk bizim evden götürüldü..."

Yalnız bizim evden mi?

Yurdun hemen her evinden götürüldü İlhan.

Beyaz Sarayın kiraladığı evler hariç!..

Cumhuriyet, 24 Mart 2008
Kan ile Kardeş, s.10

BAŞÖĞRETMEN*

"Geçmiş tahta başına
Atatürk'üm ders verir..."

İlhan Demirarslan'ın şiirinde bir dize, dizede bir fotoğraf. Fotoğrafta bir bahçe, bahçede kara tahta. Tahtada a, b, c ...

Tahta başında Kemal Atatürk. Giyimiyle zarif, duruşuyla uygar, anlatımıyla engin.

Elinde tebeşir, ders veriyor.

Uluslaşma yolunda yürüyen ulusa.

Bu, aynı zamanda, tekke ve medreseden mektebe / okula devrimsel evrimleşmenin de fotoğrafıdır.

Aklın ve bilimin özgürleşmesinin, insanın insanlaşmasının fotoğrafı.

Koca bir ulusu oluşturan bireylerin, tarikat, mezhep, din gibi inanç birliğine kölece bağımlılıktan kendini arındırmaya ve özgür bireylere dönüşmeye başlamasının da fotoğrafıdır.

Köleci ve feodal sistemin kölesi ve serfi olmaktan ulusun

* 24 Kasım (2007) Öğretmenler Gününde, Ankara'da, Anadolu Eğitimciler Derneğinin Vecihi Timuroğlu'na "Başöğretmen Ödülü"nün verildiği toplantıda yapılan konuşma.

bireyi olmaya başlamasının da fotoğrafıdır bu fotoğraf.

Boy gibi, soy gibi bağlarla aşiretine, kabilesine bağlılıktan, toprak sahibine ve toprağa bağımlılıktan ve bağlardan kurtuluşa doğru yürüyüşe başladığının da fotoğrafıdır bu fotoğraf.

Kısacası, insan olarak insanlaşmasının, birey olarak özgürleşmesinin, ulus olmanın ve ulusun özgür bireyleri olmanın fotoğrafıdır bu fotoğraf.

Bugünün özel anlamında, "Eğitim Birliği Yasasıyla" yaşama geçecek olan Cumhuriyet Türkiyesinin de fotoğrafıdır.

Sormak gerekir:

Neyin birliğidir, eğitim birliği?

Aklın birliğidir.

Bilimin birliğidir.

Bilimsel dünya görüşünün, maddi dünya anlayışının birliğidir.

Yani, "Eğitim Birliği", din ve aklın birliği anlamında bir birlik değil, kendini dinsel inançtan ve dogmalardan yalıtmış, özgürleşmiş aklın birliğidir.

Özgürleşmiş aklın, bilimin ve bilimselliğin, eğitim ve öğretimin tek yolu ve yöntemi olduğu bir birliktir. Dinsel dogmalardan arındığı için laik, bilimsellikle donanımlı, maddi dünya anlayışının, eğitim ve öğretimin tek belirleyici yöntemi olması anlamında bir birliktir.

o

İlk ve karanlık çağları aydınlatan din, aklın özgürleşmesinin, bilimin ve teknikbilimin açılımının engeli olduğu ölçüde, ortaçağ karanlığının, aklın karartılmasının, bilimin ve bilimselliğin kuşatılıp tutsaklaştırılmasının siyasal gücü de olacaktır.

Ulusal kurtuluş devrimi, nasıl ki Kongreler dönemi, Heyeti Temsiliye dönemi, Meclis dönemi gibi başlıca üç aşama içerirse, Meclis dönemi de, ulusal savaş dönemi, andlaşma dönemi, cumhuriyeti kurma dönemi olarak üç aşama içerir.

Savaş döneminden andlaşmalar dönemine geçileceği uğrakta, Ankara'ya gelen Saidi Kürdi, milletvekilleri arasında namaz kılanların azlığından yakınarak kaleme alacağı Arapça bildiride, Şark'ı aklın ve fennin değil, dinin ve vahyin kurtaracağı görüşü-

nü yineleyerek, gerçek kurtuluşun ve ilerlemenin bilimle değil, dinle, akılla değil vahiyle, olanaklı olduğunu yazar ve söyler. Sürekli yinelediği şarka enbiyanın, garba feylesofların ve bilim adamlarının gönderilmesinin nedeninin, şarkı dinin ve vahyin, garbı aklın ve bilimin kalkındıracağı görüşünü yineleyerek, Ankara hükümetinin, aklı ve bilimi değil, dini ve vahyi esas almasını önerecektir. Gazi Mustafa Kemal ise, Cumhuriyetin 10. yılında, "az zamanda çok işler başarmış" olmalarının nedeninin, gelişme ve uygarlık yolunda yürüyen ulusun elinde ve kafasında tuttuğu müspet ilim meşalesi olduğunu vurgulayacaktır.

Mustafa Kemal'in manevi mirası bilim ve akıl olmuştur. Laikliğe, akla ve bilime, dolayısıyla Başöğretmen Kemal Atatürk'ün öğretisine karşıt görüşler geliştiren Saidi Nursi, Cumhuriyetin başarıya ulaşmış olmasından kaygıya kapılarak, aklın ve bilimin, anarşizme, siyonizme, ateizme, komünizme götürdüğü görüşünü öğretisinin temeline oturtmuş ve her biri bir cehalet anıtı olan Risalei Nur'ları "telif" etmeye başlamış, fizik ve kimya gibi yabancı bilimlerin sömürge bilimleri olduklarını için şeriat süzgecinden süzülerek alınması gerektiğini ileri sürmüştü. Başöğretmen Atatürk'e karşı açtığı savaşı, akla ve bilime karşı açtığı savaşı, ateizme, anarşizme, siyonizme karşı savaş şemsiyesi altında sürdürmüştür. Saidi Nursi'nin savaşı, aslında uluslaşmaya, ulus-devlete, bağımsızlığa karşı bir savaştır.

1950'lerde "Yeşil Kuşak", günümüzde Büyük Ortadoğu Projesi ve ılımlı İslam, Saidi Nursi'nin görüşlerinden yararlanılarak geliştirilmiştir. Saidi Nursi, Müslümanlarla İsevilerin, anarşizme, ateizme ve komünizme karşı, dinin, siyasal silah olarak kullanılmasını önermiş, Arapların ve Türklerin İslam kimlikleriyle birleşmelerini istemiş, Amerika Birleşik Devletlerinin İslam ülkelerini desteklemesinden ve bunlara yakınlaşmasından İslam birliği için olumlu sonuçlar türetmiş, bugünkü Vatikan-Gülen yakınlaşmasının ve Büyük Ortadoğu Projesinin ilk görüşleri Saidi Nursi tarafından ortaya konmuştu.

Saidi Nursi/Kürdi, 1890'larda, Tanzimatla kurulan ve dındışı eğitim kurumları olan "mektep"lere din dersi, medreselere de fen dersi konmasını istemiş, tekkelerin de ehil kişilerin elinde olmasını istemişti.

1950'li yıllar, Yeşil Kuşak politikası, yani CENTO üyesi Türkiye, İran ve Pakistan'da dinin canlandırılması adı altında dinin siyasallaşması, yani tarikat ve cemaatleri siyasal etkinlik sağlanmış, mekteplere/okullara din dersi, yeni açılan imam-hatip okullarına fen dersi konmuş, Kuran kursları ehil hocaların elinde, küçük dimağlar, akıl ve bilimden yalıtılarak taassubun tutsağı haline getirilmiştir. Bir başka deyişle, Eğitim Birliği Yasası, 1950'li yıllardan günümüze tağşiş edilerek, akıl ve bilim, din ve vahyin egemenliği altına alınmıştır.

Başöğretmenle özdeşleştirdiğimiz akıl ve bilim meşalesinin yerini, aklı ve bilimi cehennem ateşinde yakmakta olan Saidi Nursi öğretisi almıştır.

Laikliği din ve inanç özgürlüğü olarak algılayarak, laiklik, siyasallaşan dinin tutsağı haline getirilmiştir. Teokratikleşen demokrasi ve küresel egemenliğe endeksli parlamento-içi darbe, bugün laik cumhuriyetin yerine, fiilen teokratik cumhuriyeti / Saidi Nursi'nin deyişiyle "dindar cumhuriyeti" geçirmiş bulunuyor. Biz ise, bir hayali yaşatıyor, bir hayal adına, Başöğretmen adına ödül verebiliyoruz.

o

Bunları, bugün burada vereceğimiz ödülü yadsımak için söylediğim sanılmasın. Bugün, burada, Kemal Atatürk'ün gerçekten Başöğretmen olarak ulusal bağımsızlıktan uluslaşmaya giden çetin yolda, Türk ulusunun yürüdüğü gelişme ve uygarlık yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşaleyi yurdun dört bucağına taşımış, o meşalenin alevinde kuşakları özveriyle aydınlatmış birine Başöğretmen ödülünü vermiş olmamızın, benim açımdan, Başöğretmen olmaktan daha büyük bir anlamı var: Yazarı, çizeri, tüm aydınıyla, bilim adamıyla, sanatı ve sanatçısıyla, bugün yere atılmış ve çiğnenmiş Türkiye Büyük Millet Meclisinden Çankaya'ya paspas yapılmış Mustafa Kemal Atatürk öğretisini, o artık kendisi olduğumuz, "müspet ilim" meşalesini, bağımsızlık ve özgürlük meşalesini, düşürüldüğü yerden kaldırmak, laik ve gerçekten demokratik Türkiye'nin bağrında yeniden tutuşturmak için buradayız.

Çünkü, Vecihi Timuroğlu, a, b, c'nin ışığında, aklın ve bilimin aydınlığında Başöğretmenin öğretmenidir ve binlerce öğrencinin başöğretmenidir.

Vecihi Timuroğlu, ulusal bağımsızlıktan ulus olma çetin sürecinde, saraya ve halifeye bağlılıktan, tarikatına ve şeyhine bağımlılıktan, toprağa ve toprak sahibine kölece bağlılıktan ve bağımlılıktan, ulusun özgür bireyleri olma yolunda, demokratikleşmenin ve uluslaşmanın en çetin yolunda, öğretmenlerin öğretmeni olarak özgürlük savaşçısı başöğretmenlerimizden biridir de.

Vecihi Timuroğlu, gericiliğin faşizmle elele, okulları kuşattığı günlerin özgürlük kavgacısı, adı yazılmamış kahramanıdır da.

Vecihi Timuroğlu, Başöğretmenin öğretmeni olarak, öğrencilerin başöğretmeni olarak Türkiye coğrafyasının, kentlerinin, ovalarının, dağlarının, ırmaklarının kişisel adıdır da. Nereye gittimse orada, nerede durdumsa orada, bir ya da birkaç öğrencisini Vecihi Timuroğlu'na soru sorarken, kimi zaman da sorgularken gördüm çünkü.

Vecihi Timuroğlu, felsefenin tarihiyle değil, tarihin felsefesiyle yoğrulmuş, dinin kendisini olduğu kadar dinin felsefesiyle donanımlı öğretmenimizdir de.

o

Devrim devrimdir, devrimciler devrimcidir. Ulusal demokratik devrim, sosyalist devrim değildir kuşkusuz. Ama biri ötekinin yadsınması değil, önceki sonrakinin anası, sonraki öncekinin ebesidir. Marx'ı ve marksizmi iyi özümsemiş, Türkiye gerçeğiyle iyi yoğurmuş kararlı bir sosyalist olarak belirteyim ki, Kemal Atatürk'ü ve onun devrimini, ulusal demokratik devrimi devrimimiz olarak ne kadar kucaklıyorsak, bu devrimle özdeşleşmiş Kemal Atatürk'ü aynı sevgi, aynı duyarlık ve coşkuyla kucaklıyoruz.

Biz onu bugün çok arıyor, çok özlüyoruz.

24 Kasım 2007, Ankara.
Patika, Ekim-Aralık 2008, Sayı: 63
Türkiye 2009, s. 115-120

DİNİN SİYASALLAŞTIRILMASI VE OLASI AMAÇLARI

1. ULUSAL MECLİS VE ULUSAL İSTENÇ

"23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı", bayram oluşunu, Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılış günü olan 23 Nisan 1920'den alır.

Kurtuluş Savaşı, fiilen bu Meclisle başlamış, Cumhuriyet bu Mecliste kurulmuştur. Kongre dönemi (*Erzurum-Sivas: 7 Ağustos 1919-4 Eylül 1919*), Heyeti Temsiliye dönemi (*4 Eylül 1919-23 Nisan 1920*) ve Meclis dönemi (*23 Nisan 1920 - 29 Ekim 1923*), "eski Osmanlı İmparatorluğundan yeni bir Türkiye devletinin doğuşuna",[1] yani Cumhuriyete giden yolun kilometre taşları olarak da nitelenebilir.

Cumhuriyet, feodal-devletin ulus-devlete, teokratik-devletin laik-devlete devrimci dönüşümünü simgeler.

Egemenlik/hakimiyet, saltanat ve hilafetten doğrudan ulusa geçmiş; ulus, ulus olarak istencini/iradesini, Türkiye Büyük Millet Meclisinde gerçekleştirmiştir.

"Egemenlik"in ulusun kendisinde olmasını, egemenliğin salt saltanat makamından onun ümmetine geçmiş olmasıyla değil, ümmetin ulusa, tebaanın yurttaşa dönüşmüş olmasıyla

birlikte düşünmek gerekir.

Dolayısıyla egemenliği belirleyen istenç/irade, tebaa olarak saltanata, ümmet olarak hilafete (ya da dinsel kurumlara) bağlı ve bağımlı olan bireyin, etnik, dinsel ya da mezhepsel istenci değil, özgürleşen bireyin ulusal istencidir.

Ulusal/milli istenç, ulusun, siyasal olan istencidir. Cemaati/tebaayı ulus yapan da, yeni ekonomik ve siyasal birlik olan ulus istencidir. Bunun temsil edildiği yer, Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, ulusun en üst siyasal kurumudur, dinsel bir kurum değildir. Sorun bu kadar yalındır. Bu kurumu, dinsel bir kurum gibi algılamak, dinsel bir kuruma dönüştürmeyi istemek, Cumhuriyetin temel ilkeleriyle oynamak demektir. Çünkü, dinsel istencin, siyasal istençle özdeşleştirilmesi, ve giderek dinsel istencin siyasal istencin yerine konması, siyasal erki, kaçınılmaz olarak demokratik-olmayan girdaplara sürükler.

2. SİYASAL ERK VE YETKİLERİ

Ulusal istencin, ulusun siyasal istenci olduğunun belirtildiği yerde, "genel oy"un niteliğinin de salt siyasal olduğu burada belirtilmek gerekir. Seçmen, verdiği oy ile, (oy verdiği kişi ya da kişilere) kendisinin yurttaş olarak sahip olduğu siyasal yetkisini, belirlenen süre için devretmiş sayılır. Seçilen kişi ve kişilerin kullandıkları yetki, seçen kişilerin onlara devrettiği yetkidir, bu da siyasaldır. Bu yetki, sınırsız bir yetki de değildir, seçen açısından olduğu gibi seçilen açısından da, Anayasayla ve özellikle de Anayasanın değiştirilemez maddeleriyle/ilkeleriyle sınırlandırılmış bir yetkidir.

Bunun, hukuk dilinde yetkin söylemini, Cumhurbaşkanı Sezer, 19 Mayıs (2004) mesajında açıklığa kavuşturmuştu. Cumhurbaşkanı Sezer, mesajında, "devletin siyasal, sosyal, hukuksal, ekonomik hiçbir alanının din kurallarıyla *düzenlenemeyeceğini*" belirtmiş, "egemenlik hakkı" ile "milletin verdiği yetki"nin mutlak (sınırsız) bir yetki olmadığını açıklama gereği duymuştu.[2]

Aynı günlerde, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Nuri Ok da,

"milli iradenin, her istediğini yapma yetkisini vermediği"ni belirterek, siyasal erkin yetkisinin sonsuz ve sınırsız olmadığını, egemenliğin de, keyfi, ulusal kimlikten uzaklaşmış bir egemenlik olamayacağını belirtiyordu.[3]

Cumhurbaşkanı Sezer'in siyasal erkin yetkisinin "sınırlarını" belirleyen mesajının, Yargıtay Başsavcısı Ok'un AKP hükümetini "şeriat heveslileri var" diye uyaran açıklamasının, 23 Nisan 2004'te Meclis Başkanı ve Başbakanın, Meclis'in kimliğini karartan ve "ulusal egemenliği" "tağşiş" eden davranış ve konuşmaları nedeniyle yapılmış konuşmalar olduğunu düşünmek sanırız yanlış olmayacaktır.

3. ANAYASAL LAİKLİK VE SINIRLARI

Cumhurbaşkanı Sezer, bu yıl, 12 Nisanda verdiği Harp Akademileri Konferansında, "irtica tehdidinin kaygı verici boyutlara ulaştığı" uyarısında bulundu.

Laiklik ilkesinin, "dinin toplumsal, siyasal ve hukuksal bir güç ve düzenleyici olmasını *önleyen* temel ilke" olduğunun altını çizen Cumhurbaşkanı, laikliği, salt din ve inanç özgürlüğü olarak tanımlamanın, (1) Anayasada açımlanan laiklik ilkesinin saptırılmasına, (2) laikliğin sınırlarını aşan din ve inanç özgürlüğünün, devletin ekonomik, sosyal, siyasal ve hukuksal temel düzenini din kurallarına dayandırma özgürlüğü olarak algılanmasına ve (3) bizzat laiklik ilkesinin, laiklik adı altında kendi karşıtına dönüştürülmesinin bir aracı olarak kullanılmak istenmesine yolaçacağına dikkat çekti.[4]

Cumhurbaşkanı Sezer'in laiklik ve irtica ile ilgili uyarılarına negatif yanıtlar, Meclis Başkanı Bülent Arınç ve Başbakan Recep Tayyib Erdoğan'dan gelecekti. İlkin "Kutlu Doğum Haftası" nedeniyle, ikincisi "Ulusal Egemenlik" ve "Çocuk Bayramı" dolayısıyla.

Sahne: Kocatepe Camisi salonu. Meclis Başkanı Arınç, ilkin "Kutlu Doğum Haftası"nı kutlayarak, Cumhurbaşkanı Sezer'in öncelikli tehlike saydığı "irtica tehlikesi"ni dolaylı bir biçimde yanıtlıyor. Önündeki gülü alarak, türbanlı hanımıyla yanyana ön sırada oturan Başbakan Erdoğan'a uzatıyor. Rica ediyor.

"Sevgili Peygamber efendimizin doğum gününü", siyasal partilere birer "Kutlu Doğum Günü" gülü göndererek kutlamalarını istiyor. Siyasal partileri sayarken, "hatta", Kürt kimliği öne çıkarılarak, siyasi partilerin dışına iteledikleri Demokratik Toplum Partisine de bir gül göndermesini söylüyor. Yani sağ-sol, laik-antilaik, Türk-Kürt, sünni-alevi ayırmıyor. Çünkü, o, islamı, siyasal birliğin ortak paydası, *tek birleştiricisi* olarak algılıyor. Siyasal birliğin de, islamın tutkalıyla sağlanacağı inancında.

Bu sahneler televizyondan izlendiğine göre, kameralar önceden yerlerini almış olmalı. "İbadet gizlidir!" derdi büyüklerimiz. Ama bu ibadet değil ki... İzlediğimiz tam seyirlik bir oyun. Meclis Başkanı, sanki Sudanlı şeyhinin çadırında, "başı açık" ortaoyunu oynuyor. Öyle ki, gözler Karagöz'ü arıyor.

Meclis Başkanı Arınç, Doğum Günü Kutlama'sının yapıldığı mekanda, Kocatepe Camisi çıkışında, Cumhurbaşkanı Sezer'in konuşmasına Anayasadan birebir yansıtılmış olan laiklik tanımını duyumsatan bir yaklaşımla, laikliğin yeniden tartışılmasını öneriyor. Sezer'in özellikle vurguladığı gibi, laikliği, "salt din ve inanç özgürlüğü olarak" niteleyen ve bu özgürlüğü, "devletin temel düzenini din kurallarına dayandırma özgürlüğü" olarak algılayan bir anlayışı, Anayasadaki laikliğin yerine geçirme çabası içinde Arınç.

Cumhurbaşkanı olarak Turgut Özal, "federasyon"u tartışmaya açtığı zaman, Uğur Mumcu, "Federasyonu herkes tartışabilir, bir tek cumhurbaşkanı tartışamaz!" diye yazmıştı. Mumcu'nun söylemini yineleyerek belirtelim ki, laiklik tanımını herkes tartışabilir, ama Meclis Başkanı tartışamaz, özellikle de laikliğin Anayasal tanımını "Meclis Başkanı" olarak kaldığı sürece, hiçbir biçimde tartışmaya hakkı yoktur. Ne var ki, Arınç, duruşuyla, davranışıyla olduğu kadar, konuşmalarıyla da, laikliği hemen her gün tartışıyor; laikliği ad ya da sıfat olarak koruyarak teokratik devlet ilkesinin başına oturtmaya çalışıyor. Yani Anayasal suç işliyor.

4. "ULUS"UN EGEMENLİĞİ VE "ALLAH"IN EGEMENLİĞİ

"Çocuk Bayramı" dolayısıyla Başkanlık koltuğunda, asker-

lik yaşını "kaçırmış" "başı açık" bir midi-çocuk temsil ediyor Meclis Başkanını.

"Ulusal Egemenlik Bayramı" dolayısıyla, Kemal Atatürk'ün "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" özsözünü, Başbakan Erdoğan, tabağın sevdiği postu yere vurması gibi, yerden yere vuruyor: "Birgün gelecek, duvarda değil, milletin kendisinde olacak egemenlik!" diyor.

Kısacası biri, cennetin yolunu politikayla döşüyor; öteki politikayı cehennemin ateşinde pişiriyor. Meclis'ten kokular geliyor yani. Doğal ki lavanta kokusu değil.

Açıklamak da gerekiyor:

Çünkü, "gün gelecek, milletin kendisinde olacak" olan egemenlik, duvardaki egemenlik değildir. Yani duvarda "cansız" duran egemenliğin bir gün halkın içinde canlanacağı amacını içermiyor Tayyib'in sözleri.

Genel oy ve çok partili parlamenter sistem, ulusun egemenliğini gerçekleştirmesinin ve yaşama geçirmesinin araçlarıdır. Nasıl ki, Büyük Millet Meclisi, egemenlik yetkisini, ulusun tek tek bireylerinin birleşen ve bütünleşen siyasal iradesinden alıyorsa, milletvekilleri de, namaz kılıp oruç tutmak için değil, ulusun siyasal temsilcileri olarak bulunuyorlar Mecliste. Onların kendilerine ulusun geçici olarak devrettiği egemenlik, duvarda, Kemal Atatürk'ün özsözünde açımlanan egemenliktir, yani ulusun kendisindeki egemenliktir. Ama onlar, bu egemenliği yadsıyan bir başka egemenliği alkışlamaktadırlar. Kuzuların sessizliğini bozan alkışlarıyla, onlar da ulusun kendilerine devrettiği ve bizzat yükümlendikleri "ulusal" egemenlik günahından kurtulacakları o "bir gün"ü bekliyorlarmış gibi!

Sorunun cahili kalmamak gerekiyor. Yani "duvar"daki egemenlik ulusundur söylemindeki "egemenlik" kavramıyla, Tayyib'in milletin kendisinde olacak dediği "egemenlik"in anlamlarının birbirinden farklı ya da karşıt kavramlar olduğunu bilmek de gerekiyor. Çünkü biri, duvardaki "ulus"un egemenliğini, öteki "Allah"ın egemenliğini amaçlıyor.

Tayyib'in, "milletin kendisinde olacak" dediği egemenlik, ulusal egemenlik değil, onun dinsel inancında ifadesini bulan islami inancı göre ifade edilen egemenliktir. İslami inanca göre

egemenlik ise, ulusun değil, Allah'ındır. "*Egemenlik Allah'ındır*" inancında olanlar, egemenliğin halka/ulusa ait olduğunu öngören çağdaş siyasal anlayışı, "***şirk***" olarak nite-lerler. "***Şirk***" ise, "günahların en büyüğü"dür.[5]

Başbakan Erdoğan'ın "Egemenlik Allah'ındır" inancını, 1994'te Ümraniye'de dile getirdiğini burada anımsatalım. Şöyle demişti Erdoğan: "... 'Ben müslümanım' diyenin bir de 'aynı zamanda laikim' demesi mümkün değil. Niye? Çünkü müslümanın yaratıcısı Allah kesin hakimiyet sahibidir. ''Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir' koskoca bir yalan. Egemenlik kayıtsız şartsız Allah'ındır." Bu sözler, gene Erdoğan'ın 1994'te dile getirdiği "Elhamdülillah şeriatçıyız" sözlerinin başlık yapıldığı 17 Kasım 2005 günlü *Cumhuriyet*'te yinelendi.

Tayyip Erdoğan, imam-hatip öğrencisi olarak "günahların en büyüğü" olan, egemenliğin halkın/ulusun olduğu görüşüne karşıt olan "*Egemenlik Allah'ındır*!" inancında olabilir. İmam kimliği ve anlayışıyla "duvar"daki egemenliğin, bir "şirk", "büyük bir günah" olduğu inancını taşıyabilir. Ama, ulusun/milletin ona devrettiği yetki, Anayasanın yurttaşlarına tanıdığı, Anayasa ile belirlenen ve sınırlanan yetkidir. İnançlarına göre değil, "milletvekili" olarak, "başbakan" olarak, Anayasanın belirlediği ve sınırladığı siyasal görev ve sorumluluklara bağlı ve bağımlıdır. Çünkü onun, başlangıçta seçilmek için kullandığı istenç, milletvekili olarak edeceği yeminle belirlenmiş ve sınırlanmıştır. Siyasal erkin başı olarak, o, Anayasanın kendisine verdiği görevle görevlendirilmiş ve sorumluluklarla sınırlandırılmıştır.

5. "SEÇİLMİŞ KİŞİ" VE "ŞEKİL VE RESİM OLAN CUMHURİYET"

İlhan Selçuk, "Bülent Arınç *vantrilok* değil ama karnından konuşuyor" diyor ve ekliyor: Ama "*muradını açıkça dile getiremiyor*".[6]

Tayyip Erdoğan'ın ise "Bir gün gelecek, milli egemenlik duvarda değil, milletin kendisinde olacak!" sözüne gönderme yaparak, onun da karnından konuştuğunu yazıyor ve ekliyor: "*Ama dedikleri açık seçik*".[7]

Arınç ve Erdoğan'ın birbiri ardına yaptıkları açıklamalar, birbirlerinin "baş olmak" yarışına da bağlanıyor.

"Baş olmak"la, yaygın olarak, Çankaya'ya baş olmak duyumsatılıyorsa da, öyle anlaşılıyor ki, olgular ve açıklamalar, yalnızca Çankaya'yı değil, ülke sınırlarını aşıyor. Bu nedenle de, laiklik ilkesinin "tağşiş" edilerek, laik cumhuriyetten dindar cumhuriyete "vites değiştirilerek" geçilmek istenmesinin arkasında gizlenen amacı bilmek gerekiyor.

Tayyib'in partisi, genel seçmenin %25, oy veren seçmenin %34 oyuyla ve Mecliste %70 sandalyeyle temsil edilmeye başlandığı zaman, Korkut Özal, bir televizyon konuşmasında, onun "seçilmiş kişi" olduğunu söylüyor; daha Başkan Bush'un "icazet"ini almadan, yani seçilmeden önce, "o, seçilmiş kişidir" diyordu.

"Seçilmiş kişi" sözüyle, o kişinin Allah tarafından seçilmiş olduğunun dile getirildiğini belirtelim. Bu seçilmiş kişilerin her yüzyılda bir Kuran'ın yenileyicisi olarak görevlendirildiğine, ve bunun, Kuran'ın "gaybi bilgileri" arasında bulunduğuna inanıldığını da ekleyelim.

Bu "seçilmiş kişiler"den biri olduğunu, Kuran'ın gaybi bilgileri arasında kendi kendine bulgulamış olan Saidi Nursi, "kendisinden sonra gelecek mübarek zat"ın, yani "seçilmiş kişi"nin, vazifeleri arasında, "şeriatı icra ve tatbik etmek" olduğunu, "hilafet-i islamiyeyi ittihad-ı islama bina ederek İsevi ruhanileriyle ittifak edip, din-i islama hizmet edeceğini" buyurmuştu![8]

Gene Saidi Nursi'nin 1923'te Ankara'da Mecliste konuştuğunu hayal ettiği "hutbe"sinde yazıldığı gibi, "devlet başkanı olacak zat dine bağlı olmalı" ve "alemi islamda yapılacak inkılaplar, islamiyetin desatirine (kurallarına) uygun olmalı"ydı. Bir başka deyişle, Saidi Nursi, islami kurallara uymayan hükümetin gayri-meşru olacağı inancındaydı. Bir bakıma, Kemal Atatürk dönemi hükümetlerini, Saidi Nursi, "gayri meşru" olarak nitelemişti. Üstelik, "*Meclis'in aynı zamanda hilafet görevi görmesi* gerektiğini" söylemiş,[9] "Şarkı" akıl ve bilimin değil, din ve inancın ayağa kaldıracağını ileri sürmüştü. Şapka giymiş olmayı ve giydirmeyi "zındık"lık olarak nitelemiş, "şekil ve resim olan Cumhuriyet"e karşı, "dindar manada cumhuriyeti" savunmuş-

tu. Amerika Birleşik Devletleri'nin, yeni kurulan müslüman devletleri okşadığını ve müslümanlığı koruduğunu söylediği yerde, hıristiyanlıkla müslümanlığın birleşerek ateizme (ki, laiklik her zaman bu kavram içinde algılatılmaya çalışılmıştır) karşı savaşmasını önermiş, bu görüşleri dolayısıyla *Time*'a konu olmuştu.[10]

6. TÜRKİYE: "İSLAMIN LİDERİ"

Saidi Nursi'nin görüşlerinin pratiğe yansıyan izdüşümünü şöyle çerçeveleyebiliriz:

Yerkürenin, sistemler/ideolojiler (kapitalist/sosyalist) arası değil, uygarlıklar (ve gerçekte dinler) arası çatışmalara sahne olacağı biçiminde özetlenebilecek Pentagon'ın 1940'lı yıllarda geliştirdiği teorisini, Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra yineleyerek pazarlamış bulunan Samuel Huntington, Türkiye'ye geldiğinde, bu teorinin içini dışına çevirerek, bu kez, Türkiye'nin, islamın lideri olarak, islam içi ve dışı çatışmaları önleyeceğini, islama ve bütün dünyaya *büyük bir model* olacağını söyleyecekti.

Çağrı, sahibini bulmakta, "ben burdayım" diye koordinatlarını açıklamakta gecikmeyecekti.

Huntington'ın, Osmanlıları örnekleyerek ve tarihi anımsatarak, Türkiye'yi, laik bir ülke olarak değil, modern ve demokratik bir ülke olarak, islamın liderleğine, dünyaya ve islama büyük bir model olmaya çağırdığı tarihten önce,[11] ABD Başkanı Bill Clinton, Endonezya'da bir camide, "İslamda hilafet düzeninin yeniden kurulmasını" önerecekti: "İslam dünyasının bir başı (halifesi) yok. Hıristiyanlığın Papa gibi bir kurumu var. ... İslam dininin gerçek bir lideri (Halifesi) olsa, onu Beyaz Saraya çağırır, diyalog başlatırdık."[12] Türkiye'ye geldiği zaman Clinton, o zaman başbakan olan Tansu Hanımın elini sıkarak "hilafet"i ne zaman oluşturacaklarını soracak, Parlamento'da ise, "Atatürk olmasaydı şimdi biz burada olmazdık" diyecekti.

"Halife"yi olmasa da, halifeliğe "seçilmiş kişi" olarak kendini namzet görteren Tayyip Erdoğan'ı Beyaz Saraya çağırma mutluluğuna Başkan Bush (II) erecektir! Şöyle ki, Tayyip

Erdoğan, 3 Kasım (2002) seçimlerinden *bir yıl önce*, "Amerika'dan kendisini çağırmasını istemiş"[13] *gazetecilere* verdiği iftar yemeğinde, "demokrasinin islam ülkelerine de gelmesi gerektiğini" yinelemişti. Huntington'ın, "Türkiye'nin, islama ve dünyaya büyük bir model olacağı" sözlerini yineler gibi, Tayyib Erdoğan da, "Türkiye model görevi üstlenebilir!" diyecekti.[14] (*Radikal*, 6 Aralık 2001)

Yineleyelim: Erdoğan bu sözleri *basına verdiği* bir iftar yemeğinde söylemişti; yani mesajın ileticileri, alıcı adresi de açıklıyordu!

7. BÜYÜK İSLAM BİRLİĞİ: HİLAFET VE HALİFE

İki Amerikalı yazar Jacob Heilbrunn ve Michael Lind, 2 Ocak 1996'da *New York Times*'da yayınladıkları "Üçüncü Amerikan İmparatorluğu" başlıklı yazılarında, Başkan Clinton'ın Bosna'ya 20 bin asker gönderme yönündeki kararına özel bir önem vermişlerdi. Yazarlara göre, Bosna'nın bir müslüman devlet olarak varlığını sürdürmesi, ABD'nin, Batılı müttefiklerinden daha istekli olmasının nedeni, "İran Körfezinden Balkanlara kadar *müslüman ulusların resmi olmayan birliğinin lideri* olarak ABD'nin *üstlendiği yeni* rolü"nü açıklıyordu.[15]

Yazarlar, ayrıca, üçüncü Amerikan imparatorluğunun kalbinin, bir zamanlar Osmanlı Türklerinin egemen olduğu bu bölgelerde attığını belirttikleri gibi, Osmanlı İmparatorluğunun İran'ın batı sınırından Kuzey Afrika'nın batı sınırına değin hemen tüm Arap, yani müslüman dünyasını Büyük Ortadoğu Projesi içersine alan İslam Birliğinin halifesi olarak, Türkiye, islam dünyasına model oluşturabilir ve onun "lideri" olabilirdi.

Her konunun olduğu gibi, halifeliğin de, alan için olduğu kadar veren için de ortak payları ve paydaları olmak gerekir. Özellikle de "at pazarlığı" yapılan Beyaz Sarayda.

Paylardan biri, Adriyatik kıyısından Çin Seddine ulanan Avrasya'ydı. Bu alanda 225 milyonluk Türk ve müslüman konfederasyonunu kurmak Özal'a nasip olacaktı, olmadı.

Öteki, Büyük Ortadoğu Projesi. Çoğunlukla müslüman-Araplardan oluşuyor.

Ama her ikisinin de ortak paydası islamdı. Irak'ın ve Irak'a saldıracak 62 bin asker, 255 uçak, 67 helikopter için ülke topraklarını işgalciye açma sözünü veren Tayyib'in de müslüman olması gibi.

Mısır Başkanı Mübarek, Büyük Ortadoğu Projesi ilk dillendirildiği zaman, kaygısını Abdullah Gül'e iletmiş, Gül de, "Bu projenin dışında kalamayız!" yanıtını vermişti.

Tayyib Erdoğan ise, "Büyük Ortadoğu projesinin figüranı değil, aktörü olacağız!" diyor, bir başka konuşmasında, "ABD'nin Büyük Ortadoğu Projesi içinde Diyarbakır'ı merkez yapacaklarını" söylüyordu.[16]

Kuzey kuşağı müslüman-*Türklerden*, güney kuşağı müslüman-*Araplardan*, ortası/merkezi müslüman-*Kürtlerden* oluşan, yani *Avrasya-Ortadoğu-Büyük Ortadoğu*'yu kucaklayan, emperyalist sistemin, kendine, birbirine ve birbirlerine düşmanlaştırdığı islam ülkelerini tek bir lider/halife aracılığıyla, yani Türkiye üzerineden gütmeyi ve güdülemeyi amaçlıyor Beyaz Saray. Tasarımsal fotoğraf bile bize ürkünç geliyor, insan "Aman Tanrım!" demekten kendini alamıyor.

"Baş olmak" için çekişmelere bakıldığında ise akla şu soru geliyor: Laik Cumhuriyetin başkenti Çankaya, dindar manada cumhuriyetin merkezi mi olacak, yoksa islam birliğinin hilafet makamı mı? Öyle görünüyor ki ikisi de.

Toroslardan Akdeniz kıyısına inmiş Türkmenlerin bir özsözüyle bitireyim:

"*Sürü baş dönünce topal keçi başa geçer!*"

7 Mayıs 2006, Ankara
Cumhuriyet, 31 Mayıs, 1-2 Haziran 2006.

NOTLAR

[1] Gazi M. Kemal, *Nutuk/Söylev*, TTK, c. II, s. 830/831.

[2] "Sezer'den uyarı dolu 19 Mayıs mesajı / Yetkinizin sınırını bilin", *Cumhuriyet*, 19 Mayıs 2004.

[3] "Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Ok, AKP hükümetini uyardı ve hukuk dersi verdi / Şeriat heveslileri var", *Cumhuriyet*, 22 Mayıs 2004.

[4] "Cumhurbaşkanı Sezer, irticanın kaygı verici boyutlara ulaştığını söyledi / 'Tehlike Büyük'", *Cumhuriyet*, 13 Nisan 2006;

[5] Prof. Dr. Nur Vergin, "İslamda Çağdaşlık ve Türk Demokrasisine Geçişte Rolü", *Küreselleşme, Sivil Toplum ve İslam*, Vadi Yayınları, İstanbul 1959, s. 59 // Sait Halim Paşa, "Şeriatın Hakimliği Gerek", *Buhranlarımız ve Son Eserleri*, İz Yayıncılık, İstanbul 1991, s. 237.

[6] İlhan Selçuk, "Kamundan Konuşan Başkan", *Cumhuriyet*, 25 Nisan 2006.

[7] İlhan Selçuk, "Darbe Kararı Dincilerden", *Cumhuriyet*, 27 Nisan 2006.

[8] Aktaran: Neda Armaner, *İslam Dininden Ayrılan Cereyanlar: Nurculuk, İlahiyat Fakültesi Yayınları*, Ankara 1964, s. 61.

[9] *Mesnevi Nuriye*, s. 80-82 Çetin Özek, *Türkiye'de Gerici Akımlar ve Nurculuğun İçyüzü*, Varlık Yayınları, İstanbul 1964.

[10] Bkz: Muzaffer İlhan Erdost, "Saidi Nursi Öğretisi ve Bilimin İslamlaştırılması", *Kuşatılmış Ülke Kuşatılmış Yazılar*, Onur Yayınları, Ankara 2005, s. 56-74 // "Din, Bilim ve İdeoloji Tartışmaları", *Yeni Dünya Düzenine Zorlanması Odağında Türkiye*, Onur Yayınları, Ankara 1999, s. 149-203.

[11] *Milliyet*, 9 Eylül 1966.

[12] *Türkiye*, 31. 12. 1934 Cengiz Özakıncı, *İblisin Kıblesi*, Otopsi Yayınları, İstanbul 2005, s. 268.

[13] Bkz: Ecevit'in Sedat Ergin'le söyleşisi, *Hürriyet*, 8 Aralık 2002.

[14] *Radikal*, 6 Aralık 2001.

[15] *The New York Times*, 2 Ocak 1996.

[16] 16 Şubat 2004, Kanal D.

AKLIN VE BİLİMİN BÜYÜK HAPİSHANESİNDE HER ÜNİVERSİTEYE BİR CAMİ

Geçen yıl, 7 Kasım İlhan/Kitap Gününe hazırladığımız *Katalog*'a Darwin'in "*Bilgisizliğin (cehaletin) verdiği güveni, bilgi hiçbir zaman verememiştir.*" özsözünü almıştım. Bu yıl, *Mukaddime*'nin tanıtıldığı sayfada, İbni Haldun'un "*İnsanın bilgisizliği doğuştan, bilgi ise kazanılmıştır.*" özsözünü, okurla paylaştım. Ama, televizyonda bir alevi ermişinden Hazreti Ali'nin, "*Her şey bir şeydir, cehalet hiçbir şeydir!*" sözünü işitince, durakladım. Her şey olan "bir şey" *ile* hiçbir şey olan "cehaleti" yazmak istedim.

İşte öykümüz:

Altıncı yüzyılda hiçbir şey olan cehalet, günümüzde, bir şey olan "türban" kılığında, uzay ve astronomi bilgini Prof. Dr. Rennan Pekünlü'yü "**Evren ve Evrim**" konulu dersinden alıp Foça cezaevinin kapısına koyuyordu.

"Kaderin cilvesi!" denebilir miydi?

Cezaevine girmeye hazırlanan Prof. Dr. Pekünlü'nün, kumpasın kendine değil, laikliğe kurulduğunu söylediği konuşmasının yayınlandığı *Cumhuriyet*'te (22 Kasım 2014) "Şimdi her üniversiteye bir cami" haberi vardı. Aynı gün *Birgün*'de ise "Dini tören gibi / Saidi Nursili, Ayetli Öğretmenler Günü" haberi.

"Laikliğe kumpas" neydi? "Her üniversiteye cami" ne demekti? Öğretmenler Gününde, Saidi Nursi'nin dini törene benzer bir törenle anılması ne anlama geliyordu?

Füsun İkikardeş, Pekünlü'nün yaklaşık 4,5 ay sürecek hapis cezasının öyküsünün 16 Mayıs 2012 tarihinde başladığını yazmıştı.

Aynı gün, yani 16 Mayıs 2012'de, biri İzmir'de, diğeri İstanbul'da yapılan iki sempozyum vardı. İstanbul'daki Marmara Üniversitesinde yapılıyordu ve Darwin teorisini çökerttiği iddia edilen, "Yaradılış bilimi" gibi safsatalar içeren Harun Yahya'nın "Evrim Aldatmacası" kitabı tartışılıyordu.

İkincisi, Ege Üniversitesinde Fen Fakültesi bahçesinde yapılan *"Bilimsel Düşünce ve Evrim"* konulu açık hava paneliydi. Eş zamanlı olarak yapılan bu panelde, **Evrimi üniversiteden kovdurma girişimlerine karşı bilimin sesi yükseltilecekti.** Prof. Dr. Rennan Pekünlü bu gerici rüzgara karşı siper olmuş, Darwin'in evrim kuramını ve materyalizmi anlatmıştı. Harun Yahya'nın kitabının ABD bağlantısına dikkat çekmiş, onun esin kaynağının ABD'deki ***Yaradılış Bilimi Araştırma Merkezi*** *(CSRC < Creation Science Research Center)*, diğerinin de ***Yaradılış Araştırma Enstitüsü*** *(ICR < Institute for Creation Research)* olduğunu belirtmişti.

"Prof. Dr. Pekünlü, eşzamanlı olarak düzenlenen iki sempozyumun yapıldığı gün F-tipi basının kumpasına uğramış, başta *Zaman* gazetesi olmak üzere, F-tipi basın, Prof. Dr. Pekünlü'nün "Fakülte binasında türbanlı öğrencileri fişledi, tutanak tutup (derslere girmelerine) izin vermedi." diye başlattıkları kara kampanyada çekilen fotoğrafı bayrak yapmışlardı." (Füsun İkikardeş, *Aydınlık*, 28 Kasım 2014.)

Prof. Dr. Pekünlü'nün anlatımı: "Şikayetçi öğrenciler, benim derslerimden sorumlu bile değillerdi. **16 Mayıs 2012 tarihinde** Cihan Haber Ajansı muhabirleri olduklarını sonradan öğrendiğim üç muhabir, beraberinde getirdikleri 7-8 türbanlı öğrenciyle provokasyon girişiminde bulunmuştu. **Üstelik o gün, C Blok kapısında, Fen Fakültesi Dekanlığının, türbanlı öğrencilerin binalara giremeyeceğine** dair duyurusu asılıydı. Bu öğrenciler engellenmiş olsaydı, o gün derse giremezler, başarısız sayılırlardı. Derse girmişler, başarılı sayılmışlardı." (*Cumhuriyet*, 22 Kasım 2014.)

Muzaffer İlhan ERDOST
Türkiye İnsan Hakları Kurumu (TİHAK) Başkanı
Sol ve Onur Yayınları Sorumlu Yönetmeni

Aklın ve bilimin büyük hapishanesinde her üniversiteye bir cami

Prof. Dr. Pekünlü, 7-8 türbanlı öğrenci üzerinden, tuzağın kendisine değil, kendi şahsında laiklik ilkesine kurulduğunu söylüyor. Ama fotoğrafın karelerinde "türban" olsa da, olayın kaidesine Darwin ve Evrim Kuramına karşı bir düello oturtulmuş bulunuyor. Şu bilgiler önemli: "Pekünlü cezaevine girmeden önceki son gününü yine aydınlanmaya ayırdı. Bornova'da halka açık verdiği Evren ve Evrim konulu dersine yüzlerce dinleyici katıldı." Bu haber metninden çıkarılabilecek tek sonuç, türban için Darwin'in değil, Darwin için "türban"ın alet olarak kullanılmış olmasıdır.

> Prof. Dr. Pekünlü'nün anlatımı: "Şikâyetçi öğrenciler, benim derslerimden sorumlu bile değillerdi. 16 Mayıs 2012 tarihinde Cihan Haber Ajansı muhabirleri olduklarını sonradan öğrendiğim üç kişi, beraberinde getirdikleri 7-8 türbanlı öğrenciyle provokasyon girişiminde bulunmuştu."

Geçen yıl, 7 Kasım İlhan/Kitap Gününe hazırladığımız Katalog'a Darwin'in *"Bilgisizliğin (cehaletin) verdiği güveni, bilgi hiçbir zaman veremeyecektir."* özsözünü almıştım. Bu yıl, *Mukaddime*'nin tanıtıldığı sayfada, İbni Haldun'un *"İnsanın bilgisizliği doğuştan, bilgi ise kazanılmıştır."* özsözünü, okurla paylaştım. Ama, televizyonda bir Alevi ermişinden Hazreti Ali'nin, *"Her şey bir şeydir, cehalet hiçbir şeydir!"* sözünü işitince, durakladım. Her şey olan "bir şey" ile hiçbir şey olan "cehaleti" yazmak istedim.

İşte öykümüz:

Altıncı yüzyılda hiçbir şey olan cehalet, günümüzde, bir şey olan "türban" kılığında, uzay ve astronomi bilgini Prof. Dr. Reinan Pekünlü'yü **"Evren ve Evrim"** konulu dersinden alıp Foça cezaevinin kapısına koyuyordu.

"Kaderin cilvesi!" denebilir miydi?

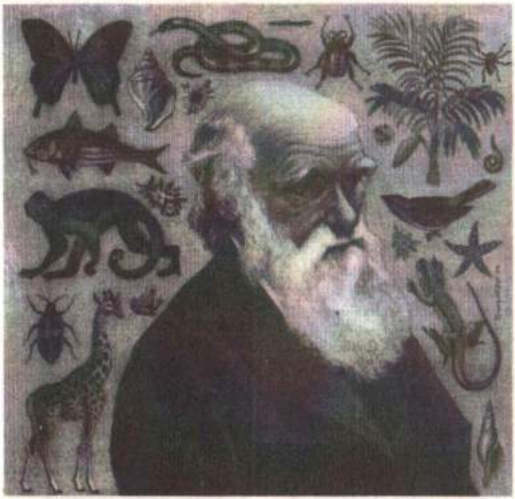
Cezaevine girmeye hazırlanan Prof. Dr. Pekünlü'nün, kumpasın kendine değil, laikliğe kurulduğunu söylediği konuşmasının yayınlandığı *Cumhuriyet*'te (22 Kasım 2014) "Şimdi her üniversitye bir cami" haberi vardı. Aynı gün *Birgün*'de ise "Dini tören gibi/ Saidi Nursili, ayetli Öğretmenler Günü" haberi.

"Laikliğe kumpas" neydi? "Her üniversiteye cami" ne demekti? Öğretmenler Günü'nde, Saidi Nursi'nin dini törene benzer bir törenle anılması ne anlama geliyordu?

Füsun Ilıkardeş, Pekünlü'nün yaklaşık 4,5 ay sürecek hapis cezasının öyküsü-

Prof. Reinan Pekünlü cezaevine girerken, kendi şahsında laikliğe kurulmaya çalışıldığını dile getirmişti.

Darwin, Evrim Kuramında, bitki ve hayvan tüm canlıların "bugünkü görünümleriyle yaratıldıkları" dinsel öğretisinin, doğaşal gerçeklikle bağdaşmadığını kanıtlamıştı.

nün 16 Mayıs 2012 tarihinde başladığını yazmıştı.

Aynı gün, yani 16 Mayıs 2012'de, biri İzmir'de, diğeri İstanbul'da yapılan iki sempozyum vardı. İstanbul'daki Marmara Üniversitesi'nde yapılıyordu ve Darwin teorisini çökerttiği iddia edilen, "Yaradılış bilimi" gibi safsatalar içeren Harun Yahya'nın "Evrim Aldatmacası" kitabı tartışılıyordu.

İkincisi, Ege Üniversitesi'nde Fen Fakültesi bahçesinde yapılan *"Bilimsel Düşünce ve Evrim"* konulu açık hava paneliydi. Eş zamanlı olarak yapılan bu panelde, *Evrimi üniversiteden kovdurma girişimlerine karşı bilimin sesi yükseltilecekti.* Prof. Dr. Rennan Pekünlü bu genici rüzgâra karşı siper olmuş, Darwin'in evrim kuramını ve materyalizmi anlatmıştı. Harun Yahya'nın kitabının ABD bağlantısına dikkat çekmiş, onun esin kaynağının ABD'deki *Yaradılış Bilimi Araştırma Merkezi* (*Creation Science Research Center -CSRC*), diğerinin de *Yaradılış Araştırma Enstitüsü* (*Institute for Creation Research -ICR*) olduğunu belirtmişti.

"Prof. Dr. Pekünlü, eşzamanlı olarak düzenlenen iki sempozyumun yapıldığı gün F-tipi basının kumpasına uğramış, başta *Zaman* gazetesi olmak üzere, F-tipi basın, Prof. Dr. Pekünlü'nün 'Fakülte binasında vermedi.' diye başlattıkları kara kampanyada çekilen fotoğrafı bayrak yapmışlardı." (Füsun İkikardeş, *Aydınlık*, 28 Kasım 2014.)

Prof. Dr. Pekünlü'nün anlatımı: "Şikâyetçi öğrenciler, benim derslerimden soru bile değillerdi. 16 Mayıs 2012 tarihinde Cihan Haber Ajansı muhabirleri olduklarını sonradan öğrendiğim üç kişi, beraberinde getirdikleri 7-8 türbanlı öğrenciyle provokasyon girişiminde bulunmuştu. Üstelik o gün, C Blok kapısında, Fen Fakültesi Dekanlığı'nın, türbanlı öğrencilerin binalara giremeyeceğine dair duyurusu asılıydı. Bu öğrenciler engellenmiş olsaydı, o gün derse giremezler, başarısız sayılırlardı. Derse girmişler, başarılı sayılmışlardı." (*Cumhuriyet*, 22 Kasım 2014.)

"Tuzak" ve "kumpas"! Eşzamanlı iki sempozyumun gerçekleştirildiği gün, Fen Fakültesi bahçesindeki panel sırasında, bir ajanstan üç muhabir, 7-8 türbanlı öğrenciyle bahçede sahne almışlardı.

Prof. Dr. Pekünlü, 7-8 türbanlı öğrenci üzerinden, tuzağın kendisine değil, kendi şahsında laiklik ilkesine kurulduğunu söylüyor. Ama fotoğrafın karelerinde "türban" olsa da, olayın kaldesine Darwin ve Evrim Kuramına karşı bir düello oturtulmuş bulunuyor. Şu bilgilerönemli: "Prof. Dr. Rennan Pekünlü cezaevine girmeden önceki son gününü yine aydınlanmaya ayırdı. Bomova'da halka açık verdiği *Evren ve Evrim* konulu dersine yüzlerce dinleyici katıldı." (*Aydınlık*, 28 Kasım 2014.) Bu haber metninden çıkarılabilecek tek sonuç, türban için Darwin'in değil, Darwin için "türban"ın alet olarak kullanılmış olmasıdır.

Daha özlü bir deyişle, 200 yıldır aklın ve bilimin gelişmesinin önüne çekilen bir tabunun yıkılması sorunudur. Sorun, bu açıdan hem evrensel, hem tarihsel bir sorun olarak önümüzdedir. Darwin ve Evrim Kuramı konusunda ve "türban" açısından

> Evrim Kuramının yaradılış öğretisiyle çatışıklığı, Tanrının yadsınması olarak algılanmıştır ama, Darwin, Köken'de, "Bu kitapta geliştirilen görüşlerin bir dindarın duygularını incitmesi için hiçbir neden göremiyorum." diye yazmış, ardından da, bir Kilise adamının, kendisine "sonunda kendi kendilerine gelişme yeteneği olan biçimlenmelerin yaratıldığına inandığını, bunun kendisini daha yüksek bir tanrı anlayışına götürdüğünü" söylediğini eklemişti.

Zihinsel gelişmelerini tamamlamamış çocuklara, özellikle de kız çocuklara, tek bir ayetini bile anlayamadıkları Kuran'ı ezberleterek, onların akıllarının karartılmasına, bilinçlerinin köreltilmesine siyasetin sahne yapılması, bilimi İslamlaştırma politikası olarak gündemde bulunuyor.

karanlıkta bırakılmış bir iki soruyu yanıtlamamız gerekiyor:

***

İngiliz Kilisesi, doğumunun 200'üncü yılında, "yanlış anladığı, yanlış tepki verdiği, yanlış anlaşılmasına neden olduğu için", Darwin'den özür dilemişti.

Prof. Dr. Pekünlü'nün kendisine kumpas kurulacağı üniversitenin bahçesinde ve cezaevine gireceği günün öncesinde Bornova'da halka açık toplantıda yaptığı konuşmaların özünü ve esasını, Darwin'in *Türlerin Kökeni* kitabı ve *Evrim Kuramı* oluşturuyordu. *Türlerin Kökeni*, ilk kez 1859'da yayınlanmış, 1876'ya değin yedi baskı yapmıştı.

Darwin, 1844'te, kuramını geliştirdiği 200 sayfalık metnini tamamladığı zaman, botanikçi dostu Joseph Hooker'e, "(İlk baştaki görüşümün tam tersine) hemen hemen türlerin değişmez olmadığı kanısına vardım." diye yazmış, "Bu, bir cinayeti itiraf etmek gibi bir şey!" diye de eklemişti.

Evrim Kuramının yaradılış öğretisiyle çatışıldığı, Tanrının yadsınması olarak algılanmıştır ama, Darwin, *Köken*'de, "Bu kitapta geliştirilen görüşlerin bir dindarın duygularını incitmesi için hiçbir neden göremiyorum." diye yazmış, ardından da, bir Kilise adamının, kendisine "*sonunda kendi kendilerine gelişme yeteneği olan biçimlenmelerin yaratıldığına inandığını, bunun kendisini daha yüksek bir tanrı anlayışına götürdüğünü*" söylediğini eklemişti.

Darwin, Evrim Kuramında, bir "yaradan"ın varlığını/ yokluğunu değil, bitki ve hayvanı tüm canlıların "bugünkü görünümleriyle yaratıldıkları" dinsel öğretisinin, doğasal gerçekdikle bağdaşmadığını kanıtlamıştı.

Darwin, "iki yabanıl ırkdan biri olan insanın, uygarlıkta, öteki yabanıl ırk olan maymundan daha yüksek bir aşamaya ulaşmış olmasının nedenini, beyin güçlerinin farklılığıyla" açıklamış, insanın maymundan türediğini değil, insan ile maymunun atalarının aynı olduğunu savlamıştı.

"Medrese ehli" ve "ulema", Kuran'ı hıfzetmekle yetinmeyip, yaradılışla ilgili sure ve ayetleri irdelemiş olsalardı, İslamî yaradılış öğretisi ile Evrim Kuramı arasında, *Kutsal Kitap*'ta olduğundan çok daha fazla örtüşen ayetler bulunduğunu görürlerdi.

Kutsal Kitap'ta, Tanrı, insanları kendi suretinde "erkek ve dişi olarak bugünkü görünümleriyle" yaratmıştır. *Kuran*'da, Allah insanı topraktan yaratmıştır (Rum, 20). Ama, Kutsal Kitap'ta olduğu gibi "bir günde" değil, bugünkü görünümüyle olduğu gibi değil, evrim kuramında olduğu gibi, "*halden hale geçirerek*" (İnsan, 2) yaratır.

"İnsanları topraktan yaratan" Allah, "*insanın yaratılışına çamurdan başlamış*", "*topraktan oluşan bir özden*", sonra bir spermden yaratmış, sonra çiftler haline getirmişti. (Fatır, 11; Nahr, 4; Rum, 20; Secde, 7; Muminun, 12.)

Bir başka deyişle, yeniden kuruluşta, "*bel ile kaburgalar arasından çıkarı bir sudan*" (Tarık, 7) onun neslini üreteden, spermden, yani tek hücreden başlatır, embriyodan doğurma, Evrim sürecine koşut bir süreç ayetlerde yer alır.

Evrim Kuramı ile Kuran'ın yaratılış öğretisinin örtüştüğünü savlemak, ya da Evrimi, Kuran'ın bilgileriyle açıklamak gibi bir düşüncemiz yok doğal ki... Ama esas olarak, insanı, topraktan, sonra topraktan oluşan bir özden yaratan, sonra onu bir "damlacık" yapan, o damlacığı embriyoya dönüştüren, sonra o embriyoyu bir et parçası haline getiren, kemiğe et giydiren, sonra onu bir başka yaratışta yeniden kuran, kısacası "*insanı halden hale geçiren*" "*yaratıcıların en güzeli Allah'ın yüce kudret ve sanatı*"nı (Muminun, 12-14), medrese ehli ve ulema görmekten malul olduğu gibi, spermden (zigota) ve (zigottan) embriyoya, ana kamında geçirilen tüm süreçlerin, bir tek prototipden insana değin geçirdiği aşamaların, tek hücreden evrimleşerek insana ulaştığı milyarlarca değişimin kaba bir "özeti"nin Kuran'da günlük dilde somutlaştığını, ehl-i medrese ve ulema görmekten uzak bulunuyor.

"Darwin'i Şeriatın Süzgecinden Süzmek" adlı yazımdan aldığım bu pasajları, şu paragrafla bitireceğim:

"Her resulü, halkına açık seçik beyanda bulunması için kendi toplumunun diliyle gönderen" (İbrahim, 4) ve "akılları çalıştırmak için Kuran'ın Arapça indirildiğini" (Yusuf, 1) belirten ayetler gözardı edilerek, zihinsel gelişmelerini tamamlamamış çocuklara, özellikle de kız çocuklara, tek bir ayetini bile anlayamadıkları *Kuran*'ı ezberleterek, onların akıllarının karartılmasına,

Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Görmez'in savunduğu "Her üniversiteye bir cami" modeli ile üniversiteler Saidi Nursi'nin "Medresetü'z-Zehra"sına dönüştürülmek istenmektedir.

bilinçlerinin köreltilmesine siyasetin sahne yapılması, bilimi İslamlaştırma politikası olarak gündemde bulunuyor.

Tuzak ve kumpasın arkasında, bence ilkin bu sorun yatıyor.

***

Metnimizin başına dönersek, "Laikliğe kumpas neydi?", "Her üniversiteye bir cami ne demekti?", "Başöğretmen Kemal Atatürk'ün anısına düzenlenen Öğretmenler Gününün, Saidi Nursi'yle ve dini törenle anılması ne anlama geliyor?" sorularına yanıtlar aramıştık.

"Üniversiteye cami ne demekti?" sorusunu, Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Görmez şöyle yanıtlamıştı:

"Türkiye'de yaklaşık 20 milyon genç var. Bu gençlerimize ulaşmak istiyoruz. Şehirlerdeki üniversite camilerini önemsiyoruz. Bu camilerde gençlerle iletişim kuracak din görevlileri hizmet verecek. Onların manevi yönden gelişmesini, camilerden istifade etmesini istiyoruz." (*Cumhuriyet*, 22 Kasım 2014)

Gazetelerdeki haberlerin başlıklarına göre, "80 üniversiteye cami" ya da "Her üniversiteye bir cami" söyleminde örtük duran "cami", halkın beş vakit ibadet için bir araya geldiği, namaz kıldığı cami değil, Saidi Nursi'nin, Cami'ül Ezher'e eş olma tasavvuruyla önerdiği, Medresetü'z Zehra'dır; Medresetü'z Zehra'nın ulema ve şeyhlerin postlarını sereceği bir köşesi, yani zaviyedir.

Bir anlatıma göre, 1890'larda, Van'dan İstanbul'a Saidi Nursi, "mekteplere din dersi, medreselere fen dersi konulmasını" önermek için gelmiştir. Bir anlatıma göre, İstanbul'a, "Şarkta dar-ül fünun" (üniversite) açılması amacıyla gelmiştir. Bu üniversite, Medresetü'z Zehra'dır.

Saidi Nursi'nin kalp ve kafa bütünlüğüyle karakterize ettiği ideal talebenin yetişeceği Medresetü'z Zehra, "bir menzili mektep, bir hücresi medrese, bir köşesi zaviye, salonu dahi hepsinin toplantı yeri olan komplekstен oluşacak medrese, mektep ve tekke arasında ittifakı (birliği) sağlayacaktır. Bu "birlik" ise "En evvel müşkid-i umumi olan, ulema ve meşayih (şeyhler) ve *talebeyi şeriat namına ittihada davet eden*"bir birlik olacaktır.

Saidi Nursi'nin hayalindeki üniversitenin "bir menzili mektep, bir hücresi medrese, bir köşesi zaviye" olacaktır.

Saidi Nursi, "ehl-i medrese, ehl-i mektep, ehl-i tekke"den oluşan bu komplekste, mekteplerde din bilimlerinin ve medreselerde gereksiz duruma gelmiş olan eski bilgilere karşılık yeni bilimlerin okutulmasını, tekkelerde de geniş ve derin bilgi sahibi ulemanın bulunmasını" önerecektir.

Bir menzili mektep, bir hücresi medrese, bir köşesi zaviye (tekke) olarak niteleneen bu komplekste, "geniş ve derin bilgi sahibi ulemanın bulunacağı" zaviye, bugün "her üniversiteye bir cami" söylemindeki "cami"dir.

Gazetelerdeki haberlerin başlıklarına göre, "80 üniversiteye cami" ya da "Her üniversiteye bir cami" söyleminde örtük duran "cami", halkın beş vakit ibadet için bir araya geldiği, namaz kıldığı cami değil, Saidi Nursi'nin, Cami'ül Ezher'e eş olma tasavvuruyla önerdiği, Medresetü'z Zehra'dır; Medresetü'z Zehra'nın ulema ve şeyhlerin postlarını sereceği bir köşesi, yani zaviyedir.

Burada "geniş ve bilgi sahibi ulemanın", "mektep ehli ile medrese ehlini birliğe çağırmasının" yanında, Saidi Nursi, yeni fen bilimlerinin, ahlaken kokuşmuş mekteplier tarafından (şimdiki değerlendirmeyle anarşist olarak yetişen okullular) tarafından değil, "bozulmamış, bu sebeple, halkın itimat ve sevgisini muhafaza eden (Erdoğan'ın da söylediği gibi) ulema ve medreseler kanalıyla, yani din bilginleri ve şeyhler tarafından", *şeriat süzgecinden süzülerek alınmasını önerir.*

Sorunun ikinci püf noktası da buradadır.

Bediüzzaman'dan Çözümler kitabının yazarı İbrahim Canan, "Bediüzzaman'ın, millete mal edilmesi gereken yeni bilimlerin, ilimlerin, 19. yüzyıldan itibaren ortaya çıkan sosyoloji, antropoloji, etnoloji gibi her çeşit beşeri bilimlerin sömürge ilmi olmaları nedeniyle millileştirilemeyeceği için ulema ve şeyhler tarafından şeriat süzgecinden süzülmesi gerektiğini, süzülmezlerse zararlı olacağını belirttiğini" yazacaktır.

"Vicdanın ziyası" ile "aklın nuru"nu, "din ilimleri" ile "medeniyet fenleri"nin birlikte alınmasını/ okutulmasını öneren eski Said'e karşı, yeni Said, İngiliz ortodoks bir aileden gelen Nurcu hanımefendi Meryem Weld'in sözleriyle, "bir tarafa vahiy ve dini, diğer tarafa aklı, bilimi ve felsefeyi koyarak, aklın, bilimin ve felsefenin, din ve vahyin emrinde ve hizmetinde olması gerektiğini görmüş ve dine itaat etmeyen fen ve bilimi yadsımıştı." (Meryem Weld, *İslam, Batı ve Risale-i Nur*, İstanbul 1881, s.35, 83)

Geniş ve derin bilgi sahibi ulemanın, mektep, medrese ve tekkeden sosyoloji, antropoloji gibi, toplumbilim gibi bilimlen şeriat süzgecinden süzecek olan ulemanın, bugün, üniversitelere konduruları camilerde görevlendirilecek din adamları olacağı açıktır. Ama bilimi şeriat süzgecinden süzmek yeterli olmayacak, din ve vahiyle çelişen, bunlara itaat etmeyen akıl, bilim ve materyalist öğreti, reddedilecektir. Doğal ki bilim adamlarını dinsel öğreti üzerinden hizaya getirecek de derin bilgili din adamları olacaktır. Üniversiteye caminin anlamı buradadır. Üniversiteye cami, üniversiteyi medreseleştirme, bilimi ve akıl dışı[illegible]cın kalesine hapsetmektir. Sorun bu değildir, gençlerin namaz kılıcı [illegible] de değil.

Üniversitelere inşa edilmekte olan "cami"lerin yeri nedir diye sorulacak olursa, yineleyelim, Saidi Nursi'nin hayali, "bir menzili mektep, bir hücresi medrese, bir köşesi zaviye" olan Cami-ül Ezher'e eş tasavvur edilen Medreset-üz Zehra'dır. Medreset-üz Zehra'nın bir bölümü, medrese ve mektep talebelerini şeriat namına ittihada davet edecek olan mürşid-i umumi ulemanın ve şeyhlerin postunu serdiği zaviye, üniversiteye yapılmakta olan camidir. Bir başka deyişle, üniversiteye yapılacak bu cami, aslında cami değil ulemanın postunu sereceği tekkedir. Akıl, bilim, materyalist öğreti, din ve bilimin denetiminde, bilim adamı ulema ve şeyhlerin emri altına alınacaktır.

***

"Her üniversiteye bir cami!" haberi üzerine görüşünü açıklayan Üniversite Öğretim Üyeleri Derneği Başkanı Prof. Dr. Tahsin Yeşildere, "Üniversiteler AKP'nin siyasi vesayeti altına girdi. Bundan önce askeri vesayetin altındaydı. Şu anda son rektör atamalarının YÖK'ün tamamıyla kendi düşüncelerinden insanlardan oluşması, dekanların yüzde 80-90'ının kendi siyasal göstergeleri doğrultusunda olmaları, üniversitelere camilerin yapılması, Sünni İslam değerlerinin üniversite üzerine çökmüş olduğunu gösterir." sözleriyle, eğitimin dinselleşmesi, bilimin İslamlaşması, İslamlaşmakla kalmayıp tarikatlaşması ve cemaatleşmesi konusunda bir kumpas

> Şuurlu Öğretmenler Derneği Genel Başkanı İsmail Akkiraz, Eğitim Birliği Yasası'nın "bize ve bizim milli ve manevi değerlerimize ait bir model olmadığını", "uygulanmakta olan bu modelin maneviyatçı değil, materyalist ve batıcı olduğunu", "bizi bitirmek ve yoketmek isteyenlerin bize dayattıkları bir model olduğunu" savlamıştı.

Eğitimde AKP programını savunanlar, "kız-erkek öğrencilerin aynı sınıfta eğitim görmelerinin nesilleri ifsat anlamına geldiğini" de dile getiriyorlar.

açıklanırken, *paralel bir programın* varlığı da duyumsatılmıştı.

Bu program, varlığından o güne değin haberimiz olmayan, 65 ilde örgütlenmiş bulunan Şuurlu Öğretmenler Derneği'nin Genel Başkanı İsmail Akkiraz tarafından basına açıklanmış olan (sanırız) AKP programıydı.

Şuurlu Öğretmenler Derneği Genel Başkanı Akkiraz, Kemal Atatürk'ün "ulusun ortak düşüncesi ve isteğine uygun olarak ulusal, laik, çağdaş, *tek ve bütün* bir eğitim anlayışını yaşama geçirecek" atılım olarak tanımladığı Eğitim Birliği Yasası'nın, "bize ve bizim milli ve manevi değerlerimize ait bir model olmadığını", "uygulanmakta olan bu modelin maneviyatçı değil, materyalist ve batıcı olduğunu", *"bizi bitirmek ve yoketmek isteyenlerin bize dayattıkları bir model olduğunu"* savlamıştı.

Kız-erkek öğrencilerin aynı sınıfta eğitim görmelerinin nesilleri ifsat anlamına geldiğini, okulların, kız ve erkek okulları olarak ayrılmaları gerektiğini savlayan Akkiraz, *(a) "Bütün ders kitaplarının Kuran'a* göre bir daha (yeniden) yazılmasını", *(b)* "insanlığın günümüzde derin bir bunalım içersinde olduğunu, bu bunalımın temelinde, *İslamsız olarak inşa edilmiş bir dünya düzeni bulunduğunu"*, *(c)* "Dünyanın yeniden ve İslamlı inşası için, yeni *fetihlere ve fatihlere* muhtaç hale geldiğimiz" ileri sürmüştü. (*Sol Gazete*, 26 Mayıs 2013.)

Fetih de, fatih de eyerlenmiş at üstünde beklemedeydi. Kendi partisinin bir milletvekilinin sözleriyle *"dünya liderliği kabiliyetinde ve Allah'ın bütün vasıflarını kendisinde toplayan bir lider olarak"* (Aydınlık, 17 Ocak 2014) Recep Tayyip Erdoğan, daha İstanbul Belediye Başkanıyken (12 Aralık 1997'de) *Siirt*'te sunduğu manifestosunda, *"Kardeşlerim,"* demişti, *"şunu bilin ki, altı asır nasıl üç kıta yedi iklime hükmettiysek, Allah'ın izniyle, yeniden üç kıta yedi iklime hükmedeceğiz."*

Niçin? İslamsız olarak inşa edilmiş dünya düzeninin yeniden ve İslamlı inşası için...

Fetih fetihtir...

Fatih fatihtir...

Üç kıta, yedi iklime hükmetmeye Irak'la başlayacaktık; Libya'yı taşlayacaktık; Mısır'da o şeye bulaşacaktık; Suriye'de taçlanacaktık.17 Aralık'ta filan alttan-üstten haşlanacaktık.

Olmayacak, güle oynaya Pekünlü'yü cezaevine koyacaktık.

Akıldan Nazım'ın dizeleri geçiyor:

Seraz çarşısı kör

Seraz çarşısı kapalmış ellerıyle yüzünü

10 Aralık 2014

** Bu yazı, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin Yıldönümü Etkinliği dolayısıyla TİHAK yönetimi adına, sunum olarak yazılmıştır.*

"Tuzak" ve "kumpas"! Eşzamanlı iki sempozyumun gerçekleştirildiği gün, Fen Fakültesi bahçesindeki panel sırasında, bir ajanstan üç muhabir, 7-8 türbanlı öğrenciyle bahçede sahne almışlardı.

Prof. Dr. Pekünlü, 7-8 türbanlı öğrenci üzerinden, tuzağın kendisine değil, kendi şahsında laiklik ilkesine kurulduğunu söylüyor. Ama fotoğrafın karelerinde "türban" olsa da, olayın kaidesine Darwin ve evrim kuramına karşı bir düello oturtulmuş bulunuyor. Şu bilgiler önemli: "Prof. Dr. Rennan Pekünlü cezaevine girmeden önceki son gününü yine aydınlanmaya ayırdı. Bornova'da halka açık verdiği *Evren ve Evrim* konulu dersine yüzlerce dinleyici katıldı." (*Aydınlık*, 28 Kasım 2014.) Bu haber metninden çıkarılabilecek tek sonuç, türban için Darwin'in değil, Darwin için "türban"ın alet olarak kullanılmış olmasıdır.

Daha özlü bir deyişle, 200 yıldır aklın ve bilimin gelişmesinin önüne çekilen bir tabunun yıkılması sorunudur. Sorun, bu açıdan hem evrensel, hem tarihsel bir sorun olarak önümüzdedir. Darwin ve evrim kuramı konusunda ve "türban" açısından karanlıkta bırakılmış bir iki soruyu yanıtlamamız gerekiyor:

*

İngiliz Kilisesi, doğumunun 200'üncü yılında, "yanlış anladığı, yanlış tepki verdiği, yanlış anlaşılmasına neden olduğu için", Darwin'den özür dilemişti.

Prof. Dr. Pekünlü'nün kendisine kumpas kurulacağı üniversitenin bahçesinde ve cezaevine gireceği günün öncesinde Bornova'da halka açık toplantıda yaptığı konuşmaların özünü ve esansını, Darwin'in *Türlerin Kökeni* kitabı ve *Evrim Kuramı* oluşturuyordu. *Türlerin Kökeni*, ilk kez 1859'da yayınlanmış, 1876'ya değin yedi baskı yapmıştı.

Darwin, 1844'te, kuramını geliştirdiği 200 sayfalık metnini tamamladığı zaman, botanikçi dostu Joseph Hooker'e, "(İlk baştaki görüşümün tam tersine) *hemen hemen türlerin değişmez olmadığı kanısına vardım.*" diye yazmış, "*Bu, bir cinayeti itiraf etmek gibi bir şey!*" diye de eklemişti.

Evrim kuramının yaradılış öğretisiyle çatışıklığı, Tanrının

yadsınması olarak algılanmıştır ama, Darwin, *Köken*'de, "Bu kitapta geliştirilen görüşlerin bir dindarın duygularını incitmesi için hiçbir neden göremiyorum." diye yazmış, ardından da, bir Kilise adamının, kendisine "*sonunda kendi kendilerine gelişme yeteneği olan biçimlenmelerin yaratıldığına inandığını, bunun kendisini daha yüksek bir tanrı anlayışına götürdüğünü*" söylediğini eklemişti.

Darwin, evrim kuramında, bir "yaradan"ın varlığını/yokluğunu değil, bitki ve hayvan tüm canlıların "bugünkü görünümleriyle yaratıldıkları" dinsel öğretisinin, doğasal gerçeklikle bağdaşmadığını kanıtlamıştı.

Darwin, "iki yabanıl ırktan biri olan insanın, uygarlıkta, öteki yabanıl ırk olan maymundan daha yüksek bir aşamaya ulaşmış olmasının nedenini, beyin güçlerinin farklılığıyla" açıklamış, insanın maymundan türediğini değil, insan ile maymunun atalarının aynı olduğunu savlamıştı.

"Medrese ehli" ve "ulema", Kuran'ı hıfzetmekle yetinmeyip, yaradılışla ilgili sure ve ayetleri irdelemiş olsalardı, islami yaradılış öğretisi ile evrim kuramı arasında, *Kutsal Kitap*'ta olduğundan çok daha fazla örtüşen ayetler bulunduğunu görürlerdi.

Kutsal Kitap'ta, Tanrı, insanları kendi suretinde "erkek ve dişi olarak bugünkü görünümleriyle" yaratmıştır. *Kuran*'da, Allah insanı topraktan yaratmıştır (Rum, 20). Ama, *Kutsal Kitap*'ta olduğu gibi "bir günde" değil, bugünkü görünümüyle olduğu gibi değil, evrim kuramında olduğu gibi, "*halden hale geçirerek*" (İnsan, 2) yaratır.

"İnsanları topraktan yaratan" Allah, "*insanın yaratılışına çamurdan başlamış*", "*topraktan oluşan bir özden*", sonra bir spermden yaratmış, sonra çiftler haline getirmişti. (Fatır, 11; Nahr, 4; Rum, 20; Secde, 7; Muminun, 12.)

Bir başka deyişle, yeniden kuruluşta, "*bel ile kaburgalar arasında çıkan bir sudan*" (Tarık, 7) onun neslini usareden, spermden, yani tek hücreden başlatır, embriyodan doğuma, evrim sürecine koşut bir süreç ayetlerde yer alır.

Evrim kuramı ile Kuran'ın yaratılış öğretisinin örtüştüğünü savlamak, ya da evrimi, Kuran'ın bilgileriyle açıklamak gibi bir düşüncemiz yok doğal ki... Ama esas olarak, insanı, topraktan, sonra topraktan oluşan bir özden yaratan, sonra onu bir "dam-

lacık" yapan, o damlacığı embriyoya dönüştüren, sonra o embriyoyu bir et parçası haline getiren, kemiğe et giydiren, sonra onu bir başka yaratışta yeniden kuran, kısacası *"insanı halden hale geçiren" "yaratıcıların en güzeli Allah'ın yüce kudret ve sanatı"*nı (Muminun, 12-14), medrese ehli ve ulema görmekten malul olduğu gibi, spermden (zigota) ve (zigottan) embriyoya, ana karnında geçirilen tüm süreçlerin, bir tek prototipden insana değin geçirdiği aşamaların, tek hücreliden evrimleşerek insana ulaştığı milyarlarca değişimin kaba bir "özeti"nin Kuran'da günlük dilde somutlaştığını, ehl-i medrese ve ulema görmekten uzak bulunuyor.

"Darwin"i Şeriatın Süzgecinden Süzmek" adlı yazımdan aldığım bu pasajları, şu paragrafla bitireceğim:

"Her resulü, halkına açık seçik beyanda bulunması için kendi toplumunun diliyle gönderen" (İbrahim, 4) ve "akılları çalıştırmak için Kuran'ın Arapça indirildiğini" (Yusuf, 1) belirten ayetler gözardı edilerek, zihinsel gelişmelerini tamamlamamış çocuklara, özellikle de kız çocuklara, tek bir ayetini bile anlayamadıkları Kuran'ı ezberleterek, onların akıllarının karartılmasına, bilinçlerinin köreltilmesine siyasetin sahne yapılması, bilimi islamlaştırma politikası olarak gündemde bulunuyor.

Tuzak ve kumpas'ın arkasında, bence ilkin bu sorun yatıyor.

*

Metnimizin başına dönersek, "Laikliğe kumpas neydi?", "Her üniversiteye bir cami!" ne demekti?, Başöğretmen Kemal Atatürk'ün anısına düzenlenen Öğretmenler Gününün, Saidi Nursi'yle ve dini törenle anılması ne anlama geliyor? sorularına yanıtlar aramıştık.

"Üniversiteye cami ne demekti?" sorusunu, Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Görmez şöyle yanıtlamıştı:

"Türkiye'de yaklaşık 20 milyon genç var. Bu gençlerimize ulaşmak istiyoruz. Şehirlerdeki üniversite camilerini önemsiyoruz. Bu camilerde gençlerle iletişim kuracak din görevlileri hizmet verecek. Onların manevi yönden gelişmesini, camilerden istifade etmesini istiyoruz." (*Cumhuriyet*, 22 Kasım 2014.)

Gazetelerdeki haberlerin başlıklarına göre, "80 üniversiteye cami" ya da "Her üniversiteye bir cami" söyleminde örtük duran "cami", halkın beş vakit ibadet için biraraya geldiği, namaz kıldığı cami değil, Saidi Nursi'nin, Cami'ül Ezher'e eş olma tasavvuruyla önerdiği, Medresetü'z Zehra'dır, Medresetü'z Zehra'nın ulema ve şeyhlerin postlarını sereceği bir köşesi, yani zaviye'dir.

Bir anlatıma göre, 1890'larda, Van'dan İstanbul'a Saidi Nursi, "mekteplere din dersi, medreselere fen dersi konulmasını" önermek için gelmiştir. Bir anlatıma göre, İstanbul'a, "Şarkta dar-ül fünun" (üniversite) açılması amacıyla gelmiştir. Bu üniversite, Medresetü'z Zehra'dır.

Saidi Nursi'nin kalp ve kafa bütünlüğüyle karakterize ettiği ideal talebenin yetişeceği Medresetü'z Zehra, "bir menzili mektep, bir hücresi medrese, bir köşesi zaviye, salonu dahi hepsinin toplantı yeri olan kompleksten oluşacak medrese, mektep ve tekke arasında ittifakı (birliği) sağlayacaktır. Bu "birlik" ise "En evvel mürşid-i umumi olan, ulema ve meşayih (şeyhler) ve **talebeyi şeriat namına iftihada davet eden**" bir birlik olacaktır.

Saidi Nursi, "ehl-i medrese, ehl-i mektep, ehl-i tekke"den oluşan bu komplekste, mekteplerde din bilimlerinin ve medreselerde gereksiz duruma gelmiş olan eski bilgilere karşılık yeni bilimlerin okutulmasını, **tekkelerde de geniş ve derin bilgi sahibi ulemanın bulunmasını**" önerecektir.

Bir menzili mektep, bir hücresi medrese, bir köşesi zaviye (tekke) olarak nitelenen bu komplekste, "geniş ve derin bilgi sahibi ulemanın bulunacağı" zaviye, bugün "her üniversiteye bir cami" söylemindeki "cami"dir.

Burada "geniş ve bilgi sahibi ulemanın", "mektep ehli ile medrese ehlini birliğe çağırmasının" yanında, Saidi Nursi, yeni fen bilimlerinin, ahlaken **kokuşmuş mekteplil**er tarafından (şimdiki değerlendirmeyle anarşist olarak yetişen okullular tarafından) değil, "bozulmamış, bu sebeple, halkın itimat ve sevgisini muhafaza eden (Erdoğan'ın da söylediği gibi) ulema ve medreseler kanalıyla, yani din bilginleri ve şeyhler tarafından", **şeriat süzgecinden süzülerek alınmasını önerir**.

Sorunun ikinci püf noktası da buradadır.

Bediüzzaman'dan Çözümler kitabının yazarı İbrahim Canan, "Bediüzzaman'ın, millete mal edilmesi gereken yeni bilimlerin, medrese uleması aracılığıyla alınmasını istemekle, fizik, kimya gibi ilimlerin, 19. yüzyıldan itibaren ortaya çıkan sosyoloji, antropoloji, etnoloji gibi her çeşit beşeri bilimlerin sömürge ilmi olmaları nedeniyle millileştirilemeyeceği için ulema ve şeyhler tarafından şeriat süzgecinden süzülmesi gerektiğini, süzülmezlerse zararlı olacağını belirttiğini" yazacaktır.

> "Vicdanın ziyası" ile "aklın nuru"nu, "din ilimleri" ile "medeniyet fenleri"nin birlikte alınmasını/okutulmasını öneren eski Said'e karşı, yeni Said, İngiliz ortodoks bir aileden gelen nurcu hamfendi Meryem Weld'in sözleriyle, "bir tarafa vahiy ve dini, diğer tarafa aklı, bilimi ve felsefeyi koyarak, aklın, bilimin ve felsefenin, din ve vahyin emrinde ve hizmetinde olması gerektiğini görmüş ve dine itaat etmeyen fen ve bilimi yadsımıştı." (Meryem Weld, *İslam, Batı ve Risale-i Nur*, İstanbul 1981, s.35, 83)

Geniş ve derin bilgi sahibi ulemanın, mektep, medrese ve tekkeden oluşan komplekste, müstemleke bilimleri olan fizik, kimya gibi, sosyoloji, antropoloji gibi, toplumbilim gibi bilimleri şeriat süzgecinden süzecek olan ulemanın, bugün, üniversitelere kondurulan camilerde görevlendirilecek din adamları olacağı açıktır. Ama bilimi şeriat süzgecinden süzmek yeterli olmayacak, din ve vahiyle çelişen, bunlara itaat etmeyen akıl, bilim ve materyalist öğreti, reddedilecektir. Doğal ki bilim adamlarını dinsel öğreti üzerinden hizaya getirecek de derin bilgili din adamları olacaktır. Üniversiteye caminin anlamı buradadır. Üniversiteye cami, üniversiteyi medreseleştirme, bilimi ve aklı dinsel inancın kafesine hapsetmektir. Sorun da buradadır, gençlerin namaz kılıp dua etmesinde değil.

Üniversitelere inşa edilmekte olan "cami"lerin yeri nedir diye sorulacak olursa, yineleyelim, Saidi Nursi'nin, "bir menzili mektep, bir hücresi medrese, bir köşesi zaviye" olan Cami-ül Ezher'e eş tasavvur edilen Medreset-üz Zehra'dır. Medreset-üz Zehra'nın bir bölümü, medrese ve mektep talebelerini şeriat namına ittihada davet edecek olan mürşid-i umumi ulemanın ve şeyhlerin postunu serdiği zaviye, üniversiteye yapılmakta olan

camidir. Bir başka deyişle, üniversiteye yapılacak bu cami, aslında cami değil ulemanın postunu sereceği tekkedir. Akıl, bilim, materyalist öğreti, din ve bilimin denetiminde, bilim adamı ulema ve şeyhlerin emri altına alınacaktır.

*

"Her üniversiteye bir cami!" haberi üzerine görüşünü açıklayan Üniversite Öğretim Üyeleri Derneği Başkanı Prof. Dr. Tahsin Yeşildere, "Üniversiteler AKP'nin siyasi vesayeti altına girdi. Bundan önce askeri vesayetin altındaydı. Şu anda son rektör atamalarının YÖK'ün tamamıyla kendi düşüncelerinden insanlardan oluşması, dekanların yüzde 80-90'ının kendi siyasal göstergeleri doğrultusunda olmaları, üniversitelere camilerin yapılması, sünni islam değerlerinin üniversite üzerine çökmüş olduğunu gösterir." sözleriyle, eğitimin dinselleşmesi, bilimin islamlaşması, islamlaşmakla kalmayıp tarikatlaşması ve cemaatleşmesi konusunda bir kumpas açıklanırken, **paralel bir programın varlığı** da duyumsatılmıştı.

Bu program, varlığından o güne değin haberimiz olmayan, 65 ilde örgütlenmiş bulunan Şuurlu Öğretmenler Derneğinin Genel Başkanı İsmail Akkiraz tarafından basına açıklanmış olan (sanırız) AKP programıydı.

Kemal Atatürk'ün "ulusun **ortak düşüncesi ve isteğine** uygun olarak ulusal, laik, çağdaş, **tek ve bütün** bir eğitim anlayışını yaşama geçirecek olan Eğitim Birliği Yasası'nın", Şuurlu Öğretmenler Derneği Genel Başkanına göre "Türkiye'de uygulanan bu eğitim modelinin, bize ve bizim milli ve manevi değerlerimize ait bir model olmadığını", "uygulanmakta olan bu modelin maneviyatçı değil, materyalist ve batıcı olduğunu", "**bizi bitirmek ve yoketmek isteyenlerin bize dayattıkları bir model olduğunu**" savlamıştı.

Kız-erkek öğrencilerin aynı sınıfta eğitim görmelerinin nesilleri ifsat anlamına geldiğini, okulların, kız ve erkek okulları olarak ayrılmaları gerektiğini savlayan Akkiraz, *(a)* "**Bütün ders kitaplarının** Kuran'a göre bir daha (yeniden) yazılmasını"; *(b)* "İnsanlığın günümüzde derin bir bunalım içersinde olduğunu,

bu bunalımın temelinde, **islamsız olarak inşa edilmiş bir dünya düzeni bulunduğunu**"; *(c)* "**Dünyanın yeniden ve islamlı inşası için, yeni fetihlere ve fatihlere** muhtaç hale geldiğimizi" ileri sürmüştü. (*Sol* gazete, 26 Mayıs 2013.)

Fetih de, fatih de eyerlenmiş at üstünde beklemedeydi. Kendi partisinin bir milletvekilinin sözleriyle "**dünya liderliği kabiliyetinde** ve **Allah'ın bütün vasıflarını** kendisinde **toplayan bir lider olarak**" (*Aydınlık*, 17 Ocak 2014) Recep Tayyip Erdoğan, daha İstanbul Belediye Başkanıyken (12 Aralık 1997'de) *Siirt*'te sunduğu manifestosunda, "**Kardeşlerim,**" demişti, "**şunu bilin ki, altı asır nasıl üç kıta yedi iklime hükmettiysek, Allah'ın izniyle, yeniden üç kıta yedi iklime hükmedeceğiz.**"

Niçin? İslamsız olarak inşa edilmiş dünya düzeninin yeniden ve islamlı inşası için...

Fetih fetihtir...

Fatih fatihtir...

Üç kıta, yedi iklime hükmetmeye Irak'la başlayacaktık; Libya'yı taşlayacaktık; Mısır'da o şeye bulaşacaktık; Suriye'de taçlanacaktık.17 Aralıkta filan alttan-üstten haşlanacaktık.

Olmayacak, güle oynaya Pekünlü'yü cezaevine koyacaktık.

Aklımdan Nazım'ın dizeleri geçiyor:

Serez çarşısı kör
Serez çarşısı kapatmış elleriyle yüzünü

10 Aralık 2014
Bilim ve Ütopya, sayı: 247, Ocak 2015

Tarihi duruşmada laiklik hapsedildi

Anayasa Mahkemesi'nin türban kararını uyguladığı için 4.5 ay hapis yatan Rennan Pekünlü, hakkında aynı şikayetten görülen davada 2 yıl 1 ay hapis cezası aldı. Cezası Yargıtay tarafından onanması halinde Pekünlü 5 ay daha hapis yatacak

Rennan Pekünlü'nün Avukatı Murat Fatih Ülkü duruşma sonrasında yaptığı açıklamada, "Türkiye'nin laik hukukunun bitmesiyenlerin karşı çığlığının bir daha yinelenme. Rennan Pekünlü yalnız değildir" dedi.

AYŞEGÜL KAHRAMAN / İZMİR

İZMİR'de Ege Üniversitesi Fen Fakültesi'nde, 2012 yılında başörtüsü bir kız öğrencinin eğitim hakkını engellediği gerekçesiyle 2 yıl 1 ay hapis cezasına çarpırılan emekli öğretim üyesi Prof. Dr. Ilnur Rennan Pekünlü, 4 kız öğrencinin aynı yıl içinde çıkarıldığı üçüncü açılan davada da aynı cezaya çarpırıldı.

İzmir 9. Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki son duruşmaya Pekünlü'nün avukatları ile milletvekilleri Bihrüz Erdoğdu, Çetin Türkkal, Zeliha Özkaya'nın Nesrin Gökbel'in tanıklarının katıldı. Pekünlü, duruşmada "Ben çıkışımız olan bulletin durdurun gören bir öğretim üyesi değildim. Onların eğitim ve öğretim özgürlüğünü engelleyecek bir eylemim olmadı" diyerek beraatini istedi. Pekünlü'nün avukatı Murat Fatih Ülkü de müvekkilinin pirensibini bir eylem içinde yer aldıklarının belirterek aynı yönde savunda bulundu.

Hakim Sabiyenan Çobanoğlu, Pekünlü'yü dini bir öğretimin eğitim ve öğretim hizmeti engellediği gerekçesiyle alt ve üst sınırdan belirlenen karşı, 2 yıl 1 ay hapis cezasına çarpırdı. Prof. Dr. Pekünlü, aldığı ikinci cezanın da Yargıtay tarafından onanması halinde 7 aylık cezanın çekmek için tekrar cezaevine girecek.

HUKUK DEVLETİ YENİLDİ

Kararı sonrası duruşma salonu dışında ellerinde 'Türk başvekilleri ile belediye vatandaşlar "Rennan kara yalnız değildir" sloganını attı. Duruşma sonrasında basın açıklamasına gerçekleştiren Pekünlü'nün Avukatı Murat Fatih Ülkü, "Türkiye'nin laik hukukunun bitmesiyenlerin karşı çığlığının bir daha yinelenme. Rennan Pekünlü yalnız değildir" dedi.

Davadan sonra kararı açıklamasını aydınlığını ifade ettiğini M. Fatih Ülkü, "Hiçbir suç işlemeyen, tek suçu anayasa kurallarını uymak olan Rennan hocamız, yine 2 yıl 1 ay hapis cezasına çarpırdık. Bu kararından sonra Türkiye Cumhuriyeti hükümeti eski laiklik ve laiklik bitirilmiş sonuçtur" dedi. Ülkü, verilen kararla Cumhuriyet'in ve laikliğin mahkum edildiğini belirterek, " Mücadelemiz burada bitmeyecek. Bizim hakkımızın hukuksuzluğu ve hukuka aykırılığı için savunduğu" diye konuştu.

F TİPİ ÖRGÜT İDDİANAMESİNDE GENÇLİĞE HİTABE VURGUSU:

'Cumhuriyetin saldırı altında olduğu dönemlerden geçmekteyiz'

İSTİŞARAT SERVİSİ

FETHULLAHÇI Terör Örgütü hakkında hazırlanan 2. iddianamenin ayrıntıları ortaya çıktı.

Fethullah Gülen'in 1 numara olduğu iddianameyi hazırlayan Cumhuriyet Savcısı Ismail Uçar, iddianamede konuç bölümünde Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'ne vurgu yaparak, "Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'nde 'Ey Türk Gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet, muhafaza ve müdafaa etmektir' denilmektedir. Türk istiklal ve Cumhuriyetinin sekiz yıldır olduğu düşmanlara gençlerimiz, Atatürk'ün vecizesinde söylediği gibi Türklük Cumhuriyeti ilelebet payidar kılmaktır" ifadelerini kullandı.

'YATANSEVER SUBAYLARA OPERASYON YAPILDI'

İddianamede TSK'ya yapılan kumpas süreç anlatılır. Örgüt, Türk Silahlı Kuvvetleri'ndeki vatanseverler subayları emekliye sevk etmek için kendi aşabeylerini de ihlalle operasyon yapmalarıdır.

'MUHALEFET DİZAYN EDİLMİŞTİR'

CHP ve MHP'nin kumpasladığı dosya sonuçlanmadan önce, soruşturmada ve Nisan'daki tutuklamalarda, soruşturmacılarla dinlenilmiş, sahtekar

ÇANKAYA VE TÜRBAN

Süleyman Demirel, *Radikal*'in (Murat Yetkin'in), "hanımının başı türbanlı olan bir vatandaşın cumhurbaşkanı olup olamayacağı" sorusunu yanıtlarken, "Bunu engelleyen bir yasa yok!" demiş.

Gazetede (*Radikal*, 19 Şubat 2006), bu bölüm, "Türbana engel yasa yok" başlığı altında verilmiş.

Bir yıl kadar önce ise, Süleyman Demirel, bir televizyon programında, üniversite öğrencilerinin "türban"la ilgili sorularını yanıtlarken, türbanın arkasında tarikat ve cemaatlerin bulunduğunu duyumsatarak, amacın siyasi olduğunu söylemişti. Şimdi, türbanın, Çankaya için yasal bir engel olmadığını söylerken, Çankaya'yı, "şeyh-ül islam"ın makamı gibi görmeye mi başladı diye düşünmekten kendimizi alamadık.

Türbanın arkasında tarikat ve cemaatlerin, önünde siyasal amaçların olduğunu herkes bildiğine göre, soru şöyle sorulmak gerekir: Tarikatlar ve cemaatler kendi inançsal kisveleriyle Çankaya'ya çıkabilirler mi?

Şu soru da yanıtlanmak gerekir: Bir hanım, eşinin bağlandığı tarikat ya da cemaatin simgesi olan bir kisveyle Çankaya'ya

çıkıyorsa, bu kisve, hanımın kisvesi mi sayılmak gerekir, yoksa eşinin bağlı olduğu tarikatın simgesi mi sayılmak gerekir?

Anımsayalım: Tayyip Erdoğan, başbakan olduktan sonra, ilk namazını nakşbendi şeyhinin adını taşıyan "Mehmed Zahid Kotku" camisinde kılmıştı. Kıbrıs'ta nakşbendi şeyhini, Amerika'da nakşbendi şeyhini ve geçenlerde Konya'ya gittiğinde nakşbendi şeyhini ziyaret etmiş olmasının tarikat bağı açısından bize duyumsattığı hiç bir şey yok mu?

Çünkü, burada, "müstakbel" Çankaya yolcusunun bağlı olduğu tarikatın simgesinin, hanımının kisvesinde temsil edildiği açıktır.

Bu nedenledir ki, Çankaya yolcusunun hanımının türbanını, yurttaş olarak "cumhurbaşkanı" seçilme koşulları arasında değil, dinsel kisve ve simgelerle ilgili yasalar arasında aramak gerekir.

"Bazı Kisvelerin Giyilmeyeceğine Dair Kanunun Tatbik Suretini Gösterir Nizamname"de (18 Şubat 1935, Nizamname No: 2 / 1958) şunları okuyoruz:

"Madde 1 — Herhangi din ve mezhepte olurlarsa olsunlar mensup oldukları din ve mezheplerin usul ve teammüllerine göre mabed ve ayinlerde ruhani kisve taşımakla mükellef olanlar (...) ancak mabed ve ayinlerde ruhani kisve taşımaya mezun addolunurlar.

"Madde 2 — Her din ve mezhebin ruhanilerini ayırdetmek için kabul edilen *her türlü kisve, alamet* ve *işaret* ruhani kıyafet addolunur.

"Madde 3 — Mabedler her din ibadetine mahsus ve usule muvafık olarak tecessüs etmiş olan kapalı mahallerdir.

"Madde 5 — İzcilik ve sporculuk gibi topluluklar ve cemiyet ve klüp gibi heyetlerce bugün kullanılmakta olan (...) kıyafet, alamet ve levazım"ın (...) "A) *Türk inkılâbına, rejimine ve vahdetine* (birliğine) *muhalif bir ciheti olmaması*" şarttır.

"Madde 8 — Mektep ve başka bilgi müesseselerine devam edenlerin bir kıyafet, alamet ve levazım kullanmalarına lüzum görüldüğü takdirde tip tayini (...) yapılır. Bu gibi mektep ve müesseseler için kabul olunacak alametleri bu mektep ve müesseselerden mezun olanlar da taşıyabilirler.

Yasa açık: Hangi din ve mezhepten olursa olsun, ancak bu din ve mezhebin usul ve teamüllerine göre mabed ve ayinlerde ruhani kisve taşımakla yükümlü olanların bu kisveleri taşıyacağı belirlenmiştir. Din ve mezhep dışı "kıyafet, alamet ve levazımın", "*Türk inkılabına, rejimine ve vahdetine muhalif bir ciheti olmaması*" koşulu getirilmiştir.

"Tarikat"lara gelince, (13 Kanunuevvel 1341 / 1925 gün ve 677 nolu) Kanun, tarikatları yasaklamıştır ve "Bilumum tarikatlarla şeyhlik (...) bu ünvan ve sıfatlara ait hizmet ifa ve *kisve iktisası memnudur.*"

Bu yasa, yürürlüktedir. Çankaya, özellikle "hukuk devleti"ni simgeler. Çankaya'yı "Çankaya" yapan devrim yasalarını paspas yaparak Çankaya'ya yürümek, demokratik hukuk devletinin temel ilkesiyle çelişir; çünkü, bu, yukarıya aldığımız yasa maddesindeki "rejim"in gaspı anlamına gelir.

Türban ise genel anlamıyla başörtüsü değildir; tartışma konusu olmasının nedeni de, başörtüsü olma özelliğinden kaynaklanmamaktadır. Tarikattan olanları ve tarikatları ayırdetmek anlamında "ruhani kıyafet" sayılmak gerekir. Ruhani kıyafet sayılmaması durumunda, her tarikat ve her cemaat tarafından ayrı ayrı belirlenmiş, tarikat ve cemaatlerin simgesel kıyafetidir. Bu anlamda da, yasadaki söylemiyle "*Türk inkılabına, rejimine ve vahdetine* (birliğine)" aykırı kıyafetlerdir.

*

Yasada yer alan "vahdet"e özel bir önem verdiğimizi belirtelim. Türban sorununun, imam-hatip sorunuyla bütünleşmiş bir sorun olduğu, türbanla toplumsal alanda olduğu gibi, devletin tüm alanlarında imam-hatibin egemen duruma getirilmesi amaçlandığı biliniyor. Bu nedenle belirtelim, geçenlerde, Başkent Üniversitesinde bir televizyondan yayınlanan söyleşisinde, öğrencilerin imam-hatiple ilgili sorusunu yanıtlarken Demirel, %99,9'u müslüman olan bir ülke olan Türkiye'de, bu okulların din öğreten okullar olduğunu söyledi.

Oysa, imam-hatip okulları, meslek okullarıdır, din öğreten okullar değil, din adamı yetiştiren okullardır. Buna bir diyeceği-

miz yok. Ama Demirel, ülkenin tüm nüfusunun din adamı olması gerektiğini söyler gibi soruna yaklaşmakta, halkın %99,9'unun müslüman olduğunu birçok yerde yinelemektedir. Ne var ki, %20-30 arasında olduğu ifade edilen alevilerin, müslüman sayılsalar da, kendilerini müslüman saysalar da, imam-hatip okullarına gitmedikleri biliniyor. Üstelik, imam-hatip okulları açılan yörelerde, varolan alevi-sünni farklılığını ilkin öğrenciler arasında derinleştirerek, giderek toplumsal ölçekte ayrımcılığa dönüştürerek, alevi-sünni düşmanlığının yolunu açan okullar olduğu da biliniyor. 12 Eylül öncesi, Malatya'da, Sivas'ta, K. Maraş'ta, Çorum'da yaşadığımız acı olayları unutacak mıyız yoksa?

Bu, "vahdet/birlik" açısından sorunun negatif boyutudur.

Bir başka nedeni, aklın ve bilimin, dinin buyruğu altına alınmasıdır. Çünkü, imam-hatip okullarının üniversitelere alınmasında direnilmesinin esas nedeni, aklın, bilimin, bi-limsel düşüncenin, dinin denetimi ve buyruğu altına alınmasını sağlamaktır. Saidi Nursi'nin öğretisine koşut olarak, imam-hatip okulları, aklın, bilimin, bilimsel düşüncenin ve maddi felsefenin, anarşizme, ateizme ve komünizme götürdüğü anlayışını benimseyerek, aklın, bilimin ve felsefenin dinin emrinde ve hizmetinde eğitimini temel almıştır. Saidi Nursi öğretisinde olduğu gibi, imam-hatip okullarında, fizik, kimya gibi "fen bilimleri" yanında, sosyoloji, antropoloji gibi "beşeri bilimler"in, "sömürge" bilimleri oldukları ileri sürülerek, bunların "ulema" tarafından "şeriat süzgecinden süzdürülerek" alınması benimsenmiştir. Kısacası, üniversiteye taşıyacakları "bilim", dinin emrinde ve şeriat süzgecinden süzülerek alınacak bilim olacaktır.

Türban, dinin emri altına alınan aklın, "ulema"nın "şeriat süzgecinden süzdüğü" bilimin "koçbaşı" gibidir. Koç ile erkek, türban ile hanım simgelenirse de, Çankaya yolunda, türbanın erkeği, koçun hanımı simgelediği gözardı edilmemek gerekir.

Cumhuriyet, 27 Mart 2006
21-22 Şubat 2006, Ankara
Hiç Ölmedim Ben, s. 28-32

DARWIN VE ŞERİAT

DARWIN'İ ŞERİATIN SÜZGECİNDEN SÜZMEK

İngiliz Kilisesi, doğumunun 200'üncü yılında, Galileo ile düştüğü hata anımsatılarak, "yanlış anladığı, yanlış tepki verdiği, yanlış anlaşılmasına neden olduğu için", Darwin'den özür diledi. Darwin'in saygınlığı için verilen savaşımın henüz bitmediği de ayrıca belirtilecekti.

Kavganın odağındaki kitap, *Türlerin Kökeni*, ilk kez 24 Kasım 1859'da yayınlanmış, 1876'ya değin yedi baskı yapmıştı. Son baskısı, ilk baskıdan 150 sayfa fazlaydı.

Darwin, 1844'te, kuramını geliştirdiği 200 sayfalık metnini tamamladığı zaman, botanikçi dostu Joseph Hooker'e, "(İlk baştaki görüşümün tam tersine) hemen hemen türlerin değişmez olmadığı kanısına vardım." diye yazmış, "Bu, bir cinayeti itiraf etmek gibi bir şey!" diye de eklemişti.

Darwin, *Türlerin Kökeni*'nde, şu sonuçlara ulaşır: (1) Bir sınıfın bütün üyeleri, bir hısımlık/akrabalık zinciriyle birbirlerine bağlıdır; (2) sınıfların bütününde çok çeşitli yapılar aynı plana

göre oluşturulmuştur; (3) bütün hayvanların ve bütün bitkilerin embriyonları birbirine benzer. (*Türlerin Kökeni*, s. 654.)

Çokhücreli canlıların döllenmiş (zigot) hücrelerinin embriyonal gelişmelerinin hemen hemen aynı olması da, Darwin'i, "bütün hayvanların ve bütün bitkilerin bir tek prototipten türediklerine inanmaya" ve "canlılar aleminin bütün üyelerinin tamamının bir tek atadan türedikleri" vargısına götürmüştü. (s. 655.)

Evrim kuramının, yaradılış öğretisiyle çatışıklığı, Tanrının yadsınması olarak algılanmıştır ama, Darwin, *Köken*'de, "Bu kitapta geliştirilen görüşlerin bir dindarın duygularını incitmesi için hiç bir neden göremiyorum." (s. 653) diye yazmış, ardından da, bir Kilise adamının, kendisine, "sonunda kendi kendilerine gelişme yeteneği olan biçimlerin yaratıldığına inandığını, bunun kendisini daha yüksek bir tanrı anlayışına götürdüğünü" söylediğini eklemişti. (s. 650.)

Darwin, evrim kuramında, bir "yaradan"ın varlığını/yokluğunu değil, bitki ve hayvan tüm canlıların "bugünkü görünümleriyle yaratıldıkları" dinsel öğretisinin, doğasal gerçeklikle bağdaşmadığını kanıtlamıştı.

1909'da, Louvain Katolik Üniversitesi, Darwin'in doğumunun yüzüncü yıl kutlamalarına katılmış; buna karşılık, 1925'te, Birleşik Devletler'de, Protestan köktendinciler, öğrencilerine evrimi öğretmekle suçlanan Tennesse'li genç bir öğretmenin yargılanması için girişimde bulunmakla kalmamışlar, "Yaradılışcılık"ın, bilimsel bir kuram olarak doğabilimleri derslerine konmasını da istemişlerdi.

Benzer bir soruşturma da, Ankara/Mamak Uluönder İlköğretim okulu öğretmeni Zeliha Avcı hakkında, evrim kuramından ve maymun ile insanın "akrabalığından" sözettiği için açılmıştı. (*Cumhuriyet*, 3 Temmuz 2004.)

Soruşturmayı haber yapan Fırat Kozok, Darwin'in temel kitaplarının (*Türlerin Kökeni*, *İnsanın Türeyişi* ve *Seksüel Seçme*'nin), Türkçede ilk ve tek yayıncısı olduğum için benim de görüşümü almıştı. Orada, Darwin'in, "iki yabanıl ırktan biri olan insanın, uygarlıkta, öteki yabanıl ırk olan maymundan daha yüksek bir aşamaya ulaşmış olmasının nedeninin, beyin güçlerinin farklılı-

ğıyla" açıkladığını aktarmıştım. (s. 312-313.)

Darwin'in, "bir sınıfın bütün üyelerinin bir hısımlık/akrabalık zinciriyle birbirlerine bağlı oldukları" (s. 654) vargısından, insanın maymundan türediğinin değil, insan ile maymunun atalarının aynı olduğunun savlandığı açıktı.

Evrim kuramından ve maymun ile insanın akrabalığından bir öğretmenin "sözetmiş" olmasının soruşturma konusu olması ne demekti, anlamı neydi? Birincisi, Bakanlığın, okullar için belirlediği ders programından evrim kuramının çıkartılmış olmasıyla, ya da evrim kuramının ders programlarına konmamış olmasıyla açıklanabilirdi. İkinci anlamı, okullarda zorunlu olan din derslerinde, insanın Adem ile Havva'dan üredığini okuyan öğrencinin, evrimleşerek bugünkü görünümünü aldığını öğrenmesi, Bakanlığın söylemiyle, çocuğun "kafasını karıştırabilir"di.

TÜBİTAK yöneticilerinin, Darwin'i yadsımış olmalarının nedeni ise farklıydı. Birincisi, Saidi Nursi öğretilisi nurcu Meryem Weld'in söylemiyle, aklın, bilimin, felsefenin, din ve vahyin emrine ve hizmetine alınmak istenmesiyle açıklanabilirdi.

İkinci neden, "M. Fethullah" imzasıyla Fethullah Gülen'in "Takriz" ("Sunuş") yazdığı *Bediüzzaman'dan Çözümler* kitabında, Prof. Dr. İbrahim Canan'ın, Saidi Nursi'den aktardığı gibi, "ulum-u cedide"nin, yani fizik, kimya gibi, sosyoloji, antropoloji ve etnoloji gibi yeni bilimlerin, sömürge ilmi olmaları nedeniyle, şeriat süzgecinden süzülerek alınmak istenmiş olmasıyla açıklanabilirdi.

"Medrese ehli" ve "ulema", Kuran'ı hıfzetmekle yetinmeyip, yaradılışla ilgili sure ve ayetleri irdelemiş olsalardı, islami yaradılış öğretisi ile evrim kuramı arasında, Kutsal Kitap'ta olduğundan çok daha fazla örtüşen ayetler bulunduğunu görürlerdi. Şöyle ki:

Kutsal Kitap'ta: Tanrı dünyayı altı günde yaratmıştır. Kuran'a göre de, Allah, gökleri, yeri ve ikisi arasındakileri altı günde yaratmıştı. (Secde,4; Huda, 7; Yunus, 3.)

Kutsal Kitap'ta, RAB Tanrı, Adem'i (erkeği) topraktan, Havva'yı (kadını), Adem'in kaburga kemiğinden yaratır.

Kuran'da, Allah, Adem'i topraktan yaratır (Ali İmran, 59), ondan eşini vücuda getirir (Nisa, 1).

Kutsal Kitap'ta, Tanrı, insanları kendi suretinde "erkek ve dişi olarak" bugünkü görünümleriyle yaratmıştır. Kuran'da, Allah insanı topraktan yaratmıştır (Rum, 20). Ama, Kutsal Kitap'ta olduğu gibi "bir günde" değil, bugünkü görünümüyle olduğu gibi değil, "halden hale geçirerek" (İnsan, 2) yaratır.

"İnsanları topraktan yaratan" Allah, "insanın yaratılışına çamurdan başlamış", "topraktan oluşan bir özden", sonra bir spermden yaratmış, sonra çiftler haline getirmişti. (Fatır, 11; Nahr, 4; Rum, 20; Secde, 7; Muminun, 12.)

Bir başka deyişle, yeniden kuruluşta, "bel ile kaburgalar arasından çıkan bir sudan" (Tarık, 7) onun neslini usareden, spermden, yani tek hücreden başlatır, embriyodan doğuma, evrim sürecine koşut bir süreç ayetlerde yer alır.

Evrim kuramı ile Kuran'ın yaratılış öğretisinin örtüştüğünü savlamak, ya da evrimi, Kuran'ın bilgileriyle açıklamak gibi bir düşüncemiz yok doğal ki... Ama, esas olarak, insanı, topraktan, sonra topraktan oluşan bir özden yaratan, sonra onu bir "damlacık" yapan, o damlacığı embriyoya dönüştüren, sonra o embriyoyu bir et parçası haline getiren, kemiğe et giydiren, sonra onu bir başka yaratışta yeniden kuran, kısacası, "insanı halden hale geçiren" "yaratıcıların en güzeli Allah'ın yüce kudret ve sanatı"nı (Muminun, 12-14), medrese ehli ve ulema görmekten malul olduğu gibi, spermden (zigota) ve (zigottan) embriyoya, ana karnında geçirilen tüm süreçlerin, bir tek prototipten insana değin geçirdiği aşamaların, bir başka anlatımla, milyonlarca yılların dakikalara dönüştürüldüğü bir evrim sürecinin, tek hücreliden evrimleşerek insana ulaştığı milyarlarca değişimin kaba bir "özeti"nin Kuran'da günlük dilde somutlaştığını, ehl-i medrese ve ulema görmekten uzak bulunuyor.

"Her resulü, halkına açık seçik beyanda bulunması için kendi toplumunun diliyle gönderen" (İbrahim, 4) ve "akılları çalıştırmak için Kuran'ın Arapça indirildiğini" (Yusuf, 1) belirten ayetler gözardı edilerek, zihinsel gelişmelerini tamamlamamış çocuklara, özellikle de kız çocuklara, tek bir ayetini bile anlayamadıkları Kuran'ı ezberleterek, onların akıllarının karar-

tılmasına, bilinçlerinin köreltilmesine siyasetin sahne yapılması, bilimi islamlaştırma politikası olarak gündemde bulunuyor.

Bu nedenle, "ulum-u cedide" yani yeni bilimler olan fizik, kimya gibi, sosyoloji, antropoloji, etnoloji gibi "sömürge ilmi olmaları nedeniyle millileştirilemeyen", bu nedenle "kokuşmuş" olan bilimlerin, şeriat süzgecinden süzülerek, hile ve kinden arındırılması, bir başka deyişle dine aykırı unsurlardan ayıklanması öneriliyor. Darwin'in evrim kuramı, tam olarak hile ve kin, çürümüş, kokuşmuş bir bilim olarak okullarda çöpe atılıyor, bilimsel kurumlarda hayvan kadavrasının yakıldığı ocaklarda yokedilebiliyor.

29 Mart 2009, Ankara
Cumhuriyet, 5 Nisan 2009
Türkiye 2009, s. 121-125

AYDIN, BİLİM, DİN

MUZAFFER İLHAN ERDOST'LA TÜRKİYE ÜZERİNE KONUŞMA

AYDIN DOĞAN

Türkiye'de zaman zaman 'aydın sorunu' tartışılagelmiştir. Gerçekten bu sorun var mıdır? Başta demokrasi-düşünce özgürlüğü olmak üzere bu alanda gelişmemenin önünde aydınların etkisi olmuş mudur sizce?

"Aydın" sözcüğü, son yıllarda "aydınlanma"yı çağrıştırıyor bana. İlhan Selçuk, "aydınlanma devrimi"ni gündemde tuttuğu için olsa gerek.

Aydınlanma ile "aydın" arasındaki koşutluktan yola çıkarsak, aydını, genel olarak, aklı, bilimi, bilimsel yöntemi, materyalist düşünceyi temel almış kişi olarak da tanımlayabiliriz. Bu açıdan aydınlanma, aklın, bilimin, bilimsel düşüncenin, materyalist tarih anlayışının, dinin egemenliğinden ve körinancın (taassubun) baskısından arındırılması olarak, aydın da bunu özümseyen ve bu anlayışın toplumsal ve yığınsal güce dönüşmesi için çaba harcayan kişi olarak tanımlanabilir.

Ama aydınlanmanın, bir bakıma feodal ya da teokratik devlet sistemlerinin çökmeye başladığı, sanayi devriminin sınıfsal yapıyı altüst ettiği, eski geleneksel sınıfların yerini modern burjuva toplumun sınıflarının almaya başladığı dönemlerle örtüştüğünü gözardı etmemek gerekir. Kuşkusuz, her devrim gibi, aydınlanma devriminin de gel-gitleri, yani devrim kadar karşı-

devrim süreçleri olacaktır. Aynı biçimde, aydınlanma devriminde de, yeni, modern sınıfların geleneksel ve gerici sınıflara karşı bir savaşımı olduğu ölçüde, sınıfsal bir niteliği vardır. Ama günümüz Türkiye'sinin temeline "devrim" olarak "aydınlanma"yı oturtmak, devrimin sınıfsal içeriğini ve sınıfsal temelini gözardı etmemize yol açabilir.

Aydınlanma, sınıfsal olarak, bir bakıma, kapitalist-öncesi toplum biçimleriyle örtüşen sınıf ve katmanların inançları ile modern burjuva toplumun sınıf ve katmanları arasında, yani tarikatına, şeyhine, aşiret reisine, beyine geleneksel olarak bağlı ve bağımlı bireyler ile özgürleşmiş bireyler arasında, körinanç ile bilimsel düşünce arasında bir savaşım olarak da açıklanabilir. Burjuva toplumun sınıfları arasındaki (burjuva, küçük-burjuva ve işçi sınıfı arasındaki ya da sermaye ve emek arasındaki) demokratikleşme ve devrimcileşme savaşımı yerine, aydınlanma devrimi konduğu zaman, bu devrime tutucu bir işlevsellik, demokratik ve sosyalist devinimi perdeleyen bir işlevsellik de yüklenilmiş olur. Türkiye gibi, kapitalist ilişkiler ile kapitalist-öncesi ilişkilerin birbiriyle sarmaş dolaş olduğu, demokratik devrim sürecini engelleyen, dinsel, mezhepsel, etnik ve benzeri karşı-devrime temel oluşturan yapılanmaların belirleyici bir konum kazandığı, aklın, bilimin ve materyalist dünya görüşünün, şimdilerde olduğu gibi, tarikatların baskısı altına çekildiği ve "üç semavi din"in kırmızı çizgisiyle çevrildiği bir ülkede ve dönemde, doğal ki, aydınlanma önem kazanır, kimi zaman demokratikleşme deviniminin belirleyici yönünü açıklar. Ama bu, modern toplumların devrimci demokratikleşme sürecinin ve bu süreçte öne çıkan emekçi sınıf ve katmanların sınıfsal savaşımları yerine konan bir "devrim" olarak nitelendirildiği zaman, aklı, bilimi, materyalist eğitimi öne çıkardığı ölçüde devrimci bir işlevselliği olan "aydınlanma", sınıfları ve sınıf savaşımlarını gözardı ettiği için, sınıfsal çıkar karşıtlığını yadsıyacak devrim karşıtlarının yararlanmasına da yolaçabilir.

İkinci olarak belirtmek istediğim şu: Yalnızca aydınlanmış olmak, bugün aydın olarak nitelenmek bakımından yeterli olabilir. Ama aydın olarak birey, ulusal, ulus-üstü ve insansal, evrensel görevlerini yerine getirebilmek için, birincisi, bugün

marksizmi ya da bilimsel sosyalizmi yeteri düzeyde özümsemiş ve ikincisi Türkiye'nin sorunlarına uygulayabilir konuma gelmiş olmalıdır.

Aydın, aydın olarak duruyorsa, küpte duran altınlara benzer. Değeri vardır, ama hiçbir işe yaramaz. Aydın olmak sorumlu olmak, sorumlu olarak bir "duruş" belirlemek ve bu duruşu eyleme dönüştürmek demektir. Üreterek, yaratarak. Bunun, bilimsel, sanatsal, estetik değerler üretmek anlamında bir üretim olması gerektiğini, sınıfsal, siyasal, ideolojik ve bu anlamda örgütsel değerler üretmesi gerektiğini, bilmem belirtmeye gerek var mı?

12 *Eylül 'Turka'ları* adlı kitabınızda, "Bilim, dine tutsak ediliyor" diyor, bilimsel temellere Darwin'i örnekliyorsunuz. Van Üniversitesi Rektörü Yücel Aşkın'ın AKP hükümeti döneminde tutuklanması olayı, dinin bilimle hesaplaşması anlamına gelebilir mi?

Biliyorsunuz, "ulum-u diniye" ve "ulum-u fenniye", yani din bilimleri ile fen bilimleri, biri inancın, ikincisi aklın, biri inanca bağlılığın öteki bilimsel yöntemin, biri idealist dünya anlayışının ikincisi materyalist dünya anlayışının ürünü olsa da, Saidi Nursi, ilk döneminde, ya da "eski Said" olarak, bu ikisini, din bilimleri ile fen bilimlerini birbirini tamamlayan, bir kuşun iki kanadı gibi algılamıştı. Bu düşüncesini, "yeni Said" olarak terketmiş olmakla birlikte, izleyicileri, eski Said'in düşüncelerini, bu düşüncelerini reddetmiş bulunan yeni Said'in düşünceleri gibi öne çıkarıyor ve savunuyorlar.

Saidi Nursi'nin "eski Said" olarak da olsa, fen bilimleri olmadan din bilimlerinin tek başına taassuba götüreceği görüşünü benimseyenler, gene Saidi Nursi'nin fizik, kimya, jeoloji gibi "funun-u cedide-i medeniye"lerin, yani yeni fen bilimlerinin *şeriat süzgecinden süzülerek alınması* gerektiği yolundaki görüşlerini, bilimsel bir görüş olarak benimsiyorlar. Benimsemekle kalmıyor, bunu, 19. yüzyılın sosyoloji, antropoloji, etnoloji gibi bilimlerine de yaymak, yani genişletmek gerektiğini ileri sürüyorlar. Bunların içersinde "profesör", "doçent" gibi akademik

unvanı bulunan "bilim adamları" olduğunu belirtelim.

Örneğin, Prof. İbrahim Canan, Urfa'da İlahiyat Fakültesi dekanı olduğu sırada, Saidi Nursi'nin, yalnızca fizik, kimya, jeoloji gibi fen bilimlerinin değil, 19. yüzyılda ortaya çıkmaya başlayan sosyoloji, antropoloji, etnoloji gibi bilimlerin de sömürge bilimleri olduğu için millileştirilemediklerini ve bunların da medrese uleması tarafından şeriat süzgecinden süzülerek alınmasını amaçladığını, bu görüşleri benimseyerek savunur.

Saidi Nursi, başlangıçta, bir kanadı din-bilimleri, bir kanadı fen-bilimleri olan öğrencinin uçacağını söylemiş olmakla birlikte, akıl, bilim ve maddi felsefeyi temel alan Cumhuriyetin her gün yeni bir başarısını gördüğü zaman, "maalesef" diyerek üzüntüsünü dile getirecek, ardından da, akıl, bilim ve maddi felsefenin, ateizme (tanrıtanımazlığa), dinsizliğe, bunların da anarşizme ve komünizme götüreceğini ileri sürerek, laik Türkiye Cumhuriyeti'ne açtığı savaşı, yeni bir cepheye taşıyacaktı. Bu görüş, ABD'nin elli yıl önce "Yeşil Kuşak" için oluşturduğu "dinin canlandırılması" politikasıyla ve yenilerde dillerden düşmeyen "ılımlı islam" politikasıyla elele vererek, ülkemizin toplumsal ve siyasal yaşamında aklın, bilimin ve materyalist felsefenin dinin egemenliği altına alınmasının anahtarı olacaktır.

İmam-hatip okulları, bu planın birinci aşamasıdır, ikinci aşama dinin, aklın ve bilimin, inancın ve dinin egemenliği altına alındığı imam hatipliyi üniversiteye taşıma aşamasıdır. Bu aşama 12 Eylül yönetiminde öyle bir yol aldı ki, çok değil on yıl, onbeş yıl sonra, siyasal ve ideolojik davalardan yargılandığımız yerde, savcı olarak da, yargıç olarak da, imam hatip kökenlileri yargıç ve savcı olarak karşımızda bulmaya başladık, sonuçlarını da gördük ve görüyoruz. Bu süreç, 28 Şubatta kesintiye uğradı. "Ilımlı islam" planı, üniversiteyi yeniden ele geçirmek, ve buradan devlet bürokrasisini islamlaştırmak, bu uygulamayı Harp Okullarına taşımak ve ordu içinde devreyi tamamlamak amacını içersinde taşıyor. (Burada belirtilmesi gereken bir başka husus, imam-hatip okullarının bir meslek okulu olması, ikincisi sünni-alevi farklılığını, ilkin okullarda, sonra toplumsal yaşamda mezhep ayrımcılığına dönüştürmenin aracı olmuş olmasıdır.)

Darwin burada bir simge ve gösterge. *Kur'an*'da yok ama,

Kitab-ı Mukaddes'in başında, Tanrı'nın göğü, yeri, doğayı, canlıyı ve en sonu insanı, sırasıyla altı günde yarattığı ve yedinci gün dinlendiği inancı yer alır.

Türlerin Kökeni'nde, *İnsanın Türeyişi*'nde ve *İnsanın Türeyişi*'nin devamı olan *Seksüel Seçme*'de, İngiliz kökenli evrensel bilim adamı Darwin, bitki ve hayvan türlerinin tek tek ve ayrı ayrı değil, aynı zamanda değil, doğanın oluşum ve gelişim sürecine, iç ve dış koşullara bağlı ve birbirlerine bağlantılı olarak uzun ve evrimsel bir gelişim süreci içinde üreyip türediğini bilimsel yöntemlerle açıklar.

Darwin'in çalışmasının en büyük bölümünün gözleme dayandığı burada belirtilmeli. O denli ki, Prof. Huxley'in, insan beyni ile maymun beyni arasındaki farkları, anatomik bilgiler olarak saptadığı çalışmayı, Darwin, *İnsanın Türeyişi*'ne ek olarak almaktan kendini alamamıştır. O dönemin çalışmaları da genel olarak gözleme dayanmaktadır. "Kromozom", "gen", "genetik", bilimin çok sonra ulaşacağı laboratuvar bulgularıdır. Örneğin Darwin, oluşum süreci içersinde insanın kıllarının dökülmesini açıklamakta zorlanır, şimdi ise genlerle oynayarak nice farklı türler üretilebiliyor. Şu açıktır ki, Darwin, canlının oluşum, gelişim ve yükselişini, dağılışını, zengin ve deneyimsel örneklerle açıklar ve kanıtlarken, dünyanın ve evrenin de bir tarihi olduğunu ve bütün bunların doğa yasalarına bağlı ve bağlantılı olarak meydana geldiğini de kanıtlamış olur. Akıl, bilim, materyalist felsefe, laik düşünce ve laik yaşam, bu maddi temelde soluk alır ve gelişir.

Bugün siyasal iktidar ile üniversiteler arasındaki kavga, din ile bilim arasındaki kavga olarak da nitelenebilir. Bu kavga, Darwin gibi İngiliz kökenli olan nurcu bayan Meryem Weld'in söylediği gibi, bilimi, dinin egemenliği altına almak isteyenler ile bilimsel özgürlüğü savunanlar arasındaki kavgadır. Bir başka anlatımla, dinin aklı köleleştirmesi ile, aklın kendini özgürleştirmesi savaşıdır bu savaş. Politik ve toplumsal olarak ifade edilmek gerekirse, Saidi Nursi öğretisi ile Atatürk ilkeleri arasında bir savaştır bu savaş.

Van Üniversitesi Rektörü Yücel Aşkın'ın kimliğini, kişiliğini yakından bilmiyorum. Bu olaylar olmadan önce, ilerici, demok-

rat bir bilim adamı olduğunu, bu doğrultuda Van'da özel anlamda çeşitli tarikatların baskısına karşı bir kale olarak üniversiteyi koruduğunu izliyor ve biliyorduk. Suçlamalar, sürekli değişti. Tarihi eser kaçakçılığından Ermeni kökenli oluşuna değin. Dubai Prensine, İstanbul'a, Türkiye'nin onuruna kazık sokar gibi burgulu gökdelen diktirenlerin, Van'da laik ve bilimsel kimliğe kelepçe taktırmaları, ulusal değerlerin olduğu kadar evrensel değerlerin ve her şeyden önce de bilimin ve bilimin özgürleşmesinin prangalanması anlamını içinde taşıyor. Aşkın'a takılan kelepçe, laikliğe, bilime, akla, bilimsel özgürlüğe takılmış kelepçe gibidir.

Türklerin (ne kadarı doğru, ne kadarı yanlış belirtmeksizin) bir milyon Ermeniyi ve otuz bin Kürdü kestiğini söyleyen, ama aynı savaşta Ermenilerin kestiği Türkleri, daha önce de olsa Kürtlerin kestiği Nesturileri (1840'lar), "Tehcir" sürecinde Ermenilerden boşalacak toprakları ve kadınlarının altınlarını kapmak için şiddetle birbirleriyle yarışan Kürt beylerini bilmezlikten gelen Pamuk, bu sözleri nedeniyle, dışarda ödüle ve içerde övgüye boğuluyor. Dışarda da içerde de gazetelerin manşetlerinden düşmüyor. Laik, ilerici, demokrat olduğu etkinlikleriyle bilinen bir bilim adamı (suç işlemiş, işlememiş olması değildir burada sorun) polis eşliğinde üniversiteden karakola, adliyeden cezaevine taşınıyor. Ama Orhan Pamuk için düzülen sahte övgüleri gazetelerinde çift satır manşete taşıyanlar, rektörün tutuklanmasının gerçek nedeninin "Ermeni asıllı" olduğunu söyleyenlere karşı bile dillerini yutuyorlar.

Bilindiği gibi 12 Eylül döneminde sanat, edebiyat alanı da olabildiğince bir yozlaşma içine girdi. Bu dönemde filizlenen edebiyatçıların ortaya koydukları ürünler, içerik bakımından, yazarların takındıkları durum bakımından ciddi bir tartışmayı gerektirmiyor mu? *Yaba*'da Cengiz Yıldırım, birkaç sayıdır "Pop Edebiyat" başlığıyla dönem edebiyatını irdelemekte. Siz 'İkinci Yeni'ye isim babalığı yapmış bir sanat adamı olarak 'Pop Edebiyat' adlandırmasını ve bu dönem edebiyatını nasıl değerlendirirsiniz?

Bu sorunuza tam bir yanıt verecek bilgi birikiminden uza-

ğım. Ben yazının, şiirin, öykünün, eleştirinin ve denemenin içinden geldim. Aklımın bilgime ağır bastığı dönemlerden bilgimin aklımı denetlediği dönemlere eriştim. Ama bu süreçte, ben, yaşım geçmiş de olsa, Marx, Engels, Lenin esas alınarak bilimsel sosyalizmin klasiklerini ve tanıtan kitaplarını Türkçeye ve topluma kazandırmayı yüklendim. İkincisi, bu yayıncılık sürecinde özümsediğim ölçüde bilimsel sosyalizmi Türkiye'nin güncel ve canalıcı sorunlarına uygulamaya kendimi ayırdım. Bu çalışmalar beni yazından oldukça uzaklaştırdı.

Eylül 2005 sayısı için *Ekin Sanat*'ın sorduğu bir soruya verdiğim yanıtı *Yaba* okurlarıyla da paylaşayım: "Sorun, günümüz sorunlarının bilimsel sosyalist açıdan irdelenmesi, teorinin somut yaşamla soluk alması sorunudur. Dolayısıyla, birincisi marksist kuramın iyi özümsenmiş olması, ikincisi ülkenin içerisine çekildiği sorunların iyi irdelenmiş ve bilinmiş olması sorunudur. Bu, bilgi demektir, yoğunluğuna ve derinliğine bilgi birikimi gerektirir. Tarih irdelenmediği, toplumsal değişim ve dönüşümlerin bilinmediği bir toplumda, bilimsel sosyalizm soluk alamaz."

Sorun tek başına burjuva ekonomi politiğin sosyalist eleştirisi olan *Kapital*'i bilmek, sosyalist ekonomi politiği bilmek, diyalektik ve tarihsel materyalizmi teorik anlamda bilmekle sınırlı değildir. Bunlar, Türkiye'nin geçmişine ve geleceğine uygulanamıyorsa, ölü bilgiler olarak kalmaya yargılıdır. Gene aynı dergiye verdiğim yanıtta söylediğim gibi, marksizmi mumya inceler gibi incelemek, ya da Marx'ın eğrisini doğrusunu bulmak sorunu değil bizim sorunumuz. Marksist açıdan önümüzdeki sorunu çözmek ve geleceği kazanmak sorunudur. Bu nedenle, ben, çalışmalarımı genel anlamda, okura, bilimsel sosyalizmin öğrenilmesinin olanağını sağlamaya, ve ikincisi Türkiye'nin sorunlarının bilimsel sosyalizm açısından çözümlenmesine ayırdım. Yazınsal türleri (hele on ayda 200'ün üstünde yayınlandığı duyurulan romanları) genel olarak bilme, okuma olanağım olmadı.

28-29 Ekim 2005, Ankara
Yaba, Sayı: 37, Kasım-Aralık 2005

Kardeşim Aydın Doğan,

Karlar erirken biz de yayınevi olarak Yukardakinden "hakkınızı" nasipleniverdik. Kitapların bulunduğu depo atık su içinde kalmış. Oraya buraya koşuşturken, senin *Yaba 38*'i kitabevinde kasanın yanında buldum. Suları, "Birisi senin aydın tanımını eleştirmiş!" dedi. Okudum ve güldüm.

Çünkü, birincisi, bana sorduğunuz soruyu yanıtlarken "aydın" tanımı yaptım. Şöyle sormuşsun: "Türkiye'de zaman zaman 'aydın sorunu' tartışılagelmiştir. Gerçekten bu sorun var mıdır? Başta demokrasi-düşünce özgürlüğü olmak üzere bu alanda gelişmemenin önünde aydınların etkisi olmuş mudur sizce?"

Ben de yanıtlamışım: "Aydın sözcüğü son yıllarda 'aydınlanma'yı çağrıştırıyor bana." Sonra tanımlamıştım: "Aydınlanma ile 'aydın' arasındaki koşutluktan yola çıkarsak, aydını, genel olarak, aklı, bilimi, bilimsel yöntemi, materyalist düşünceyi temel almış kişi olarak da tanımlayabiliriz." Açımlamışım da: "Bu açıdan aydınlanma, aklın, bilimin, bilimsel düşüncenin, materyalist tarih anlayışının, dinin egemenliğinden ve körinancın (taassubun) baskısından arındırılması olarak, aydın da bunu

özümseyen ve bu anlayışın toplumsal ve yığınsal güce dönüşmesi için çaba harcayan kişi olarak tanımalanabilir."

Vedii İlmen, konuyu saptırmış, aydınlanma ile örtüşen aydın tanımının karşıtı olarak nitelediğim Saidi Nursi ve benzerlerini örnekleyerek, bunlar aydın değil mi diyeceği yerde, şöyle ya da böyle aydınlanmacı sayılması gereken Batının bir dizi ünlü adını, akılını ve okulunu örnekleyerek benim aydınlanmacı aydın tanımımı çürütüvermiş.

Halkın deyişiyle, "yazar"ın ağzı torba değil ki büzesin! İsteyen aklına geldiği gibi yazar da, konuşur da. Ama beni şaşırtan, *Yaba*'nın özellikle İlhan'ı da karalayan zırvalarını yayınlamak gereğini duymuş olmasıdır.

Bunun için bir kez daha belirteyim: Aydınlanma şemsiyesi altında tanımlamaya çalıştığım "aklı, bilimi, bilimsel yöntemi, materyalist düşünceyi temsil etmiş kişi" nitelemesi açısından karşılaştırıldığında, ister ekonomi alanında olsun, ister toplumbilim, ister pozitif hukuk, ister felsefe alanında olsun, Quesnay mi, Turgot mu, Montesquieu mü, Rousseau mu, d'Holbach mı, yoksa fizyokratlar mı, liberaller mi, hangisi bilimi dışlamış, hangisi bilimsel yönteme ve materyalist düşünceye karşı bir duruş sergilemiş, ve kendi alanlarında bu karşı duruşlarıyla ilerleme sağlamış?

Genel olarak ve tarihsel derinliği içersinde bir aydın tanımı yapmam istenmiş olsaydı, her çağın kendine göre aydını olduğunu, kendi dönemi, toplumsal ortamı ve coğrafyasıyla sınırlı olmak koşuluyla bu aydınların başında sayılmak gereken Muhammed'in adını dillendirmekte duraksamazdım.

Ne var ki, bugün, *Kuran*'ın müceddidi (yani yenileyicisi) olarak kendini tanıtan ve izleyicileri tarafından da yüzyılımızın müceddidi olarak tanıtılan Saidi Nursi'yi aydınlanmanın önünü açan "aydın" olarak mı niteleyeceğiz? Aklın, bilimin ve maddi felsefenin anarşizme, ateizme ve komünizme götürdüğünü söyleyerek, aklın, bilimin ve felsefenin dinin emrinde ve hizmetinde olması gerektiğini ileri süren birini, aydın kavramının önüne mi koyacağız, arkasına mı?

Aynı konuşmada, "Bilim dine tutsak ediliyor" başlıklı yazım dolayısıyla *Yaba*'nın sorduğu soruyu yanıtlarken, Saidi Nursi'nin,

fizik, kimya, jeoloji gibi fen bilimlerinin "sömürge bilimleri" olduğu için "millileştirilemediklerini" ve bunların medrese uleması tarafından şeriat süzgecinden süzdürülerek alınması gerektiğini ileri süren görüşlerini ve bu görüşleri benimseyen, fen bilimlerini, sosyolojiye, antropolojiye ve kozmolojiye değin genişleten profesörleri, akıl ile, bilim ile, bilimsel yöntemle bağdaştırabilecek miyiz?

İşte, yarı-madde ve yarı-mana olan eski-Said'in, "saltmana"ya yükseldikten sonra, yeni-Said olarak, "madde"yi tanımı: "Madde, hem faniye, hem zaile, hem muvakkat bir hayat-i hayvani olduğundan kıymeti hiç hükmündedir."

Bitirirken ekleyeyim: Vedii İlmen'in aydın tanımını "çürütüşü" hem faniye, hem zaile ve hem de muvakkat olduğundan hiç hükmündedir.

Son not: Bu kadar "ayıp"ın üstüne tezek kondurur gibi, Attila İlhan tekerlemesini kondurmasaydı, belki böyle bir açıklama yapmak gereğini de duymazdım. Niye derseniz, "Attila İlhan Ekolü" denebilecek büyük bir okur kitlesi vardır bu ülkede; bu ekol, ekole adını, kanını ve şanını veren ünlü büyük yazar gibi, sosyalizmi ve dolayısıyla bilimsel sosyalizmin abecesini açıp okumamışlardır, hem bilenleri bilmezlikle karalamakta ustadırlar, ya da bilenlerden daha fazla bildiklerini savlarlar da onun için.

Sevgiyle.

Muzaffer İlhan Erdost

10 Şubat 2006 günlü faksın,
düzeltilmiş, yayınlanması
istenen metnidir.

Yaba, Sayı: 39, Mart-Nisan 2006

"Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı" Prof. Dr. İbrahim Canan'ın *Bediüzzaman'dan Çözümler* kitabına "M. Fethullah" imzasıyla yazdığı "Takriz"de ("Sunuş"ta), Fethullah Gülen, Saidi Nursi'nin, 19. yüzyılın sonlarında, İmparatorluk döneminde yazdığı: "Vicdanın ziyası din bilimleridir. Aklın nuru uygarlık fenleridir. İkisinin birleşmesiyle hakikat tecelli eder. Ve o iki kanatla talebe uçmaya çalışır. Ayrıldıkları zaman birincisinden (dinden) taassup, ikincisinden (fen bilimlerinden) hile, şüphe doğar." sözlerini, günümüze ve Cumhuriyete taşıyarak şunları yazar:

"Bu ideal talebenin yetişeceği mektep ise, ... '**Medresetü'z-zehra**'dır. "**Camiü'l ezher**'e eş olma tasavvuruyla teklif edilen bu medresede yeni ilimlerle medrese ilimleri içiçedir. ... Zekat, sadaka, nezir ve teberruların yanında, hususi vakıflar, onu besleyecek kanalların sadece bazılarıdır. Bu kompleksin büyük bir bölümü mektep, bir kısmı medrese, bir köşesi de zaviye şeklinde

dizayn edilecektir." "*Bediüzzaman'dan Çözümler*, 2. baskı, 1994, 26.)

"Mektep, medrese ve tekkelerin ittifakı", "eski" Said'in "eğitim birliği" anlayışının temelini oluşturmuştu. "Ehl-i medrese ve ehl-i mektep ve ehl-i tekyenin" birbirleriyle çatışma içerisinde bulunduğunu belirten Saidi Nursi, "mekteplere yeniden din dersi konulmasını, medrese eğitim programlarına bilim üzerine araştırmaların eklenmesini ve yetkin ulemanın tekkelere sokulmasını", "yaratıcılığı geri getirmenin tek yolu olarak görüyordu". (Şerif Mardin, *Bediüzzaman Said Nursi Olayı*, 1994, 133.)

Ne var ki, 1890'larda, medreselere fen (bilim) dersi, mekteplere din dersi konmasını öneren Saidi Nursi'nin görüşlerini günümüze taşıyan ve uygulamaya koyanların okurdan sakladıkları şey, onun, "arzi değil semavi" olduğunu ileri sürdüğü *Risale-i Nur*'ları "telif etmeye" başladığı dönemde, bu görüşünü bırakmış, hatta yadsımış olmasıdır. Çünkü, "yeni" Said olarak, "fen ve bilim ile dalalete girildiğini (dinden sapıldığını)" ileri sürecek ve "felsefenin", "maddi felsefenin", "dine itaat etmeyen felsefenin" ve "bilimsel yasaların (kavanin-i ilmiyelerin) gözlüğünü yere vurup kıracak", hayvanlar alemini, insan alemini, yeryüzünü ("küre-i arzın alemini"), "hikmet-i Kur'aniye ve imanın dürbünü ile görmeye" başlayacaktır. (*Hutbe-i Şamiye*, 18-23.)

Saidi Nursi'deki bu değişimi, İngiliz ve ortodoks bir aileden gelen ve nurculuğu seçmiş bulunan Meryem Weld şöyle özetleyecektir:

"Saidi Nursi hazretleri, bir tarafa vahiy ve dini, diğer tarafa aklı, bilim ve felsefeyi" koyarak, "aklın, bilimin, materyalist felsefenin, dinin ve vahyin emrinde, hizmetinde olması gerektiğini görmüş, dine itaat etmeyen fen ve bilimi yadsımıştır." (Meryem Weld, *İslam, Batı ve Risalei Nur*, 1986, 35, 83.)

"Ulema (din bilginleri) ve meşayih (şeyhler) ve talebeyi, şeriat namına birliğe çağıran" Saidi Nursi'nin, "millete mal edilmesi gereken yeni bilimlerin, medrese uleması aracılığıyla" ve şeriat süzgecinden süzdürülerek alınması gerektiğini" ileri sürmüş olmasına da değinmek gerekir. Prof. Dr. Canan, "yeni bilimler" ile, Saidi Nursi'nin yalnızca fizik, kimya gibi bilimlerin

değil, 19. yüzyıldan sonra ortaya çıkan sosyoloji, antropoloji, etnoloji gibi beşeri bilimlerin de, "şeriat süzgecinden süzdürülmesi" görüşünde olduğunu yazacaktır. Çünkü, Prof. Dr. Canan'a göre, bunlar, "sömürge ilmi olmaları sebebiyle millileştirilmezler", "şeriat süzgecinden geçirilmezlerse bulanık ve zararlı olurlar". (*Bediüzzaman'dan Çözümler*, 152.)

Bu "sömürge bilimleri"ni şeriat süzgecinden süzecekler ise, "yeni" başbakanın terminolojisiyle belirtmek gerekirse, "ideolojik cübbeli" öğretim üyeleri değil, medrese alimleri yani "ulema" ve "meşayih" yani şeyhler olacaktır.

Bilginlerin ve filozofların Batıya (Garba), embiya ve din alimlerinin ise Doğuya (Şarka) gönderilmiş olduğunu, dolayısıyla Doğuyu, akıl, bilim ve felsefenin değil, din ve imanın kalkındıracağını ileri süren Saidi Nursi, Kasım 1922'de Ankara'ya geldiğinde, Büyük Millet Meclisinde bir "zındıka" düşüncesinin egemen olmaya başladığını ileri sürerek milletvekillerine yönelik yayınladığı Arapça bildirisinde, "şarkı akıl ve felsefenin değil, din ve kalbin ayağa kaldıracağını" yazmış ve milletvekillerini bu nedenle "islamın desatirine inkıyada" çağırmıştı. (Şahiner, *Bediüzzaman Said Nursi*, 256.)

Ulusal Kurtuluş Savaşının "ulusallığını" görmek bilgi ve bilincinden yoksun olan ve bu savaşı, islamın "küffar"a karşı kazandığı bir din savaşı olarak niteleyen Saidi Nursi'nin bildirisi genel olarak boşlukta kalacak, daha sonra Kemal Atatürk'ün "Onuncu Yıl Söylevi'nde de vurgulayacağı gibi, "milli kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkarmak" için, ulus, elinde ve kafasında taşıdığı "müsbet ilim meşalesi"yle "terakki ve medeniyet yolunda" yürüyecekti.

Ne var ki, ilerleme ve uygarlık yolunda ulusun elinde tuttuğu ve "Milli Eğitimi" simgeleyen bu "müsbet ilim meşalesi", Demokrat Parti iktidarı (1950-1960) döneminde devlet eliyle söndürülmeye ve Saidi Nursi'nin Elmadağ'da Menderes'i karşılarken elinde tuttuğu "hilafet/şeriat" bayrağının arkasına konmaya başlanacaktı.

Genelkurmay Başkanlığından Çankaya'ya çıkmış bulunan Cevdet Sunay'ın, "laik okulların birer anarşi yuvası haline geldiğini", "bu okullardan yetişen gençlere devlet idaresinin teslim

edilemeyeceğini", "devletin kilit mevkilerine yerleştirilecek kişileri imam-hatip okullarında yetiştireceklerini" söylediği sözler (Mustafa Coşturoğlu, *Halkoyu*, 1977, Sayı: 11, s. 21), bugün de 'önemini" koruyor.

Çünkü, bu sözler, bize, gereksinilenden fazla sayıda imam-hatip okulunun açılmasının, devlet içinde (kamuoyundan gizlenerek) oluşturulan bir politikanın sonucu olduğunu açıklıyor. Bu, aynı zamanda, devletin kilit mevkilerinin ve üst kadrolarının, tarikat ve cemaatlerin güdülediği kadroların denetimine geçmesi için devletin kapalı bir program uyguladığını ve imam-hatip okullarının bunun manivelası olduğunu da açıklıyor. Bu, ayrıca, inançları ve anlayışları gereği imam-hatip okullarına girmemiş olan alevilerin, devletin kilit mevkilerinden ve üst kadrolarından bilinçli ve programlı olarak uzak tutulduğunu bize açıkladığı gibi, laikliği seçtikleri için Mecliste ve siyasal erkte giderek sıfırlandıklarını da bize duyumsatıyor.

28 Şubat (1997) verileriyle belirtelim: Din eğitimli personel gereksinimi 2.888 olmasına karşın, gereksinim fazlası 51.345 imam-hatipli, özellikle hukuk, siyasal bilgiler ve polis akademilerine yönlendirilmişti. Toplam 700 kaymakamın birkaçı dışında tamamı imam-hatip kökenliydi. Valilerin %35'i tarikatçı, %23'ü Cumhuriyete karşıydı, ya da 30 vali ve 256 kaymakam şeriatçıydı. Bu, "şeriatçıların devletin kilit noktalarını ele geçirme planlarının bir kanıtı"yda. (Nevzat Bölügiray, *28 Şubat Süreci*, 1999, 68-69.)

Saidi Nursi, Eskişehir'de yargılanması sırasında, yargıcın sorusu üzerine, "reisicumhur"u "manasız bir isim ve resim" olan cumhuriyeti değil, "her biri hem halife hem reis-i cumhur olan 'Hulefa-yı Raşidin' (ilk dört halife) gibi hakikat-ı adaleti ve hürriyet-i şer'iyyeyi taşıyan dindar cumhuriyeti" benimsediğini, "dindar manada bir cumhuriyetçi" olduğunu söyler. (Şahiner, 325.)

Burada, Saidi Nursi'nin, "manasız bir isim ve resim" ile, laik Cumhuriyeti ve Kemal Atatürk'ü imlediğini ayrıca belirtelim.

Biz, Cumhuriyet'in laik kimliğini soluduğumuzu sanıyorduk. 4 Kasım (2002) sabahı uyandığımızda, kendimizi, anayasal ve yasal anlamda "laik", ama kadrolaşma açısından Meclisten

siyasal erke değin yasama ve yürütme alanında "dindar" bir cumhuriyette bulacak, yönetsel, yargısal, eğitsel vb. alanlarda devletin kilit mevkilerinin "dindar" manada cumhuriyetçiler tarafından tutulduğunu görmeye başlayacaktık.

Tarihin ironisi şuradaki, "dindar cumhuriyet", Truva atın karnından çıkmamıştı, ama biz, kendimizin Truva atın içine hapsolduğumuzu o sabah görebilmiştik.

Kime, niye kızıyoruz ki...

28 Eylül 2003, Ankara
Türkiye'nin Kararan Fotoğrafları, s. 230-234

FETİH VE FATİH
DÜNYANIN İSLAMA GÖRE YENİDEN YAPILANMASI İÇİN EĞİTİM*

(ŞUURLU ÖĞRETMENLER DERNEĞİ)

ÖN NOTLAR
İNSANLIK İÇİN DEV ADIM

4 Ekim 1957

Dünyanın ilk bilimsel uydusu Sputnik 1, uzayda, dünyanın yörüngesine oturtuldu. 92 gün yörüngede kalan uydu, dünyanın çevresinde 1.400 kez dolaştı. 70 milyon kilometre yol katetti. 92 gün sonra, 4 Ocak 1958'de atmosfere girdi ve yandı.

12 Nisan 1961

Yuri Gagarin, uzay gemisi Vostok ile uzaya çıkan ve dünyayı uzaydan gören ilk insan. Yeryüzüyle sürekli iletişim içinde oldu. Dünyaya sağ döndü.

20 Temmuz 1969

Neil Armstrong, Apollo 11 ile "aya ilk ayak basan insan". Ay üzerinde ilk adımını attığı zaman *"Bir insan için küçük, insanlık için dev bir adım"* sözleri yeryüzünün her noktasında duyulabildi.

Ayın çıplak yüzeyinde atılan ilk adım, insan için küçük, ama insanlık için dev bir adımdı. Geçmişten alınan ve geleceğe taşınan, milyarlarca aklın, aklın eriştiği bilincin, bilinçle bütünleşen bilginin bilimselleşen adımıydı.. Birbirinden yalıtık insanın değil, seste, sözde, dilde, üründe, üretimde birbirinden alıp veren, insanlık odağında bütünleşen insanın tek adımıydı bu adım.

* Adalet ve Demokrasi Haftasında, TİHAK tarafından düzenlenen "Eğitimin İslamlaşması Bilimin Dinselleşmesi" konulu oturumun sunuş notları.

Bu adım, beşbin yıllık aklın, bilimin, teknikbilimin biriktirdiği bir adımdı. İnsandan insana, akıldan akıla, insanlıktan yeryüzü insanlığına atılmış milyonlarca milyarlarca adımın simgelenen fotoğrafıydı. Saftı. İçinde ne dogma vardı, ne sure, ne ayet. İnsan aklının, bilimsel aklın, teknikbilimin birikmiş ve birikecek adımıydı. Birbirine ulanan, birbirinden alan, birbirine veren, sezgide, zihinde, bilinçte kaynayıp büyüyerek atılmış milyonlarca, milyarlarca adımın tek bir adımda somutlaşan simgesiydi.

•

ŞUURLU ÖĞRETMENLER DERNEĞİ
TÜZÜK

Şuurlu Öğretmenler Derneği Tüzüğünün başlığında, *"Önce Allah ve Maneviyat"* yazar.

Tüzüğün ilk sayfasında, sağda, biri ayet, biri niyet, biri de nasihat, üç ilahiyat yazar:

Günün Ayeti

Hiç şüphesiz, göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır. O, diriltir de, öldürür de. Size O'ndan başka ne bir dost vardır, ne de bir yardımcı.

Tevbe 116

Günün Hadisi

İnsan ölünce (salih) ameli kesilir. Ancak üç amelin sevabı kesilmez: Sadaka-i câriye (kamuya yararlı sadaka), faydalanılan bir ilim ve arkasında kendisine dua edecek hayırlı bir çocuk bırakmak.

Tirmizi

Günün Sözü

Yanlışın en tehlikelisi, doğruya en yakın olan yanlıştır. Çünkü doğruyla karıştırılması ve insanların daha kolay aldatılması ihtimali taşır.

Necmettin Erbakan

ŞUURLU ÖĞRETMENLER DERNEĞİ
AMAÇ

26 Mayıs 2013 / *SOL Gazete*

İstanbul'un fethinin 560. yılı etkinliklerine katılan Şuurlu Öğretmenler Derneği Genel Başkanı İsmail Hakkı Akkiraz:

1) İnsanlığın günümüzde derin bir bunalım içersinde bulunduğunu; bu bunalımın temelinde, *İslamsız olarak* inşa edilmiş *bir dünya düzeni* bulunduğunu, dünyanın yeniden ve islamlı inşası için *insanlığın yeni fetihlere ve fatihlere muhtaç hale geldiğini...*

2) Dünyanın yeniden ve islamlı inşası için *(a) Bütün ders kitaplarının* ***Kuran'a göre*** *bir daha (yeniden)* yazılmasını, *(b)* Türkiye'de uygulanan eğitim modelinin, *bize ve bizim milli ve manevi değerlerimize ait bir model olmadığını, (c) Uygulanmakta olan bu modelin maneviyatçı değil, materyalist ve batıcı olduğunu, (d)* Bizi bölmek ve yoketmek isteyenlerin bize dayattıkları bir model oldu unu savlamıştı.

3) Kız-erkek öğrencilerin aynı sınıfta e itim görmelerinin nesilleri ifsat anlamına geldiği için, *kız ve erkek okullarının ayrılmasını* isteyecekti.

•

UYGULAMA ÖRNEKLERİ

26 Mayıs 2013 / *SOL Gazete*

"Küpe takan cehennemliktir", "kızların ve erkeklerin yanyana oturması zinadır" diyen ve *Alevileri sapkın olmakla suçlayan din öğretmeni hakkında* inceleme yapan MEB, suç unsuru bulamadı. Bu arada Şuurlu Öğretmenler Derneği Genel Başkanı İsmail Hakkı Akkiraz, *"kız-erkek okulları ayrılmalı ve bütün ders kitapları Kuran'a göre bir daha yazılmalı"* dedi.

26 Mayıs 2013 / *SOL Gazete*

CHP İstanbul Milletvekili Ali Özgündüz, İstanbul

Fatih Davutpaşa Lisesinde görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeninin:

1) Küpe takan erkek cehennemliktir.

2) Hz. Ali'yi seven insan namaz kılmaz mı?

3) Kızların ve erkeklerin yanyana oturmaları zinadır.

4) Derste tahtaya "doğru yoldakiler" ve "sapkınlar" şeklinde iki yol çizerek Hıristiyan, Musevi ve Alevileri *sapkın* olmakla suçlamıştı. Derste tepki gösteren öğrencilere, "Bunu ben değil, Kuran söylüyor." yanıtını vermişti.

29 Mayıs 2013 / *Cumhuriyet*

Erdogan, içki yasağı konusunda, "Din bunu emrediyor..." dedi.

Erdoğan, *"Din doğruları emrediyorsa bunun karşısında mı duracaksın? İki ayyaşın yaptığı yasa muteber de inancın emretiği bu gerçek niçin olay haline geliyor?"*

7 Ağustos 2013 / *Cumhuriyet*

El-Ezher'e denklik

YÖK, İslam aleminde bilinen şeriat üniversitesi mezunlarına Türkiye'nin kapılarını resmen açtı. Akademik ve idari yöneticilerin rektör değil, şeyh olarak anıldığı şeriat üniversitesi El-Ezher, Mısır'da, Kahire'de.

26 Haziran 2013 / *Milliyet*

Afyon'un yeni Milli Eğitim Şube Müdürü İbrahim Özkul'dan din öğretmenlerine garip bir çağrı yapıldı. Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenleri ile buluşan Özkul, "Sizler okul müdürlerinin başdanışmanısınız. Okul müdürü bir adım atacak, size soracak. Müdürler kusura bakmasın. Bundan sonra işler ve işlemler, din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin kontrolünde gerçekleşecek. Bunu Ankara da böyle istiyor. Bunu valilik de böyle istiyor. Milli eğitim müdürü de böyle istiyor. Biz de böyle istiyoruz. Allah da böyle istiyor" dedi.

Allah ve Ankara Böyle İstiyor

Afyon'a yeni atanan Milli Eğitim Şube Müdürü İbrahim Özkul, "din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin, okul müdürlerinin *başdanışmanı olduğunu*, bundan sonra işlerin ve işlemlerin din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin kontrolünde gerçekleşeceğini buyurmuştu. "Bunu," demişti, "hem Ankara böyle istiyor. Milli Eğitim Müdürü de böyle istiyor. Biz de böyle istiyoruz. Allah da böyle istiyor." (*Milliyet, 26 Haziran 2013*) İstenmeyen halk ve çocukları ise sokakta bırakılıyor.

"Şuurlu", yani "bilinçli" olarak hazırlanmış, eğitim ve öğretimi dinselleştirme programını, şuurlu öğretmen açıklamasını, *SOL* gazete, *"Şuurlu öğretmenler, şuursuz taleplerde bulundu"* başlığıyla vermişti. Okuldaki işlerin ve işlemlerin din ve ahlak öğretmenlerinin denetiminde yapılmasının "Allah'ın buyruğu" olduğu, *şuursuz talepler* olarak nitelenebilir miydi!

13 Haziran 2013 / *SOL Gazete*

Müslüman Kardeşler'in lideri Başbakan'a fetvayla destek verdi: "Erdoğan'ı protesto etmek haramdır."

Esad yanlısı sivillerin bile öldürülmesinin haram olmadığı yönünde fetva veren Müslüman Kardeşler'in dini lideri Karadavi, Türkiye'deki Gezi eylemlerine çattı ve Türkiye'deki hükümet karşıtı protestoların "haram" olduğuna yönelik fetva verdi: *"Haksızlığa karşı direnmek günahtır"*.

16 Ağustos 2013 / *Aydınlık*

AKP, öğrenciyi imam hatip ve meslek lisesine mecbur bıraktı. 11 yılda imam hatip kontenjanı 5 kat arttı. Hedef 808 imam hatip lisesi.

SBS sonucuna göre açıkta kalan binlerce öğrencinin, AKP'nin eğitim stratejisine kurban edildiğini söyleyen Eğitim-Sen Genel Başkanı Ünsal Yıldız, amacın itaatkar bireyler yetiştirmek olduğunu söyledi.

23 Ekim 2015 / *Cumhuriyet*

İlkokulda Arapça

8 yaşında, Türkçeyi tam öğrenmeden Arapça dersi görecek, Arapça öğrenmeye başlayacaklar.

Erdoğan isteseler de istemeseler de Osmanlı öğretilecek demişti.
Seçime 9 gün kaldı, gündeme *"İlkokula Arapça"* sokuldu.
7-8 yaşındaki çocuklar Arapça dersi alacak.
Gerekçe: Artan ilişkiler.

23 Ekim 2015 / *Cumhuriyet*

Davutoğlu, 1 Kasım seçimleri için "Hoca-Şeyh" turunu bitirdi

AKP lideri Ahmet Davutoğlu, 1 Kasım seçimleri için mitinglerini sürdürüyor.
Bu arada, sessiz sedasız "Hoca ve Şeyh turu"nu bitirdi.
Davutoğlu, önce 7 Ekim çarşamba günü Fatih'te ikamet eden Emin Saraç ve Ali Çiçek'i;
aynı gün Erdoğan'ın hocası Emin Saraç'ı, daha sonra Menzil Şeyhi Gavsi Sani Şeyh Seyid Abdülbaki Erol'u ziyaret etti.

FATİH VE FETİH
SİİRT KONUŞMASI VE BEŞ KRİTERİ

Recep Tayyip Erdoğan'ın, 12 Aralık 1997'de, Siirt'te yaptığı konuşma,* bugün için ayrı bir önem taşıyor. Konuşmanın nirengi noktaları sayılabilecek beş kriter belirledim. Bunları okurla paylaşmak istedim:

Birinci kriter: İlhan Selçuk'un yazılarında zaman zaman yinelediği "*Minareler süngü / Kubbeler miğfer / Camiler kışlamız / Müminler asker*" dizeleriyle başlıyor konuşma.

Bu dizeler, "üç kıta yedi iklime hükmeden" Osmanlı'nın islamı yaymayı amaçlayan cihada çağrısı değil, hükmettiği üç kıtadan kovulmuş, kolları ve bacakları kesilmiş, gövdesi paylaşılmaya ve ordusu dağıtılmaya başlanan bir ülkenin islam'ı kuşanarak ülkesini kurtarma, "küffar"ın esaretinden kurtulma çağrısıdır. Ne var ki Sevr Andlaşmasını hazırlayanlar ve İmparatorluğa imzalatanlar, Sarayın, İstanbul'da kalması karşılığında, Anadolu'da yükselen ulusal direnişi bastırmasını istemişler, Şeyh-ül İslam'ın fetvasıyla, Düzce'den Zile'ye

* Konuşma metni için bkz: Cemal Dindar, *Biat ve Öfke*, Telos, İstanbul 2007, s. 53-64

"Kongracılara" karşı "Şeraat" yanlısı kimi eşkıya, "camileri kışla" ve "müminleri asker" yapmış, ulusal direnişin önü kesilmeye çalışılmış, ama ezilmişlerdi.

1997'de, Siirt'te, Tayyip, Şeyh-ül İslam'ın fetvasının rövanşını, Cumhuriyet'ten almak için yola çıktığını bu dizelerde açıklamış bulunuyor.

İşte ikinci kriter: "Kardeşler", diyor Erdoğan, "bizim meselemiz, bizim derdimiz, bu ülkede zihniyetlerdir, kafa yapılarıdır. Yıllarca bu ülkeyi yanlış zihniyetlere mahkum edenlere karşı biz mücadelemizi kişilerle değil, zihniyetlerle sürdüreceğiz." Zihniyetini de açıklamış Tayyip: "Evet, göğsümü gere gere söylüyorum: 'Benim referansım İslam'dır'." Yöntemi de o denli açık: "ağaca yaslanma, kula yaslanma, Allah'a yaslan". Hemen sormak gerekiyor: Yaslandığı Bush, kul olmadığına göre, ağaç mı, yoksa Allah mı?

Okur, "yıllarca bu ülkeyi yanlış zihniyetlere mahkum edenler"in ise kimler olduğunu anlamıştır umarım. Milli Eğitim Bakanının, iktidarlarının ilk yılında, "Saidi Nursi'nin sözlerine uyulsa, yolundan gidilseydi, Türkiye bu duruma düşmezdi!" sözünde açığa vurduğu gibi, yanlış zihniyet, Saidi Nursi'nin, "Şarkı din ve vahiy kurtarır!" dogmasına karşı, aklı ve bilimi, gelişmenin ve yükselmenin temeline oturtan Kemal Atatürk'ün "zihniyeti"nden başkası değildir.

Üçüncü kriteri, "İstiklal Marşı"ndan.

Erdoğan, Mehmet Akif, İstiklal Marşını, "meyhanede yazmadı, kerhanede yazmadı, barda yazmadı, pavyonda yazmadı" diyor. "Tacettin Dergahında" yazıldığını söylediği İstiklal Marşının, kendilerinin "Manifestosu" olduğunu savlıyor ve ekliyor: "Orda ne diyor: 'Hakkıdır hakka tapan milletimin istiklal' Dikkat edin, orda: 'Hakkıdır kula tapan milletimin istiklal!' demiyor."

2 Temmuz'da Sivas'ta, Ozanlar Anıtına "put" diye saldırılmış olması gibi, Erdoğan da "put" olarak Atatürk'ün heykellerini örtük bir biçimde duyumsatıyor. "Kula tapmak" yerine, "Bush'a tapmak", bugün daha anlamlı geliyor bana. Ama Bush Tayyip'in put'u mu, yoksa Tayyip Bush'un "kulu" mu diye sormak da gerekiyor.

Nasıl ki eski toplumlarda, insanların doğal nesnelerden, yani maddelerden ürettikleri tanrılar, bu tanrıları üretenlerin iradelerini tutsak aldıysa, kendi yarattığı puta insan kendini kurban ettiyse binlerce yıl, insanlığın emeğinden sızdırılmış değerlerden türetilmiş olan "dolar" da, onu yaratanları yalnızca buyruğu altına almakla kalmadı, insanı ve insanlığı kendisine kurban etmeye hazır robotlara dönüştürdü.

Erdoğan, gene de, insanın ve insanlığın kendisine kurban edildiği "dolar"ın tutsağı bir robot olan Bush'un dizleri dibinde, İncirlik'i NATO'ya, İskenderun'u Pentagon'a, Petkim'i Yunan Genelkurmayına "iktidarlık" olarak ikram edebilir. Ama "Hakkıdır hakka tapan milletimin istiklal" diye değil, olsa olsa "hakkıdır put'a/bay-buş'a tapan milletimin istibdat!" diye "göğsünü gere gere" konuşabilir.

Dördüncü kriter: "Değerli kardeşlerim, diyor, bu ülke bir geçiş yapıyor. Şu anda Türkiye patinaj yaşıyor. Bu patinajda araba geriye de gidebilir. Biz diyoruz ki, Allah'ın izniyle biz geri gitmeyeceğiz. Toparlayacağız ve kaldığımız yerden aynen devam edeceğiz."

"Kaldığımız yeri" de açıklıyor: "Kardeşler, biz, şunu bilin ki, altı asır nasıl üç kıta yedi iklime hükmettiysek, Allah'ın izniyle yeniden üç kıta yedi iklime hükmedeceğiz." Nedenini de ekliyor: "Bu millet, bu millet asildir, bu millet şereflidir, bu millet haysiyetlidir."

Siirt Konuşması'nda, "Biz kimseye diyet borcuyla gelmedik. Bizim tekelci sermayeye borcumuz yok, bizim bir kısım medyaya borcumuz yok." diyen Erdoğan'ın "Başbakan" olarak sözlerini anımsayalım: "Ülkeyi pazarlamakla mükellefim!", "Sermayenin, ırkı, dini, mezhebi olmaz!", "Yabancı sermaye ile yerli sermaye arasında fark kalmadı!" Son durak: Petkim. Petkim'i alanların dini, mezhebi, ırkı, ulusu tartışılıyor ama, satanlar geleneksel ve modern tüm değerleri dolara endekslemiş olmakla övünüyorlar.

Irkı, dini, mezhebi, ulusu ve ulusal sınırı olmayan uluslararası sermayeye ülkesini satmış bulunan bu "asil millet", şerefli millet", "haysiyetli millet" (Osmanlı'nın kan dökerek, kelle keserek kazandığı "şeref"ini ve "haysiyet"ini yeniden kazanaca-

ğını duyumsatan bu sözler, Kemal Atatürk'ün, ulusun kendine güvenini sağlamak için söylediği "Türk milleti zekidir", "Türk milleti çalışkandır" sözlerine karşıt olarak dile getiriliyor), asaletini, şerefini, haysiyetini ulusal sınırları silmiş, "Kuzey Irak" hariç, üç kıta yedi iklime yaymış ve hatta taşımış bulunuyor. Doğal ki sermaye olarak ve doğal ki negatif bir yayılma biçiminde. Kısacası biz, üç kıta yedi iklime yayılmıyoruz, üç kıta yedi iklim bize "giriyor", yalnızca "girmiyor", üç kıta bize "giydiriyor". Bir ulus için ne şeref ama!

Beşinci kriter: Erdoğan'a "Sen Rizelisin. Sen Lazsın." demişler. Erdoğan'dan aktaralım:

> "Baba yahu, demiş Erdoğan, biz Laz mıyız, Türk müyüz, neyiz?
>
> Babam da çok küçükken büyük dedeme sormuş: "Dede, demiş, biz Laz mıyız, Türk müyüz? demiş. Babasının dedesi de, "Torunum, yarın öleceğiz, demiş, Allah bize soracak:
>
> - Men Rabbuke
> - Vemen nebiyyüke
> - Ve ma dinüke
>
> Torunum, Allah bize –vema kavmüke– diye bir soru sormayacak!" demiş. Ne demek bu? Yarın öleceğiz. Allah bize "Rabbin kim, Nebin kim, dinin ne? Bunları soracak. Ama bize kavmin nedir diye bir soru sormayacak. Torunum sana sordukları zaman, "Elhemdülillah müslümanım" de, geç demiş. Olay bu kadar basit."

Evet, insan bu kadar basit olursa, olay da bu kadar basitleşir. Muhammed'in yüzyılının kavramları ve kurumları açısından bakarsak, ne ulus var, ne de ırk biliniyor. Ne ulusal var, ne de ulus-devlet. Ne anayasa var, ne cumhurbaşkanı seçimi. Ne siyasi parti var, ne siyasal erk. Ne sermaye var, ne de bugünkü gibi sınıflar. Ne BOP, ne küreselleşme. Ne Irak, ne petrol. Çuval bile yok başa geçirilecek. Çuvallanan da.

Onun için küçük torun Erdoğan'a, Allah, "niçin sattın ülkeni" diye sormayacak. Niye sattın ülkeni toprağıyla, suyuyla, havasıyla diye de sormayacak. Niye sattın ulusun kanını,

damarlarını, sinirlerini, bankasını, fabrikasını, niye verdin limanlarını, hava alanlarını, PTT'nin T'sini, P'sini, öteki T'sini diye sormayacak Allah. Kaç torba altının var, bankalarda neyin var, kimin ortağısın, kimsin sen, zorun ne diye de sormayacak Allah. Emirli'de bombalı saldırıda ölen Türkmen kadınların ve çocukların da kavmini sormayacak Allah. Yalnızca kavmini değil, ulusunu/milletini de sormayacak Allah Erdoğan'dan. Sorarlarsa "Elhamdülillah müslümanım" deyip geçecek Erdoğan.

İşte soru: Geçebilecek mi?

Irak'ta çoluk çocuk binlerce müslümanı öldüren ABD askerinin bir tekinin bile ülkesine tabut içinde dönmemesi için dua eden Erdoğan'a, Allah, "Ve ma dinüke" diye sorduğu zaman, Erdoğan, "Elhamdülillah müslümanım" diyebilecek mi ki, geçiversin.

Cumhuriyet, 10 Temmuz 2007
Kan ile Kardeş, s.49-53

ŞİMDİ İlhan Selçuk yok. Ben, ikinci, dindirilemez mutsuzluğumu yaşıyorum. Hemen her gün önümüze konan, gizli ve gizlenmiş, kimisi hile'den döllenmiş "çözümler"le ülkenin büyüyen ve üstüste yığılan sorunları ortasında yerimizi, yörüngemizi yitirmiş olmanın boğuntusuyla boğuştuğumuz için. Özgür olmasak da, özgürleşmek için üstünde savaşım verdiğimiz yurdumuzu şurasından burasından yitirmeye yargılandığımız, ulusal iradenin içerden ve dışardan tutsaklaştırıldığı bir sürece kilitlendiğimiz ve her gün biraz daha körleştiğimiz için. Gün gün yoğunlaşan bir karanlıkta, İlhan Selçuk'un her sabah *Pencere*'sinden doğan güneşin, bir daha ışımamak üzere "boğulmuş" olması gibi bir boğulma bu.

Yineleyebilirim:

"Bunca bunaltılı ortamda, insan, kimi zaman kendini mutlu duyumsayabilir. İlhan Selçuk'la aynı çağda, aynı ülkede yaşamış olmanın içten duyumsattığı bir mutluluktur bu. Kederli, bunaltılı, sıkıntılı, yorgun da olsak, zihnimizdeki ışıltı, içimizde-

ki belirsiz sevinç, yüzümüzdeki gülüş biraz odur, o olduğu içindir."

24 Şubat 1989'da, Dedeman Otelde, Çağdaş Gazeteciler Derneğinin 1989 Onur Ödülünü İlhan Selçuk adına aldığım törende yaptığım konuşmanın son satırları bunlar. İlhan Selçuk'un Onur Ödülü plaketini almak için beni görevlendirdiği masayı anımsıyorum. Masada: İlhan Selçuk, Halit Çelenk, Mustafa Ekmekçi ve ben – dört kişiyiz.

Şimdi Ekmekçi yok
Halit Çelenk yok
İlhan Selçuk yok.

Onlarla aynı çağda, aynı ülkede yaşamanın ve aynı masada kadeh değdirmenin içten duyumsattığı mutluluk, bugün bana acı veriyor. Onları yitirmenin, yitirmiş olmanın değil, yalnız kalmanın değil, karanlıkta kalmanın acısı bu. Aydınlanma aydınlığının, "ışık"la, "ampul" ile karartılması gibi bir körleşme de denebilir buna.

*

Bu süreç şöyle de sürdürülebilir:

12 Haziran (2011) akşamı, "Balkon Konuşması"nda yineleyecektir yola çıkarken giydiği gömleği. Oylarını yüzde-ellinin üstünden aşırmış olmanın coşkusuyla, "Beyaz gömleğimizi giydik, öyle çıktık bu yola!" diyor, aynı coşkuyla ve aynı amaçla, yığınlar alkışa boğuyordu onu.

Kaç kez işitmiştik. "Beyaz kefenimizi giydik, bu yola öyle çıktık!" dediğini. Balkon'da, beyaz kefen giydirilmiş olan Menderes'i, Zorlu'yu, Polatkan'ı biraz kısık sesle anmış olsa da, kefen giyip yola çıkmanın ne olduğunu, "beyaz gömlek"in, kefen olduğunu duyumsatmıştı kendisini coşkuyla alkışlayanlara.

Hemen, ertesi gün, Sözcü Bakan, "kefen" yerine ikame edilen "gömlek"in "beyaz" söylemini açıklayacaktı. Belleğimde kaldığı kadarıyla, "Şimdi "bizim" anayasamızı çıkaracağız" diyordu. Bundan önceki anayasaların, "bizim" (yani kendilerinin) anayasası olmadığını duyurarak.

Irak'ın ABD tarafından işgaliyle "mükellef" olanların, Türkiye'de uygulanmaya koydukları "sanal" anayasa, şeriat hukukunun belirlediği bir anayasaydı. Zamanının ABD Dışişleri Bakanı olan Powell, Türkiye ve Pakistan'daki İslam Cumhuriyetleri gibi, "Irak'ta da bir İslam cumhuriyeti olacağı"nı söylemiş, Türkiye ve Pakistan'daki gibi Irak'ta da anayasanın şeriat hukukuna göre, Kuran hukuku çerçevesinde olacağını" sözlerine eklemişti. (Aktaran: Prof. Dr. Zeki Arıkan, *Cumhuriyet*, 20 Haziran 2004.) Bir başka anlatımla, varolan anayasa, laik olsa da, uygulanan anayasa, Powell'in açıkladığı gibi, laik değil, şeriat hukukuna uyarlı bir anayasaydı.

Cumhuriyet ise, bugün de, Saidi Nursi'nin söylemiyle, "şekil ve resim olan Cumhuriyet" değil, Asrı Saadette, yani Halifeler döneminde olduğu gibi dindar manada bir İslam Cumhuriyetiydi.

Kemal Atatürk'ün Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantı salonunda yer alan "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir!" sözünü, 23 Nisan Ulusal Egemenlik bayramında (2004), yerden yere vurmuş olan Tayip Erdoğan'ın Başbakan olmadan önce, "Tutturmuşlar, laiklik elden gidiyor... Bu millet istedikten sonra tabii elden gidecek, sen bunun önüne geçemeyeceksin ki..." (aktaran: Işık Kansu, *Cumhuriyet*, 30 Haziran 2003) sözleriyle birlikte değerlendirildiği zaman, bugün "bizim" diyecekleri Anayasa'nın "laik" değil, teokratik bir anayasa olacağı açıktı.

İmam-hatiplilerin, Kuran Kursu öğrencilerinin, tarikat ve cemaat üyelerinin her yıl artan sayılarına oranla oylarını arttırmış olması nedeniyle, belirtelim ki, seçmen, oyunu, bir dinin, mezhebin, tarikatın ya da cemaatin üyesi olarak değil, ulusun (milletin) üyesi olarak verir. Bu oy, öznel bir isteğin değil, nesnel bir iradenin, ulusal iradenin ürünüdür, dolayısıyla ulusun ulus olarak varlığının korunması ve geleceğinin güçlendirilmesi amacıyla milletvekillerine devredilmiş siyasal bir iradedir. Bu irade, seçen açısından olduğu gibi, seçilen açısından da Anayasa ve yasalarla belirlenmiş ve sınırlandırılmış bir irade devridir. Bunun, bir dinin, bir mezhebin, bir tarikat ya da cemaatin ulus üzerinde egemenlik tesisine olanak veren bir yetki olarak kullanılması, yalnızca laik sistemden teokratik sisteme geçişin değil,

demokratik sistemden faşizme geçişin de kapısını aralayacağı gözlerden uzak tutulmamalıdır.

Bunun, hukuk dilinde, yetkin söylemi, 2004 yılında, Çankaya'dan gelmişti. 19 Mayıs mesajında, "devletin siyasal, sosyal, hukuksal, ekonomik hiçbir alanının din kurallarıyla düzenlenemeyeceğini" belirten Cumhurbaşkanı Sezer, "egemenlik hakkı" ile "milletin verdiği yetki"nin mutlak (sınırsız) bir yetki olmadığını açıklama gereğini duymuştu.

Hukuk'un Çankaya'dan ayrılmasıyla başlayacak olan süreç, bir gece, sabaha doğru, İlhan Selçuk'u yatağından alacak ellerikolları bağlı güvenlik birimlerinin önüne koyacaktı.

Bugün daha iyi anlıyoruz ki, "terör"ü, somut anlatımıyla, Kürt etnik ayrılıkçı hareketin, yani PKK'nın döktüğü kanı durdurmak amacıyla oluşturulan ve Türkiye'yi bir bütün olarak tek bir savcının kapsam alanına alacak olan özel yargılama yasası, özel savcı, özel yargıç, özel yargı, özel yargılama, özel cezaevi ve özel uygulama ile ve Powell ile yapılmış gizli anlaşmalarla, PKK bilinçli olarak söndürülmeyecek, aklın ve bilimin egemenliği yolunda güçlenen "laik"lik prangalanacaktı. Öteki adı aydınlanmaydı, aklın ve bilimin aydınlığında insanlığı aydınlatanlardı "terörist" olarak söndürülecek olan..

Özel yasa, özel yakalanma emriyle, ilk kez, ilkönce, gece yarısı, özel yasanın özüyle özdeş baş teröristi, İlhan Selçuk'u yatağında yakalayacak, evinden alınan elbombaları, kalaşnikoflar, bir adet atom bombası, üç makineli tüfek, Hizbullah'ın bodrumda unuttuğu üç çürümüş cesetle, güvenlik güçleri tarafından sorguya çekilecekti.

İlhan Selçuk için yazılan yazılara bakınız. Hemen tümü, bu "cani terörist"in, azgın ve kızgın, iflah olmaz bir aydınlanmacı olduğunu yazdılar. Derisi yüzülecekti, ama ömrü vefa etmedi. Ziverbey Köşkünde ellerinden ve kollarından yatağa zincirlenmiş, alaman kurt köpeğiyle dalaştırılmış, ama durmamış, dingin ama derinden, -Vecihi Timuroğlu'nun sözleriyle- Kemal Atatürk'ün aydınlık duvarı Sol'u duraksamaksızın örmüştü.

İlhan Selçuk'un bu son yolculuğu olmuştu. Ne için alındığını, niçin sorgulandığını bilen olmadı. Ama Silivri her şeyi apaçık aydınlatmaya yetti.

O zaman da yazdım: İlhan Selçuk ölmedi, öldürüldü diye.

Şimdi de eklemek isterim: İlhan Selçuk'a kefen giydirenler, beyaz kefenleriyle yola çıkmış olanlardı.

19 Haziran 2011, Hacıbektaş
Cumhuriyet, 25 Haziran 2011
12 Eylülün Büyük Babaları, s.254-258

"TÜRK HALKININ AVRUPALI DOSTLARI"NA YOLLANMAMIŞ MEKTUP

1. BASIN AÇIKLAMASINDAN "MUHTIRA"YA

"Türk Halkının Avrupalı Dostları" bir grup siyasetçi, akademisyen ve yazar, "Türk ordusunun 27 Nisan Açıklaması"ndan duydukları kaygıları, International Heralde Tribune'de (17 Mayıs 2007) yayınladıkları bir mektupta dile getirmişler. (Bkz: *Milliyet / Birgün*, 18 Mayıs 2007.)

Kaygılarının esasını da "laiklik" oluşturmuş. 27 Nisan açıklamasında yer alan "Türk Silahlı Kuvvetlerinin laikliğin kesin savunucusu olduğu" ve "çağdaş demokratik yaşamın ancak anayasanın temel ilkelerine bağlı kalarak korunacağı" değerlendirmesi, içerde ve dışarda "e-muhtıra" olarak yazıldı, çizildi. "Türk Halkının Avrupalı Dostları", bunu, bir "müdahale" olarak tanımladılar ve laikliğe yönelik tehlikenin abartılı olduğunu yazdılar.

Cumhurbaşkanı Sezer'in, "kuruluşundan bu yana Cumhuriyetimizi sinsi bir gölge gibi izlemiş olan gerici tehdidin, bugün kaygı verecek boyutlara ulaştığı" saptamasını, Meclis Başkanı Arınç'ın "acı ve insaftan yoksun" olarak, Başbakan

Erdoğan'ın "çok çok isabetsiz, çok yanlış bir tespit" olarak nitelemiş olmaları gibi, "Avrupalı Dostları" da, "Cumhuriyet karşıtı irticai faaliyetlerin" "devlete açıkça meydan okuyacak denli ileri gittiğine" vurgulama yapan Genelkurmay açıklamasını "abartılı" bulmuşlar.

27 Nisan açıklamasında ise, gerici tehdidin kaygı verici boyutlara ulaşmasının kanıtı olarak, özellikle 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı günlerinde, okullarda, yaygın olarak kutlanmaya başlanan "Kutludoğum Şölenleri"nin devletin temel niteliklerini aşındırmaktan başka bir amaç taşımayan irticai faaliyet olduğu görüşüne yer verilmiş.

Her ne kadar Başbakan Erdoğan, son yıllarda yasamadan yargıya, eğitimden ekonomiye, islamı siyasallaştırmanın ve siyasal islamı cumhuriyetin temeline oturtmanın yöntemlerinden biri olarak uygulanmaya başlanan kutludoğum kutlamalarını, "Bugün sevgili peygamberimizin özünde barış ve adalet olan kutlu mesajına her zamankinden çok ihtiyaç var!" (*Cumhuriyet*, 3 Mayıs 2007) sözleriyle kutsuyorsa da, bu "barış ve adalet" mesajının, şeriat esasına dayalı devlet kurmak amacına uyarlanmış bir program çerçevesinde, ilköğretim okullarında çocuklara, "ulusal egemenlik" kavramı yerine öğretildiği de biliniyor.

Peygamberin "barış ve adalet mesajı"nın, hıristiyanlıkla yumaklanmış eski sömürgeci, yeni emperyalist sermayeye karşı özgür olma tutkusu ve dinsel inancı pekiştirmek amacıyla yazıldığı bilinen, ama bugün cumhuriyetin laik ve ulusal kimliğine bir saldırı olarak kullanılan: "*Minareler süngü / Kubbeler miğfer / Camiler kışlamız / Mü'minler asker*" dizeleriyle başlayan ve "*Allahın izniyle yeniden üç kıta, yedi iklime hükmedeceğiz*!" diye biten, ünlü "Siirt Konuşması"nda, Erdoğan, "kutludoğum"la ilgili amacını şöyle açıklamıştı: "Kutludoğumlar sancılıdır. Her kutludoğumun öncesinde sancı vardır. Ama biliniz ki o sancılı doğumdan sonra bir kutlu dönem vardır. İnşallah o dönemler o kutlu doğum sancılarıdır ve inşallah aydınlık bir dönemin başlangıcı olacaktır. Hiç endişeniz olmasın."

"Kutlu doğum sancıları"nın, "bir dönemin başlangıcı olacağı"ndan bizim de endişemiz olmamıştı!. Ama, bu

"doğum"un, aydınlık bir dönemin değil, beşbin yıllık karanlığın yeni bir başlangıcı olacağını bildiğimiz için kaygıya kapılmakta da duraksamamıştık. "Üç kıtaya", yani Asya, Avrupa ve Afrika'ya hükmetmenin, çağımızda ve aslında, siyasal iradenin olduğu kadar, ekonomik, toplumsal ve hukuksal iradenin de, riyalin, doların ve avronun hükmü altına sokulacağını bildiğimiz için de kaygıya kapılmıştık. "Fetih" hülyasının sevrleşme, "hükümranlık" hülyasının "köleleşme" olduğunun bilgisinde ve bilincinde olduğumuz için, "Avrupalı Dostları" gibi zil takıp göbek atan içerdeki uydularını, utanarak izlemiştik.

Madalyonun öteki yüzünü ise, "Avrupalı Dostları"nın mektubunda okuyacaktık.

27 Nisan açıklamasında, ülkenin dörtbir yanında, farklı mekanlarda ve farklı yöntemlerle, bir merkezden belirlenen program çerçevesinde gerçekleştirilen "Kutludoğum Kutlamaları"nın, laiklik kaygısıyla olduğu kadar, ulusal bilincin köreltilmesinin kaygısıyla da dile getirildiğini, "Türk Halkının Avrupalı Dostları" görmezlikten gelmekle kalmamışlar, bu tür etkinliklerle laikliğin kirletilmeye ve ulusal bağımsızlık bilincinin köreltilmeye çalışıldığı özellikle ilköğretim alanında,özellikle AKP hükümeti döneminde, laikliğin yasal güvence altına alındığını savlayacak denli gerçeklerin içini dışına çevirmişler.

"Müdahale", "darbe", "e-muhtıra" yaygarasının temelinde ise, Türkiye'nin, kıstırıldığı Avrupa Birliği tuzağından, elini kaptırmış olsa da, kolunu kurtaracağı kaygısı yatıyor. Biri, dini, sistem olarak sermayenin altına çekiyor; öteki, sistem olarak sermayeyi dinin sırtına yüklüyor. Bir başka deyişle, islamı, uluslararası sermayenin egemenliğinin aracı olarak kullanmakta, birbirleriyle yarışıyorlar ve birbirlerine sarılıyorlar. İşte açıklaması.

2. EĞİTİM VE LAİK DEĞERLER

"Türk Halkının Avrupalı Dostları", "laikliğe yönelik tehlikenin abartıldığı"nın kanıtı olarak, Genelkurmay açıklamasında örneklerle sıralanan "Kutludoğum haftası faaliyetleri"ne değinmek yerine -lütfen dikkatle okunsun- "*Türkiye'nin, kadın hakla-*

*rından eğitime birçok alanda laik değerlere yasal koruma sağlayan reformlara girişti*ği"ni ve bu reformların "çoğunun bu hükümet tarafından –yani AKP'nin iktidarı döneminde– yapıldığını" öne sürmüşler.

Mustafa Kemal, "*Ulusun ortak düşüncesi ve isteğine uygun olarak eğitim ve öğretimin birleştirilmesini, ulusal, laik, çağdaş, tek ve bütün bir eğitim anlayışının yaşama geçirilmesinin şart olduğunu*" daha 1 Mart 1924'te Meclisi açış konuşmasında dile getirmişti. Aynı yıl çıkarılacak olan "Tevhidi Tedrisat Kanunu"yla (Eğitim Birliği Yasasıyla) dinsel ve bilimsel (ya da teokratik ve laik) eğitim ve öğretim ikiliğine son verilecek, dinsel eğitime dayalı "medreseler" sona erecek, laik ya da bilimsel eğitimi temel alan "mektepler" genel eğitimin tek okulları olacaktı. Dolayısıyla, aklı ve bilimi temel alan, laik ve çağdaş eğitim, Cumhuriyetin kaidesine daha o zaman oturtulmuştu.

Eğitim Birliği Yasası, "Avrupalı Dostları"nın belirttiği "eğitimde laik değerlere koruma sağlayan yasa"ydı. Yasa bugün de yürürlükte. Ama, 1950'lerde, özellikle Sovyetler Birliğini güneyden çevirecek yeşil kuşak içersinde kalan ülkelerde başlatılan dini canlandırma politikası sonucu, Türkiye'de, laik ve bilimsel eğitimin yanında, dinsel eğitimin yer alacağı okullar (imam-hatip okulları) açılmaya başlanmıştı. Türkiye, İran ve Pakistan'ı içersine alan, İngiltere'nin taşeron olduğu, ABD güdümlü, "anti-komünizmle" yumaklanmış "Yeşil Kuşak" uygulaması çerçevesinde, eğitim, bilimsel ve dinsel olarak ikiye ayrılacaktı. Bu, aynı zamanda, etkinlikleri yasaklanmış olan tarikatların fiilen siyasal yaşamı güdülemesine olanak sağlayacak ve giderek, dinsel eğitim, bilimsel ya da laik eğitimi ilköğretimden üniversiteye değin sıkıştırmaya başlayacaktır. Eğitim birliği şemsiyesi altında, İngiliz bayan Meryem Weld'in yazdığı gibi, Saidi Nursi'nin öğretisine uyarlanmış olarak, akıl, bilim ve bilimsel düşünce, dinin denetimi altına alınmaya çalışılacaktır.

"Bu hükümet", Saidi Nursi, Fethullah Gülen ve benzeri cemaatlerin izleyicileri bakanlar, aklın, bilimin, bilimsel düşüncenin ve materyalist felsefenin, dinin denetimi ve buyruğu altına alınmasına uyarlanmış eğitim ve öğretimi temel alan imam-hatip okulunu bitirenlerin, yüksek öğretim kurumlarına alınma-

sı için Çankaya'yı baskı altına almaya çalıştıklarını herkes biliyor. Yüksek Öğretim Kurumu'nun nasıl bir ablukaya alındığı ve şeriatın gürzüyle hemen her gün nasıl dövüldüğü ve topa tutulduğu da biliniyor.

Fizik, kimya gibi pozitif bilimlerin, antropoloji, sosyoloji gibi "beşeri" bilimlerin, "ecnebi" bilimleri oldukları ve millileştirilemedikleri için "şeriat süzgecinden süzülerek" alınmasını; aklın, bilimin ve bilimselliğin anarşizme, ateizme ve komünizme götürdüğü savıyla, bilimin, dinin denetimi altına alınmasını savlayan Saidi Nursi ve öğretisini, eğitim ve öğretim temeline oturtmaya çalışan ve bu nedenle bilimsel eğitim ve öğretimin kaleleri üniversitelere karşı açtığı savaşı iktidar olduğu günden beri taktik yenileyerek sürdüren "bu hükümet"i, "Avrupalı Dostları", "eğitim alanında laik değerleri koruyan yasaları" yapan hükümet olarak takdim edebiliyor.

3. KADIN HAKLARI VE LAİK DEĞERLER

Türkiye'nin, kadın hakları alanında laik değerlere yasal koruma sağladığı bilinen bir olgu. Ne var ki, daha 1934'te, birçok Avrupa ülkesinden önce, kadınlara seçme ve seçilme hakkını sağlayan, laiklik ilkesiyle kadın erkek eşitliğini güvenceye alan yasaları, "bu hükümet", "islama aykırı yasalar" olarak, "baskı yasaları" olarak niteliyor. Bu baskının, yani laik değerleri koruyan yasaların kaldırılması için zamanla yarışan "bu hükümeti", "Avrupalı Dostları", kadın hakları alanında da laik değerlere yasal koruma sağlamış olmakla ödüllendiriyor.

Kadın hakları alanında laik değerlere koruma sağlayan yasaların, islama aykırı yasalar olarak kaldırılacağını söyleyen (cumhurbaşkanı adayı) Gül, islama aykırı yasalar ile "laiklik"i amaçlıyor, "başörtüsü"nün kamusal alan için sınırlanmış olmasını da "islam düşmanlığı" olarak açıklıyor (*Milliyet*, 10 Aralık 1995).

Şu var ki, halkımızın geleneksel giysileri arasında bulunan başörtüsüne ve örtünme biçimine kimsenin karışmadığı biliniyor. Ama, son yıllarda tanıştığımız tarikat ve cemaatlerin ayrı ayrı simgesi olan "türban" ya da "sıkmabaş", yalnızca biçim

bakımından değil, giyilmesindeki amaç bakımından da geleneksel başörtüsünden ayrılıyor.

Kadının çağdaş köleliğini simgeleyen "peçe"den ve "burka"dan farklı olarak "türban"ın, tarikat ve cemaatlerin, devletin, temel düzenini din kurallarına göre biçimlendirmenin önünü açması amacıyla, "koçbaşı" olarak kullanılan kadınların ve kızların başlarına sardığı tarikat "maskesi" olduğu da biliniyor.

"Türban" ya da "sıkmabaş"ı imleyerek, "genç kızların örtünmeye zorlandığını" belirten AP Sosyalist Grup Başkanı Hennes Swoboda da, "bir siyasi simge taşıyan ve siyasi sistemi etkilemeye çalışan örtünme biçiminin reddedilmesi gerektiği" görüşünde. (*Cumhuriyet*, 27 Mayıs 2007.) "Türk Halkının Avrupalı Dostları" ise, "bu hükümet"in eski ve yeni başbakanlarının hanımlarının türbanları aracılığıyla, Batıya ve Doğuya, islamın, laik olmadan da "modern" olunabileceğinin mesajını vermiş olmalarını, kadın hakları alanında laik değerleri yasal koruma altına almak olarak takdim edebiliyor.

Cumhuriyetin kuruluşuna koşut olarak yasalaşan laik eğitimin, AKP döneminde yoğun ve yaygın biçimde dinin egemenliği altına çekildiği; Kemal Atatürk'ün kadınlara tanıdığı seçme ve seçilme hakkından modern yaşamın her alanında kadının toplumsallaşmasına önderlik ettiği; AKP iktidar döneminde ise, eğitim ve öğretimin daha yaygın ve yoğun olarak dinselleştiği, kadınların tarikat ve cemaatlerin baskısı altında kapanmaya zorlandığı, bilinen gerçeklerken, "Türk Halkının Avrupalı Dostları", "mevcut hükümetin, kadın haklarından eğitime birçok alanda laik değerlere yasal koruma sağladığı"nı ileri sürebiliyorlar.

4. BİZ DAHA ÇOK ÜZÜLDÜK

"Avrupalı Dostları", Kopenhag Kriterlerinin anımsatıldığı mektupta, "işleyen demokrasi" kapsamında, "temel ilke olarak silahlı kuvvetler üzerinde sivillerin kontrolünün tam olması" gereğine vurgulama yapmışlar. Ordunun, "iktidarın tek elde toplanmasını bahane ederek (evet "bahane ederek") demokratik hükümeti sınırlamış" olmasının Türkiye'nin ilerlemesine ve AB

ile ilişkilerine zarar vereceğini, bu "müdahale"nin kendilerini derinden üzdüğünü dile getirmişler.

İçtenlikle belirtelim ki, NATO'nun, ABD'nin, CIA'nın güdülemesi dışında bir askeri darbenin içinde bulunduğumuz koşullar açısından olanaksız olduğunu ve böyle bir askeri darbenin de bizim için cezaevi, işkence ve öldürümle özdeşleşeceğini yaşayarak bilen biri olarak da belirtelim ki, Genelkurmay Başkanlığının basın açıklaması bizi de çok üzmüştü, ama "iktidarın tek elde toplanmasını bahane ettiği" ve "demokratik hükümeti sınırladığı" için değil, bu hükümeti, demokratik anayasanın çerçevelediği demokratik sınırlar içersine çekmeye, partilerin, kurum ve kuruluşların, bilim adamı, yazar ve sanatçıların, kısacası bir bütün olarak halkın örgütsel ya da kişisel gücünün yetmediği, asker, siyasal sürece bir çentik atmak zorunda bırakıldığı için üzülmüştük.

Anayasanın değiştirilemez ve değiştirilmesi önerilemez laiklik ilkesinin, Cumhurbaşkanının kimliğinde ve kişiliğinde korunabildiği tek ve son "kale"nin, laiklik karşıtları tarafından "milli irade" zırhına bürünerek "ele geçirileceği" onikiye beş kala, askerin, kendi yasal ve anayasal sorumluluğunu anımsatarak, "demokratik hükümet"in, anayasanın kırmızı çizgileri içine çekilmesini, yani demokratik kurallara uymasını sağlamak amacıyla uyarmak zorunda bırakıldığı için, biz, "Türk Halkının Avrupalı Dostları"ndan çok daha fazla üzülmüştük.

İrticanın / körinancın egemenliğine kapıların aralanacağı nitel dönüşüm anına, laikliğin "elde bomba" patlayacağı ana yaklaşıldığı, sanal değil somut "müdahale" koşullarına dakika-dakika yaklaşılmış olmasına karşın, dışardan (Meclis dışından) yapılan uyarıların ve içerden (Meclis içinden) sürdürülen arayışların çözümsüz bırakılması karşısında, asker, görev ve sorumluluklarını anımsatmak durumunda bırakıldığı için de üzülmüştük.

Boğulmuş ve bunalmış halkın, tek şey için, laiklik–bağımsızlık--demokrasi için, Tandoğan'dan Çağlayan'a, İzmir'den Samsun'a kucaklaşmasını, bu hükümetin, "milli irade"ye bir saldırı olarak algılatmasını, "Avrupalı Dostları" pas pas yapıp geçiştirdiği zaman da üzüldük.

Bağımsızlıkla bayraklaşan, laiklik sloganlarıyla yığınlaşan halkın, "birkaç çapulcu" olarak (Meclis Başkanı Arınç) nitelenmesini, "Millet bunları nefretle seyrediyor!" (Başbakan Erdoğan) söylemini, üçte-bir azınlık oyuyla Mecliste üçte-iki çoğunluk olarak milli iradenin / ulusal istencin üstüne kuluçkaya yatmış hindi gibi oturarak, "Meclise gece baskınıyla değil, milli iradenin sonucu olarak, kahir ekseriyetle girdiklerini" (AKP Grup Başkan Vekili Eyüp Fatsa) söyledikleri, "Meclis iradesinin önüne kimse geçemez." (Arınç) dedikleri zaman, yığınlaşan yığınlara tepkilerini dile getirdikleri zaman, "Avrupalı Dostları"n, "Türk halkının siyasal tercihleri"ni ve "işleyen demokrasi" kapsamında Kopenhag Kriterlerini anımsatmadıkları için de üzülmüştük.

Asker, hem asker olarak kalmak, hem asker olarak yasaların kendisine doğrudan yüklediği görevi yerine getirmek için zorlandığını halka açıkça duyurmak zorunda bırakıldığı ve bir basın açıklaması yaptığı için üzülmüştük; Türk halkı olarak, "Türk Halkının Avrupalı Dostları"ndan daha fazla üzülmüştük. Bir farkla ki, "Avrupalı Dostları", "demokratik hükümet"in "laiklik bahanesiyle" sınırlandırılmasına üzülmüştü, biz, demokratik görevlerin sivil kurullar ve kurumlar tarafından yerine getirilmeyerek, askerin, Anayasanın kırmızı çizgisi laikliği pas pas yapan "demokratik hükümet"in kırmızı çizgilerin içine çekilmesi için açıklama yapmak zorunda bırakıldığı için üzülmüştük.

Anayasanın kırmızı çizgilerini "demokratik hükümet"in geçmesine sınırlama koyduğu için, sivillerin, silahlı kuvvetleri tam denetimi altına almasını öneren "Avrupalı Dostları"na 12 Mart (1971) ve 12 Eylül (1980) darbelerini anımsatarak belirtelim ki, askeri darbelere toplumsal ortamı hazırlamak için, yurdumuzu sürekli bir iç savaşın arenasına dönüştürmüş olanlar, darbe yapmak için askeri yönlendirenler, 12 Mart ve 12 Eylül darbelerini havai fişeklerle, fener alaylarıyla kutlamışlardı. Bugün, neden, Çankaya'ya sözde değil özde laik kimliklerin oturmasının anayasa gereği olduğunun seslendirilmesi karşısında yasa bürünüyor, "dostu" oldukları Türk halkı adına gözyaşı dökü-yorlar! Anımsatalım:

Dünya Bankası yetkilisi Charney, Aralık 1978: "Bugünkü Türk hükümeti, ekonomik darboğazı geçiştirecek önlemleri alamıyor. *Askeri yönetim gelirse bu güçlükleri önleyebilir.*" (12 Eylül Öncesi ve Sonrası, s.235.)

"Aralık 1978"de, Kahramanmaraş'ta, iki hafta süren, büyük ve acımasız bir katliam yaşanmıştı. Meclis'te, MHP sözcüsü, "*Bir ideoloji mensupları katlediliyor, ama bir mezhep mensupları katlediliyormuş gibi gösteriliyor*" diye yakındığı, (yani "komünistler öldürülüyor, ama aleviler öldürülüyormuş gibi gösteriliyor" diye yakındığı) Kahramanmaraş olaylarında, "Ümmeti Muhammed" cihada çağrılarak, çocuklar, gelinler, yaşlı kadınlar, sakatlar, kızılbaş-komünist diye, sol'a oy veren laikler olarak boğazlanarak öldürülmesinin ardından 13 ilde sıkıyönetim ilan edilmiş, NATO'nun, Türkiye'de planladığı askeri darbe için ortam olgunlaşmıştı.

K. Maraş'ı, Çorum olayları (Mayıs-Temmuz 1980) izleyecekti. ABD ajanlarının (örneğin Alexander Peck'in) talimatları doğrultusunda, faşist kadroların kanlı saldırılarını, iğrenç tertiplerini önlemeye çalışan komutanlar (örneğin Tugay Komutanı Tuğgeneral Ş. Esengün) etkisizleştirilmeye çalışılarak, NATO planına uyarlanmış 12 Eylül askeri darbesine ortam hazır hale getirilmişti.

ABD Başkanının, Ufuk Güldemir'in sorusuna yanıtı şöyleydi:

ABD Başkanı Jimmy Carter: "12 Eylül harekatından önce Türkiye'nin durumu savunma açısından tehlike arzediyordu. Afganistan'ın işgal edilmesi ve İran monarşisinin devrilmesinden sonra *Türkiye'deki bu istikrar hareketi* (yani "askeri darbesi") içimizi ferahlattı." (*Cumhuriyet*, 21 Ocak 1995.)

Bağımsızlık iradesinin ipotek altına alındığı, ülkenin adım adım şurasından burasından sevrleştirme sürecine çekildiği, ülke, iktidar olma karşılığı pazarlandığı, bıçakların birbiriyle kesişmeye hazırlandığı zor günlerin içinden geçildiğini bilelim.

Ulusal bayrağın, bir yandan etnik ve bir yandan dinsel bayrakların altına çekilmek istendiği, IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü, NATO bayrakları arasında soldurulduğu bir süreçten çıkamadığımız gibi, daha da kirlenmekte olduğumuzu

da bilelim.

"Türk Halkının Avrupalı Dostları"nın mektubu, bir aysberge benzetilebilir. Bu aysbergin görünen yüzüne yukarda değinildi. Görünmeyen, olası amacın / amaçların, ister ılımlı-islam modeliyle şablonlaşarak, ister sevrleşme şablonuyla sevrleşerek, ister Kopenhag kriterleriyle ve özellikle "azınlıklara saygı"yla mayınlanarak, ülkeyi içinden ve dışından paylaşanları ve paylaştıranları destekleyenlere destek, köstekleyenlere köstek olmak istedikleri artık giz değil.

Dolayısıyla, Avrupa Birliğinin politikacı, akademisyen ve yazarları için, sorun, sivil ve asker, demokrasi ve darbe sorunu değil. Kimin gideceği, kimin kalacağı da "Avrupalı Dostları"n sorunu değil.

Belirleyici olan amaçlar ve niyetlerdir. Doğal ki, dünyanın değil, Türkiye'nin üzerine bina edilmek istenen amaç ve niyetlerdir. Bu amaç ve niyetlerin kim destekçisi ise, işte o. Köstekçisi kimse, o değil. Hepsi bu.

Mayıs 2007, Ankara
Kan ile Kardeş, s. 54-63

DİNİN SİYASALLAŞMASI
EĞİTİMİN DİNSELLEŞMESİ
BİLİMİN İSLAMLAŞMASI

"Ulusun ortak düşüncesi ve isteğine uygun olarak eğitim ve öğretimin birleştirilmesi, ulusal, laik, çağdaş, tek ve bütün bir eğitim anlayışının yaşama geçirilmesi şarttır."

Mustafa Kemal
1 Mart 1924'te Meclisi açış konuşması

1

İnsan hakları, ilkin Batı Avrupa'da başlayan sanayi devrimine koşut olarak ortaya çıkan ekonomik sınıfların ve bunlara bağlı olarak değişen siyasal sistemin bağrında biçimlenmeye başlamıştır. Bu süreç, aynı zamanda, uluslaşma sürecinin nitel dönüşümüyle, bir başka deyişle ulus-devletin oluşumuyla örtüşür.

Kast sistemine ve bağımlılığa dayalı köleci, feodal ya da teokratik devlette, insanın, insan olarak doğuştan kazanılmış haklarının tanınmadığı bilinir. İnsan haklarının, bugün de, feodal ve teokratik sistemlerin ağır bastığı devletlerde tanınmadığı ya da tam olarak tanınmadığı bilinen gerçeklerdir.

Ekonomik ve benzeri nedenlerden olduğu gibi, insan hakları açısından da, feodal, teokratik ya da benzer devletler ile ulus-devlet'in niteliği, temelde farklıdır. Ulus-öncesi devletlerin

niteliklerini, toplulukların kastsal, dinsel, etnik özellikleri belirler. Ulus ise, din, mezheb ya da etnik topluluklar kümelenmesi değildir; üyelerinin dinsel, mezhepsel, etnik özelliklerinden yalıtılmış ekonomik ve siyasal birliğidir. Modern anlamda bir ulus, nüfusun etnik özelliklerine göre tanımlanamayacağı gibi, dinsel ve mezhepsel niteliklerine göre de tanımlanamaz. Hıristiyan bir ulustan, budist bir ulustan sözedilemeyeceği gibi, müslüman bir ulustan da sözedilemez. *Halkının* çoğunluğu müslümandır diyebilirsiniz, ama *ulusun* çoğunluğu ya da azınlığı müslümandır demek, toplumbilimsel söylemle bağdaşmaz.

İnsan hakları gibi, "laik"lik de, ulus kavramında içkindir. Bir topluluk laik olmadan uluslaşamaz, uluslaşmadan laik olamaz. Ulus-devlet, ulus kavramında olduğu gibi, din ve inançtan yalıtıktır. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirgesinde, din, dil, ırk, cinsiyet ve benzer bakımlardan insanın doğuştan eşit haklara sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasasında din, dil, ırk, cinsiyet ve başka bakımlardan yurttaşlar arasında siyasal ayrım tanınmaması ile Evrensel Bildirgede *insanın* insan olarak doğuştan eşit haklara sahip olması özdeş kavramlardır. Bu, yurttaşın insanlığın yani evrensel insanın bir öğesi olduğunun kabul edilmesinin ya da kabul edilmiş olmasının bir ifadesi olmak gerekir. Bu, aynı zamanda, insan haklarının ulus-üstü ve evrensel olduğunun da bir ifadesi sayılmak gerekir.

Kuşkusuz ki, uluslar belirli ırksal topluluklar tarafından oluşturulmuş ve kurulmuştur; ulus-devletlerin oluşmasında bazı ırklar (kavimler) öncü rol oynamıştır. Ama bunlar, ulus-devlete evrimleşme sürecinde kavimsel özelliklerinden soyunurlar. Bunun içindir ki, ulusun ulus-devlet olarak dini, mezhebi olmadığı gibi, ulus-devletin ırkı da olmaz. Ulus-devletin laik olması, ulus-devlet olmasının gereğidir, olmazsa olmaz koşuludur. Ulus-devletin devletine şu ya da bu biçimde din giysisi, tarikat hırkası giydirmek, devleti din devletine dönüştürür, devlet "ulus-devlet" niteliğini ve "ulusal" kimliğini yitirir, dinsel bir nitelik alır.

Türkiye Cumhuriyeti, İmparatorlukta olduğu gibi, feodal devlet olarak değil, teokratik devlet olarak değil, ulus-devlet olarak ve ulus-devlet olmanın olmazsa olmaz koşulu olarak

benimsemiştir laikliği. Çünkü, nasıl ki, feodal ya da teokratik bir devletin "laik" olması düşünülemezse, ulus-devletin de ulus-devlet olarak teokratik bir devlet olması düşünülemez.

2

Burada, "devlet" ile "cumhuriyet" ayrımını da güncel açıdan somutlaştırmak gerekir.

Eskişehir'de, yargılanması sırasında, mahkeme başkanının "Cumhuriyet için ne düşünüyorsunuz?" sorusuna, Saidi Nursi, şekil ve resim olan Cumhuriyetten değil, Saadet devrinde olduğu gibi dindar manada cumhuriyetten yana olduğunu söyler. Şekil ve resim ile, Kemal Atatürk ve onun önderliğinde kurulan Cumhuriyet, Saadet devri ile ilk dört halife dönemi amaçlanmaktadır.

Aynı Saidi Nursi, Kurtuluş Savaşı cephede başarıya ulaştıktan sonra Ankara'ya gelecek, Büyük Millet Meclisi üyelerine yönelik yazdığı ve bastırdığı Arapça bildirisinde, birçok yerde yinelediği görüşünü dile getirerek, Batıyı akıl, bilim ve maddi felsefenin, Doğuyu (Şarkı) din ve inancın kurtaracağını yazacaktır. "Kur'an'ı düşmanın hücumundan kurtarmak" olarak nitelediği Kurtuluş Savaşının başarısını (zaferini), toplumsal başarıya dönüştürmek için, aklın, bilimin, felsefenin değil, dinin ve inancın temel alınmasını önerecektir. Ama, Cumhuriyeti kuranlar, ilerleme ve yükselme yolunda aklı ve bilimi, ilerlemenin ve yükselmenin aydınlatıcı meşalesi olarak benimseyeceklerdir.

Bugün de, bir yanıyla acılarını yüreğimizde duyduğumuz askeri darbelerle gelen ölümlere ve öldürümlere, faşist katliamlara, irticai kıyınlara karşın, emperyalist gericiliğin kıskacında özgürlüğümüzü ve bağımsızlığımızı koruma kavgası vermemize karşın, gelişmemizi, güçlenmemizi ve özgürleşmemizi, Cumhuriyete, Cumhuriyetin aklı, bilimi (Kemal Atatürk'ün deyişiyle "müspet ilimi") temel alan laik yapılanmasına borçluyuz.

3

"Kuruluş" öncesini, yani "Kurtuluş" sürecini anımsayalım: "Kongre" dönemi, "Heyeti Temsiliye" dönemi ve "Büyük Millet Meclisi" dönemi, Cumhuriyet'in kuruluşuna öngelen üç önemli aşamadır. Bu dönem, aynı zamanda, Sevr Andlaşmasının ön toplantılarının yapıldığı dönemle ve imzalandığı tarihle (10 Ağustos 1920) örtüşür. Sevr Andlaşmasının İstanbul/Saray tarafından imzalanmasının ardından, Anadolu'daki ulusal ayaklanma bastırılmadığı takdirde, Saltanatın İstanbul'dan çıkarılacağı elaltından Saraya iletilmiş, Saraytarafından, Sarayın İstanbul'da kalması amacıyla, Anadolu'da şeriat ve hilafeti bayrak yapan ayaklanmalar başlatılmıştı. Bu ayaklanmaların arkasında, Sevr Andlaşmasına imza koymuş olanların bulunduğunu ve bunların başını İngiltere'nin çektiğini, burada belirtelim. Ne zaman gerici bir ayaklanma olsa, arkasında, bir yabancı el, ne zaman din adamlarının başını çektiği islam adına ayaklanma olsa, arkasında bir "hıristiyan" parmağı bulmak olasıdır da ondan.

Bugün de, Türkiye'de ulus-devlet ve laikliğin din kıskacına alınmasının ardında geleneksel olarak varlığını sürdürmüş olan tarikat ve cemaatlerin bulunduğunu düşünmek bir bakıma doğru olabilir, ama bu, dinin siyasallaşmasını ve siyasal erke egemen olmasını açıklamaya yetmez. Soruna bir de, dıştan yönlendirme ve güdülemeler açısından bakmak gerekir.

1950'li yıllarda, Sovyetler Birliği'nin güneye/sıcak denizlere yayılmasını önlemek amacıyla kurulan CENTO bünyesinde yer alan Türkiye, İran ve Pakistan'da, sosyalizmin ideolojik olarak gelişmesini ve siyasal ve kitlesel bir güce dönüşmesini önlemek amacıyla "Yeşil Kuşak" adı verilen dinin canlandırılması projesine koşut olarak, dini esas alan imam hatip okulları açılmış; tekke ve tarikatlar, siyasal yaşamı, fiilen denetim almaya başlamıştır. Bunu, laik okullara konan din dersi izleyecek, 1982 Anayasasına konan bir madde ile, din dersi laik okullarda zorunlu ders olacaktır. Yeşil kuşak, dinin canlandırılması, islamın siyasallaşması, dinsel öğretiyi esas alan okulların açılması ve laik okullara din dersi konmasının arkasında ise ABD ve ABD'nin ılımlı islam politikası vardır.

Saidi Nursi, "*Hutbe-i Şamiye*"ye 1950'li yıllarda eklediği "haşiye"lerin birinde, Amerika'nın, Asya'nın ve Afrika'nın barış ve huzura ancak islamiyetle kavuşacağını gördüğünü ve bunu benimsediğini, günümüzün en güçlü devleti olarak yeni kurulan islam devletlerini okşadığını ve bu devletlere sahip çıktığını yazar. 1950'li yıllarda, *Time*'a verdiği demecinde ise, ateizme ve komünizme, anarşizme ve siyonizme karşı, isevilerin (hıristiyanların) müslümanlarla birlikte savaşmalarını önerecektir. Amerika'da Saidi Nursi'nin kitaplarını İngilizceye çeviren ve görüşlerini irdeleyen bir enstitünün bulunması, onun bu tür görüşlerinin, CIA analistlerinin islam dünyasına ilişkin görüşlerini oluşturmalarına ve ABD'nin islam dünyası ile ilgili görüşlerine yeni bir boyut kazandırmasına etkisi olduğu gözardı edilmemek gerekir.

ABD, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından, Bosna'dan Basra körfezine, Adriyatik denizinden Çin seddine, müslüman toplulukların ve ulusların resmi-olmayan liderliğini üstlenmiş, İran'da mollaların "islam devrimi" ve ABD büyükelçiliğinin basılması, Pakistan ve Afganistan'da "cihatçı" islamın ABD'ye karşı yer yer şiddete yönelmesi, "Yeşil Kuşak" adı altında dinin canlandırılması / islamın siyasallaşması projesinin ılımlı islam projesine dönüştürülmesine neden olmuştur.

Yeşil Kuşak projesinin ılımlı islam projesine dönüştürülme sürecinde Türkiye, bir yandan federal bir yapıya dönüştürülmeye, Adriyatik'ten Çin Seddine, büyük Türk konfederasyonunun merkezi olmaya isteklendirilecek, öte yandan islamın laiklik ile barışarak ya da modern bir müslüman ülke olarak, islam dünyasına "model" oluşturmaya zorlanacaktır.

4

Yeni Dünya Düzeni, Avrasya, Ortadoğu, Büyük Ortadoğu Projesi gibi stratejiler ve projeler, ABD'nin küresel egemenliği için geliştirdiği strateji ve projelerdir. Bu proje ve stratejilere uyarlanmış olarak Türkiye'nin yeni jeopolitiği belirlenecek, Türkiye'ye, Osmanlı "milllet" modelinde dinsel, mezhepsel ve etnik farklılıklara göre, olmazsa coğrafi konuma göre federal bir

yapılanmaya geçmesi önerilecektir.

Aynı CIA analistleri, Atatürkçü laikliğin eskidiğini, yalnızca müslüman-olmayanların değil, müslüman olan ama Türk etnisitesinden olmayan toplulukların da azınlık statüsüne alınmasını, pantürkist ve panislamist politikalara dönülmesini önereceklerdir. 2010 yılına değin, Türkiye'nin Balkanlar, Kafkaslar ve Orta-Asya'da Türk ve müslüman topluluklarla 225 milyon nüfuslu büyük Türk konfederasyonu oluşturması bir senaryo içinde Türkiye'ye dayatılmak istenecektir. Dayatmanın adı ise, "stratejik işbirliği" olarak açıklanmıştır. Türkiye, stratejik işbirliğine yanaşmadığı zaman, suikast, cinayet, katliam, kıyın biçiminde olaylarla bedel ödemeye hazır olmalıdır.

Örneğin, 35 aydının yakılarak yaşamını yitirdiği 2 Temmuz 1993 Sivas olaylarının ardından, Emniyet Genel Müdürlüğünün, Bakanlar Kurulu için hazırladığı raporda, bu olayın, "Batının stratejik uygulamalarından biri" ve "yabancı ajanların provokasyonu" olduğu görüşüne yer verilerek, "Yeni Dünya Düzeni içersinde Türkiye'nin, Balkanlar, Ortadoğu ve Kafkaslar'da etkin görev almasının istendiği", Sivas olaylarının, "Japon ve Alman sermayesinin bölgedeki etkinliğini kırmak için" gerçekleştirilmiş olduğu yazılacaktı.

Merkezi Washington'da bulunan *Meditarranean Quarterly* dergisinin Kış 1995 sayısında,"Amerikan-Türk ilişkilerinin yol ayrımına geldiği" ileri sürülmüş, ve Türkiye'nin, "ABD'nin, Ortadoğu'da, Türk cumhuriyetlerinde ve Balkanlar'daki beklentilerine yanıt vermediği" "Kuzey Irak'ta bir Kürt devletinin kurulmasına razı olmadığı gibi sınırdaki önlemleri sıklaştırdığı" yazılmış ve "Türkiye'nin haddini aştığı", "ABD'nin sabrının taştığı", "Türkiye'nin istikrarsızlık durumunun daha da ağırlaşacağı" ileri sürülmüştü. Bu yazının yayınlanmasından kısa bir süre sonra, CNN'in ve ABD basınının "Türkiye'de alevi-sünni savaşı başladı" diye duyuracağı ve 21 kişinin öldürüleceği Gazi olayları yaşanacaktı. 12 Martta (1995) yaşanan Gazi olaylarının, Türkiye'nin "Güneydoğu sınırındaki önlemleri sıklaştırmış olması" nedeniyle başlatıldığı, 20 Martta, TSK, 35 bin kişilik bir birlikle Irak'ın kuzeyine bir operasyon gerçekleştirdiği zaman daha iyi anlaşılacaktı. Ne var ki, alevi-sünni savaşı başlatılama-

mış, güneydeki birlikler İran üzerine yöneltilememişti. ABD, Kuzey Irak'a operasyon düzenleyen Türkiye'ye "çekil" diyecek, Almanya silah akışını durduracak, Cumhurbaşkanı Demirel, Kohl'a (PKK'ya silah taşıdığı belgelenen) "Çekiç Gücün altından yılanlar çıktı" diye yazacaktı.

Türkiye, Ecevit'in başbakanlığında oluşturulmuş bulunan koalisyon partilerinin azınlıkta kalacağı ve yeni bir seçim arayışına kilitleneceği bir sürece sokulacaktı. ABD'nin yanında, Irak'a müdahale başta olmak üzere, küreselleşme stratejisine göre belirlenmiş olan Türkiye'nin yeni jeopolitiğini benimseyen, dindar cumhuriyet yanlısı yeni bir siyasal partinin parlamentoda mutlak çoğunluğu elde etmesinin önü açılacaktı.

ABD Dışişleri Bakanı Powell'in Türkiye'yi bir "islam cumhuriyeti" olarak nitelemesine, bir de bu açıdan bakmak gerekir.

Powell, Türkiye ve Pakistan'daki İslam Cumhuriyetleri gibi, "Irak'ta da bir islam cumhuriyeti olacak" diyor ve bu islam cumhuriyetinin "anayasal çerçeve, şeriat hukuku, Kuran hukuku çerçevesinde olacağını" da sözlerine ekliyordu. (Aktaran: Prof. Dr. Zeki Arıkan, *Cumhuriyet*, 20 Haziran 2004.)

1990'lı yıllarda, sistemler arası (sosyalist ve kapitalist) çatışmaların yerini, dinlerle örtük uygarlıklar arası ve içi çatışmaların alacağını ileri sürmüş olan Samuel F. Huntington da, Türkiye'nin, *islamın lideri* olmasıyla, müslüman ülkelerin uygarlıklar arası dış ve iç çatışmalarının önlenebileceğini söyleyecektir. "Türkiye, diyecektir, bir batılı olma isteğinden vazgeçer, modernleşme ve demokrasinin bir islam ülkesinde de mümkün olduğunu göstermeye daha çok ağırlık verirse, *bütün dünyaya ve islama büyük bir model* olur." Tarihte Osmanlıların dünyaya ve islama model oluşturduğunu vurgulayan Huntington, "*Demokrasinin mutlaka laik bir temele dayanması gerekmediğini*, islam ile demokrasinin bağdaşması gerektiğini" ileri sürecektir. (Aktaran: Muzaffer İlhan Erdost, *Türkiye'nin Kararan Fotoğrafları*, s. 274.)

Powell'in ve Huntington'ın konuşmalarından çıkarılacak iki sonuç vardır. Biri, Türkiye'nin siyasal sistemine bir islam/müslüman cumhuriyeti olarak bakılması ya da islam cumhuriyeti olması beklentisidir; öteki, bu model, Türkiye'ye dışardan, ABD

tarafından dayatılmış ve dayatılmakta olan bir modeldir. Müslüman cumhuriyette laikliğin yeri yoktur. Powell'in sözlerinde de "laiklik" değil, Kuran ve şeriat vardır. Huntington ise, demokrasinin laik bir temele dayanması gerekmediğini, islam ile demokrasinin bağdaşabileceğini söyleyebilecek denli bilimsellikten uzaklaşmaktadır.

Benzer bir açıklamaya, son günlerde, "laik devlet" ve "ılımlı islam" karşılaştırmasında tanık olacaktık. Genelkurmay İkinci Başkanı Orgenaral İlker Başbuğ'un, "Hem laik hem ılımlı islam devleti bir arada olmaz" sözleri farklı değerlendirmelere neden olacak, Başbakan Erdoğan Türkiye'nin laik, sosyal, hukuk devleti olduğunu belirterek, "Laik devletin içinde islam devleti olmaz" diyecektir.

Radikal (22 Mart 2004), bunu, Erdoğan'ın "Genelkurmayın açıklamasına hak verdiği" biçiminde yorumlamış ve manşetten "*Erdoğan: Türkiye laiktir, laik kalacak*" biçiminde kamuoyuna duyurmuştur.

Erdoğan'ın Başbakan olarak söylediği "Laik devlet içinde islam devleti olmaz" sözlerini, bugün "Türkiye laiktir" diye yorumlamak olanaklıdır, ama, bu sözleri, Başbakan olmadan önce söylediği gibi, "Tutturmuşlar, laiklik elden gidiyor... Bu millet istedikten sonra tabii elden gidecek, sen bunun önüne geçemeyeceksin ki..." (aktaran: Işık Kansu, *Cumhuriyet*, 30 Haziran 2003) sözleriyle birlikte değerlendirildiği zaman, bu sözlerden "Türkiye laik kalacak" anlamını çıkarmak olanaklı değildir. Üstelik "Türkiye laik devlettir" sözlerinden "Türkiye laik kalacak" anlamını çıkarmak, bu sözleri söylemiş gibi manşete çıkarmak da basın etiğiyle bağdaştırılamaz. Genelkurmay İkinci Başkanının, "ılımlı islam ile laik devlet bağdaşmaz" sözlerinden, laik devletin ılımlı islamı dışladığını, Erdoğan'ın "laik devletin içinde islam devleti olmaz" sözlerinden, islam devletinin, doğası gereği laikliği dışlayacağını kastettiklerini düşünmek, bunu, konuşmacıların geleceğe yönelik amaçlarından çıkarsamak da olanaklıdır.

Bu tür açıklamaların bir başka örneğini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Arınç ile Başbakan Erdoğan'ın, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı dolayısıyla, Mustafa Kemal

Atatürk'ün "Egemenlik kayıtsız şartsız ulusundur" sözüne vurgulama yapmalarında bulmak olanaklıdır. Çünkü, bu söz, hakimiyeti/egemenliği mutlak olarak elinde bulundurmuş olan saltanata ve hilafete karşı, hakimiyetin/egemenliğin saltanatta ve hilafette değil, ulusun kendisinde olduğunu belirtmek için söylenmiştir.

Meclis Başkanının ve Başbakanın ise, 1950'li yıllarda, Başbakan olarak Menderes'in söylediği gibi, "siz isterseniz hilafeti bile getirebilirsiniz" anlayışına koşut bir yaklaşımla "milli egemenlikten" "millet iradesinden" sözettikleri gözardı edilmemek gerekir.

Milli/ulusal irade, ulusun, siyasal olan iradesidir. Dinsel iradenin, siyasal iradeyle özdeşleştirilmesi, belirleyici ölçüde gücünü dinsel iradeden alan yönetimleri, demokratik-olmayan girdaplara sokabilir.

Genel oy'un niteliğinin salt siyasal olduğu burada belirtilmek gerekir. Seçmen, oyunu, bir dinin, mezhebin, tarikatın ya da cemaatin üyesi olarak değil, ulusun (milletin) üyesi olarak verir. Bu oy, öznel bir isteğin değil, nesnel bir iradenin, ulusal iradenin ürünüdür, dolayısıyla ulusun ulus olarak varlığının korunması ve geleceğinin güçlendirilmesi amacıyla verilir ve verilmiştir. Bu yetki, seçen açısından olduğu gibi, seçilen açısından da Anayasa ve yasalarla belirlenmiş ve sınırlandırılmış bir yetkidir. Bu yetkinin, bir dinin, bir mezhebin, bir tarikat ya da cemaatin ulus üzerinde egemenlik tesisine olanak veren bir yetki olarak kullanılması, yalnızca laik sistemden teokratik sisteme geçişin değil, demokratik sistemden faşizme geçişin de kapısını aralayacağı gözlerden uzak tutulmamalıdır.

Bunun, hukuk dilinde, yetkin söylemi Çankaya'dan gelecektir. 19 Mayıs mesajında, "devletin siyasal, sosyal, hukuksal, ekonomik hiçbir alanının din kurallarıyla düzenlenemeyeceğini" belirten Cumhurbaşkanı Sezer, "egemenlik hakkı" ile "milletin verdiği yetki"nin mutlak (sınırsız) bir yetki olmadığını açıklama gereğini duymuştur. Bunu, şöyle ifade etmek, sanırız yanlış olmayacaktır: Milletin (ulusun), laiklik ilkesinden sapılmasına yetki vermek yetkisi yoktur. Çünkü ulusun yetkileri, ulus olma niteliğiyle bütünleşmiş yetkilerdir. Siyasal erke verilen egemen-

lik hakkı, laikliği saptırma, çözüştürme ya da çürütme hakkı değil, laikliğin saptırılmasına, çözüştürülmesine ve çürütülmesine karşı laikliği koruma hakkıdır. Ulusun, kendisini yönetecek-lere verdiği, işte bu egemenlik hakkıdır.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Nuri Ok da, "milli iradenin, her istediğini yapma yetkisini vermediği"ni belirttiği konuşmasında, siyasal gücün (erkin) yetkisinin sonsuz ve sınırsız olmadığını söylerken, bu yetki ile açımlanan egemenliğin, keyfi, ulusal kimlikten uzaklaşmış bir egemenlik olmadığını da belirtecektir. ("Sezer'den uyarı dolu 19 Mayıs mesajı / Yetkinizin sınırını bilin", *Cumhuriyet*, 19 Mayıs 2004; "Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Ok, AKP hükümetini uyardı ve hukuk dersi verdi / Şeriat heveslileri var", *Cumhuriyet*, 22 Mayıs 2004.)

Bu nedenledir ki, genel oy'un niteliğinde içkin olan siyasal irade, oyların niceliği öne çıkartılarak, yokumsanamaz. Gene de oyların niceliği konusunda şunları anımsamak ve anımsatmak yararlı olabilir:

Genel oyun iki temel ilkesinden biri olan "temsilde adelet kuralı"nın dışlandığı bir seçim sisteminin negatif sonuçlarından en üst düzeyde yararlanıldığı bir konumda, demokratikleşme süreçlerinde sıkıntılara düşülebileceği gözardı edilmemek gerekir.

12 Eylül askeri yönetiminin baskıcı ve militer anlayışının ürünü olan bir seçim yasasından kaynaklanan ve oyların adil olarak temsil edilmediği bir sonucu, (genel oy süreci yasal bir süreç olmakla birlikte) demokratik sistemle bağdaştırmak olanaklı değildir. Oy veren seçmenin %34'ünün oyuna karşılık Mecliste %70 oranında milletvekiliyle temsil edilen bir siyasal erkin, oy kullanan seçmenin %45'inin Mecliste temsil edilmemiş olduğunu bilmesinde, oy kullanan seçmenin %65'inin, en azından laiklik karşıtı uygulamaların karşısında olduğunun bilincinde olmasında, ülkenin esenliği açısından yarar vardır.

5

Okul öncesinden ilköğretime, meslek liselerinden üniversiteye değin eğitim ve öğretim, dolayısıyla akıl ve bilim, dinin

egemenliği altına alınmaya çalışılmaktadır. Okul öncesinde ve ilköğretim sürecinde Kuran kurslarına ağırlık verilmesini, okullarda din dersini zorunlu kılan Anayasa maddesine dokunulmamasını, buna karşılık, imam ve hatip meslek okullarını bitirenlerin, ilahiyat dışında ve bütün dallarda yüksek öğretime/üniversiteye alınmasına olanak sağlayacak biçimde bu okulların programında değişiklik yapılmış olmasını, ve ensonu imam-hatip çıkışlıların üniversiteye alınmasına yasal olanak sağlamak amacıyla YÖK (Yüksek Öğretim Kurumu) yasasının değiştirilmek istenmesini, Prof. Dr. Fatma Esin'in adlandırdığı gibi "bilimin islamlaştırılması"nı (*Cumhuriyet*, 4 Eylül 2003), dindar manada cumhuriyetin kadrolarını oluşturmak amacının birer parçası olduğunu düşünmek sanırız yanlış olmayacaktır.

Ülkede imam ve hatiplerin çağdaş bilimlerin yanısıra din bilgisiyle donatılmış kişilerden olması, laikliğin korunmasının da bir gereğidir. Ne var ki, 28 Şubat 1997 verilerine göre, 51 bin imam-hatip çıkışlının ancak 4 bine yakın kısmı kendi mesleğinde istihdam edilebilmiş, imam ve hatip gereksinimi fazlası olan 47 bin imam hatipliye fakülte ve yüksek okulların önü açılmış, çoğu Siyasal Bilgiler Fakültesine, Hukuk Fakültesine, Polis Enstitüsüne yönlendirilmiş, özellikle devletin üst kadrolarına imam-hatip kökenliler getirilmeye başlanmıştı. (Nevzat Bölügiray, *28 Şubat Süreci*, s.69.)

İmam-hatip okullarının ilk modellerinin, İmparatorluktaki medreseler olduğu söylenebilir. Tanzimat ile birlikte açılan "mektep"ler, laik (yani din-dışı) eğitimin temelini oluşturacaktır. Saidi Nursi, 1890'lı yıllarda, medreselere fen dersi, mekteplere din dersi konmasını, tekkelerin ehil ellere verilmesini önerecektir. 1950'li yıllarda açılan imam-hatip okulları, Saidi Nursi'nin önerdiği gibi, din dersi yanında fen dersleri de okunan medreseler olarak düşünülmek gerekir. Daha sonra laik okullara din dersi konulmasıyla ve Kuran kurslarının (Saidi Nursi'nin deyişiyle "tekke"lerin) ehil ellere verilmesiyle, Eğitim Birliği Yasasından sapılarak, Saidi Nursi'nin görüşü doğrultusunda, bilimin islamlaştırılmasını amaçlayan bir eğitim sistemine geçilecektir.

Her ne kadar, başlangıçta, "Vicdanın ziyası din ilimleri,

aklın nuru medeniyet fenleri" olduğunu söyleyen Saidi Nursi, "ikisinin birleşmesiyle hakikatin ortaya çıkacağı, ayrıldıkları zaman birincisinden taassup, ikincisinden hile ve şüphe doğacağı" düşüncesindeyse de, Risalei Nurları telif etmeye başladıktan sonra, bu düşüncesini değiştirecek, aklın, bilimin, materyalist felsefenin, bir "zındıka fikri"ne, "dinsizlik fikri"ne götürdüğünü ileri sürerek, Kuran'ın "akıl, ilim ve fen"e hükmetmesi gerektiğini yazacak, Meryem Weld'in yorumuyla, "aklın, bilimin, felsefenin, din ve vahyin hizmetinde olması gerektiği" görüşünü benimseyecektir.

Diyanet İşleri Başkanı olarak Mehmet Nuri Yılmaz'ın, 1998'de, "son zamanlarda vahyin yerine aklı koymaya çalışanların olduğunu" belirterek "önce aklı savunan akılsızlara Cenabı Allah'tan akıl vermesi"ni istemesi, aynı görüşün kurum olarak Diyanet İşleri tarafından benimsendiğinin bir başka ifadesidir. (Aktaran: M. İskender Özturanlı, *Cumhuriyet*, 4 Temmuz 1998.)

12 Mart döneminde Cumhurbaşkanı olan ve Deniz-Yusuf-Hüseyin'in idamlarını imzalayan Cevdet Sunay'ın bu tarihlerde özel bir konuşma sırasında açıkladığı gibi, devletin kilit mevkileri, laik okullardan gelen anarşistlere değil, imam-hatip çıkışlı "dini-bir müslümanlara" verilmesi kararlaştırılmış ve bu nedenle de, gereksinilenden çok sayıda imam ve hatip okulu açılmıştı.

28 Şubatta (1997) Milli Güvenlik Kuruluna sunulan raporda, "laik Türkiye Cumhuriyeti yerine şer'i hükümlerle yönetilen bir islam devleti kurulması amaçlandığı" belirtilmiş, aynı günlerde, Milli Güvenlik Kurulu, "eğitim politikalarının Öğretim Birliği Yasasına uygunlaştırılması" doğrultusunda, "gereksinim fazlası imam-hatip okullarının meslek okullarına dönüştürülmesi" ve Kuran kurslarının cemaatlerden alınması doğrultusunda karar oluşturmuştur.

Sekiz yıllık eğitime geçilmesi, imam-hatip ortaokullarının eğitim-dışı kalması ve imam-hatip liselerinde öğrenci sayısının azalması ABD'yi kaygılandıracak, ABD Ankara Büyükelçiliği Politik Bölümü, Kuran Kursları, imam-hatip okulları ve türban konusunda geniş kapsamlı bir araştırma başlatacaktır. (*Cumhuriyet*, 7 Temmuz 2000.)

Nisan ayının son günlerinde, Milli Eğitim Bakanı Çelik'in, "70 milyon, 70 bin imam-hatipliden mi korkacak" sözlerini aktaran tv spikeri, şimdi imam-hatip liseleri öğrenci saysının 97 bine ulaştığını ekleyecekti. Gereksinilen imam ve hatibin çok üstünde imam-hatip liselerine öğrenci yığmanın ardından, bu sayının, imam-hatiplilere üniversite yolunu açmak için baskı olarak kullanılacağı ve YÖK yasasını aynı doğrultuda değiştirmek için siyasal iktidarın üniversite üzerinde baskısını artıracağı açıktır.

Bu nedenle imam-hatip okullarının toplumsal açıdan getirdiklerine ve götürdüklerine kısaca değinmek gereği vardır:

Aşağıya çıkardığımız 1995-1996 imam-hatip liseleri ders çizelgelerinden de çıkarılacağı gibi, bu "mektep"ler, aklı ve bilimi değil, dini ve vahyi temel alan eğitim kurumudur.

İmam-hatip liselerinin *alan/bölüm dersleri*, 9. sınıfta: "Kur'an-ı Kerim, Arapça, Fıkıh, Siyer"; 10. sınıfta: "Kur'an-ı Kerim, Arapça, Fıkıh, Hadis, Edebi metinler, Türkiye Coğrafyası (fiziki), Psikoloji"; 11. sınıfta: "Kur'an-ı Kerim, Arapça, Akaid, Fıkıh, Tefsir, Hadis, Hit. Mes. Uyg. (?), Edebi Metinler, İslam tarihi". 12. sınıfta: "Kur'an-ı Kerim, Arapça, Kelam, Tefsir, Hadis, Dinler Tarihi, Hit. Mes. Uyg., Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası"ndan oluşmaktadır.

İmam-hatip okulları, eğitim ve öğretimde, Kuran'ın, "akıl, bilim ve fen"ne hükmettiği, aklın, bilimin, felsefenin, din ve vahyin hizmetinde olduğu bir eğitimi esas alır. Bir "zındıka fikri"ne, "dinsizlik fikri"ne götürdüğü ileri sürülen, aklı ve bilimi temel alan laik eğitime karşı, din eğitimine dayalı bir öğrenim kurumudur. Akıl ve bilim, din ve vahyin emri altına alındığı gibi, dışardan alınan fizik, kimya gibi pozitif bilimlerin yanında, 19. yüzyıldan sonra ortaya çıkan sosyoloji, antropoloji, etnoloji gibi beşeri bilimler de, "şeriat süzgeci"nden süzdürülerek alınacaktır. (Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dekanı Prof. Dr. İbrahim Canan'dan aktaran: Muzaffer İlhan Erdost, *Yeni Dünya Düzenine Zorlanması Odağında Türkiye*, s. 160 vd.) Pozitif ve beşeri bilimleri, "ecnebi kökenli" oldukları için, şeriat süzgecinden süzecekler ise, herhalde, "ideolojik cübbeli" profesörler değil, profesör ünvanlı "ulema" ve "meşayih" olacaktır.

İmam-hatip lisesi çıkışlılar, yalnızca imam-hatip olmayacak,

ya da yalnızca yüksek islam enstitüsüne ve ilahiyat fakültesine alınmakla yetinilmeyecektir. Siyasal erkten devlet kadrolarına, devletin üst mevkilerinin ve kilit noktalarının, zındıka fikrine, dinsizlik fikrine kapılmamış olanlara verilmesi için, üniversitenin bütün fakültelerine imam-hatip çıkışlıların alınması amaçlanmaktadır. "Ampul", böylece, dini aydınlatırken, "aydınlanma" süreci, toplumsal ölçekte, yaşamın bütün alanlarında karartılmaya başlanacaktır.

İkinci nokta, imam-hatip okullarının, bir kompleksin parçası olarak düşünülmüş olmasıdır. Çünkü, "ulema (din bilginleri) ve meşayih (şeyhler) ve talebeyi şeriat namına birliğe çağıran" Saidi Nursi'nin önereceği "Medresetü-z-zehra", M. Fethullah'a göre "Camiü'l ezher'e eş" bir medrese olacaktır. Yeni ilimlerle medrese ilimlerinin içiçe olacağı "bu kompleksin bir bölümü mektep, bir kısmı medrese, bir köşesi de zaviye şeklinde dizayn edilecektir".

Prof. Canan'ın kitabına bir "Takriz" yazan M. Fethullah'a göre, "mektep, medrese ve tekkelerin ittifakını" öneren Saidi Nursi, "mekteplere yeniden din dersi konulmasını, medrese eğitim programlarına bilim üzerine araştırmaların eklenmesini ve yetkin ulemanın tekkelere sokulmasını", "yaratıcılığı geri getirmenin tek yolu olarak görüyordu".

Kuran kurslarından (burada tekkelerden), ilköğretimden ortaöğretime, imam-hatiplerden üniversiteye değin aklın ve bilimin Kur'an'ın hükmü altına alındığı bir eğitim kompleksi oluşturmak — bu, laik devlete müslüman kadroyla egemen olmanın, laikliğin fiilen dışlandığı islami bir kadro oluşturmanın bir parçasıdır.

İmam-hatip okulları açısından üzerinde durulması gereken bir başka nokta, bu okulların, mezhep ayrımcılığını, eğitim alanından siyasal yapılanmaya, devlet kadrolaşmasından toplumsal yaşama taşımış ve derinleştirmiş olmasıdır.

İmam-hatip okulları, özsel içeriği gereği, imam ve hatip yetiştiren okullar oldukları için, bu okullara alevi çocukların gitmediği bilinir. Dolayısıyla, geleneksel mezhep farklılığını, imam-hatip okulları, eğitim alanında mezhep ayrımcılığına dönüştürmekle ve yaygınlaştırmakla kalmamış, siyasal yapılan-

mada, mezhep ayrımcılığının yolunu açmıştır. İmam-hatip kökenlilerin devletin üst ve kilit mevkilerine yerleştirilmeleri de aynı biçimde, devlet kadrolaşmasında, mezhep ayrımcılığını derinleştirmekle kalmamış, aynı zamanda bir mezhep üzerinde bir başka mezhepten gelenlerin egemenliğinin tesisine de yolu açmıştır.

28 Şubat (1997) kararları ya da "gereksinim fazlası imam-hatip okullarının meslek okullarına dönüştürülmesi" kararı, AKP'nin doğuş nedenidir. AKP yönetimi, iktidar olur olmaz 28 Şubat kararlarına karşı, karşı-karar oluşturma sürecini başlatmış, ve imam-hatip yetiştirmek amacıyla kurulmuş olan imam-hatip liselerinin yönetmeliği değiştirilerek, bu okulları bitirenlerin, yeniden üniversiteye girmelerine yönetmelik açısından olanak sağlanmıştır. Üniversitelere imam-hatibi bitirenlerin alınması için YÖK yasa tasarısında değişiklik yapılması doğrultusunda üniversite yönetimi baskı altına alınmıştır ve alınmaya devam edilmektedir.

6

Genel bir özet yapmadan önce, Başbakan Erdoğan'ın "Türkiye laik, sosyal, hukuk devletidir." sözünü, "**Erdoğan: Türkiye laiktir, laik kalacak.**" biçiminde kamuoyuna manşetten duyuran 22 Mart 2004 günlü *Radikal*'i bir kez daha anımsayalım.

Bu sloganda, Başbakan Erdoğan'ın seslendirdiği "laiklik" ile laik kimlikleri nedeniyle pusuya düşürülen, vurulan, bombalanan, yakılan aydınların cenazelerinde yığınların çığlıkladığı "Türkiye laiktir, laik kalacak" slogarındaki "laiklik", anlam olarak birbirinden farklıdır, denebilirse birbirinin karşıtıdır.

Bu karşıtlığı, geçtiğimiz yıllarda Yargıtay başkanı olarak yaptığı açış konuşmasında Sami Selçuk netleştirmiş bulunuyordu. Ona göre, Türkiye Cumhuriyeti, "laik" değil, "laikçi"ydi. Çünkü devlet, dini yönlendiriyor, dine karışıyordu. Gerçek laiklik ile ilgisi olmayan Türk deneyiminin bir yana bırakılarak, islamın laiklik ile bütünleşmesi önerilmekteydi.

Anımsanırsa, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından,

Atatürkçü laikliğin eskidiğini öne süren CIA analistleri Henze ve Fuller de, siyasete soyunan islamın laiklik ile barışması gerektiğini ileri sürmüşlerdi.

Türkiye'de, "islamın siyasete soyunması" aşamasına, islam, kendi içsel değişimiyle değil, ABD'nin güdümünde, dinin canlandırılmasını amaçlayan "Yeşil Kuşak" projesinin elli yıllık uygulanmasıyla gelinmişti.

Bu süreç içersinde, devlet, ılımlı islama göre, içten içe yapılandırılmış, bir başka deyişle, ABD'nin küresel egemenliğine ("efendi-uşak" ilişkisine koşut) hizmete hazır konuma getirilmiştir.

Bugün devletin çelişik kimliğinin nedenini de, siyasallaşan islamın siyasal erke egemen olmasında aramak gerekir. Anayasasına göre "laik" cumhuriyet, siyasal erkin kadrosuna ve devlette kadrolaşmasına göre ise "dindar" cumhuriyettir.

Başbakan Erdoğan'ın TBMM'nde gerçekleştirilen "Milli Egemenlik ve Siyaset Sempozyumu"nda, anayasamızda tanımlanan laikliği değil, bu laikliği "laikçilik" olarak niteleyen "islam ile bütünleşmiş laikliği" amaçladığını düşünmek yanlış olmayacaktır.

Erdoğan, "laik devletin, farklı inanç ve değerlerine eşit mesafede olduğunu ve inançlar arasında ayrım gözetmediğini" söylerken, devletin bazı inançları fiilen egemenliği altına aldığını, din-mezhep-tarikat ayrımcılığı üzerine yapılanmış bir devletle karşı karşıya bulunduğumuzu gözlerden gizlemeye çalışmıştır. Başbakanın, "eşitlik" ilkesi altında, özellikle alevilerin, alevi oldukları için siyasal erkten, parlamentodan, devlet kadrolaşmasından dışlandığı, laik olanların laik oldukları için Çankaya'da bile bulunmasına tahammül edilmediği bir "laik devlet" tanımlaması yaptığı açıktır.

Uygulamalara ve dinsel eğitimi bilimsel eğitimin üstüne çıkarmaya yönelik çabalara bakıldığında, burada, Erdoğan'ın ileri sürdüğü gibi "farklı inançlara eşit mesafede olan" laik bir devletten değil, "inançlar arasında ayrım gözetmeyen" laik bir devletten değil, bir dinin (islamın) bir mezhebinin (sünniliğin) birkaç tarikatının (nakşibendiliğin, nurculuğun) diğer inançlar üzerinde ve özellikle laik olanlar üzerinde ekonomik, siyasal ve

kültürel ağırlığını ve baskısını giderek arttırdığı dindar bir devletten sözetmek daha doğru olur kanısındayız.

Cumhuriyetin (ki, Cumhuriyet ile "Kuruluş"u amaçlıyoruz) her inancın (din ve mezhebin) inanç olarak kendisini ifade etmesine herhangi bir sınırlama getirmediği bilinir. Bugün "inançlara özgürlük" ile amaçlanan, inancın inanç olarak ifade edilmesi değil, inancın siyasallaşmasıdır. Bir başka deyişle, tarikat ve cemaatlere, tarikat ve cemaat olarak siyaset özgürlüğü tanınmasıdır. Bunun ülkeyi geriye götüreceği, bir kargaşa ve kaosa sürükleyeceği açıktır. Bu politika, bireyi köleleştirmekle kalmayacak, bu politikanın izleyicileri dahil bir bütün olarak ulusu emperyalizmin kölesine dönüştürecektir.

1 Mayıs 2004, Ankara
TİHAK (Türkiye İnsan Hakları Kurumu)
Danışma Kuruluna, 1 Mayıs 2004'te, "bildiri" olarak sunuldu.

12 Eylül Turkaları, s. 42-59

'BİLİM, DİNE TUTSAK EDİLİYOR'*

> "Neden maymunlar insanın zihinsel yeteneklerini kazanamamıştır? ... (insan ve maymun) her ikisi de iki yabanıl ırktan olduğuna göre, biri neden uygarlıkta ötekinden çok daha yüksek bir aşamaya ulaşmıştır? Öyle görünüyor ki, bunun beyin güçlerinin artışıyla ilişkisi vardır."
>
> Charles Darwin
> *Türlerin Kökeni*, s. 244

Charles Darwin (1809-1882), bitki ve hayvan türlerinin, tek tek ve ayrı ayrı değil, aynı zamanda değil, doğaya, iç ve dış koşullara bağlı ve birbirlerine bağlantılı olarak uzun evrimsel bir gelişim süreci içinde üreyip türediğini bilimsel olarak açıklayan İngiliz kökenli evrensel bilim adamıdır. Kuramı, genel olarak "Evrim Teorisi" olarak adlandırılır. *Türlerin Kökeni*'nde, kendi kuramını eliştirenleri, alaysamalı bir dille eleştirecektir: "Bana gelince, ben de, doğrusu, birkaç yüzyıl öncesinin bilisiz (cahil) evrendoğumcularıyla birlikte, taşıl (fosil) kabukluların hiçbir zaman yaşamamış olduklarına, ama deniz kıyılarında yaşayan kabukluların taklidi olarak taştan yaratıldıklarına inanmak isterdim." (s. 182.)

* Milli Eğitim Bakanlığının, Ankara Mamak Uluönder İlköğretim Okulu öğretmeni Zeliha Avcı hakkında, derste Evrim Teorisine değindiği için soruşturma başlatması üzerine, Darwin'in Türkiye'de, Türkçe kitaplarının tek yayıncısı olarak *Cumhuriyet*'e tepkimi burada yayınlanan metinle ilettim. "MEB'in soruşturmasına tepki" ve "Bilim dine tutsak ediliyor" başlığı altında, çevirmen Sevim Belli, Prof. Ekrem Ekinci ve Prof. Yaman Örs'ün yanıtlarıyla birlikte, benim yanıtım (son paragraf özetlenerek), *Cumhuriyet*, 4 Temmuz 2004'de yayınlandı.

Yanlış bir kanı olarak, Darwin'in insanın maymundan türediğini yazdığı söylenir. Mekanik mantıklılar, hayvanat bahçesinde gördüğü maymunun kendi atası olduğu ve bir gün bu maymunun da insanlaşacağı gibi bir vargıya kapılır. Bunlar, Darwin'in teorisiyle ilişkisi olmayan uydurma görüşlerdir.

Lise sıralarında ve fakültede, yani 60 yıl kadar önce, Darwin'i ve evrim teorisini okumuştuk. Demek şimdi Darwin'i okumak günah sayılmış.

Darwin'in üç temel kitabını Türkiye'de ilk kez (ilkin Sol Yayınları ve daha sonra Onur Yayınları arasında) biz yayınladık.

İlk baskısı 1859'da yapılan *Türlerin Kökeni*'ni, gene ilk baskıları 1871'de yayınlanan *İnsanın Türeyişi*'ni, ve bunun bir devamı olan *Seksüel Seçme*'yi, yayınlandıkları tarihten yüzyıl sonra yayına hazırlarken, bu kitaplarda gösterilen yüzlerce kaynak kitaptan bir tekinin bile Türkiye'de yüzyıl sonra da olsa yayınlanmadığını görmüş, niçin geri kaldığımızı, hemen her alanda niçin, inancın karanlığından aklın aydınlığına geçemediğimizi, niçin Batının ve sömürge sisteminin ve giderek emperyalist sistemin "oyuncağı" olduğumuzu daha iyi kavramıştım.

Darwin, insanlığın bilimselleşmesinin temel nirengi noktasıdır. Matematik de, fizik de, kimya da, eski çağlarda vardı. Bilimselleşme ve bilimsel gelişme, esas olarak biyoloji ve zooloji alanında başladı. Sorun, bugün, Darwin ya da evrim teorisi sorunu değildir, dinin ve inancın, bilimi ve aklı kuşatma, tutsağı durumuna düşürme sorunudur. Tartışma, materyalist dünya anlayışı ile idealist dünya anlayışı arasında süregiden bin yıllık tartışmanın günümüze yansımasıdır. Bir başka deyişle, tartışma, bilim ve din arasındaki tartışmadır. Kazırsanız, altında, laikliğin karşıtı teokratik anlayışı bulursunuz. Kazırsanız, Saidi Nursi'nin safsataları ile Türban savaşlarını, yani bilimi ve aklı tutsak almak isteyen dinsel gericilik ile emperyalist gericiliği bulursunuz. Kazırsanız: "Yeşil Kuşak"la "Ilımlı İslam"la karşılaşır ve Türkiye'yi "islamın model ülkesi" yapmak isteyen, maymun benzeri bazı politik liderlerle burun buruna gelirsiniz.

3 Temmuz 2004, Ankara

EK NOT:

Türlerin Kökeni'ni bitirirken, Darwin, "Bütün bir sınıfın bütün üyelerinin bir hısımlık zinciri ile birbirlerine bağlı" olduklarını; "bütün hayvanların ve bütün bitkilerin bir tek prototipten türediklerine inanmaya yatkın" olduğunu yazar. Çünkü, "yaşamın ilk kökenlerinde, ... canlılar aleminin bütün üyelerinin tamamının bir tek atadan türediklerinin apaçık kanıtının" bulunduğunu belirtir.

"Önyargılı düşüncelerin neden olduğu körlük"ten yakınan Darwin, şunları da ekler: "Bu kitapta geliştirilen görüşlerin, kim olursa olsun bir dindarın duygularını incitmesi için hiç bir neden göremiyorum."

Bir dindarın duygularının incitilmesi bir yana, bir kilise adamı, Darwin'e mektubunda, "sonunda kendikendilerine gelişme yeteneği olan bazı biçimlerin yaratıldığına inanmaya başladığını" belirterek, bunun, kendisini daha yüksek bir tanrı anlayışına götürdüğünü" yazacaktır. (s. 460-470.)

12 Eylül Turkaları, s. 60-62

"İDEALİST ANLAYIŞ, BİLİMSELLİĞİ KUŞATIYOR."*

— Sayın Muzaffer İlhan Erdost, Türkiye'deki düşünce ortamına bakıldığında, Türkiye veya dünyada olup bitenlerin niteliği ile felsefecilerden çok, felsefeci olmayanların, örneğin siyaset teorisyenleri ile "herşeyi bilen" anlamındaki "aydın" denilen kişilerin ilgilendiği görülüyor. Felsefecilerin ise daha çok felsefe içi sorunlarla ilgilendiği? Ne dersiniz?

— Felsefecilerin ne ile ilgilendiği benim bilgim dışında. Türkiye ve dünya sorunlarıyla, "her şeyi bilen" anlamındaki "aydın" denen kişilerin ilgilendiğine gelince, ben de aynı görüşü paylaşıyorum. Ama, bunun yerini felsefeciler almalı anlamında değil. Felsefecilerin de içersinde bulunduğu, ama geçmişten günümüze ve geleceğe, Türkiye'nin ve Türkiye'nin de odağına konduğu dünyanın sorunlarını bilen, çözüm üretme yeteneğinde kişilerin politik yaşamı belirlemesi son derece gerekli. Ama bu nitelikteki aydınlar, toplumu yönlendirme anlamında etkin değil. Niye ya da niçin böyle diye sorulursa, yanıtı şöyle: Sol ve bilimsel sosyalizm sürekli olarak ezildiği ve dışlandığı için. 1950'li yıllar, sosyalist açılımın bir yandan dinin (islamın) canlandırılmasıyla, bir yandan "vatan hainliği" ile boğulduğu yıllar

* "Dünya Sorunları Karşısında Felsefe Özel Bölümü" için Yücel Kayıran'ın sorularına verilen yanıt. Başlık, yanıt metninden Kayıran tarafından kondu: "Muzaffer İlhan Erdost: 'İdealist Anlayış, Bilimselliği Kuşatıyor'".

oldu. 1961 Anayasasıyla sol'a sağlanan özgürlük, 12 Martta, Denizlerin idamıyla simgeleşen faşist baskıyla geriletildi. 12 Eylülün (1980) koşulları, sokakta, sokağın kana bulanmasıyla hazırlandı. Bu dönemde, "Hıra Dağı kadar Türk, Tanrı Dağı kadar Müslüman" şoven-Türklük ve teokratik-İslam, sokakta, parlamentoda, siyasal erkte, devlet katında egemen konuma getirildi.

Dolayısıyla, yalnızca sol ve sosyalizm değil, dünyanın ve ülkemizin yeri, geleceği, bilgi ve istenci, bir atın dizginleri gibi emperyalist gericiliğin elinde tutuldu. Genel olarak da, "istenç" dışardan belirlendi. Uzaktan/içerden kumandayla güdülen "aydın" kişiler, Türkiye'nin politikasını belirlediler ve bugünkü acınası duruma düşürdüler ülkeyi. Dinsel gericilik ile bilimsel tutsaklık elele, ülkeyi karanlıkların karanlığına çekiyor.

Felsefeeee! diye çığlıklansanız da boşuna. "Hangi felsefe?" diye sorulacaktır çünkü.

> *— Şuraya gelmek istiyorum: Bugün 21. yüzyılın eşiğinde yüz yüze bulunduğumuz sorunlardan hangileri bir dünya problemidir? Size göre, bu problemlerden hangisi öncelikli bir öneme sahiptir?*

— Kuşkusuz genellikle küreselleşme, özelde dinin siyasallaşması ve laikliğin "laikçilik" nitelemesiyle yadsınması. Küreselleşmenin iki farklı boyutuna da değinmek gerekir. Biri, iletişim ve ulaşım araçlarının küresel ağı. Öteki, sermayenin küresel egemenliği. Özellikle de iki dünya sisteminden birinin, yani sosyalist sistemin dağılmasının ardından, kapitalist sistemin, yeni bir emperyalist aşamaya girmesi. Uluslararası sermayeye kumanda eden ABD, demokratikleşme açısından, kendisini, dünyanın tek "kurtarıcı iradesi" olarak dayatıyor ve sermayenin küresel egemenliğini kendi egemenliğiyle özdeşliyor. Bu da, kaçınılmaz olarak, gelişmiş kapitalist ülkeler ve sermayeler arasında çelişkilere ve çatışmalara neden oluyor. Türkiye, jeopolitik açıdan, en zor bir noktada, Avrasya'nın kalbinde, dışa doğru büyümeye ve içe doğru bölünmeye zorlanıyor. Ama bunun özünü kavrayacak, çözüm üretecek bir siyasal kadrodan

yalıtılmış ve yalıtılmakta ülke. İmam kafasıyla, dinin bilime egemen olduğu, "sömürge bilimleri" olarak nitelenen sosyoloji, antropoloji gibi bilimlerin bile "şeriat süzgecinden geçirilerek alınması" gerektiğinin üniversite öğretim üyeleri tarafından ileri sürüldüğü, yani bilimsel eğitimin dinin denetiminde yönlendirilmesini savunan idealist bir anlayış, bilimselliği kuşatıyor. Bir bakıma, batıdan alınan donanımı yüksek bir aygıta "maşallah" nazarlığı takarak, ya da son model bir kamyonun önüne "Allah korusun" yazdırarak, sömürgecilerin sömürgesi olmaktan kurtulacağımızı sanan bir anlayışın üniversitelerde egemen duruma geçirilmesine çalışılıyor. Bu anlayıştaki siyasal kadrolaşmanın dümeni elinde tutması, benim açımdan, en öncelikli bir problem olarak öne çıkıyor.

— Son bir soru: Marx'ın 11. tezini dikkate alarak sormak istiyorum. Bugün dünyada olup biten olaylar karşısında "değiştirme" mi yoksa "yorumlama" mı olmalıdır? Ne dersiniz?

— Ünlü "11. Tez" bizim yayınlarımızdaki çeviride şöyle: "Filozoflar dünyayı yalnızca değişik biçimlerde yorumladılar, sorun onu değiştirmektir."

Kuşkusuz, burada "değiştirme", yoruma bağlı, yorumla yönlendirilen bir değiştirmedir. Bu nedenle doğru bir yorum ve bu yorum doğrultusunda değiştirme sözkonusu olabilir. Doğru bir yorum yapabilmek için de, felsefenin kendi iç sorunlarından kendini yalıtmış olması gerektiği kadar, dünya sorunlarını kucaklaması ya da kucaklamış olması da gerekir.

Bir işe yarar mı bu söylediklerin dersen, sitemim var. Onun için Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın bir kitabını anımsatarak noktalayayım: "*Havaya çizilen dünya*".

Adam Sanat,
Ağustos 2003, Sayı: 211, s. 53-54
12 Eylül Turkaları, s. 131-133

FELSEFE Mİ? HANGİ FELSEFE?

Seni sevmek felsefedir kusursuz
İpin kurşunun rağmına
–Ahmed Arif

Felsefe, bir zamanlar, bütün bilimlerin "baba"sı sayılmış. Doğal ki, bilim-öncesi çağlarda. Gün gelmiş, bilimler, felsefenin "ana"sı olmuş.

Şimdi ise, "üçüncü kuşak" çağı. Kimi "baba"sını tanımıyor, kimi "ana"sını yadsıyor. Kimi de bit pazarında arıyor felsefeyi.

Bana sorarsanız, felsefe, felsefenin dışında, her yerde. Şu da eklenebilir: gene de felsefe, buluşamamış felsefeyle. Felsefe, bir punduna getirip felsefeyle buluşunca, "zina" sayılmış. Felsefeyi cehennemin katran kazanlarına, bizi de hücre denen dört duvar arasına atmışlar.

Beni bir yıl geriden izleyen büyük bibimin oğlu Memed, lisede son sınıftayken sormuştu bana, "Felsefe nedir?" diye. Açıklamakta zorlanınca, elimde yemekte olduğum rafadan yumurtayı göstermiştim. Kuluçka altında olsaydı ciciv çıkacaktı, şimdi ise gövdeme karışacak. Eh, iyi bir feylesof da (Feylesof Rıza hariç) felsefeyi ancak bu kadar güzel tanımlayabilirdi!

Bugün de biri "Felsefe nedir?" diye soracak olsa, başımı yukarı çevirir, anka kuşunu aranırım. Doğal ki, bulunduğum kapalı mekanın "sema"larında.

•

Bir de anı: Depodan kitap getirecektim. Caddenin kıyısındaki kaldırıma birkaç paket ve iki de koli çıkarmış, yoldan geçen bir taksiye eletmiştim. Şoför, biraz ilerde durmuş, geri gelmiş, ön camı aralamış, paket ve kolileri imleyerek, içlerinde ne olduğunu sormuştu. "Kitap" demiştim. "Kitapsa alırım, demişti, içki (alkol) olmasın da!..."

Bagaja koyduk paket ve kolileri. Ben de bindim. Radyosu da açıktı. Din temalı bir yayın vardı. Kızılay'da, Sakarya Caddesinin girişinde kaldırımın kıyısına üstüste koyduk paketleri. Şoför, paketlerin üzerindeki etiketlere bakıyor, kitapların içeriğini anlamaya çalışıyordu. İki paketin üstündeki "*Felsefenin Başlangıç İlkeleri*" yazısı belli ki ikirciklendirmişti onu. Soracak oldu, soramadı. Ağırlık için verdiğim farkı, "günah olur" diye almadı. Kaygılı bindi arabasına, gitti. Marx'ın, bir şişe şarap ile İncil'i değişmiş olan papazı gelmişti aklıma. İçimden gülümseyivermiştim. Bizim şoför içki taşımamış, günah işlemekten korumuştu kendisini. Ama materyalist (tanrıtanımaz) felsefe taşımış ve daha büyük bir günah işlemiş olmanın kaygısıyla ayrılmıştı oradan.

•

Anı, anekdotsuz olabilemez:

İlhanilhan Kitabevi, Bayındır Sokakta, ikinci katta, yani Tanrıya daha yakınken, Sol Yayınları'nın dizildiği rafların başında, çerçevelenmiş bir fotoğrafımla karşılaşırdı okur. Aynı rafların önünde çekilmiş ve *Tempo*'da yayınlanmıştı. Ben de dergiden kesmiş, çerçeveletmiş, fotoğrafın çekildiği yere asmıştım. Fotoğrafın yanında bir başlık: "Peynir ekmek gibi felsefe". Üst başlıkta ise, "Dönüp dönüp Politzer okuyoruz" yazılıydı. Bir alaysamaydı sosyalist felsefeyle. Nedeni de açıktı. Orhan Pamuk'un söylemiyle, Politzer'i yani sosyalist felsefeyi okuya-

nın dünyası değişiverir, altında ezildiği dünyayı bu kez kucaklayabilirdi. *Tempo*'da ise, sosyalist felsefeye yalınlığı nedeniyle burun kıvrılıyor, "derinleşebilmek" için, okur, sosyalist-olmayan felsefenin girift ve karanlık dehlizinde "aydınlanmaya" çağrılıyordu. Çünkü, sosyalist felsefe, aklın kolayca algılayacağı ve yaşam pratiğinden yol almış, bilimsellikle örülmüş, bilimsel düşünlerle örtüşmüştü.

•

Somutlaştıralım ve bunun için de ilkin Marx'ı anımsayalım.

Komünist toplumda da, demişti Marx, çalışma zorunlu olacak. Dolayısıyla komünist toplumda da, bir zorunluluk alemi (yani zorunlu olunan çalışma saati) ve bir de özgürlük alemi (yani çalışma-dışı saati) olacaktır. Kapitalist toplumda olduğu gibi. Doğal ki, farklı özellikte. Çünkü, birincisi, kapitalist toplumda, emekçi için zorunluluk alemi, kapitalist için özgürlük alemi daha belirleyicidir de ondan. İkincisi, emekçi için bir özgürlük aleminden sözedilse de, bu alem, onun zorunluluk alemine göre kısadır. Üçüncüsü, emekçinin özgürlük alemi (saat olarak) uzasa da, o, bu alemi gerektiği gibi değerlendirecek maddi olanaktan yoksundur.

Biraz daha açalım: Zorunluluk alemi, üretim zamanıyla örtüşür, bir bakıma toplumsal zamandır. Özgürlük alemi, çalışma-dışı zamandır, bireysel zaman da denebilir. Okumak, izlemek, sanatsal, yazınsal ve estetik açıdan, bilimsel açıdan, zihinsel olarak bireyin kendini (kendisiyle birlikte ailesini) geliştirmesine olanak sağlayan zamandır.

Emekçi, zihinsel, estetik ve bedensel etkinlik için zaman ve olanak bulamadığı durumda, gün 24 saat, tek bir saatinde bile zorunluluk dünyasından özgürlük dünyasına geçemeyecek. Buna karşılık, sürekli zorunluluk dünyasına yargılanan emekçinin aldığı ücretin karşılığında ürettiği değerin üstünde ürettiği ve karşılığı ödenmemiş değeri soğuran burjuvanın özgürlük alemini genişletmesinin ve derinleştirmesinin maddi koşulunu üretmiş olacaktır. Emekçi yaşamını sürdürebilmek için üretimde bedenini tüketirken, o, aynı zamanda burjuvanın özgürlük ala-

nını üretmiş ve bu alanı genişletmiş olacaktır. Bu özgürlük alanı, burjuva için zevk ve sefa ile de doldurulabilir, zihinsel ve estetik gelişmesinin alanı da olabilir. Ama buradan çıkaracağımız tek bir sonuç vardır: Emekçi ne kadar zorunluluk aleminde kalırsa, burjuvanın özgürlük alanı o denli genişlemiş olur. Şöyle de denebilir: Emekçi (oransal olarak) ne kadar fazla artı-değer üretirse, o denli kendi özgürlük alanını, bu değeri, artı-değer olarak (karşılığı ödenmemiş emeğin değeri olarak) maledenlere devretmiş olur. Bu gönüllü bir devir değil, ekonomik zor'un sonucudur.

Bu, bize, aynı zamanda, emekçiyi zorunluluk alemine kitleyen ve emekçi üzerindeki baskıyı simgeleyen sistemin maddi temelini, emekçi tarafından üretilen/yaratılan değerin oluşturduğunu açıklar. Marx'ın "yabancılaşma" dediği olgu budur. Emekçi, kendisi üzerindeki baskı ve egemenlik sistemini ve bu sistemin sahip olduğu maddi değerleri, kendisi üretmiştir ya da bu değerleri üretmenin maddi koşulları emekçi tarafından üretilmiştir. Egemenlik kuran sınıfların baskı aygıtını değer olarak üreten/yaratan emekçinin kendisidir. Emekçinin üzerinde baskı aracına dönüşen siyasal ve ekonomik sistemin değer olarak maddi öğesini, emekçi üretir. Üretilen ve egemen sınıflar tarafından maledinilen değerin, onun üzerinde ekonomik ve siyasal baskı aracına dönüşmesi, emekçinin kendi ürettiği değere ve dolayısıyla kendine yabancılaşmasıdır. Emekçinin maddi tözünü ürettiği siyasal sistem ve dolayısıyla siyasal erkin karşısına, emek-emekçi kendi sınıf ideolojisiyle çıktığı zaman, emekçinin ürettiği ve burjuvanın elinde siyasal erke dönüşen "değer", emekçi üzerinde kimi zaman filistin askısında, kimi zaman cezaevi hücresinde, kimi zaman darağacında somutlaşan bir baskı aygıtı olarak kendini açığa vurur: *yabancılaşmanın yabancılaşması.*

•

12 Martı (1971) ve 12 Eylülü (1980) yaşamış olanların bileceği gibi, elektriği bedenlerimize akıtanlar, felsefeyi de yasaklamışlardı. Yalnızca yayınlanmasını değil, okullarda okutulmasını

da. Yasakladıkları felsefe, maddi (materyalist) felsefeydi. Bedenlerimize akıttıkları elektrik nasıl ki maddi güce dönüşmüş enerjiyse, yasakladıkları felsefe de (teorinin yığınsallaşarak maddi güce dönüşmesi anlamında) gizil maddi güçtü. Meydanlarda kurulan kürsülerde ise, üniformalı "başimam", Kurandan okuduğu ayetlerle halkın bilincini karartarak, "makber"ini aydınlatıyordu. Böyle şöyle, ülke, maddi olan enerjiyle karartılırken, "lamba"larımız, –afedersiniz– "ampul"lerimiz manevi enerjiyle, yani nur'un "nur"u ile dolacak, onların herbiri bir "ampul", ülke "ışık"lanacaktı.

İşin renkli ve "sevimli" yanı şu ki, buna da din felsefesi (ulum-u diniye) dediler, ve bilimi, dinin buyruğu altına almayı, bilimleri şeriat süzgecinden süzmeyi "iman"ın bir gereği olarak gerçekleştirmek isteyenler, ABD'de, Saidi Nursi'nin "arzi değil semavi" olduğunu, yeryüzü üretisi değil, Kuran'ın indiği gökten geldiğini ileri sürdüğü "Risale-i Nur"ları irdeleyen enstitüsünü kurdular. İnanmayan Şerif Mardin'in *Bediüzzaman Said Nursi*'sine (İletişim Yayınları) bakabilir.

Ve ben, dün olduğu gibi bugün de, gerildiğim tarihin çarmıhında, "Felsefeee!.." diye çığlıklanıyorum.

Kasım 2003, Ankara
abece, Aralık 2002, Sayı: 208
12 Eylül Turkaları, s. 134-138

İNANÇ, KÜLTÜR VE SİYASET KISKACINDA ALEVİLER

Soru: *Türkiye'de Alevilerin ciddi problemleri olduğu biliniyor. Sistem Alevileri hep reddetti. Ve alevilik henüz yasal, anayasal güvence altında değildir. Bir analiz yapmak gerekirse, bu red edişin tarihsel süreci ve mantığı nedir ve günümüzde bu politikada neden halen ısrar ediliyor?*

Tarihin derinine dalmak, örneğin Yavuz Sultan Selim'in alevilere ilişkin fermanlarından yola çıkarak, bugün, mezhepler arasındaki farklılığı düşmanlığa dönüştürmek bence doğru değil.

Ama alevi-sünni karşıtlaşmasının, şah ve padişah ile simgelenen iki devletin bazı coğrafi alanları paylaşma savaşından kaynaklandığını, mezhep çatışması örtüsü altında, bazı coğrafi alanlara egemen olmak anlamında bir iktidar kavgası bulunduğunu saptamak açısından, bu olayları irdelemenin de yararı olduğu kanısındayım. Peygamberin torunları Hasan-Hüseyin'in katledilişinin temelinde de, bir iktidar kavgası olduğunu görmek gerekir.

"Sistem alevileri hep reddetti" derken, sistemin hep aynı kaldığı vargısından yola çıkıldığı kanısındayım. Çünkü, kalın çizgileriyle sistemi belirlemek gerekirse, teokratik ve feodal imparatorluğun yerini, laik ulus-devlet almış, anayasal açıdan ulusun üyeleri, eşitleşmiştir.

1924 Anayasasına konan "Türkiye devletinin dini islamdır", 1928'de Anayasadan çıkarılmış, 1931'de, Cumhuriyet Halk Partisi "laiklik"i ilke olarak benimsemiş, ve laiklik, 1937'de Anayasaya konmuştur. Anayasal sistem, dinlerin ve mezheplerin eşitlendiği siyasal sistemi özünde benimsemiştir. İmparatorlukta ancak ehli kitap sahibi sünnilerin islam *milletinden* sayıldığı ve alevilerin alt-kast olarak "millet" statüsüne alınmadığı, yani din ayrımının esas olduğu, islam dini içinde düşünülsün, ister dışında tutulsun, sünni olmayan alevilerin, islam olmayan toplulukların da altında sayıldığı teokratik sisteme karşıt olarak, din ayrımı kaldırılmakta ve mezhep olarak alevilerin dışlanmasına son verilmekte, her dinden ve her mezhepten yurttaşı, siyasal açıdan eşitleyen bir ilke olarak "laiklik" ile Anayasa'da yer almaktaydı.

Laikliğin temel ilke olduğu anayasada, ve buna bağlı olarak yasal düzenlemelerde, islam dinine olduğu kadar, sünni mezhepten olanlara bir ayrıcalık tanınmamıştı.

Diyanet İşleri Başkanlığı, bu açıdan üzerinde durulmaya değer bir konudur. Çünkü Diyanet İşleri Başkanlığı, sünnilere ayrıcalık tanıyan bir kurum olarak kurulmamıştır. Şu gerçek gözardı edilmemek gerekir: İmparatorluk, feodal olmasının yanında, "teokratik" bir devletti. Padişah, aynı zamanda, bütün islamın koruyucu lideri anlamında "halife"ydi. "Örfi" denen ve gelenekten gelen yasaların yanında, dinsel yasa anlamına gelen "şeriat", sistemin temelini oluşturuyordu. Cumhuriyet, teokratik bir imparatorluktan, laik bir sisteme geçerken, dini devletten ve dolayısıyla kişinin dinsel inancını, devlet sistemi olan şeriattan yalıtmak konumundaydı. İmparatorluk yıkılmıştı ama, teokratik devletin alt-birimleri, tarikatlar ve cemaatlar, karşı-devrimin toprağa gömülü mayınları gibiydi. Bunların etkisinden dini yalıtmak, devletin "devrimci" göreviydi. Bunu, Diyanet İşleri Başkanlığı eliyle gerçekleştirmek istemiştir. Bu başkanlığın

kurulmasının amacı, devletin dine karışması değil, devletin, dini, tarikatların ve cemaatların, bir başka deyişle dinsel gericiliğin tasallutundan kurtarmaktı. Laikliğin dinsizlik olmadığının da halka iletilmesinin aracıydı. Bugün dinsel gericiliğin "laikçilik" olarak nitelediği, yani devletin dine karışması olarak nitelediği bu kurumun, zamanla karşıtına dönüştüğü, tarikat ve cemaatlerin devlete egemen olmasının aracı bir kurumuna dönüştüğü gözardı edilmemek gerekir. Merkezde, il ve ilçelerdeki müftülüklerle sınırlı olan kadrosu, bugün okuldan daha çok olan sayıda camilerin imam ve hatip kadrosuyla, azmanlaşmış bir kuruma dönüşmekle kalmamış, bu arada alevilerin verdiği vergilerle alevilere karşı tarikat ve cemaatlerin devlete egemenliğinin bir aracına dönüşmüştür. Bu dönüşüm tek boyutlu değildir, alevilerin, "alevi" olarak karşı karşıya bırakıldıkları sorunları birkaç açıdan irdelemek olanağı vardır.

Birincisi, 1950'li yıllara dayanır, materyalist/bilimsel eğitime karşı, dinin canlandırması amacıyla ve dinsel eğitimi temel alan imam-hatip okullarının açılmasıyla başlar. Bilinçli ve amaçlı olarak, gereksinilen imam ve hatipten çok fazla sayıda açılan bu okullara alevilerin inançları gereği gitmediği bilinen bir olgudur. Dolayısıyla, daha başlangıçta, mezhep farklılığını, mezhep ayrımcılığına dönüştüren okullar olmuşlardır. Bununla kalmamış, imam-hatiplilerin üniversiteye alınmasıyla, devletin, önemli kadroları, imam-hatip kökenli olan, dolayısıyla alevi-olmayan, sünni olan kesimlere verilmeye başlanacaktır. Öğrenci gençlik içersinde derinleşen mezhep ayrımcılığı, devlet kadrolarına yansımakla kalmamış, parlamentoya ve siyasal iktidara yansımış ve alevilerin siyasal erkten yalıtılmasının yolu da açılmıştır.

İkincisi, 1970'li yıllara dayanır, bir milat (başlangıç) olarak, 1974 yılı alınabilir, Türkiye'de, ABD patentli 12 Mart yarı-askeri darbesinin ardından, cezaevlerine doldurulan devrimci gençliğin genel af ile salıverildiği, ABD'nin dayatmasıyla konan afyon ekimi yasağının kaldırıldığı günlerde, Kıbrıs'ta, Sampson, bir darbe ile Makarios'un yerini almıştı. Sampson, Yunan cuntası patentliydi, Yunan cuntası ise ABD patentli. Amaç Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını sağlamaktı. Bu ilhak sağlanırken, Türkiye'de, sosyalist sola özgürlük tanımış olan, o zamanki teri-

miyle "ortanın solu"nu simgeleyen Ecevit'in, dolaylı olarak iktidardan uzaklaştırılmasının alt koşulu da yaratılmış olacaktı.

Ama, oyun, ABD'nin beklemediği bir sürece girdi, Türkiye, "garantör"lük hakkını kullanarak Kıbrıs'a asker çıkardı. Bu, aynı zamanda, Ecevit'in, dolayısıyla solun iktidarının parlamentoda sayıca artmasına yol açtı.

ABD'nin kaygıları vardı. Sovyetler Birliği, Irak, Suriye ve Mısır ile "dostluk ve işbirliği" anlaşması imzalamış, bu ülkelere askeri uzmanlar göndermişti. Solun iktidar olmasıyla, sosyalist hareketin özgürleşeceği ve Türkiye'yi Sovyetler Birliğine yaklaştıracağı kaygısı iç ve dış sermaye çevrelerinde yaygındı. Bu kaygıdan çok daha önemli olan, Türkiye'de, siyasal erkin, ABD'nin yörüngesinden çıkarak, kendi siyasal iradesine kavuşacağı olasılığıydı. Bu, ABD'yi kaygılandırmış, ve Washington, solun iktidarının önünü kesmenin "klasik" oyunlarına başvurmuştu. Sınıfsal konumlarının bilincine varan işçiler, öğrenci gençlik, kentlerin varoşlarına "gecekondular" ile yığılan yarı-proleter emekçiler, kır yoksulu köylüler, komando kamplarında eğitilmiş "ülkücü"lerin, NATO konseptine koşut oluşturulmuş "Gladyo"nun, ve benzer faşist çetelerin planlı ve programlı saldırılarıyla geriletilmeye çalışılmış, ama bütün bu faşist baskılar, 1977 seçimlerinde sol'un (Cumhuriyet Halk Partisinin) oylarını arttırmasına engel olamamıştı. CHP 184 milletvekilini 214'e çıkarmıştı. Sola verilen oy'ların kaynağında ise, alevilerin yoğun olduğu iller vardı. Aleviler, "alevi" oldukları için değil, oylarını sol'a verdikleri, solun iktidar olmasında belirleyici rol oynadıkları için, hedefe alınacak, faşist saldırılar alevilerin yoğun olduğu yörelere, illere, bölgelere yönlendirilecekti. Malatya (1977), Sivas (1978), Kahramanmaraş (1978), Çorum (1980) olayları, ya da alevi katliamları, özünde, alevilerin, laik olarak sola verdikleri siyasi desteği kırmak, ve Büyük Millet Meclisinde sol'un iktidar olmasının olanaklarını tüketmek ve giderek solu, Mecliste sıfırlamak amacını taşıyordu.

Alevilere, CHP'ye oy verdikleri ve siyasal iktidarı belirledikleri için saldırıldığı açıktı.

Alevilerin "laik"lik ile siyasal eşitliğe kavuşmuş olmaları, onları, laikliğe karşı olan ve giderek tarikat ve cemaatlerin

yörüngesine bağlanan siyasal partilerden uzaklaştırmış, sağdaki partilerin tarikat ve cemaatlerin yörüngesine girmeye başlamaları, alevilerin oylarını laik partilerde toplamalarına neden olmuştu.

Anımsayalım. Kahramanmaraş kıyınının (katliamının) ardından, Büyük Millet Meclisinde Türkeş'in partisi MHP'nin (Milliyetçi Hareket Partisinin) sözcüsü, "Bir ideoloji mensupları, bir mezhep mensupları katlediyormuş gibi gösteriliyor" diyor, yani kıyının (katliamın) nedeninin, mezhep (alevi) değil, ideoloji (komünizm) olduğu açığa vuruluyordu. Çorum olaylarının (1980) ardından ise, o zaman başbakan olan Demirel "fitnenin (yani komünistlerin) üstesinden gelmelerinin kolay olduğunu", "ama CHP'nin bunlara sahip çıktığını" söylüyor, bir başka deyişle, CHP'nin değil, CHP'ye oy veren kitlenin (çoğunluğunu oluşturan alevilerin) "komünist" olarak hedefe alındığını duyumsatıyordu.

Alevilere yönelik kanlı saldırıları simgeleyen Malatya, Sivas (1978), Kahramanmaraş, Çorum olaylarını çözümlerken, şu üç nokta belirtilmeli: Alevilere saldırı, Türkiye'de, tarikat ve cemaatlerin alttan ve dipten örgütlenerek güçlendiği, emekçi halkın, işçi sınıfının ve öğrencilerin sınıfsal bilincinin yükseldiği, sola ve sosyalizme doğru akmaya başladığı bir dönemle örtüşür.

Aynı zamanda, Sovyetler Birliği'nin Türkiye ve İran'ın üstünden atlayarak Ortadoğuya açılmaya başlamasına koşut olarak, uluslararası sermayeye kumanda eden ABD'nin, NATO ülkesi olarak Türkiye'de anti-komünizmi silahlı eylemliliğe dönüştürdüğü bir dönemle de örtüşür. Doğal ki, Türkiye'nin zayıflatılması, istikrarsızlaştırılması, siyasal iradesini ABD'nin denetimi altına alması, gene ABD'nin stratejik hedeflerinden biri olduğu da gözardı edilmemek gerekir.

Bu nedenle, daha önce, 1968-1970 yıllarında ülkelerin çeşitli yerlerinde kurulan "Komando Kampları"nda silahlı eğitimden geçen 250 bin genç (Türkeş), "Tanrı dağı kadar Türk, Hıra dağı kadar müslüman" "ülkücü", Türk gladyosunun denetimi altında planlı bir biçimde, sola, sola oy veren alevilere karşı saldırıya geçirilmiştir. Kıyınların ardında ise, her zaman, ABD elçiliğinde görevli, ama çoğunlukla Güney Kıbrıs'ta CIA masasına bağlı bir

ya da birkaç CIA ajanı olduğu biliniyor. Aleviler, laik-solcular oldukları için, laik-sol partiye oy verdikleri, ve Türkiye'nin siyasal yaşamında belirleyici rol oynadıkları için, "komünist" olarak, ülkeyi, Sovyetler Birliği'ne satmaya hazırlanan "hain"ler olarak kitlesel saldırıların hedefine konuyorlardı.

İkinci sorunuz, Sivas (2 Temmuz 1993) ve Gazi (12 Mart 1995) olaylarıyla ilgili. Bir sonraki yazımda, ikinci sorunuzu, "alevi" sorunu açısından yanıtlamaya çalışacağım.

10 Şubat 2003, Ankara
Türkiye'nin Kararan Fotoğrafları, s. 224-229

SEÇİM Mİ?
REFERANDUM MU?

ABD eski dışişleri bakan yardımcısı Richard Holbrooke, 22 Temmuz (2007) seçim sonuçlarını, "Ilımlı müslüman partinin, meşruiyetlerini Türkiye Cumhuriyetini kuran Atatürk'ten alan ünlü ulusalcı /milliyetçi partileri mağlup etmiş olmakla" niteledi ve bir "İslam cumhuriyeti " olan ve şeriat yasalarıyla yönetilen Malezya ile Türkiye'yi iki ılımlı islam ülkesi olarak takdim etti.

Holbrooke'un seçim sonuçlarını değerlendirmesinin kişisel görüşü olduğu düşünülemeyeceği gibi, bu görüşlerin seçim sonuçlarıyla sınırlı olmadığını da bilmek gerekir.

ABD işgali altındaki Irak'ta yeni bir anayasa yapılması gündeme geldiğinde, ABD Dışişleri Bakanı olarak Powell, "Irak'ta da bir islam cumhuriyeti olacağını" ve bu islam cumhuriyetinin "anayasal çerçevesini" "Türkiye ve Pakistan'daki islam cumhuriyetleri" gibi, "şeriat hukukunun, Kuran hukukunun belirleyeceğini" söylediği, yani Türkiye'yi anayasal anlamda ılımlı islam ülkesi olarak nitelediği belleklerde olmalı.

NATO işgali altında Afganistan'da, ve ABD işgali altında

Irak'ta, "şeriat hukukuna, Kuran hukukuna" dayalı anayasalar konmasının ardından, Büyük Ortadoğu Projesine endeksli ılımlı islama direncin temel dayanağı olan laiklik top ateşine tutulmaya başlandı. Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu Eşbaşkanı Lagendjik, 23 Temmuz'da, *Zaman*'da yayınlanan demecinde, seçim sonuçlarını, "Türk ordusunun yüzüne atılan tokat" olarak niteledi, "Türk halkının Sezer, Ordu ve Anayasa Mahkemesine karşı, AK partiyi ödüllendirdiğini" söyleyecek denli ileri gitti. Seçim sonuçlarını *Financial Times* (23 Temmuz), "laikler ve ordunun dişlerine atılmış bir yumruk"; *Le Soir* (23 Temmuz), "Türkiye'de laikler yenildi."; *New York Times*: "Türk halkı oylarıyla laikleri azarladı." başlıklarıyla verdi.

Bir başka deyişle, Batı basınından Lagendjik'e ve Holbrooke'a değin, genel seçimler, siyasal partiler arasında demokratik bir seçim olarak değil, ideolojik sistemler arasında, laiklik ile ılımlı islam arasında, bir referandum olarak değerlendirildi.

Anımsatalım ki, seçmenin oyu, Anayasanın kendisine verdiği siyasal yetkiyle sınırlanmıştır. Seçmen, oy'unda, dinini, mezhebini, tarikatını, etnisitesini değil, demokratik, laik, sosyal hukuk devleti kavramıyla özdeşleşmiş iradesini kullanır. Bu iradeyi devralan milletvekili de, Anayasanın seçmene verdiği yetkiyle sınırlanmış yetkilere sahiptir. Devleti islami kurallar üzerine kurma amacını içinde taşıyan bir partiye oy verildiği için, halk istiyor nakaratı altında şeriatı getirmek, hilafeti getirmek olanaklı olmadığı gibi, genel seçim sonuçlarından, Türkiye'nin sistem değiştirdiği sonucunu çıkarmak da olanaklı değildir. Aksi durumda, bu, Anayasanın ihlali anlamına gelir ve adresi Çankaya değil, Yüce Divandır.

ABD'nin "ılımlı islam" kuşatması altında, AB'nin laiklik karşıtı politikaları desteklemesi karşısında, Arap krallık ve emirliklerinin dayattığı şeriat kıskacında, dolara, avroya, riyale teslim olmuş bir ekonominin güdülediği seçmenin, siyasal iradesini özgür olarak ifade edebildiği söylenemez.

Siyasal iradesi özellikle de tarikat ve cemaatlerin ipoteği altına alınmış bir halkın oylarından laiklik ve teokrasi arasında bir seçim yapıldığı sonucunu çıkarmış olanlar için belirtelim ki, "meşruiyetini Türkiye Cumhuriyetini kuran Atatürk'ten alan

ulusalcı partiler"den Çankaya'ya değin laik cumhuriyetin direncini ve direnişini temsil eden kişi ve kurumların çökertilmek istenmiş olmasının nedenini, kendilerinde vehmettikleri doğaüstü güçlerde değil, önlerindeki masaya konmuş bulunan haritada arasınlar. Doğal ki, amaçları elverirse.

Cumhuriyet, 14 Ağustos 2007
Kan ile Kardeş, s. 64-66

ULUSAL OLAMAMAK
DİNDAR OLMAK

1. *Ulusal Olamamak*

12 Temmuz 1947'de Türkiye'ye, Amerikan Yardımı Andlaşmasıyla birlikte giren Yardım Yasasının (ki, bunu, Truman Doktrini olarak da adlandırıyoruz) içeriğine uyarlı olarak "Fulbright Anlaşması" çerçevesinde oluşturulan "Türkiye'de Birleşik Devletler Eğitim Komisyonu" kurulacak, Truman doktrinine uyarlı olarak kurulmuş bulunan bu komisyon, "ulusal bütünlüğümüzü korumak" ve "özgür ulus olarak varlığımızı sürdürmek" doğrultusunda, demokratikleşmenin ve uluslaşmanın temelini oluşturan laik eğitimi özünden değiştirmeyi birincil amaç edinecekti.

Köy Enstitülerinin özsel niteliğinin tağşiş edilerek sıradan öğretmen okullarına dönüştürülmesi, din okulları olan imam-hatip okullarının açılması, Boratav-Berkes-Boran gibi "sol" sayılan öğretim üyelerinin Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesinden alınması, "Türkiye'de Birleşik Devletler Eğitim Komisyonu"nun kararının ürünüdür. Truman doktrinine uyarlı olarak, bu komisyon, karşılaşacağı engellerin kaldırılmasında, gerektiğinde yeni

yasal düzenlemeye gidilmesini önerebiliyordu. Bunun için, Milli Eğitim Bakanlığının ya da müdürlerin değişmesi gerekiyorsa, değiştiriliyor, yeni bir yasa isteniyorsa, bu yasa, Meclisten çıkarılıyordu.

Örneğin Boratav, Berkes ve Boran, Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesinden alınmalarına itiraz etmişler, Danıştay kararıyla kürsülerine dönmüşlerdi. Türkiye Büyük Millet Meclisinde çıkarılacak bir yasayla bu öğretim üyelerinin kürsüleri kaldırılmış, Boratav Fransa'da, Berkes ABD ve Kanada'da, Boran ABD'de bilimsel çalışmalarını sürdürmüşlerdi.

Niçin görevden alınmışlar, niçin kadrolarının kaldırılması için yasa çıkartılmıştı? Yanıtı yalındı: Özgür ulus olarak varlığımızı sürdürebilmemiz için. Çünkü, Truman Doktrini, Türkiye'yi, düşmanı olan Sovyetlerin işgalinden koruyor, ulusal bütünlüğümüzü korumak için "komünist" üniversite üyelerini kürsüleriyle birlikte alıyor, onları "demokratik" ülkelerin kalelerine prangalıyorlardı.

Geçtiğimiz sürede bu "komisyon"un birkaç kez ad değiştirmiş olacağı düşünülebilir. Ama, bugün nasıl ki, Truman Doktrini olarak anılan 12 Temmuz 1947 günlü (5/23 sayılı) "Türkiye'ye Yardım Andlaşması" yürürlükteyse, Fulbright Andlaşması (27 Aralık 1949) çerçevesinde oluşturulan komisyonlar da yürürlükte olmak gerekir. Ulusal bağımsızlığın simgesi Cumhuriyet Bayramının "törensel" iptali, Ulusal Kurtuluş Savaşının ilk ateşinin yakıldığı 19 Mayıs Spor ve Gençlik Bayramının açık alanlardan okul içi salonlara kapatılması, Kutlu Doğum Haftasıyla üstü örtülen Büyük Millet Meclisinin açılışının simgesi 23 Nisan Çocuk ve Egemenlik Bayramı, "gece sabaha karşı top ateşleriyle başlayacak" Büyük Zaferin, ve ulusal kurtuluşu simgeleyen, halifeliğin değil ulusun ordusunun simgesi Başkomutanı temsil eden komutandan alınıp sözde hilafeti temsil eden cumhurbaşkanının kimliğinde kutlanması, bütün bunların "ulusal bütünlüğümüzü korumanın", "özgür ulus olarak varlığımızı sürdürmenin" ara basamakları ve "dindar" renkleridir.

Bu komisyonların niteliği, 1956'lı yıllarda Rockefeller Grubunun Eisonhower'e gizli mektubunda belirttiği gibi, eğitim ve öğretimde *bağımsızlık eğilimini ve ulusal hareketleri önlemekti.*

Fulbright Anlaşmasıyla oluşturulan eğitim ve öğretime ilişkin komisyon kararları da, aynı şekilde, bağımsızlık eğilimlerini arttıracak, ulusal hareketleri güçlendirecek nitelikte olmamalıydı. Dilin perdesi altında saklı duran bakla ise "komünizm"di. "Komünist saldırıları ve ulusal hareketleri" önleyeceği ifadesinde örtük duran ise askeri paktların temel amacının bağımsızlıkla bütünleşen ulus-devletin ulusal kimliğinin özsel içeriğinin eritilmesi, çözüştürülmesidir. Din kutsal kimliğinden soyulmakta, özüne karşıt siyasal hizmetçi konumuna düşürülmektedir. Emperyalist sistemin paktlarını zayıflatacak hareketlerin ulusal hareketler olduğu bilinmekle birlikte, burada, ulusallık ile komünizmi özdeşleme, bir bakıma karalama hilesi olduğu açıktı.

Bu nedenledir ki, eğitim sözkonusu olduğunda, Tayip Erdoğan'ın ve yardımcılarının dilinde, "ulusal", ulusal olarak değil, anarşist, isyancı, isyankar, ateist ya da tinerci olarak söylemleşiyor.

Bir internet sitesinde (*toplumsalbilinc.org*) şunları okuyoruz:

"Türk hükümetinin himayesinde, her türlü Türk denetiminin dışında, Türk eğitimi hakkında araştırma yapması, bilgi toplaması, gerekli Amerikan memurlarını uzman ve araştırmacı olarak okul, üniversite ve Bakanlıklara yerleştirilmesi ve benzeri faaliyetlerini kolaylaştırmak amacını sağlamak için oluşturulmuştur."

"Türk hükümetinin, bu komisyonun çalışmalarını kontrol ve denetleme hakkı yoktur.

"Bugün, örneğin okul programları, toplumun ve ülkenin gerçek gereksinimlerinden ve ulusal çıkarlara uygunluktan alabildiğince uzaklaşmıştır. 1962 yılında Amerikalı uzmanlarla geliştirilen, 1968 yılında aynı uzmanlarla bir kez daha gözden geçirilen "İlkokul Müfredat Programı"nın örnek olarak verildiği sayfalarda şunları okuyoruz: "Eski programdan "bağımsızlık", "devletçilik", "laiklik", "devrimcilik", "Fransız devrimi", "reform hareketleri", "halkın aydınlatılması", "ulusal ekonomi", "devletin vatandaşlara karşı görevleri"... gibi konular çıkarılmış, yeni programa, UNESCO, NATO günü, demokrasi, dinsel bayramlar gibi konular eklenmiş, Amerikayla ilgili konular çoğaltılmıştır.

Fulbright Anlaşmasına uyarlı olarak, imam hatiplilerin katıldığı komisyonlarda alınan ve Türkiye'ye dikte ettirilen kararlar, siyasal gündeme, siyasal erkin kararları olarak açıklanıyor, istim arkadan geliyor:

1 Şubat 2012: Tayip Erdoğan Genişletilmiş İl Başkanları toplantısında: "Benim ifademde dindarlar, dinsizler diye bir ifade yok. Dindar bir gençlik yetiştirme var. Ak Partiden ateist bir nesil yetiştirmemizi mi bekliyorsun!"

21 Şubat 2012: Modern dindar bir gençlikten bahsediyorum. *Dininin, dilinin, beyninin, ilminin, ırzının, evinin, kininin, kalbinin* davacısı bir gençlikten bahsediyorum.

1 Mart 2012: 4+4+4 darbesi. "İslam inancına göre, "mükellefiyet" çağına giren kız çocuklarını "yatılı okul", "karma eğitim" ve "türban" yasağına takılmalarını kısmen engelleyecek ve imam-hatip okullarına başlama yaşını 10'a düşürecek yasa önerisi. Alt komisyonda bazı değişiklikler yapıldıysa da, Erdoğan, bugün (6 Mart) yaptığı konuşmada, 4+4+4'ün Meclisten hiçbir değişikliğe uğramadan geçeceğini söyleyecekti.

2 Mart 2012: Bir haftadır köşelerinde yazanlara sesleniyorum: Bu gençliğin *tinerci* olmasını mı istiyorsunuz! Bu gençlik *tinerci* mi olsun? *İsyankar bir nesil* mi olsun?

2 Mart 2012:

Hüseyin Çelik (Ak Parti Genel Başkan Yardımcısı):

"Gençliğe Hitabe"nin kaldırılması konusunun tartışılması lazım. Ayet mi bunlar?"

Ek olarak hemen söyleyelim. "Yabancılar, "Biz Türk değiliz, Türkiye'de yaşayoruz ve çocuklarımız Türk okullarına gidiyor. Her sabah çocuklarınızı sıraya geçiriyorsunuz ve onlara and içiriyorsunuz?" dediler. İnsani mi bu peki, doğru bir şey mi?" diyor Çelik.

Yabancılar ise: Bodrum'da yaşayan İngilizler, Alanya'da oturan Almanlar. Türkiye'de oturan ve çocuğunu devlet okuluna gönderen bir İngiliz ailesinin çocuğunun "Türküm" demesi insani değil! Bunu, yabancılara toprak satışını yasaklayan Kemal Atatürk'ün yasasını değiştiren AKP yöneticileri söylüyor. AKP

sayesinde sahilleri paylaşan İngilizler ve Almanlar söylüyor. "Andımız" vardı ama, İngilizler İngiliz olarak, Almanlar Alman olarak yoktu. Hepsi Türkiye Cumhuriyeti yurttaşıydı ve bu nitelikleriyle Türktüler. Şimdi Türk değil Alman, Türk değil İngiliz. Bir başka şey müslüman değil hıristiyan. İngiliz ortodoks, Alman katolik üstelik. Sormak gerekir: siz onları din dersi adı altında, müslüman anlamında dindar olmaya zorluyorsunuz. Bu insani mi?

1 Şubatta, Erdoğan'ın, dindar bir gençlik yetiştirecekleri sözlerini, "ateist bir gençlik yetiştirmemizi mi bekliyorsunuz?" sorusu, ateist gençlik sorusunu, 4+4+4 darbesi izliyor.

1 Martta, Meclisin, Milli Eğitim alt komisyonunun "4+4+4" önerisini, ilköğretimi 5-13 yaş aralığına indiriyor, İslam inancına göre *mükellefiyet* çağına giren kız çocuklarının "yatılı okul", "karma eğitim" ve "türban yasağı"na takılmalarını kısmen engellemek, imam-hatip okullarına başlama yaşını 10'a düşürmek amaçlanıyor. Bütün bunlar, akla şu soruları getiriyor:

İlki şöyle: "4+4+4" önerisi yeni bir Anayasa'yla birlikte tasarlanan "İslam Cumhuriyeti" tasarımının bir parçası mı?

Kürecik'te kurulan Radar sistemiyle mi ilgili? Yani tasarıyı kim ya da hangi komisyon hazırladı?

Öteki soru: İmam Hatip Liseleri Mezunları Derneği (ÖNDER), TBMM Milli Eğitim Komisyonunda oluşturulan alt komisyona sunduğu raporda niçin Doğu ve Güneydoğu'da, ve niçin farz, gelenek, inanç ve vicdani yönelim dolayısıyla İslam inancına göre *mükellefiyet* çağındaki kız çocuklara, niçin karma eğitim yerine, kız ve erkek öğrencilerin ayrı ayrı okuduğu okulların açılması öneriliyor?

Dolayısıyla, niçin geçen yıl, *melle*'lere maaş bağlandığı doğunun geleneksel özellikleri gerekçe gösterilerek, kız çocukları için örtünme, çocuk yaşta Kuran hıfzı ve imam-hatip ortaokulları kapısı açılıyor?

Gerekçesi, ateist, isyankar, tinerci gençlik yetişmesini önlemek mi? Bazı cemaatler için özerk bölgeler oluşturmak mı?

Dini mi kurtarıyorsunuz, dini mi kullanıyorsunuz!

Din için mi, hangi din için?

Erdoğan'ın İstanbul Belediye Başkanlığı döneminde, Graham

Fuller'in açtığı kulvardan "Başbakanlığa" uzanacak erkliğin "Manifesto"sunu, Siirt'te yaptığı bir konuşmayla dosta düşmana sunduğu bilinir. Ben çok sonra okudum. "Siirt Konuşması ve Beş Kriteri" başlıklı bir yazım yayınlandı *Cumhuriyet*'te (10 Temmuz 2007). Buraya son kriteri almak istedim. Konumuzla örtüştüğü için. İşte *Beşinci Kriter*:

> *Beşinci kriter:* Erdoğan'a "Sen Rizelisin. Sen Lazsın." demişler. Erdoğan'dan aktaralım:
>
> "Baba yahu, demiş Erdoğan, biz Laz mıyız, Türk müyüz, neyiz?
>
> Babam da çok küçükken büyük dedeme sormuş:
>
> "Dede, demiş, biz Laz mıyız, Türk müyüz? demiş. Babasının dedesi de, "Torunum, yarın öleceğiz, demiş, Allah bize soracak:
>
> - *Men Rabbuke*
> - *Vemen nebiyyüke*
> - *Ve ma dinüke*
>
> Torunum, Allah bize *-vema kavmüke-* diye bir soru sormayacak!" demiş. Ne demek bu? Yarın öleceğiz. Allah bize *"Rabbin kim, Nebin kim, dinin ne?"* Bunları soracak. Ama bize kavmin nedir diye bir soru sormayacak. Torunum sana sordukları zaman, *"Elhamdülillah müslümanım"* de, geç demiş. Olay bu kadar basit."

Evet, insan bu kadar basit olursa, olay da bu kadar basitleşir. Muhammed'in yüzyılının kavramları ve kurumları açısından bakarsak, ne ulus var, ne de ırk biliniyor. Ne ulusal var, ne de ulus-devlet. Ne anayasa var, ne cumhurbaşkanı seçimi. Ne siyasi parti var, ne siyasal erk. Ne sermaye var, ne bugünkü gibi sınıflar. Ne BOP, ne küreselleşme. Ne Irak, ne petrol. Çuval bile yok başa geçirilecek. Çuvallanan da.

Onun için küçük torun Erdoğan'a, Allah, "niçin sattın ülkeni" diye sormayacak. Niye sattın ülkeni toprağıyla, suyuyla, havasıyla diye de sormayacak. Niye sattın ulusun kanını, damarlarını, sinirlerini, bankasını, fabrikasını, niye verdin limanlarını, hava alanlarını, PTT'nin T'sini, P'sini, öteki T'sini diye sormayacak Allah. Kaç torba altının var, bankalarda neyin var, kimin ortağısın, kimsin sen, zorun ne diye sormayacak Allah. Yalnızca kavmini değil, ulusunu/milletini de sormayacak Allah Erdoğan'dan. Sorarlarsa "Elhamdülillah müslümanım" deyip geçecek Erdoğan.

İşte soru: Geçebilecek mi?

Irak'ta çoluk çocuk binlerce müslümanı öldüren ABD askerinin bir tekinin bile ülkesine tabut içinde dönmemesi için dua eden Erdoğan'a, Allah, "Ve ma dinüke" diye sorduğu zaman, Erdoğan, "Elhamdülillah müslümanım" diyebilecek mi ki, geçiversin.

12 Mart 2012, Ankara
Nefes Alamıyorum, s. 20-26

Yurdumuz, derinleşen bir kaosun karanlığında.

Birilerinin elinde Sevr kalemi, Türkiye'ye yeni haritalar çiziliyor. Kimilerinin elinde matkap, orasından burasından ülkenin kalbi oyuluyor. Kimilerinin elinde makas, ülkeye yeni kefenler biçiliyor.

23 Nisan 1920'de temeli atılan ve 29 Ekim 1923'te çatısı tamamlanan Cumhuriyet, bugün, "cumhuriyet" olarak kan kaybediyor. Ulusal bağımsızlık Balyoz'la dövülüyor, özgürlük ve haklar, Silivri şişlerine dizilmiş, ateşte pişiriliyor. Ülke yalnız kan kaybetmiyor, kendini kaybediyor.

"Balkon" konuşmasında Erdoğan'ın "Beyaz gömleğimizi giydik, öyle çıktık yola!" sloganı, keyifli alkışlarla kanatlanıyor. Bu alkışlar, Ulusal Savaş'ın en zorlu günlerinde, Zile'den Yozgat'a, Düzce'den Adapazarı'na, Kuvayı Milliye'nin varlığına kasteden şereatçı çetelerin yenilgisinin intikamını almakla özdeş alkışları arumsatıyor. Belirtelim ki, Sevr Antlaşması imzalandığı zaman, Anadolu'da yayılan ulusal hareketin önlenmemesi duru-

munda, Sarayın ve dolayısıyla Hilafet Makamının İstanbul'dan çıkarılacağı telkin edilmiş, "Şereat" yanlısı çeteler, "Kongracı"lara karşı ayaklandırılmıştı.

Ertesi sabah, televizyonda, Çiçek, "Bu anayasa bizim anayasamız olacak!" diye konuşuyor, bundan önceki anayasaların kendilerinin anayasası olmadığını da ekleyerek.

Milletvekili seçmek için genel seçim mi yapılmıştı, yoksa bu "bizim" diyecekleri anayasayı meşrulaştıracak belirli bir oy oranını tutturmak için mi yapılmıştı seçim! Soru, yanıtını bulamıyor!

Tasarlanan ve misyonları olarak hedefe konan "Anayasa"nın önündeki "Ergenekon" gibi, "Balyoz" gibi engeller, CIA ve Pentagon patentli buldozerler tarafından "temizlenmiş", CIA kalemşorlarının sözleriyle "bertaraf" edilmiş, ve "yeni anayasa"nın *şifre cümlesini* deşifre etmekte, yeni Büyük Millet Meclisi Başkanı Cemil Çiçek gecikmemişti.

Çiçek: "Yarın istediği cümleyi bu anayasada göremeyenlerin, bu anayasayı vatan haini ilan edeceklerini" seslendirmiş ve eklemişti: "Bizim de hain olmaya niyetimiz yok!". (*Aydınlık*, 23 Ocak 2012.)

Yeni anayasa dedikleri anayasa ortada yok, ama anayasada yer alması, AKP yönetimine dayatılan "cümle" var.

"Yarın", anayasada yer alması istenen cümle bugün bilinmezse, bunu kimin istediği bilinmezse, istenen "cümle"nin yer almadığı anayasayı, kimin ve niçin "vatan haini" olarak ilan edeceğini bilebilir miyiz?

Bu anayasa, yalnızca Cemil Çiçek'in ve "onların" değil, bizim, hepimizin, yani ulusun anayasası olacaksa, anayasada yer almasını istedikleri o cümlenin ne olduğunu, şimdi, hemen şimdi bilmek istiyoruz. Bu "cümle"nin anayasada yer almasını, "kim" istiyor, "kimler" istiyor, bilmek istiyoruz. Vatan hainliğiyle damgalanmamak için, salt bu nedenle anayasaya koyacağınızı söylediğiniz bir cümle mi bu, yoksa uğruna kefen giyip yola çıktığınız bir cümle mi? Bilmek istiyoruz.

Çünkü, o cümlenin yerine konacak cümlenin anayasada olduğunu biliyoruz! Bir başka deyişle o cümleyi koymak için anayasadan atacağınız cümlenin ne olduğunu biliyoruz. Evet,

"vatan hainliği" değil, ama değiştirilemeyecek bir cümle olduğunu da konuşmadan çıkarıyoruz. Yeni bir anayasa yapmaktaki hedefin o cümleyi değiştirmek değil, çıkarıp atmak anlam ve amacını içinde taşıdığını da biliyoruz. Bunun, hileyle, anayasayı tağgir, tebdil demek olduğunu da biliyoruz. *"Biz" olmayan "siz" biliyorsanız, "siz" olmayan "biz"de biliyoruz.*

O kim, kim istiyor o "meçhul" cümleyi anayasaya koymanızı... Şu cemaat, şu tarikat, bu cemiyet olabilir. Bir örnek vermek gerekirse, seçimlerden bir süre önce *tutukluluk süreleri* dolduğu savıyla salınan, ertesi gün haklarında verilen mahkumiyet kararları kesinleşen Hizbullah İlim Grubunun böyle bir istekte bulunduğunu yayınladıkları bildirilerden çıkarabiliriz.

Şöyle de somutlaştırabiliriz:

Hizbullah'ın lideri Hüseyin Velidedeoğlu'nun öldürüldüğü Üsküdar'daki evin değişik yerlerine gömülmüş bulunan 10 ceset, bu örgütün işkence yöntemlerini ve öldürme biçimlerini açıklayacak özellikteydi. İşkence edildikten sonra kafaya çivi çakmak; el ve ayakları kesilmek ya da el ve ayakları balyozla kırılmak; boyunları, elleri ve ayakları bağlanıp çuvala konulup diri diri gömülmek; domuz bağıyla bağlanıp, dizler kırılıp, çukura atılıp, ölmeden üstünü betonla kaplamak, uygulanan işkence yöntemlerinden bazılarıydı, ve öldürdüklerini, yemek yedikleri masanın altı dahil, evin her yerine gömmüşlerdi.

Hizbullah'ın iç düşmanları yanında, dış düşmanları vardı. Dış düşmanları, Atatürkçüler, yani ulusalcılar, laik sosyal hukuk devletini savunanlardı.

Hizbullah'ın ele geçirilen 100 bin sayfalık dokümanından çıkartılan bir rapora göre, 4 bini silahlı militan ve tetikçi olmak üzere yaklaşık 20 bin Hizbullahçı ülke geneline yayılmıştı. Altı bin kişi üye olmak için örgüte özgeçmişlerini göndermişti. İki bin kişi ise ölüme hazır olduklarını, intihar saldırılarında görev alabileceklerini bildirmişlerdi.

TBMM Başkanı Cemil Çiçek'in, "yarın istediği bu cümleyi anayasada görmek isteyenler" arasında, Hizbullah, Hizbullah gibi diğer cemaat ve tarikatlar varsa, bunları, sade yurttaşlar olarak bilmek istiyoruz.

Bizim sorumuz şu:

Hizbullah yandaşlarının, öteki ve benzer-benzemez tarikat ve cemaatlerin militanlarının, sempatizanlarının oylarıyla temsil edilecek "irade", milli irade mi olacak, ulusun iradesinin iradesi mi olacak, ya da Erdoğan'ın sık sık yinelediği "halk ne isterse, o olur" sözünde saklı olan "halkın isteği" olarak mı nitelenecek. Yani bu oylar, Atatürk'ün üstünü betonlamanın ve Anayasada yer alan ve değiştirilmesi önerilemeyecek olan "laik sosyal hukuk devleti" ilkesinin yerine teokratik/şeriat düzeni koymanın "ulusun iradesi"ni belirleyen oylar olarak mı nitelenecek! Bunları bilmek istiyoruz.

1 Şubat 2012, Ankara
Cumhuriyet, 16 Şubat 2012
Nefes Alamıyorum, s. 34-37

TEOKRATİK FAŞİZM
ULUSAL İSTENÇ
(MİLLİ İRADE)

1. *Ulusal İstenç*

Cumhuriyet, feodal-devletin ulus-devlete, teokratik devletin laik-devlete devrimci dönüşümünü simgeler.

Egemenlik/hakimiyet, saltanat ve hilafetten doğrudan ulusa geçmiş; ulus, ulus olarak istencini/iradesini, Türkiye Büyük Millet Meclisinde gerçekleştirmiştir.

"Egemenlik"in ulusun kendisinde olmasını, egemenliğin salt saltanat makamından onun ümmetine geçmiş olmasıyla birlikte düşünmek gerekir.

Dolayısıyla egemenliği belirleyen istenç/irade, tebaa olarak saltanata, ümmet olarak hilafete (ya da dinsel kurumlara) bağlı ve bağımlı olan bireyin, etnik, dinsel ya da mezhepsel istenci değil, özgürleşen bireyin ulusal istencidir.

Ulusal/milli istenç, ulusun, siyasal olan istencidir. Cemaati/tebaayı yurttaş yapan da, yeni ekonomik ve siyasal birlik olan ulusun kendisidir. Bunun temsil edildiği kurum, Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, ulusun en üst

siyasal kurumudur, dinsel bir kurum değildir. Bu kurumu, dinsel bir kurum gibi algılamak, dinsel bir kuruma dönüştürmeyi istemek, Cumhuriyetin temel ilkeleriyle oynamak demektir. Çünkü, dinsel istencin, siyasal istençle özdeşleştirilmesi, ve giderek dinsel istencin siyasal istencin yerine konması, siyasal erki, kaçınılmaz olarak demokratik olmayan girdaplara sürükler.

2. *Siyasal Erk ve Yetkileri*

Ulusal istencin, ulusun siyasal istenci olduğunun belirtildiği yerde, "genel oy"un niteliğinin de salt siyasal olduğu burada belirtilmek gerekir. Seçmen, verdiği oy ile, (oy verdiği kişi ya da kişilere) *kendisinin yurttaş olarak sahip olduğu siyasal yetkisini*, belirlenen süre için devretmiş sayılır. Seçilen kişi ve kişilerin kullandıkları yetki, seçen kişilerin onlara devrettiği yetkidir, bu da siyasaldır. Bu yetki, sınırsız bir yetki de değildir, seçen açısından olduğu gibi seçilen açısından da, Anayasayla ve özellikle de Anayasanın değiştirilemez maddeleriyle/ilkeleriyle sınırlandırılmış bir yetkidir.

Bunun, hukuk dilinde yetkin söylemini, dönemin Cumhurbaşkanı Sezer, 19 Mayıs (2004) mesajında açıklığa kavuşturmuştu. Sezer, mesajında, "*devletin siyasal, sosyal, hukuksal, ekonomik hiçbir alanının din kurallarıyla düzenlenemeyeceğini*" belirtmiş, "egemenlik hakkı" ile "milletin verdiği yetki"nin mutlak (sınırsız) bir yetki olmadığını açıklama gereğini duymuştu.

3. *Anayasal Laiklik ve Sınırları*

Cumhurbaşkanı olarak Sezer, 12 Nisan 2006'da, Harp Akademileri Konferansında, "irtica tehdidinin kaygı verici boyutlara ulaştığı" uyarısında bulunacak, laiklik ilkesinin, "*dinin toplumsal, siyasal ve hukuksal bir güç düzenleyici olmasını önleyen temel ilke*" olduğunun altını çizecekti. Sezer, laikliği, salt din ve inanç özgürlüğü olarak tanımlamanın, (1) Anayasada açımlanan laiklik ilkesinin saptırılmasına, (2) laikliğin sınırlarını aşan din ve inanç özgürlüğünün, devletin ekonomik, sosyal, siyasal ve

hukuksal temel düzenini din kurallarına dayandırma özgürlüğü olarak algılanmasına ve (3) *bizzat laiklik ilkesinin, laiklik adı altında kendi karşıtına dönüştürülmesinin bir aracı olarak kullanılmak istenmesine yol açacağına* dikkat çekmişti.

Genel oy ve çok partili parlamenter sistem, ulusun egemenliğini gerçekleştirmesinin ve yaşama geçirilmesinin araçlarıdır. Nasıl ki, Büyük Millet Meclisi, egemenlik yetkisini, ulusun tek tek bireylerinin birleşen ve bütünleşen siyasal iradesinden alıyorsa, Milletvekilleri de, namaz kılıp oruç tutmak için değil, ulusun siyasal temsilcileri olarak bulunuyorlar Mecliste. Onların kendilerine ulusun geçici olarak devrettiği egemenlik, Kemal Atatürk'ün önsözünde açımlanan egemenliktir, yani ulusun kendisindeki egemenliktir.

Sorunun cahili kalmamak için belirtelim ki, Türkiye Büyük Millet Meclisi salonunda "duvar"daki egemenlik ulusundur söylemindeki "egemenlik" kavramıyla, Tayyib'in milletin kendisinde olacak dediği "egemenlik"in anlamlarının birbirinden farklı ya da karşıt kavramlar olduğunu bilmek de gerekiyor. Çünkü biri, duvarda yazıldığı gibi "ulus"un egemenliğini, öteki "Allah"ın egemenliğini amaçlıyor.

Tayyib'in, "milletin kendisinde olacak" dediği egemenlik, ulusal egemenlik değil, onun dinsel inancında ifadesini bulan islami inancına göre ifade edilen egemenliktir. İslami inanca göre egemenlik ise, ulusun değil, Allah'ındır. "*Egemenlik Allah'ındır*" inancında olanlar, egemenliğin halka/ulusa ait olduğunu öngören çağdaş siyasal anlayışı, "**şirk**" olarak nitelerler. "**Şirk**" ise, "günahların en büyüğü"dür.

Başbakan Erdoğan'ın "Egemenlik Allah'ındır" inancını, 1994'te Ümraniye'de dile getirdiğini burada anımsatalım. Şöyle demişti Erdoğan: "... 'Ben müslümanım' diyenin bir de 'aynı zamanda laikim' demesi mümkün değil. Niye? Çünkü *müslümanın yaratıcısı Allah* kesin hakimiyet sahibidir. "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir' koskoca bir yalan. Egemenlik kayıtsız şartsız Allah'ındır." Bu sözler, gene Erdoğan'ın 1994'te dile getirdiği "Elhamdülillah şeriatçıyız" sözlerinin başlık yapıldığı 17 Kasım 2005 günlü *Cumhuriyet*'te yinelenecekti.

Tayyip Erdoğan, imam-hatip öğrencisi olarak "günahların

en büyüğü" olan, egemenliğin halkın/ulusun olduğu görüşüne karşıt olan *"Egemenlik Allah'ındır!"* inancında olabilir. İmam kimliği ve anlayışıyla "duvar"daki egemenliğin, bir "şirk", "büyük bir günah" olduğu inancını taşıyabilir. Ama, ulusun/milletin ona devrettiği yetki, Anayasanın yurttaşlarına tanıdığı, Anayasa ile belirlenen ve sınırlanan yetkidir. İnançlarına göre değil, "milletvekili" olarak, "başbakan" olarak, Anayasanın belirlediği ve sınırladığı siyasal görev ve sorumluluklara bağlı ve bağımlıdır. Çünkü onun, başlangıçta seçilmek için belirlediği istenç, milletvekili olarak edeceği yeminle belirlenmiş ve sınırlanmıştır. Siyasal erkin başı olarak, o, Anayasanın kendisine verdiği görevle görevlendirilmiş ve sorumluluklarla sınırlandırılmıştır.

Laiklik ilkesinin "tağşiş" edilerek, laik cumhuriyetten dindar cumhuriyete "vites değiştirilerek" geçilmek istenmesinin arkasında gizlenen amacı da bilmek gerekiyor.

Tayyib'in partisi, genel seçmenin %25, oy veren seçmenin %34 oyuyla ve Mecliste %70 sandalyeyle temsil edilmeye başlandığı zaman, Korkut Özal, bir televizyon konuşmasında, onun "seçilmiş kişi" olduğunu söylüyor; yani seçilmeden önce, "o, seçilmiş kişidir" diyordu.

"Seçilmiş kişi" sözüyle, o kişinin Allah tarafından seçilmiş olduğunun dile getirildiğini belirtelim. Bu seçilmiş kişilerin her yüzyılda bir Kuran'ın yenileyicisi olarak görevlendirildiğine, ve bunun, Kuran'ın "gaybi bilgileri" arasında bulunduğuna inanıldığını da ekleyelim.

Bu "seçilmiş kişiler"den biri olduğunu, Kuran'ın gaybi bilgileri arasında kendi kendine bulgulamış olan Saidi Nursi, *"kendisinden sonra gelecek mübarek zat"*ın, yani *"seçilmiş kişi"*nin, vazifeleri arasında, *"şeriatı icra ve tatbik etmek"* olduğunu, *"hilafet-i islamiyeyi ittihad-ı islama bina ederek İsevi ruhanileriyle ittifak edip, din-i islama hizmet edeceğini"* buyurmuştu!

Huntigton'un, Osmanlıları örnekleyerek ve tarihi anımsatarak, Türkiye'yi laik bir ülke olarak değil, modern ve demokratik bir ülke olarak, islamın liderliğine, dünyaya ve islama büyük bir model olmaya çağırdığı süreçte, Başkan Bill Clinton, Endonezya'da bir camide, "İslamda hilafet düzeninin yeniden kurul-

masını" önerecekti: "İslam dünyasının bir başı (halifesi) yok. Hıristiyanlığın Papa gibi bir kurumu var. ... İslam dininin gerçek bir lideri (Halifesi) olsa, onu Beyaz Saraya çağırır, diyalog başlatırdık." diyecekti. Türkiye'ye geldiği zaman Clinton, o zaman başbakan olan Tansu Hanımın elini sıkarak "hilafet"i ne zaman oluşturacaklarını soracak, Parlamento'da ise, "Atatürk olmasaydı şimdi biz burada olmazdık" diyecekti.

"Halife"yi olmasa da, halifeliğe "seçilmiş kişi" olarak kendini namzet gösteren Tayyip Erdoğan'ı Beyaz Saraya çağırma mutluluğuna Başkan Bush (II) erecektir! Şöyle ki, Tayip Erdoğan, 3 Kasım (2002) seçimlerinden bir yıl önce, "Amerika'dan kendisini çağırmasını istemiş", gazetecilere verdiği iftar yemeğinde, "demokrasinin İslam ülkelerine de gelmesi gerektiğini" yinelemişti. Huntington'ın, "Türkiye'nin, islama ve dünyaya büyük bir model olacağı" sözlerini yineler gibi, Tayip Erdoğan da, "Türkiye model görevi üstlenebilir!" diyecekti.

Yineleyelim: Erdoğan bu sözleri basına verdiği bir iftar yemeğinde söylemişti; yani mesajın ileticileri, alıcı adresi de açıklıyordu!

5.

ABD Dışişleri Bakanı Powell'in, Türkiye'yi bir "İslam Cumhuriyeti" olarak nitelediği günler anımsanabilir.

Powell'ın Türkiye ve Pakistan'daki İslam Cumhuriyetleri gibi, Irak'ta da bir İslam Cumhuriyeti olacağını, ve bu İslam Cumhuriyetinin anayasal çerçevesini, şeriat hukukunun belirleyeceğini söylediği (*Cumhuriyet*, 20 Haziran 2004) günler de anımsanabilir.

Bunlar, bir dil sürçmesi değil, AKP ile başlayan iktidar döneminin, "laik cumhuriyet" yerine, "islam cumhuriyeti"nin geçirilmiş olduğunun somut söylemidir. 1950'lerden günümüze, Türkiye'nin, parlamentodan siyasal erke, Çankaya'ya değin, devletin kadrolarıyla, fiilen, "şeriat hukukuna" uyarlı bir cumhuriyete dönüştürüldüğü, bir gerçektir. Bu şeriat hukukuna uyarlanmış cumhuriyetin anayasasını gerçekleştirmek için genel seçimlere gidilmişti. Erdoğan "Balkon" konuşmasında, seçim-

lerde yüzde elli oya ulaşarak, halkın kendisine laik cumhuriyetin yerine ikame edilecek şeriat hukukuna uyarlı bir anayasa yapma yetkisini verdiği mesajını vermiş, Cemil Çiçek, bunu "bizim anayasamız" olarak açıklamıştı. Laik devletten din devletine dönülmesinin anayasası değildi bu, bu anayasa, fiilen gerçekleşmiş olan din devletinin anayasası olacaktı.

Hiç kimse şaşırmasın... Cumhuriyet törenlerine getirilen kısıtlama, 19 Mayıs Spor ve Gençlik Bayramının okulların bahçelerine çekilmesi birer başlangıç değil, birer sonuçtu. Türkiye'nin siyasal ve yönetsel kadrosu Powell'in 2004'te söylediği gibi, Kuran hükümlerine ve şeriat kurallarına göre yapılanmıştı. Genel seçimler, bu yapılanmaya uyarlı bir Anayasanın "demokratik" göstergesi olması amacıyla yapılmış, ve bu nedenle yüzde elli oy hedeflenmişti.

Kahire'de, 27 Şubat 1946'da "*Harsi, terbiyevi* ve insani gayeler", yani "Kültür, eğitim ve insani amaçlar" adı altında imzalanan ikili anlaşmaya uyarlı olarak, Türkiye ve ABD hükümeti arasında, 27 Aralık 1949'da, Fulbright Anlaşması adıyla da bilinen "Eğitim Komisyonu" kurulacak, 4 Amerikalı, 4 Türk, ABD Büyükelçisi başkan, eğitimin dinselleşmesi, bilimin islamlaşması, dinin siyasallaşması için kararlar alacak ve bu kararlar, koşulsuz uygulanacaktı. Fulbright Anlaşmasıyla, Türkiye'de, mezhep ayrımcılığını tetikleyecek olan imam-hatip okullarının kurulmasından, ulusal ve bağımsızlıkçı eğilimleri ve yönelimleri mahkum eden, ideolojik, etnik, mezhepsel ve dinsel farklılıkları ayrımcılığa dönüştürerek ulusu ve ulus-devleti çökerten, bir dinin (islam dininin) bir mezhebin (sünni mezhebinin) içinden öne çıkan tarikat ve cemaatlerin egemenliğinin kadrolaştığı ve yapılaştığı, emperyalist egemenliğin, küresel faşizmin bilincine varmadan ona teslim olduğumuzu, ulusal bağımsızlığı savunanların yalnızca tutuklu olanların değil, hepimizin bir tutsak olduğumuzu, hiç olmazsa şimdi, şu anda bilelim.

Doğal ki, yargının, adalet kurumlarının, *negatif anlamda*, en modern silahlardan daha güçlü bir silah olarak da kullanılabildiğinin de bilincine varalım. Bütün bunların A'dan Z'ye, siyasal erkin ve basının değil, Meclis Başkanının ve Çankaya'nın değil, ulusal bütünlüğümüzü korumayı, özgür ulus olarak varlığımızı

sürdürmeyi güvencesi altına alan Truman doktrinine uyarlı, *ulusal ve bağımsızlıkçı eğilimleri mahkum eden Eisenhower kurallarıyla* örtüşen ve 12 Eylülle perçinlenen bir sistemin karşılıklı anlaşmalarla oluşturulmuş bugün kökü dışarıda bir kadro tarafından belirlendiğini ve uygulandığını bilelim.

Bilelim, bilincine varalım.

Not: "Adalet ve Demokrasi Haftası"nda,
29 Ocak 2012 günü, TİHAK tarafından düzenlenen
"Teokratik Faşizm ve Ulusal İstenç (Milli İrade)" konulu
"Açık Oturum"u, açış (Sunum) konuşması.

Nefes Alamıyorum, s. 27-33

"AK Partiden ateist bir nesil yetiştirmemizi mi bekliyorsunuz?" diye nicedir kükremeli Tayyip Erdoğan. "Ateist bir gençlik" değil "dindar bir nesil" yetiştirecekmiş! Ateist mi, tinerci mi, yoksa isyankar mı? "Bu gençliğin tinerci olmasını mı istiyorsunuz! Bu gençlik tinerci mi olsun? İsyankar bir nesil mi olsun?" diye de kendisini eleştirenleri sorgulamış!

1924 Eğitim Birliği Yasasıyla birlikte, aklın ve bilimin egemenliğinde yapılandırılan ulusal, laik ve çağdaş eğitimin, tinerci, isyankar ya da ateist yetiştirmeye göre planlandığını, demek ki,Tayyip Erdoğan, on yıla yaklaşan iktidarında, yeni görüyor; tinerci, ateist, isyankar nesil yerine, "modern dindar" bir nesil yetiştireceğini dayatıyor. "Modern dindar nesil" ise, Necip Fazıl "üstad"ının Hitabesinde açımlanıyor: "Dininin, dilinin, ilminin, ırzının, evinin, kininin, kalbinin davacısı" bir gençlik!

Dinin toplumsal yaşamda kutsal değer olmaktan siyasal "sopa" olmaya başladığı süreç, geleneksel ve statik bir kurum olan dinin, dinamik ve modern sermayenin hizmetine sunuldu-

ğu süreçle de örtüşür. Üstelik bu süreç, dinin, ulus-devleti ve ulusallığı tahrip için, dindar gençliğin, emperyalist gericiliğin aleti olmaya başladığı süreçle de örtüşür.

Burada, 1. dinsel ayrışma, 2. mezhepsel ayrışma, 3. etnik ayrışma, uluslaşma sürecini tamamlamamış ulusu ayrıştırmanın; (1) bağımsızlaşma, (2) özgürleşme, (3) uluslaşma, ulusal bütünleşmenin ve özgür ulus olarak varlığını sürdürmenin öğeleri ve özneleri olduğunu belirtelim.

Tayyip Erdoğan'ın, Huntington'ın, "Büyük Ortadoğu Projesi"ne uyarlayarak, Türkiye'nin, laik olmadan da "modern" olabileceği savının, "modern dindar" bir ülke olarak algılamış olmasını, bir kastın değilse, bir bilisizliğin sonucu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Çünkü, Huntington, "laik" cumhuriyetin, laik olarak dindar olacağını değil, "laik"lik ile kazanılan "modern"liğin, "laik" olmadan da sürdürülebileceğini söyler. Türkiye'nin islam ülkelerinin birliğini sağlamasının engeli ise "modern" ülke olması değil, "laik" ülke olmasıdır. Bunun için laik olmadan da bir ülkenin modern ve demokratik islama liderlik yapabileceği ileri sürülüyor, islamın liderliği için *Türkiye ve Erdoğan planlanıyordu.*

o

Burhan Dodanlı'nın yenileyin yayınlanan *"Hepiniz Suçlusunuz!"* kitabının kapağında, Deniz Gezmiş'in savunmasından alınmış iki cümlecik son yüzyılın tarihine ışık tutuyor:

"... bizi bağımsız bir ülkenin çocukları olmaktan mahrum eden bir kuşak olarak, mahkeme heyeti olan sizler dahil hepiniz suçlusunuz! Asıl suçlu sizler ve sizler gibi emperyalizme gözyumanlardır."

Deniz Gezmiş'i idama götürecek olan bu çığlıkta, kuşkusuz "dindar gençlik" yok, ama tinerci, isyankar, ateist bir gençlik de yok. "Anarşist" derseniz o da yok. İki şey var: *bağımsızlık ve ulusallık.* Tek özlem: *bağımsız bir ülkenin çocukları olmak* ve tek hedef: *bizi soyarak boğan, boğarak "kurtaran" emperyalizm.*

Rockefeller'in sağ elinin işaret parmağını tehdit edercesine

gözümüze soktuğu Sam Amca var, Tayyip yeğenin "amcası". Kargısını ulusal ve bağımsız kimliğe yöneltiyor, hedef tahtasına ise, tinerciyi, isyancıyı, ateisti koyuyor.

o

Cevdet Sunay'ın "laik okullar anarşi yuvası haline geldi", "devletin kilit mevkilerini imam-hatip okullarından yetişenlere vereceğiz" sözlerinde gizlenen dinsel ve özellikle mezhepsel ayrımcılık, Erdoğan'ın, 4+4+4 darbesiyle, eğitimin tümüne yayılıyor, yaşı zihinsel buluğa ermemiş çocuklara değin indiriliyor.

Unutmayalım ki, gençler arasında imam-hatip okullarıyla başlatılan alevi-sünni ayrışması giderek düşmanlığa dönüşmüş, Ümmedi Muhammedi cihada çağıran "Tanrıdağı kadar Türk – Hıradağı kadar Müslüman" tinerciler, isyancılar, ateist allahsızlar, sol partilere oy veren alevileri, Sivas'ta, K. Maraş'ta, Çorum'da, komünistler olarak katletmişlerdi.

Şunu da ekleyelim ki, kimse, bizi, imam-hatip okullarına kem gözle bakmakla karalamaya çalışmasın! Ama hiç kimse de, imam-hatiplileri, Erdoğan'ın şeriat ordusunun başıbağlı askerleri olarak önümüze çıkarmasın!

Eğitim ve öğretimin temeline dini (teokrasiyi) yerleştirerek, Saidi Nursi'nin sözleriyle, aklın ve bilimin anarşizme, ateizme, komünizme, siyonizme götürdüğü safsatasını, Nursi'nin yolundan gidenler kendilerine saklasın, ulusa bu deli gömleğini giydirmeye kalkışmasın! Saidi Nursi'ye uyarak, aklı ve bilimi, "dinin ve vahyin" emri ve denetimi altına alması için, tasarı önermeye soyunmasın! Gene Saidi Nursi'nin görüşü olarak, "funun-u ilmiye"nin, yani fizik, kimya gibi fen bilimlerinin, sosyoloji, antropoloji gibi beşeri bilimlerin, "ecnebi ilimler" olduğu, zararlı ve kokuşmuş bir membadan kaynaklandığı safsatasıyla, meşayih (şeyhler) tarafından "şeriat süzgecinden" süzülerek alınmasını istemeye kalkışmasın!

Ulus-devlette, devlet, üyelerini, belirli bir yaştan başlayarak eğitmekle yükümlüdür. Teokratik ve feodal bir devlet olarak Osmanlı İmparatorluğunun eğitim ve öğretim kurumlarının teokratik ve feodal esaslara göre düzenlenmesi doğası gereğidir.

Ama teokratik-feodal devlet, laik-cumhuriyete devrimleştiği ya da evrimleştiği zaman, temel eğitim bir yandan zorunlu hale gelir ve öte yandan bu eğitim bir dinin, bir etnisitenin, bir mezhebin değil, ulus-devletin belirlediği zorunlu, *ulusal eğitime evrimleşir ve devrimleşir.*

Çünkü, etnik, dinsel, mezhepsel farklılıklar fark olarak kalmakla birlikte, tümü, ulus potasında eşitlenmiş, ulusun eşit üyelerine dönüşmüştür.

Aklın ve bilimin ışığında, akla ve bilime dayalı eğitim, toplumun olduğu kadar, devletin kurumlarını dinsel esaslara göre düzenleyen bir eğitim olamaz. *Laik bir devlet de, eğitim ve öğretimi dinselleştiremez. Laik eğitim bir inanç sistemi dayatırsa, kendisi laik eğitim olmaz.* Eğitim dinselleşirse, yasamadan yürütmeye, devletin siyasal, ekonomik, hukuksal, toplumsal bütün kurumlarının, dinsel esaslara göre düzenlenmesinin koşulları oluşur.

Erdoğan'ın talimatıyla meydanları dolduran ve emri doğrultusunda oy veren robotlaştırılmış bir kitle, ve bu kitlenin "iradesi", ulusal / özgür irade olabilir mi?

Aklın ve bilimin açtığı aydınlıkta özgürleşen çocuk, özgür bir kimliktir. Dindar olmaya zorlanan çocuk kendinde özgür olamaz. Sorun da budur. *Modern köleler olurlar. Köle, modern olamaz.*

12 Mart 2012
Cumhuriyet, 18 Mart 2012
Nefes Alamıyorum, s. 38-41

1. LAİKLİK, LAİKÇİLİK

Yargıtay Başkanlığına seçildiği yıl, *Adli Yılı Açış Konuşması*'nda (1999-2000) Sami Selçuk, dinsel basının terminolojisiyle örtüşen bir yaklaşımla, Türkiye Cumhuriyetinin "laik" değil "laikçi" olduğunu ileri sürdüğü, bugün de belleklerde olmalı. Refah Partisi Genel Başkanı Recai Kutan'ın kutladığı, Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Tansu Çiller'in bu "söylev"i bir "milat" olarak nitelediği, Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP) Genel Başkanı Ufuk Uras'ın İstanbul'dan bir kurulla gelerek Yargıtay Başkanını onurlandırdığı, konuşmanın "Din ve Devlet İlişkisi" bölümünün ABD Başkanı Clinton'a özet bir metin olarak iletildiği de gene belleklerde olmalı.

"Din ve Devlet İlişkisi" bölümünde, Sami Selçuk, Yargıtay Başkanı olarak, "Türkiye Cumhuriyeti"nin, "egemenliğin kaynağı açısından *laik*; devlet örgütlenmesi açısından *teokratik*; dini yönlendirme açısından *laikçi* bir devlet" olduğunu savlıyordu.

Bu vargılar, Sami Selçuk'un değerlendirmesine göre şöyle

açıklanabilirdi: *Birincisi*: "Türkiye Cumhuriyeti" laiktir, çünkü çoğulcudur, çünkü iktidar halkın seçimine dayanmaktadır. *İkincisi*: "Böyle bir devlet teokratiktir", çünkü devlet içine alınan "Diyanet İşleri Başkanlığının bir dini (islam) ve bir mezhebi (sünni) vardır. Ayrıca, bir dinin (islamın) ve bir mezhebin (sünniliğin) okullarını (din okullarını) açmış, bu okulların finansmanını sağlamıştır. *Üçüncüsü*: devlet ve din ayrımı ilişkisinden yola çıkılmakla birlikte, din ve devlet birbirinden bağımsız değildir; *devlet dini yönlendirmekte, dine karışmaktadır*, "bunun adı laikçiliktir".

"İdeolojik laikliği, teokrasiyi bırakıp laikliğe dönmenin tam sırası" olduğunu konuşmasında vurgulayan Sami Selçuk, devletin dine ve dinin devlete karışmaması olarak nitelediği laikliği, devletin ve dinin ayrışmasında değil, tersine, islamın laiklikle bütünleşmesinde arar. İslamın laiklik ile bütünleşmesi için ileri sürdüğü dört koşulun ortak paydasını da din ve özellikle islam oluşturur. Şöyle:

(1) "Din ve devlet ilişkisinde katı ve düşmanca ayrım bulunan" Fransız örneğinden esinlenen ve "gerçek laiklik" ile ilgisi olmayan Türk deneyimi bir yana bırakılmalı; (2) "Ulusal birliği sağlamada önemli bir *tutkal* olan" dinden ve özellikle de islamdan yararlanmanın yolları aranmalı; (3) "Atatürk'ün 'Gazi'lik gibi dinsel bir unvanı benimseyerek dini dışlamadığı ve dini bir *katalizatör* olarak kullandığı unutulmamalı; (4) "Çağcıl, çoğulcu, laikleşmeye elverişli islamın bu damarını işleyerek onu (islamı) laiklikle bütünleştirmeli."

Sami Selçuk, bu vargılara, bilimsel bir çözümlemeyle değil, dinsel bir inançla vardığını da duyumsatır. Bakara Suresinden, "Herkesin bir yolu, ideolojisi, yöntemi vardır."; "Doğu da Batı da Allahındır. Nereye dönseniz Allah karşınızdadır." ayetlerini aktararak, 124 bin peygamberi kabul eden bir Tanrının, bir dinin, yani islam dininin, hiçbir topluluğa (doğal ki "din topluluğu"na) düşman olmayacağını ileri sürerek, laikliğin yerine, laiklikle bütünleşmiş islamı koymayı önerir.

Bu, Sami Selçuk'un "Yargıtay Başkanı olarak" yaptığı bir konuşma olmakla birlikte, bu düşüncelerin, onun kişisel görüşleri olduğu açıktı. Yargıtay üyelerinin oylarıyla başkanlığa seçil-

miş olması açısından soruna bakıldığında, bu kişisel görüşlerin, Yargıtay üyeleri içersinde yaygınlaşmış, çoğunlukta olduğunu da düşünmemiz yanlış olmayacaktı.

Yargıtay Başkanı Selçuk'un konuşmasının, 1966'da, İmran Öktem'in gene Yargıtay Başkanı olarak Adli Yılı açış konuşmasını anımsamamıza neden olduğu da belirtilmeli. Bu konuşmasında İmran Öktem, Saidi Nursi tarafından yazılan Risale-i Nur'ları mahkum eden Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulu'nun kararına dayanarak, "Nurculuğun tehlikeli bir hal aldığını" söylemiş, Saidi Nursi'nin, "Türkiye'nin batılılaşmasına, ulusal bilincin uyanmasına" ve "Türkiye'nin kurtarıcısı ve kurucusu Büyük Atatürk'ün devrimlerine" karşı çıktığını, "yazılarıyla onu tahkir ettiğini", "Atatürk devrimlerinin dine aykırı olduğunu" ileri sürdüğünü belirterek, "laiklik ile dinsizlik arasında bir fark yoktur" diye yazdığını vurgulamıştı. (*Ulus*, 7 Eylül 1966.) Konuşma, dinleyenlerin çoğunluğu tarafından ayakta alkışlanmış, ama zamanın başbakanı Demirel, oturduğu yerde sessiz kalmış, konuşmayı alkışlamamış, bir bakıma düşünsel yerinin Saidi Nursi'nin yanında olduğunu duyumsatmıştı.

Saidi Nursi'nin "dinsizlik" olarak nitelediği "laiklik"i, ikibinli yılların eşiğinde, yeni Yargıtay Başkanı, "laikçilik" olarak, bir başka deyişle, devletin dine karışması, dini yönlendirmesi, din üzerinde baskı uygulaması olarak tanımlamaktaydı.

Bu söylemden, "Atatürk" dönemi "laiklik"in, "gerçek laiklik" ile ilgisi olmadığı sonucunu çıkarmak yanlış olmayacaktı. Çünkü bu dönem, "din ve devlet ilişkisinde katı ve düşmanca ayrım bulunan" Fransız örneğinden esinlenmiş "laikçi bir devlet" olarak niteleniyor, ve bu laikliğin yerine, "gerçek laikliğin", yani laiklikle bütünleşmiş islamın konulması öneriliyordu.

"**Gazi** M. Kemal", *Söylev*'de, 15-20 Ekim1923'te (yani Cumhuriyetin ilanından birkaç gün önce), bir gazetecinin, "Yeni hükümetin dini olacak mı?" sorusuyla, o sırada beklemediği bir soruyla karşılaşınca, duraksadığını anlatır. "Çünkü, der, uyrukları arasında çeşitli dinlerden topluluklar bulunan ve her dinden olanlar için adaletli ve eşit işlemler yapmak ve mahkemelerde adaleti kendi uyruğuna ve yabancılara eşit olarak uygulamakla yükümlü bir hükümet, din ve düşünce özgürlüğüne saygı gös-

termek zorundadır. Hükümetin bu doğal niteliğini, kuşkulu anlam çıkarmaya yol açacak niteliklerle sınırlamak elbette doğru değildir. (...) Cumhuriyetin kuruluşundan sonra da, yeni anayasa yapılırken, "laik hükümet" teriminden dinsizlik anlamı çıkarmaya eğilimli olanlara ve bundan yararlanmak isteyenlere fırsat vermemek amacıyla, yasanın ikinci maddesini anlamsız kılan bu terimin konulmasına gözyumulmuştur. (...) Ulus, Anayasamızdan bu gereksiz terimleri elverişli zamanda kaldırmalıdır." (*Nutuk / Söylev*, cilt II, s. 955-957.)

Daha "Cumhuriyet" kurulmadan önce, "Gazi" M. Kemal'in, din ve laiklik görüşlerine karşıt görüşlerde olanların ve Büyük Millet Meclisi üyelerini kendi görüşleri doğrultusunda yönlendirmek için çaba harcayanların sayısının az olmadığı bilinir. Bunlar arasında, Kasım 1922'de (yani Ankara hükümeti cephede başarıya ulaştıktan sonra) Ankara'ya gelecek olan Saidi Nursi'nin çabaları anımsatılabilir. Saidi Nursi, milletvekillerine seslenen varolup olmadığı "meşkuk" Arapça bildirisinde, Meclisin ve Ankara Hükümetinin, "garplı değil şarklı olması" nedeniyle, "akıl, bilim ve felsefe" ile değil, ancak "din ve kalb" ile başarısını tamamlayacağını ileri sürer. Saidi Nursi"nin "*Hutbe-i Şamiye*"ye yazacağı "haşiye"lerde ulaştığını söylediği görüşe uygun olarak, "küfrü mutlaka" götüren "fen ve bilim", "fen bilimleri", "bilimsel yasalar", "maddi felsefe" dışlanmış, "islamiyetin desatirine inkıyad" edilmiş (yani islamın kurallarına uyulmuş) olsaydı, kuşku yok ki, gene Saidi Nursi'nin "şekil ve resim" olarak niteleyeceği "laik" cumhuriyetin yerine, "Asrı Saadet"te olduğu gibi, "dindar" manada bir cumhuriyet de kurulmuş olabilirdi.

Saidi Nursi'nin önerdiği "dindar manada cumhuriyet", Sami Selçuk'un tanımlarına göre değerlendirilirse, "cumhuriyet" sözcüğünün kendisinde içkin bulunan "çoğulcu" niteliği dolayısıyla laik bir cumhuriyet olarak da tanımlanabilirdi. Ama Kurtuluş Savaşını verenler, "dindar" manada "cumhuriyet"i değil, Saidi Nursi'nin deyişiyle "şekil ve resim" olan cumhuriyeti, Sami Selçuk'un tanımlamasıyla "laikçi" cumhuriyeti, yani gerçekten "laik" olacak olan cumhuriyeti kurmayı yeğlemişlerdi.

Buna koşut olarak da, 1924 Anayasasına konan "Türkiye devletinin dini islamdır." tümcesi, 10 Nisan 1928'de, Anayasadan çıkarılacak; Cumhuriyet Halk Partisinin 1931'de parti doktrinini belirleyen "altı ok" içinde yer alan "laiklik" ilkesi, 1937'de Anayasaya konacaktı.

Daha önce, 3 Mart 1924'te, "Şeriye ve Evkaf Vekaleti" kaldırılacak, dinsel işlerin yürütülmesi görevi, Başbakanlığa bağlı, "Diyanet İşleri Başkanlığı"na aktarılacaktır. (1950'li yıllarda cami imamları ile Kur'an kursu hocalarının da devlet memuru kadrosuna alınmasına değin) merkez dışındaki kadrosu, il ve ilçelerde müftülüklerle sınırlı olan bu başkanlığın başlıca görevleri, (namaz saatleri gibi) dini saatlerin, (oruç gibi) dini günlerin, fitre ve zekatın belirlenmesiyle, hutbe metinlerinin hazırlanmasıyla sınırlı bulunuyordu. Topluluğun ortaklaşa sahibi sayılan camilerin ve öteki kutsal yerlerin topluluk adına devlet tarafından sahiplenilmesi ve denetimi gibi, dinin "din" olarak gereksinilen görevleri de bu başkanlığa verilmişti. Bu dönemde ve bu aşamada, devletin, bu kurum aracılığıyla dini denetlediğini değil, şimdi bir adı "cihat" ile örtüşen fundamantalizmi, genel söylemiyle irticayı denetlediğini ve dini, irticanın tasallutundan koruyarak, dinin kendisini de koruduğunu söylemek yanlış olmazdı. Dolayısıyla, kuruluşunun ilk evresinde, bu "başkanlığın", Sami Selçuk'un söylediği gibi, "devletin örgütlenmesi açısından teokratik" olduğunun bir kanıtı olarak algılamak olanaklı olmadığı gibi, bu başkanlık dolayısıyla, devletin, "dinsizleşme" doğrultusunda dini yönlendirdiği anlamında "laikçi" olduğunu söylemek de doğru değildi. Sıradan bir dinleyicinin bile ayırdına varacağı gibi, "laikçilik" olarak adlandırılan devrimci dönemi (1923-1950), 2000 yılına kadar genişletilmiş, ve buna karşılık, devletin örgütlenmesi açısından "teokratik" olarak nitelenmesi olanaklı karşı-devrimci dönem (1950-2000), devrimci dönemin kundağına sarılmıştı. Üstelik, laik devletin (genç Cumhuriyetin), teokratik devletin (Osmanlı İmparatorluğunun) enkazı üzerine kurulduğu, yani laikliğin **devrimci** niteliği yadsınıyor, dini, tarikat ve cemaatlerin sultasından korumanın devrimci koşulu olan "zor", dinin kendisi üzerinde baskı olarak niteleniyordu.

Teokratik devletin devlet olarak kimliğini belirleyen dinsel işlevlerinin, Büyük Millet Meclisi döneminde (23 Nisan 1920-29 Ekim 1923) "Şeriye ve Evkaf Vekaleti"ne, yani bir "bakanlığa" *küçültülmesi*, Cumhuriyetin kuruluşundan (29 Ekim 1923) altı ay kadar sonra, 3 Mart 1924'te, bu "bakanlığın", bir başkanlığa indirgenmesi, hukuk anlamında "şer'i" kuralların Medeni Yasa ile kaldırılarak devletten dışlanması, bir başka deyişle teokratik devlet geleneği bünyesinde siyasallaşmış dinin "siyasal" kimliğinin denetim altına alınması ancak ve ancak, laikleşme sürecinin devrimci aşamaları olarak nitelendirilebilirdi. Bu nedenle, başlangıcında, Diyanet İşleri Başkanlığı, devletin örgütlenme açısından teokratik olduğunun kanıtı sayılamayacağı gibi, Eğitim Birliği Yasasına uyarlanarak din okullarını kapatmış bulunan Cumhuriyetin laikleşme dönemi de, "teokratik devlet" olarak nitelendirilemezdi.

Laikliğin toplumsal kimliğini belirleyen inanç özgürlüğü demek, inananların inanmayanlar üzerinde, bir inançta olanların başka inançlar üzerinde, özellikle sayıca çoğunlukta olan inançların, sayıca azınlıkta olan inançlar üzerinde baskı kurma özgürlüğü değil, her inançta bireyin, siyasal anlamda eşit inancında özgür olması demektir. Laikliğin gerçekleşmesi süreci olarak niteleyebileceğimiz devrimci süreçte, Diyanet İşleri Başkanlığının, bu başkanlığın temsil edildiği sayıca çoğunlukta olan bir dini (islam dinini) ve bu dinin sayıca çoğunlukta olan bir mezhebini (sünni mezhebi), öteki azınlıkta olan dinler üzerinde (hıristiyanlk ve musevilik üzerinde) ve öteki azınlıkta olan mezhepler üzerinde (alevilik üzerinde) bir baskı kurması için değil, bu çoğunlukta olan din ve mezheple organik bağları bulunan tarikat ve cemaatlerin, aynı din ve mezhepten kimselerin, ötekiler üzerinde baskı kurmasını önlemek amacıyla kurulduğu gözardı edilmemek gerekir. Bunu sağlamak için, din ve inançları baskı altına alan, başka dinden ve inançtan olanları "kafir"likle özdeşleyen, bireyin özgürleşmesinin, ulusun uluslaşmasının başlıca engelleri olan ve geleneksel teokratik kurumları temsil eden tekke ve tarikatların kapatılması, şeyhlik, babalık, dervişlik gibi kurumsal sıfatların kaldırılması, kuşku yok ki, "zor"u sürekli gündemde tutacaktı. Ama bu "zor", gerici zor'a karşı

devrimci bir zor'dur. Bireyin özgürleşmesinin, aklın kölelikten kurtulmasının önündeki engelleri kaldırmanın zorunlu koşuludur. Bu dönemi, 1950'li yıllarla birlikte dinin siyasallaşacağı, özgürleşmekte olan bireyin dinsel kurumlara bağlı ve bağımlı bireyler olarak yeniden köleleşmeye başlayacağı karşı-devrim dönemiyle karıştırmamak gerekir.

2. SİYASALLAŞMA

14 Mayıs 1950'de iktidara gelen DP'nin (Demokrat Partinin), ilkin ezanın arapça okunmasını yasaklayan yasayı kaldırdığı bilinir. Simgesel anlamda bunun önemi küçümsenemezdi. Dinsel gericiliğe verilmiş bir "ödün" olduğu gibi, laiklik ilkesinden verilecek ödünleri duyumsatması açısından da önemliydi.

Ezanın Arapça okunmasının yasal olanağını sağlayan DP (ya da Bayar-Menderes ikilisi), aynı zamanda, Halkevlerini ve Köy Enstitülerini kapatacak; bir bakıma bunların yerine İmam-Hatip okulları açılacaktı.

Kalın çizgileriyle belirtmek gerekirse, Halkevleri, ulus olmanın ve uluslaşmanın kültürel boyutunu; Köy Enstitüleri, kırsal alanın demokratikleşmesinin (ki demokratikleşme, uluslaşmanın özdeş söylemidir) eğitsel boyutunu simgeler. Çiftçiyi Topraklandırma Yasasıyla, özellikle de yasalaşırken değişikliğe uğrayan "tasarısı"yla, kırsal alanın toprak mülkiyeti açısından demokratikleşmesinin amaçlandığına da burada değinelim.

Türkocaklarının, 1930'lara gelindiğinde, Mussolini çizgisini izleyerek ırkçı bir ulus anlayışını benimsemeye başlaması, Kemal Atatürk'ü kaygılandırmış, Türkocakları bu nedenle kapatılmış ve yerini, özünü ve ilkesini ırk ayrımcılığından ve üstün ırk anlayışından değil, her ırksal / etnik kökenden yurttaşın siyasal olarak eşitleneceği bir ulus anlayışından alacak olan Halkevlerini kurmuştu. Uluslaşma sürecine koşut olarak emeklemekte olan ulusal kültürün, yerel kültürler ile, evrensel kültür potasında birbirleriyle kaynaştığı kültür evleri olan Halkevleri, Demokrat Parti tarafından kapatılmış, mallarına, Cumhuriyet Halk Partisinin malları olarak elkonulmuş, kentlerden köylere, irili-ufaklı binlerce kütüphane şu ya da bu şekilde yokedilmişti.

Halkevlerinin ve kütüphanelerinin kapatılmasının yol açtığı kültürel boşluğu, Cumhuriyetin ilk yıllarında etkinliklerine yasayla son verilmiş bulunan tarikatlar doldurmaya başlayacaktı.

Köy Enstitüleri, 1940'ta yasal olarak kuruldu. Eğitim alanında birikmiş yerel ve yöresel deneyimlerin bir ürünü olduğu gözardı edilmemeli. Köy Enstitüleri, köyden köylü çocuğunu aldı, onu zihinsel-bedensel-üretimsel yönden eğitti; öğretmen olarak köye gönderdi. Köy toplulukları alevi ise alevi çocuklar, sünni ise sünni çocuklar alındı Enstitüye, burada ayrımsız eğitildiler; gene kendi köylerine, ya da komşu köylere öğretmen olarak gittiler. Ama şu özellikle vurgulanmalı, sünni çocuklar sünni olarak, alevi çocuklar alevi olarak değil, ayrımsız hepsi laik ve demokratik cumhuriyetin öğretmenleri olarak köylerine döndüler. Köy Enstitüleri, henüz beşinci mezunlarını verdiği sırada kapatıldılar. Köy Enstitülerine karşılık, İmam-Hatip okulları açılacaktır. Her köye bir okul ve bir öğretmen ülküsünün yerini ise, her köye bir cami ve bir imam sloganı alacaktır.

İmam-Hatip okulları, Cumhuriyetin başlangıcında, "Tevhidi Tedrisat Kanunu"na, Türkçeleşmiş adıyla Eğitim Birliği Yasasına uygun olarak kapatılmış, din eğitimini esas alan okullardı. Demokrat Parti iktidarıyla birlikte İmam-Hatip okullarının yeniden açılmasının yasaya göre amacı, "imam" ve "hatip" yetiştirmekti. 12 Eylül (1980) askeri yönetiminin zorlamasıyla, emperyalist gericiliğin "kirlenme"olarak nitelediği *materyalizme* ve çürüme olarak nitelediği *sosyalizme* karşı, hemen her köye ve bu arada alevi köylerine de bir çeşit "siyasal karakol" işlevi görecek olan camiler yapılacak, cami sayısı 88-90 bine ulaşacaktı. 1950'li yıllarda 15-20 bin cami olduğu gözönünde tutulursa ve bunların dinsel anlamda "ehil" hocaları bulunduğu dikkate alınırsa, 1950'li yıllardan 2000'li yıllara değin, yüzbin, bilemediniz ikiyüzbin imam ve hatip yetiştirilmesinin mantıklı bir açıklaması olmak gerekirdi. Ama, yirmi yıl, otuz yıl için gereksinilen imam ve hatip sayısının iki katı, üç katı kadar imam ve hatibi her yıl mezun edecek sayıda İmam-Hatip okulu açılmasının, imam ve hatip yetiştirmekten farklı bir amacı olduğu da açıktı. Yöneticilerin ulustan gizli tuttukları bu amacı, o zaman Cumhurbaşkanı olan

Cevdet Sunay'dan öğrenecektik.

Mustafa Coşturoğlu, bunu Milli Birlik Komitesi üyesi ve eski parlamenter Osman Köksal'ın ağzından şöyle anlatıyor:

> "1970 öncelerindeydi. Sayın İnönü haber göndermiş, benimle gizlice görüşmek istediğini söylemiş. Dediği saatte gittim. Beni her zamanki inceliğiyle karşıladı. "Bak dedi, bilirim senin ağzın pektir. Sana bir sır tevdi edeceğim. Bunu Grup'umdaki en yakın arkadaşlarıma bile açmadım... Bir süredir "laik okullar" üzerinde kuşku yaratılmak, laik eğitime gölge düşürülmek isteniyor. Bununla ilgili olarak da Cumhurbaşkanı üzerinde birtakım haksız telkinlerin yapıldığına dair şüphem vardır. Senin Cumhurbaşkanı hazretleriyle ilişkilerin çok iyidir. Bunu biliyorum. Gerçekten bu konuda Sayın Cumhurbaşkanına bir telkin yapılıyor mu? Ve bu yolda bir telkin söz konusu ise etkisi nedir? Öğrenmeni istiyorum."
>
> "Bunun üzerine doğru Cumhurbaşkanı sayın Sunay'a gittim. Konuşma sırasında konuyu laik okullara getirerek: Bu okullar üzerinde bir takım kuşkular yaratıldığını ve bu okullarda yetişen gençlere çok haksız olarak gölge düşürülmeğe çalışıldığını... anlatırken, Cumhurbaşkanı *Sunay* hemen sözümü kesti. *"Ne haksızlığı"* dedi ve anlatmaya başladı: *"Bugünkü okullar birer anarşi yuvası haline geldi. Bu okullardan yetişen gençlere memleket idaresi teslim edilemez. On yıl sonra bunların hepsi işbaşına geçecekler. Onlara nasıl güvenebiliriz? Hem biz laik okullara karşı İmam-Hatip Okullarını "bir alternatif" olarak düşünüyoruz. Devletin kilit mevkilerine yerleştireceğimiz kişileri bu okullarda yetiştireceğiz."* (Mustafa Coşturoğlu, "Laik Okullara Karşı Bir Seçenek mi?", *Halkoyu*, 1977, Sayı 11, s. 21.)

İmam-Hatip okulları, özünde imam ve hatip yetiştiren, yani din öğretimini ve eğitimini esas alan meslek okullarıdır, burada öğretimin ve eğitimin esasını oluşturan din, genel olarak din değil, sünni islamın öğretimi ve eğitimidir. Bu okullara alevi çocukları, inançları gereği gitmemekte, alevi aileler çocuklarını bu okullara göndermemektedir. (1997 öncesi duruma göre) mezun olan imam-hatiplilerin, imam ve hatip olarak ancak %4'üne gereksinim duyulmuştu; %96'sı ise imam ve hatip olma olanağından yoksundu. İmam ve hatip gereksiniminden fazla

sayıda imam-hatip okulu açılmasının nedeni ise, devletin üst kadrolarının, kilit mevkilerinin, meslek eğitimine bilimsel temel eğitimden geçmiş olan insanlara değil, özellikle sünni mezhepten gelen ve bu inançsal kimlikleriyle din eğitiminden geçen insanlara verilmesi içindi. Bu, aynı zamanda, devletin üst kadrolaşmasında, mezhep ayrımcılığına, sünni mezhepten gelen çocukların sünni olarak bürokratik egemenliğine yolu açacaktı.

Çünkü, "meslek" okulları olarak imam-hatip lisesinden mezun olanların, meslekleri alanında yüksek din okullarına alınmasını doğal karşılamak gerekirdi. Ne var ki, genel eğitim veren okullar gibi, imam-hatip okullarından mezun olanlar, hemen her alanda yüksek okullara ve fakültelere alınmaya başlandı. Siyasal Bilgiler Fakültesine alındı, kaymakamımız, giderek valimiz "ihaleli", yani imam-hatip kökenli oldu. Hukuk fakültesine girdiler, savcımız, yargıcımız "ihaleli" oldu. Doktorumuz, öğretmenimiz, müdürümüz, genel müdürümüz "ihaleli" oldu. Bu okulda okumuş olmanın ötesinde, sünni mezhebin çocukları olarak ve sünni kimlikleriyle, kaymakamımız, valimiz, savcımız, yargıcımız, öğretmenimiz oldular. Doğal ki, salt sünni kimlikleriyle değil, çoğunlukla tarikat ve cemaat kimlikleriyle, valimiz, yargıcımız, doktorumuz oldular. 28 Şubat (1997) öncesi rakamlara göre, 77 valinin %35'i tarikatçı, ya da aşırı sağcı. Valilerin %23'ü Cumhuriyete karşı. Bu durum, aslında, salt bir mezhep, salt bir tarikat ya da cemaat "mensubu" olarak, yani salt bir "inanç"a bağlılık olarak algılanılamazdı, çünkü, burada, mezhep de, tarikat da, cemaat de, dinin siyasallaşmasının şemsiyesi altında, siyasallaşmıştı; özünde, islam siyasallaşmaya ve siyasallaşmış islam, devletin laik kadrolarını doldurmaya başlanmıştı.

Bölügiray'ın saptamaları ise şöyle: "30 vali, 256 kaymakam ve kaymakam vekili şeriatçı görüşe sahip. Mevcut 700 kaymakamın birkaçı dışında tamamı ya imam hatip lisesi mezunu ya da imam hatip okullarından normal liselere geçiş yapmış kişilerdir." (Nevzat Bölügiray, *28 Şubat Süreci*, Tekin, 1999, s. 68.)

"... din eğitimli personel gereksiniminin yıllık 2.288 olmasına karşın gereksinim fazlası olan 51 bin 345 imam hatiplinin özellikle hukuk, siyasal bilgiler ve polis akademisine yöneltilmeleri

ve siyasal bilgilerin de özellikle kamu yönetimi bölümüne girenlerin (vali, kaymakam vb. olmak için) yüzde 50'den fazlasının imam hatipli olmaları, şeriatçıların devletin kilit noktalarını ele geçirme planlarının bir kanıtı"ydı. (Aynı yapıt, s. 69.)

"Türkiye genelinde 10 günde bir okul yapımına başlanırken 5 saatte bir cami yapımına başlanıyordu. 1045 kişiye bir okul düşerken, 845 kişiye bir cami düşüyordu. Tüm okulların sayısı 61 bin 246 iken, camilerin toplamı 73 bin 523'ü buluyordu." (2 Şubat 1977.) (Aynı yapıt, s. 70.)

Genelkurmay bünyesinde irticai faaliyetleri izlemek ve Batı Harekat Konseptini uygulamak üzere oluşturulan Batı Çalışma Grubunun (BÇG) saptamalarına göre, şeriatçıları destekleyen ya da bu grupların kontrolünde, 5 bini özel dersane ve kurs olmak üzere, 5 bin 854 eğitim kurumu bulunuyor. Aynı raporda, şeriatçılara destek veren 124 radyo, 41 televizyon, 5 bin 200 yerel gazete ve dergi, birçok yayınevi, 4 bin 500 vakıf, 40 vali, 89 vali yardımcısı ve 300 dolayında kaymakam ile çok sayıda milletvekili saptandığı* belirtiliyor. (*Cumhuriyet*, 21 Temmuz 1998.)

* Batı Çalışma Grubunun saptandığını belirttiği, "şeriatçı-tarikatların desteklediği" ya da "şeriatçılara destek veren" milletvekillerini tam olarak saptamak olanağımız olmadı. "İşte Nur talebesi politikacılar" başlığı altında *Sabah*'ta (17 Ocak 1997) yayınlanan araştırmada, "Nur talebesi politikacılar"ın, Parlamentoya ilk kez 14 Mayıs 1950 seçimleri ile girdiği, cemaaatten 4 kişinin Demokrat Parti listesinden milletvekili seçildiği belirtiliyor. Aynı araştırmaya göre, 27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra çok sayıda nur talebesi TBMM çatısı altında buluşmuş, Ahmet Tevfik Paksu, cemaat mensubu ilk "bakan" olarak kabineye girmiş, 12 Eylül 1980 askeri yönetimini izleyen yeni siyasi yapılanma ile birlikte Nur talebesi milletvekillerinin sayısı artmıştı. Bu arada, TBMM Başkanlığına, Başbakanlığa ve Bakanlık görevlerine getirilen Nur talebeleri de olmuştu. (Okur, Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın, "nur talebesi" değil, nakşbendi olduğunun ayırdına varmıştır sanırız.)

14 Mayıs 1950 seçimlerinde Demokrat Parti listesinden, Tahsin Tola (Isparta), Gazi Yiğitbaşı (Afyon), Gıyasettin Emre (Muş), Ekrem Ocaklı (Gümüşhane) milletvekili seçilen ilk "nur talebeleri"ydi. 27 Mayıs 1960'tan sonra Parlamentoya giren ve adları belirlenebilen "nur talebeleri" ise şunlar: (1) Ahmet Tevfik Paksu (MSP, Kahramanmaraş, Çalışma Bakanı), (2) Salih Özcan (MSP, Şanlıurfa), (3) Gündüz Sevilgen (MSP, Manisa), (4) İsmail Müftüoğlu (MSP, Sakarya, Adalet Bakanı), (5) Hüsamettin Akmumcu (MSP, Isparta), (6) Sadi Reşat Saruhan (MSP, Rize), (7) M. Hulusi Özkul (MSP, Adana), (8) Vahdi Karaçorlu (MSP, Sivas), (9) M. Sabri Dörtkol (MSP, Nevşehir), (10) Hasan Seyithanoğlu (MSP, Kahramanmaraş), (11) Yaşar Göçmen (MSP, Diyarbakır)

11 Temmuz 1993 günlü *Cumhuriyet*'te yayınlanan "Kur'an Kursları / Din eğitiminde büyük patlama" başlıklı haber, Diyanet İşleri Başkanlığının kadrosundaki genişlemeyi, kuruluş amacına ve Eğitim Birliği Yasasına karşıt bir işlevsellikle geliştirerek, din toplumu ve din devleti yaratmak yolunda "nitelik" değiştirdiğini de bize duyumsatmaktadır. Haber şöyle:

(12) Osman Demirci (AP, Erzurum), (13) Recep Özel (AP, İstanbul), (14) Nadir Latif İslam (AP, Sakarya). 12 Eylül 1980'den sonra seçilenler: (1) Yıldırım Akbulut (ANAP, Erzincan, TBMM başkanı, Başbakan, İçişleri Bakanı, ANAP Genel Başkanı), (2) Zeki Yavuztürk (ANAP, Elazığ, Milli Savunma Bakanı), (3) Rıza Akçalı (DYP, Manisa, Çevre Bakanı, DYP Genel Başkan Yardımcısı), (4) Nevzat Ercan (DYP, Sakarya, Devlet Bakanı), (5) Ferit Alparslan (ANAP, Ağrı), (7) İbrahim Halil Çelik (RP, Şanlıurfa), (8) Necati Çetinkaya (DYP, Konya), (9) İsmail Köse (DYP, Erzurum, Emniyet Müdürü), (10) Hüsamettin Korkutata (RP, Bingöl), (11) Mehmet Kahraman (ANAP, Erzurum), (12) Nurettin Tokdemir (DYP, Hatay), (13) Mehmet Özkan (DYP, İzmir), (14) Mustafa Ünaldı (RP, Konya), (15) İsmail Kahraman (RP, İstanbul, Kültür Bakanı), (16) Ali Talip Özdemir (ANAP, İstanbul, Çevre ve Devlet Bakanı), (17) Abdullah Akarsu (ANAP, Manisa), (18) Hasan Celal Güzel (ANAP, Milli Eğitim Bakanı, Devlet Bakanı, YDP Genel Başkanı). Bu listeyi, Risale-i Nur derslerine katılmış, Risale-i Nur'ları okumuş ve etkilenmiş 28 milletvekilinin adlarından oluşan bir başka liste izliyor. (*Sabah*, 17 Ocak 1997.)

Sabah'ta (31 Mayıs 1977) Erbakan'ın başbakanlığında kurulan ve "Refahyol" olarak adlandırılan hükümetin, Çiller'in başbakanlığında kurulması beklentisi sürecinde "Tarikatlar Devrede" başlığı altında yayınlanan ve "tarikatların siyasi partilerdeki güçlerini harekete geçirdikleri" vurgulanan haberde: (1) Fethullah Gülen cemaatine bağlılığıyla tanınan DYP Genel Başkan Yardımcısı Rıza Akçal'ın yeni hükümetin mimarlığını üstleneceği, (2) Nakşbendi tarikatına yakınlığıyla bilinen Yozgat Milletvekili İsmail Durak Ünlü'nün, ANAP'tan istifa etmeden önce, nakşbendi tarikatı lideri Esat Ceylan'la görüştüğü, (3) Nakşbendi tarikatına yakınlığıyla bilinen RP Milletvekili Abdulkadir Aksu'nun, ANAP'taki bazı tarikatlara yakınlıklarıyla bilinen milletvekillerini "bu kutsal ittifakın önünü kesmemeye" çağırdığı, (4) Nakşbendi tarikatına yakınlığıyla bilinen Korkut Özal'ın Meclis'teki oylamada Refahyol-B'ye destek vereceği, (5) Nakşbendi tarikatının "ışıkçı" kolundan olduğu söylenen Atilla Koç'un Başbakanlık müsteşar yardımcılığına atandığı bilgilerine yer veriliyordu. (*Sabah*, 31 Mayıs 1997.)

Tarikat ve cemaatlerin, siyasal partilerle ilişkilerini ve karşılıklı etkilenimlerini duyumsatan bazı haberlerin başlıkları ise şöyleydi:

Cumhuriyet (3 Nisan 1998): "Sadece ANAP'taki tarikatçı milletvekillerinin sayısı 40 civarında / Tarikatların gözü iktidarda."

Cumhuriyet (31 Temmuz 1998): Mümtaz Soysal, seçim bölgesi Zonguldak'ta Bülent Ecevit'i seçmene şikayet etti / "DSP tarikatlara Ödün verdi".

Cumhuriyet (6 Ağustos 1998): Süleymancılar DTP'ye yakınlaşıyor, Nakşbendiler ile FP arasındaki buzlar eriyor / Tarikatların oy pazarlığı.

"Her yıl İmam Hatip Liseleri ve Kuran Kurslarında, yaklaşık 800 bin öğrenci dini eğitimden geçiyor. Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı toplam 4.783 Kuran Kursunun dışında özel kuruluşların açtıkları kurslar ise denetlenmiyor. / Türkiye'de 417 İmam-Hatipte 15 bin öğretmen, 400 bini aşan öğrenci. / Ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığının bünyesinde bulunan ve sayıları bazı istatistiklerde 5.800, bazılarında 4.873 Kuran Kursunda 400 bine yakın öğrenci eğitim görüyor. Diyanet istatistiklerinde "cüz" ve "hafızlık"a çalışan öğrencilerin sayısı da 170 bin 572 olarak belirtiliyor."* (*Cumhuriyet*, 11 Temmuz 1993.)

1998'de, "Her üç saatte bir cami, günde 7 cami" altbaşlığıyla

Cumhuriyet (7 Ağustos 1998): "Siyaset-Tarikat pazarlığına Cumhurbaşkanı Demirel'in gölgesi düştü: DTP'nin tarikat bağı".

Hürriyet (30 Ağustos 1998): "FP adayına, tarikat ve cemaat onayı".

Cumhuriyet (15 Ocak 1999): "Bürokrat yerine cemaat adayı".

Akşam (1 Şubat 1999): "FP'nin tarikat atağı."

Milliyet (26 Şubat 1999): "Tarikatlar listede yer buldu".

Tempo (1999): "Dini kesimin yeni gözdesi / Tarikatların oyu DYP'ye / Süleymancılar, Nakşbendiler, Kadiriler, Fethullah Hocacılar, Menzil Grubu, İskenderiye Cemaati, Yeni-Asya Grubu, Med-Zehra Grubu / Seçim yaklaştı, siyasetçiler cemaatlerin peşinde.

Cumhuriyet (2 Mayıs 1999): "Yeni Meclis: 17 Aşiret lideri ve 14 Şeyh / Güneydoğudan tamamına yakını FP, DYP ve ANAP'tan 17 Aşiret lideri ile Nakşbendilerden oluşan 14 şeyh kökenli milletvekili de 18 Nisanda Türkiye Büyük Millet Meclisine girdi."

Cumhuriyet (8 Ağustos 2000): "Büyük Kongreye hazırlanan parti yönetimi, tabanını genişletme arayışına girdi / MHP, aşiret ve tarikatlara yöneldi."

* Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren toplam 4.873 Kuran kursunun illere göre sayısal dökümü şöyle: Adana (132), Adıyaman (33), Afyon (113), Ağrı (5), Amasya (50), Ankara (268), Antalya (65), Artvin (15), Aydın (53), Balıkesir (134), Bilecik (17), Bingöl (16), Bitlis (10), Bolu (71), Burdur (45), Bursa (124), Çanakkale (34), Çankırı (30), Çorum (63), Denizli (93), Diyarbakır (32), Edirne (8), Elazığ (38), Erzincan (23), Erzurum (72), Eskişehir (50), Gaziantep (34), Giresun (78), Gümüşhane (32), Hakkari (4), Hatay (71), Isparta (88), İçel (51), İstanbul (307), İzmir (129), Kars (12), Kastamonu (57), Kayseri (99), Kırklareli (16), Kırşehir (20), Kocaeli (60), Konya (326), Kütahya (100), Malatya (39), Manisa (116), Kahramanmaraş (153), Mardin (8), Muğla (24), Muş (4), Nevşehir (62), Niğde (38), Ordu (111), Rize (69), Sakarya (98), Samsun (208), Siirt (12), Sinop (18), Sivas (95), Tekirdağ (15), Tokat (86), Trabzon (138), Tunceli (3), Şanlıurfa (30), Uşak (38), Van (10), Yozgat (101), Zonguldak (80), Aksaray (29), Bayburt (16), Karaman (24), Kırıkkale (21), Batman (11), Şırnak (2), Bartın (38), Ardahan (6), Iğdır (2).

yayınlanan haberde, Diyanet İşleri Başkanlığının "2010 yılı istihdam ve ihtiyaç planı"na göre, 59 bin olan imam sayısı 2010 yılında 100 bine ulaşacak, 12 yıl içersinde 31 bin 560 cami daha yapılacak, her yıl 200-250 Kuran Kursu açılacak. Diyanetin mevcut kadrosu da 89 binden 238 bine ulaşacak; 9 bin 727 olan müezzin-kayyım kadrosu ise 114 bin olacak. Kuran Kursu öğrencisi de 5 binden 10 bine çıkacaktı. (*Cumhuriyet*, 22 Haziran 1998.)

Soruna bu açıdan bakıldığında, Sami Selçuk'un konuşmasında vurguladığı gibi, "böyle bir devlet teokratiktir", çünkü devlet içine alınan Diyanet İşleri Başkanlığının, devlet eliyle açılan sünni islamın okullarıyla, Kuran kurslarıyla, ve buna koşut olarak dini okul, Kuran kursu ve cami için gereken, öğretmen, imam ve hatip kadrolarıyla, ve bunların tarikat ve cemaatler içersinde örgütlenmesi ve siyasal bir güce dönüşmesiyle, bir din (islam) ve bir mezhep (sünni), parlamentoda, siyasal iktidarda ve devlet kadrolarında belirleyici olmaya başlamıştı. Laik okullara konan ve sünni mezhebi temel alan din dersi, Anayasaya yamanan maddeyle zorunlu ders olmuş, Anayasanın temel ilkesi "laiklik" "delinmiş", devlet bir dinin ve bir mezhebin egemenliği altına çekilmeye başlanmıştır. Sami Selçuk'un saptaması bu açıdan doğru, ama, bunu, Diyanet İşleri Başkanlığının kurulduğu 1924 yılından, yani Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte başlatması yanlıştır. İkincisi, laik bir devlet için önerdiği çözüm açısından, yani islamın laiklikle bütünleşmesi ile laik devletin gerçekleştirileceği görüşü açısından da yanlıştır. Çünkü burada laiklikle bütünleşmesi istenen islam ile, aslında, laikliğin yerine laiklikle barışmış islamın, yani "ılımlı islamın" konulması amaçlanmaktadır.

3. BİLİM VE DİN

Daha sonra kendisini "Saidi Nursi" olarak adlandıracak olan Saidi Kürdi, 1890'larda, Van'dan İstanbul'a gelmek için yola çıkarken, İstanbul'a niçin gitmek istediğini soranlara, "Padişahı göreceğini" söyler. Padişahı görecek, ve "mektep"lere din dersi, "medrese"lere fen dersi konmasını ve tekkelerin iyileştirilmesini isteyecektir. "Bu şekilde tedrisat yapılınca, mektepliler dinsiz

olmaktan, medreseliler de taassuptan" kurtulacaktı.

Saidi Kürdi (Kürt Sait), Bitlis'in "Nors" köyündendir. Kur'an'ın "ruhu" olarak nitelediği "Risale-i Nur"ları "telif etmeye" başladıktan sonra, Saidi Nursi (Nurslu Sait) adını alacak, köyünün adı Nors'tan Nurs'a, Nurs'tan Nur'a, köyü Nurs'tan, Kur'an'ın "nur"una "tekamül" edecektir. Kendisi, Erzincan'da, Erzurum'da, Van'da, girip çıktığı medreseler ile Tanzimatla birlikte bu bölgede açılan ve "fenler" okutulan "mektep"lerin "fikir ve niteliği" arasındaki karşıtlığı gidermek için, Padişahtan (Abdülhamid'den) medreselere "fen dersi" ve mekteplere de "din" dersi konmasını isteyecektir.

Padişahın kafasından zoru olduğunu düşünerek, akıl hastanesinde bir süre "müşahade"ye aldırdığı Saidi Nursi'nin görüşünü, Demokrat Partinin liderleri (Bayar ve Menderes) benimseyecek, ve din eğitiminin yanısıra "fen" dersleri de okutulacak olan imam-hatip okulları açılacak, imam-hatip okulları, yenimedreseler olarak temel eğitim veren okulların yerini almaya başlayacaktır.

Eksik bırakmamak için belirtelim ki, medreselere fen dersi, mekteplere din dersi konmasını isteyen Saidi Nursi, aynı zamanda tekkelerin iyileştirilmesini, ehil ellere verilmesini de önerecektir. Genel din bilgileri yeterli olmayan köy imamlarının Kuran öğrettiği tekkeler ise, gene bu yıllarda, Milli Eğitim Bakanlığından belgeli hocaların yönetiminde, "Kuran Kursu" olarak etkinliklerini sürdürecektir.

Daha sonraki dönemlerde, laik okullara da din dersi konacak, 12 Eylül (1980) askeri yönetimi, din dersini zorunlu dersler arasına alacak ve bu, anayasal bir zorunluluk haline getirilecektir. Saidi Nursi'nin eğitim konusundaki önerileri, Eğitim Birliği Yasasında somut ifadesini bulan bilimi ve aklı ve dolayısıyla laikliği esas alan "Atatürkçü" eğitimin yerine konacak, somut sonuçları bakımından farklı din ve inançta olanlar, zorunlu olarak, sünni islamın inanç ve kurallarını öğrenmek ve uygulamak zorunda bırakılacaklardır. Burada, alevi çocukların, temel ve genel eğitim sürecinde, sünnileştirilmeye, müslüman-olmayan ailelerden gelen çocukların müslümanlaştırılmaya zorlanacakları ya da devletin önemli mevkilerinin kadrolarını yetiştiren bu

okulların dışında kalacakları açıktı.

Çatışmanın temelinde ise, din ile bilimin, inanç ile aklın yer aldığı bilinir. Akıl ve bilim, aynı zamanda materyalist düşüncenin, materyalist düşünce de diyalektik materyalizmin kaynağını oluşturur. Bugün insanın akıl ile ve bilim sayesinde kucakladığı değerlere din ve inanç ile ulaşıldığını iddia eden "monden" tarikat ve cemaatler, inançtan bağımsız olarak aklın ve bilimin insanı ateizme götüreceği "korkusunu" yayarlar. Bu tarikat ve cemaatler, inanç sistemi ve geleneksel kültürü açısından, şeriatın kurallarının ve islamın beş şartının dışlandığı, "her ne arar isen insanda ara" diyen Anadolu aleviliğini de, aynı biçimde, ateizmin ilk basamağı olarak nitelemekte, laikliği de diyalektik materyalizm ile aynı potada dövmektedirler. (Bkz: "Diyanet Bütçesinde Alevilik Tartışması", *Cumhuriyet*, 13 Aralık 1977.)

Yeni-medreseler olan imam-hatip okullarının, Saidi Nursi'nin din ve bilimin birbirini bütünlediği bir eğitim sistemini uyguladığı düşünülebilirse de, burada, gene Saidi Nursi'nin görüşlerine dayanarak, dinin bilimi egemenliği altına aldığını da belirtmek gerekecektir. Çünkü, birincisi, Saidi Nursi'nin, "fizik, kimya gibi", "sosyoloji, antropoloji, etnoloji gibi", "aslında sömürge ilmi olan" ve "millileştirilemeyen" bilimlerin, "medrese alimlerinin çabalarıyla" "şeriat süzgecinden süzülerek" alınmaları gerektiğini de yazdığı belirtilmek gerekir. (Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. İbrahim Canan, *İslam Aleminin Ana Meselelerine Bediüzzaman'dan Çözümler*, 1994, s. 152'de Saidi Nursi'nin bu tür bilim-dışı görüşlerini benimseyerek aktarıyor.)

İkincisi, din ve bilimi bir kuşun iki kanadına benzeten ve bir kanadı din bilimleri ve bir kanadı fen bilimleri olan kuşun "pervaz" edeceğini, yani öğrencinin uçacağını söyleyen eski Said, "Kuran-ı Kerimin ruhu, Risale-i Nur'un cesedine girdikten sonra", "maddi felsefe"nin, "fen ve san'at"ın, "bilimsel yasalar"ın, genel ve esas olarak aklın, bilimin, materyalist felsefenin, "bir zındıka fikri"ne, "dinsizlik fikri"ne başlangıç ve temel oluşturduğunu görmüş, "dalalet gözlüğünü" kırarak, yalnızca "Hikmet-i Kur'aniye ve imanın dürbünü ile görmeye" başlamış ve eski-Said, yeni-Said'e "tekamül" etmişti. İngiliz Ortodoks bir aileden

gelen nurcu Meryem Weld'in söylemiyle, "Saidi Nursi hazretleri", "bir tarafa vahiy ve dini, diğer tarafa aklı, bilimi ve felsefeyi" koyarak, aklın, bilimin, (maddi) felsefenin, din ve vahyin emrinde, hizmetinde olması gerektiğini, Kuran'ın "akıl ve ilim ve fen"e hükmetmesini ileri sürmüş, dine itaat etmeyen aklı ve bilimi yadsımıştır. (Kaynaklar için bkz: Erdost, *Yeni Dünya Düzenine Zorlanması Odağında Türkiye*, s. 154, 155.)

Said-i Nursi'nin "islamın en büyük fitne-i deniyelerinden biri" olarak nitelediği Kemal Atatürk ise, "Ben, manevi miras olarak hiçbir ayet, hiçbir dogma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevi mirasım bilim ve akıldır." diyordu. "Atatürkçü eğitim"in temelini de, "din ve inanç" değil, "bilim ve akıl" oluşturacaktır.

Bir başka deyişle, Köy Enstitülerinin kapatılması, buna karşılık, imam-hatip okullarının açılması, "müspet ilim"i temel alan laik eğitime "din"in ders olarak sokulması ya da aklın ve bilimin yerine, dinin ve inancın konması anlamına geliyordu. Akıl, bilim, felsefe, dinin ve inancın buyruğu altına alınmış, toplumsal bilimler, medrese alimleri tarafından şeriat süzgecinden süzülerek okutulmaya başlanmıştır.

Burada dışlanan, Saidi Nursi'nin deyişiyle, "zındıka fikri"ne, "dinsizlik fikri"ne ve dolayısıyla demokratik ve sosyalist düşünceye götürecek olan akıl ve bilim ve bunlarla özdeşleşen materyalist felsefe ve diyalektik materyalizmdir. Bu nedenle de, *"anarşist" ve "komünist" yetiştiren laik okul kökenlilere değil, "Hikmeti Kur'aniye ve imanın dürbünü" ile gören, aklı ve bilimi şeriat süzgecinden süzen bir eğitimden geçenlere, yani imam-hatip kökenli olanlara devletin önemli görevleri verilmeye başlanmış*; laik eğitimden geçmiş olan, dolayısıyla solcu ve sosyalist adayı olanların ve bunlarla birlikte bir Refah Partili milletvekilinin Büyük Millet Meclisindeki sözleriyle söyleyerek "ateizmin ilk basamağı olan aleviliğin ve alevi"lerin, devletin önemli kadrolarına alınmaması, tam bir mezhep ayrımcılığı, devlet içinde, ama demokratik olmayan yöntemlerle programlanarak uygulamaya konmuştu.

Bütün bu geriye dönüşlerin, devlete egemen olmasının ardında, demokratik bir "irade"nin, halkın özgür iradesiyle belirlenmiş bir değişimin olduğunu düşünmek yanlış olurdu.

"Beni serbest bırakınız. Elbirliğiyle, komünistlikle zehirlenen gençlerin islahına ve memleketin imanına, Allah'ın birliğine hizmet edeyim." diyen Said-i Nursi gibi, Türkiye'de din, din olarak değil, materyalist "kirlenme"nin, diyalektik materyalizmin, sosyalizmin ve komünizmin "panzehiri" olarak siyasallaştırılacak, ve bu, 1950'li yılların ortalarında, "yeşil kuşak" adıyla Sovyetler Birliğine karşı, sosyalizmin Akdenize, Ortadoğu'ya ve Güney-Batı Asya'ya ideolojik yayılmasına karşı "manevi" duvar, set oluşturulmak için kullanılacaktır.

Ağustos 1959'da CENTO (Central Treaty Organization / Merkezi Andlaşma Örgütü) adını alacak olan Bağdat Paktı, ABD Dışişleri Bakanı Dulles'in söylemiyle, "*Komünizm tehlikesine karşı*" Şubat 1955'te kurulmuştu. *Türkiye, İran, Pakistan, Irak ve mümkün olursa Suriye'den oluşacak bir Kuzey Zinciri* (*Northern Tier*) oluşturulması planına uygun olarak" kurulan bu pakt, kuzeyde, Sovyet Birliği ile güneyde Hint Okyanusu ve Akdeniz arasında "komünizm tehlikesine karşı" bir koridor olarak düşünülüyor ve bunun için de dinin canlandırılması, paktın belirleyici politikasını oluşturuyordu. Irak'ın pakttan ayrılmasından sonra, CENTO'nun ilk harflerinin "Central" (Merkezi) sözcüğünden alınmış olmasının nedeni, NATO ile SEATO arasında, merkezde yer almış olmasıydı. İngiltere'nin üyesi olduğu paktın asıl kurucusu ABD'ydi ve Türkiye, İran ve Pakistan'da "yeşil kuşak" adı altında dini canlandırmaya başlamışlardı. Türkiye'de bunun aktivitesini, tarikat ve cemaatler; kitlesini, 1950'de kurulan ve giderek sayısı artan imam-hatipliler sağlayacaktı.

Dinin canlandırılması politikası, İran'da şii mollaların egemen olduğu İslam cumhuriyeti kurulmasından (1978) ve buna bağlı olarak CENTO'nun dağılmasından (Mart 1979) ve Sovyetler Birliği'nin çözülmesinden (1990-1991) sonra, "laik" cumhuriyetin yerine sünni bir "islam" cumhuriyeti kurmanın aracına dönüşecektir. Türkiye, bir yandan ABD tarafından, "ılımlı islam" aracılığıyla müslüman ulusların birliğini oluşturacak bölgesel bir güç olmaya zorlanırken, bir yandan da islam dünyasını kendi egemenlik alanları içine almak için birbirleriyle kıyasıya yarışan İran ile Suudi Arabistan'ın yörüngelerine çekilmeye de zorlanacaktır. Milli Güvenlik Kuruluna (MGK) 28 Şubatta (1997)

sunulan raporda, laik Türkiye Cumhuriyetinin yerine şer'i hükümlerle yönetilen bir islam devleti kurmanın amaçlandığı, bu amaca, kökten dinci hareketlerin *tebliğ*, *cemaat* ve *cihat* ile ulaşacağı belirtiliyordu. Alınan kararlar arasında, "eğitim politikalarının Öğretim Birliği Yasasına uygunlaştırılması", bu nedenle de, "gereksinim fazlası imam-hatip okullarının meslek okullarına dönüştürülmesi", "Kuran kursları"nın cemaatlerden alınarak doğrudan Milli Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığının denetimine devredilmesi" de vardı. (Bkz: Nevzat Bölügiray, *28 Şubat Süreci*, s. 36-37.)

Sekiz yıllık eğitimle birlikte, imam-hatip okullarının "ortaokul" kısımlarının eğitim-dışı kalması, imam-hatip liselerinde öğrenci sayısının azalması, Kuran kurslarının durumu, ABD'yi kaygılandırmış görünüyor. *Cumhuriyet*'in "ABD'nin imam-hatip ilgisi" manşetli haberinde, "ABD'nin Ankara Büyükelçiliği Politik Bölümü, Kuran kursları, imam-hatip okulları ve türban konularıyla ilgili istatistik bilgi topladığı", "çok ayrıntılı olarak yapılan bu çalışma"nın "irtica ile mücadele konusunda hassas olan çevrelerde rahatsızlık yarattığı" belirtiliyordu. Alper Ballı'nın haberinde, ABD'nin çalışmasına koşut olarak, "irtica odaklarının imam-hatip okullarının öğrenci kaybını önleme konusundaki çalışmalarını yoğunlaştırarak sürdürdüklerinin belirlendiği", "üç yılda öğrencilerinin %60'ını yitiren imam-hatip okullarını yeniden cazip hale getirmek için irticai sermayeli şirketlerin de katkılarıyla geniş kapsamlı bir çalışma başlatıldığı" yazılıyordu. "2000-2001 eğitim ve öğretim yılında yeterli derecede kayıt yapabilmek amacıyla Milli Gençlik Vakfı, Ayrımcılığa Karşı Kadın Hakları Derneği (AKDER) ve Mazlum-Der'in ortaklaşa yürüttükleri bir çalışma kapsamında imam-hatip okullarına kayıt yaptıran öğrencilere çeşitli maddi kolaylıklar sağlanacağı" ve benzeri sözler veriliyordu. (*Cumhuriyet*, 7 Temmuz 2000.)

4. ŞİDDET

Dinin canlandırılmasının arkasındaki amaç, islamın siyasallaşmasıydı. İslamın siyasallaşması demek, tarikatların ve

"cemaat"lerin siyasal etkinlik kazanması demekti. Tarikat ve cemaatlerin siyasallaşması, yalnızca, dinin, tarikat ve cemaat olarak siyasal iktidar üzerinde örtük bir otorite oluşturmasına yol açmayacak, aynı zamanda, *Said-i Nursi'nin deyişiyle, "dinsizliğe, anarşizme ve komünizme" karşı ideolojik bir etkinlik kazanacaktı.* Sovyetler Birliği'ne karşı, ABD'nin liderliğinde hızlandırılan dinin canlandırılması politikasının *"Komünizmle Mücadele Dernekleri" ile halef-selef* olduğunu, burada anımsayalım.

Dış politikada Sovyetler Birliği'ne ve sosyalist dünya sistemine karşı, içerde, sola, sosyalistlere ve komünistlere karşı siyasal bir misyon yüklenen tarikatların ve cemaatlerin kendi içlerine çekemediği ve bu nedenle de, tarikatların sağ siyasal partilerde belirleyici olmaya başlamasıyla birlikte, sol ve sosyalist siyasal hareketlerin içinde yer alan, oylarını sola, sosyalistlere veren, parlamentoda solun (özellikle sosyal-demokratların) iktidar olması için gerekli sayıda milletvekili çıkarmasının kitlesini oluşturan *alevilere* karşı başlatılan iç savaşın, kitleleri harekete geçiren sloganları da, "islam"ı ve "cami"yi öne çıkaran sloganlar olacaktı.

1974'te, ayrı günlerde ve farklı yerlerde beş solcu işçi ve öğrencinin öldürülmesiyle başlatılacak ve 12 Eylül 1980'e değin Türkiye genelinde tırmandırılacak olan iç savaşı sürdürenlerin ideolojik söylemini "komünist"ler, dinsel söylemini de "kafir kızılbaşlar" belirleyecek, halkı kitlesel eylemlere çekmek için, bu "komünist" ve "kızılbaşlar"ın "camiler"i yaktığı, bombaladığı, yıktığı "yalanı" belirleyici olacaktı.

Çoğunluğu solcu ve alevi olan 9 kişinin öldüğü, 100'den fazla kişinin yaralandığı, çoğu solcuların ve alevilerin olan 167 dükkan ve mağazayla binden fazla binanın yakılıp yıkıldığı 3-4 Eylül 1978 Sivas olaylarında, "Komünistler, kızılbaşlar kardeşlerimizi öldürdü!", "Alibaba camisi bombalandı" yalanıyla ve "Kanımız aksa da zafer islamın!", "Milliyetçi Türkiye!", "Müslüman Türkiye! " çığırışlarıyla "Ümmedi Muhammed" savaşa, komünistleri, solcuları ve alevileri öldürmeye çağrılmıştı.

Resmi açıklamaya göre 111 kişinin öldürüldüğü, halk içinde söylenenlere göre yalnızca bir günde belediyenin 144 *sahipsiz* cesedi topladığı, 176 kişinin yaralandığı, çoğu alevilerin ve sol-

cuların olan 110 evin yakıldığı, 70 işyerinin yıkıldığı, (19-24 Aralık 1978) Kahramanmaraş olaylarında da, "islam" ve "cami" ağırlıklı sloganlar öne çıkıyordu. *Mahalle içlerinde, köylerde*: "Komünistler, aleviler, Ulucamiyi yaktılar. Allah için cihad başına!."; *Minareden*:: "Kızıl komünistler din kardeşimizi şehit ettiler!"; *Cenaze için toplanan kalabalığa*: "Aleviler yukardaki camileri yaktı"; *Yukardaki cami yanında olanlara*: "Kızıl aleviler Ulucamiyi yaktı!"; *Köylerde*: "Komünistler Ulucamiyi yakmışlar!"; *Bir cami hocası*: "Hükümet komünist hükümettir. Ulucamiyi yaktırdı. Müslüman din kardeşlerimizi öldürdü. Allahını seven müslüman olarak cenk meydanına!"; *Bir köy muhtarı*: "Aleviler Ulucamiyi bombaladılar!"; *Bir cami imamı*: "Cuma günü Ulucamiyi yaktılar!" sloganları, bunun açık kanıtlarıydı.

Çoğunluğu solcu ve alevi 45 kişinin öldüğü, yüzlerce kişinin yaralandığı, aralarında kitabevi ve basımevinin de bulunduğu birçok işyeri ve evin tahrip edildiği (Mayıs/Temmuz 1980) Çorum olaylarında aynı sloganlar vardı. Ulucamide hoca vaaz verirken, "Alaaddin Camisini yaktılar!"; öteki camilerde namaz kılan cemaate: "Komünistler, aleviler, Alaaddin Camisine bomba koydular!" yalanıyla cuma cemaati tahrik edilmiş, camiden çıkanlar tekbir getirerek: "Kanımız aksa da zafer islamın!"; "Yolumuz Allahın yolu!"; "Komünistlere ölüm!" sloganlarıyla, "Müslüman Türk milletini, bölmek, yoketmek isteyen komünist cinayet şebekelerine karşı", "Büyük Türk Milleti" "Büyük Cihada hazırlanmaya" çağrılmıştı.

"Şiddet"in siyasal/ideolojik kimliği dinsel/mezhepsel kimlikle örtüşmüş, dinsel kimlik, alevi-sünni karşıtlığına dönüşmüştür. 5 Haziran 1977 seçim kampanyası öncesinde, Ecevit'in, Niksar'da (26 Nisan 1977), Şiran ve Erzincan'da (27 Nisan 1977) taşlı sopalı saldırıya uğraması, Çiğli havaalanında Ecevit'e füzeli suikast girişimi (29 Mayıs 1977) ve Taksim meydanında 3 Haziran 1977'de düzenlenecek mitingte Ecevit'in Sheraton Otelinden uzun namlulu silahla öldürüleceği duyurusu, CHP'nin, 5 Haziran 1977 seçimlerinden 213 milletvekiliyle birinci parti olarak çıkmasını önleyemeyecek, ve bu partinin blok olarak oylarını koruduğu ve artırdığı iller, bu kez, kitlesel şiddet olaylarının başlatıldığı iller olacaktı. Bu illerin alevilerin yoğunlukta

olduğu Malatya (17-22 Nisan 1978), Sivas (3-4 Eylül 1978), Kahramanmaraş (19-24 Aralık 1978), Çorum (Mayıs-Temmuz 1980) gibi iller olmasının nedeni, saldırıların temel hedefine "alevi"lerin konmuş olmasıydı. Bunun nedeni ise, ancak, alevilerin, sola, sol partilere ve özellikle CHP'ye oy vermiş olmasıyla açıklanabilirdi. Olayların ardındaki ilk amaç, solun, Mecliste, milletvekili sayısını azaltmak, iktidar olma olanağını elinden almak ve Meclisi "sol"dan arındırmaktı.

İmam-Hatip okullarıyla eğitim alanında başlayan mezhep ayrımcılığı, giderek devletin önemli ya da kritik mevkilerinde, sünni mezhepten gelenlerin sünni olarak egemen olmasına yolu açmış, aynı zamanda, Parlamentoda sünni mezhebin ve bununla bütünleşen tarikat ve cemaatlerin kapalı da olsa mezhep, tarikat ve cemaat kimlikleriyle egemen duruma gelmelerinin olanakları, sola yönelik olarak ülke ölçeğinde ve alevilere yönelik olarak alevilerin yoğun olduğu birimlerde, "şiddet" ile, cinayet, suikast ve saldırılarla sağlanmaya çalışılmıştı. Bunun fotoğraflarda görünmeyen nedenleri olmalıydı!

12 Eylül askeri yönetimine (1980) yolu döşeyen olaylar, 26 Ocak 1974'te kurulan CHP-MSP koalisyonu döneminde başlamış, "Yeni MC Hükümeti" de denecek olan Adalet Partisi ya da Demirel Azınlık Hükümetinin onuncu ayında, 11 Eylülü 12 Eylüle bağlayan gece beş generalin darbesiyle kesilmişti. Bu süreç içersinde, "sol" ile "sağ" arasında, liderlerinin adlarıyla söylersek Ecevit ile Demirel arasında, siyasal iktidar sekiz kez el değiştirmiş, ama sokaktaki kan, sürekli artmıştır. Solculara ve alevilere, "müslüman" kimlikleriyle, "milliyetçi" kimlikleriyle saldıranların organik olarak bağlı oldukları siyasal ve ideolojik partilerin eline iktidarın geçmiş olması, ölümlerin azalmasında olumlu herhangi bir etki sağlamamış, sokakta kan sürekli artmıştır. 12 Eylül askeri darbesiyle durdurulacak olan kan, Ecevit ve Demirel'in iktidarları dönemlerinde 13 ilde uygulanan sıkıyönetim altında da artmaya devam etmişti. Bu ise, "şiddet"in esas güdüleyicilerinin, militan kadrolarının siyasal ve eylemsel desteğini aldıkları MHP gibi kimi siyasal partilerin ve Ülkü Ocakları gibi onlara bağlı militan örgütlerin dışında bir oluşumdan kaynaklandığını, bunların, sokakta attıkları etnik ve dinsel

sloganların amacından büsbütün başka amaçlar taşıyanlar tarafından güdülendiklerini bize duyumsatacaktı.

İç savaşı, bilinçli ve amaçlı olarak genişletme ve yoğunlaştırmanın göstergesi olan ölümlerin, sağ ve sol iktidarlar döneminde giderek daha çok artmış olması, şiddetin, siyasal iktidarların dışında ve siyasal iktidarları kendi istemleri doğrultusunda davranmaya zorlayan, siyasal iktidarlar dışı özerk bir "oluşum"un ürünü olduğunu da duyumsatacaktı. 11 Eylülde (2001) New York ve Washington'da gerçekleştirilen saldırıları, terör eylemi olarak nitelemenin yetersiz olduğu, bunun NATO'yu oluşturan tüm devletlere ve NATO ile korunan sisteme karşı bir saldırı olduğu vurgulanarak, ABD dışındaki 18 NATO ülkesi, NATO'nun 5. maddesini işletmeye koyarak, saldırının terörist bir örgüt ya da örgütler tarafından değil, devlet ya da devletler tarafından yapıldığını duyumsatan ortak bir karar alarak, NATO'nun, NATO-dışı alanlara saldırmasının "hukuksal" gerekçesinin hazırlandığı belleklerde sıcaklığını koruyor. Belleklerde soğumuş görünen Türkiye'yi 12 Eylülde (1980) askeri müdahaleye zorlayan şiddetin arkasındaki "oluşum"un **gizinin** bilincine varmak, ve 11 Eylülü (2001), şiddete şiddetle tepki olarak düşünecek olursak, tepkiye neden olan şiddetin kaynağını, Türkiye ölçeğinde ve farklı bir boyutta da olsa, bulgulamak güncel bir önem taşıyor.

Bu nedenle de, özet olarak şu bilgiler verilebilir: Sivas (1978), Kahramanmaraş (1978) ve Çorum (1980) olaylarını başlatan ve sürdüren militan yönetici kadroyu, "Tanrı dağı kadar Türk, Hıra dağı kadar müslüman" sloganını temel alan Ülkü Ocakları yöneticileri oluşturmuş olmakla birlikte, Çorum olaylarını Kıbrıs'ta CIA istasyonuna bağlı Alexander Peck'in tertiplediği (Cüneyt Arcayürek, *Darbeler ve Gizli Servisler*, s. 221-222; vb.); Kahramanmaraş'ı kanlı Maraş yapan kişinin ABD Büyükelçiliğinde 2. sekreter Gene Cyristy olduğu (*Cumhuriyet*, 12 Aralık 1982; *Güneş*, 26 Aralık 1982); Sivas olaylarını, Sivas ve çevresinde Barış Gönüllüsü olarak çalışanların hazırladığı (*Zaman*, 25 Ekim 1990) yazılmış ve dile getirilmişti. 27 Aralık 1978'de Radio Finance Internationale ise, Kahramanmaraş olaylarında, "yabancı gizli servislerin, özellikle de CIA'nın rolü olduğunu" ileri sürmüştü.

12 Eylül (1980) askeri darbesine giden yolu, sokaktaki "kan"ın açtığını, ölümlerin sayısından çıkarsamak olanaklıydı: 1974'te 5, 1975'te 27, 1976'da 87, 1977'de 265, 1978'de 760, 1979'da 993, 1980'de (12 Eylüle kadar) 1.766 kişi olmak üzere toplam 5.388 kişi öldürülmüştü.

1974-1980 arasında öldürülenlerin 2.109'u sol, 1.286'sı sağ görüşlü, 281'i de güvenlik görevlisiydi.

Siyasal iktidarın sağ ya da sol siyasal partiler arasında el değiştirmesine karşın, ölü sayısı, giderek artmış; tek tek öldürümleri kitlesel kıyınlar ve sıradan insanlara yönelik cinayetleri, simgesel kimliklere yönelik suikastler izlemiş, ülke ölçeğinde bir iç savaş yaşanmıştı. Siyasal amaçlı ölümlerin siyasal iktidarlara göre dağılımı şöyleydi:

CHP-MSP Koalisyonu (26 Ocak 1974 - 17 Kasım 1974): 5 ölü.

Sadi Irmak Hükümeti (17 Kasım 1974 - 31 Mart 1975): 9 ölü.

1. MC Hükümeti (31 Mart 1975 - 21 Haziran 1977 / iki yıl, iki ay, 21 gün): 350 ölü.

CHP Azınlık Hükümeti (21 Haziran 1977 - 22 Temmuz 1977): 21 ölü.

2. MC Hükümeti (22 Temmuz 1977 - 5 Ocak 1978): 507 ölü, günde ortalama 3,7 ölü.

CHP, DP, CGP Koalisyonu / Ecevit Hükümeti (5 Ocak 1978 - 13 Kasım 1979): 2.638 ölü. Günde ortalama 3.7 ölü.

(A) *Ecevit Hükümeti - Sıkıyönetim öncesi* (5 Ocak 1978 - 26 Aralık 1978): 1.069 ölü.

(B) *Ecevit Hükümeti - Sıkıyönetim dönemi* (26 Aralık 1978 - 13 Kasım 1979): 713 ölü.

Yeni MC Hükümeti / Demirel Azınlık Hükümeti (aynı zamanda sıkıyönetim dönemi) (13 Kasım 1979 - 11 Eylül 1980): 2.750 ölü. Günde ortalama 9 ölü.

Bay Pipo'nun yazarları bu gizi özet olarak açıklamışlardı:

"Özel Harp Dairesi, Seferberlik Tetkik Kurulu adıyla, 27 Eylül 1952'de kurulmuştu. NATO'ya bağlıydı. Yalnızca Türkiye'de değil, bütün Avrupa ülkelerinde kurulmuştu. Hepsi birden Bürüksel'deki NATO merkezinden yönetiliyordu. Gladio'nun her ülkede kendi özel kod adı vardı, amacı, siyasi düşman komünistleri yok etmekti. (Yok

edilmek istenenlerin de "komünist" olarak nitelenmesi yeterliydi.) Örgütün ilişki ağı içinde, yalnızca askerler yoktu. Faşist örgütler, mafya grupları gibi sivil unsurlar da vardı." (Soner Yalçın - Doğan Yurdakul, *Bay Pipo*, 2000, s. 498-499.)

5. GLADYO

İtalyan Gladyosu ile organik bağı olan P-2 Mason Locası* Başkanı Licio Gelli ise, "İtalyan Gladyocular ile Türk ülkücülerinin CIA'nın güdümünde çalıştıklarını" söyleyecekti. (Erbil Tuşalp, *Bozkurtlar / Terörden Partiye*, 2001, s. 23.) Türkeş, bunu, daha önce, bir başka biçimde şöyle ifade etmişti: Anarşinin sebebi, "Türk devletinin yıkılmak, (...) yerine komünist bir diktatörlük kurulmak istenmesiydi" ya da "anarşinin ana sebebi, komünist emperyalizmin ülkemize saldırıya geçmesiydi". (*Ankara Bayram*, 13 Kasım 1978.) Bunu önlemek için, Türkeş, "o dönemde 250 bin genci eğittiklerini"** açıklıyordu. (*Bozkurtlar*, s. 297.)

* "P-2" konusunda, *Gizli Ordular – CIA* kitabında şu bilgileri okuyoruz:

"NATO ile bağlantılı olarak '*P-2*' olayı incelendiğinde devletin vurucu gücü olan kara, hava ve deniz kuvvetlerinin içine daha doğrusu piramidin ucuna varıldığı görülmektedir. Uluslararası planda bu komplonun içine *CIA* da dahil olmaktadır.

"CIA'nın eski kontratlı ajanlarından **Richard Brenneke, CIA**'nın, **Propoganda-2 (P-2)** kod adıyla faaliyet gösteren **Farmason Locası**'na yıllardır milyonlarca dolar tutarında ödemelerde bulunduğunu iddia etti. (...) O zaman da (1990) **P-2**'nin, **CIA**'dan halen para almaya devam ettiğini de ısrarla öne sürmüştü. (...) CIA bağlantılarından sonra **Terör Piramidi**nin bir üst örgütü 24 Ekim 1990'da İtalya'da patlak veren "**Gladyo Skandalı**" ile ortaya çıkmıştır. (...) Resmi, askeri ve sivil kurumlarla içiçe, bir nevi 'Örtülü Savaş' yürüten *Özel Harp Daireleri*dir ve kesinlikle her ülkenin genelkurmayının bilgisi dahilindedir ve fakat kesinlikle de bütün bu kurumlardan bağımsız ve dışarıya karşı gizli olduğu için hiçbir resmi sıfatı yoktur." (Halid Özkul, *Gizli Ordular – CIA*, Sorun Yayınları, İstanbul 2001, s. 191-192.)

** Bu "250 bin genç", 1968-1970 yılları arasında açılan "Komando Kampları"nda eğitilmişti. *İzmir* (Gümüldür Akrepkaya mevkiinde, Karaburun ilçesi Balıkova köyü yakınında), *Ankara* (Eskişehir yolu üzerinde), *İstanbul* (Silivri'de Küçüksu Hekimbaşı çiftliğinde), *Gaziantep* (MHP il binasında, Erikçe köyünde), *Adana* (Yumurtalık ilçesi Ayaş, Osmaniye ilçesi Zorgun ve Namrun yaylalarında), *Kayseri* (Yuvalı köyü Kızılırmak mevkiinde, İmam-hatip ve Yüksek İslam Enstitüsü öğrencileri katılıyor), *Sakarya* (Karasu ilçesi Kuyumcu köyü Turizm Derneği binasında), *Konya* (Çayırbağı mevkiinde), *Çankırı* (Kızılırmak bucağı Kızılırmak kıyısında), *Mudanya* (Yıldıztepe mevkiinde), *Tokat*

Şu bilgileri de *Bay Pipo*'dan aktaralım:

İtalya'da Tetkik Hakimi Felice Casson, üç jandarmanın öldürülmesini araştırırken, 1956 yılından beri mevcut olduğu anlaşılan, ancak resmi hiçbir sıfatı bulunmayan "Gladyo" örgütüyle karşılaşmıştı. 24 Ekim 1980'de de, bu yasa-dışı örgüt ile ilgili soruşturma başlattığını kamuoyuna açıklamıştı. Gladyo'nun, NATO bünyesindeki bütün ülkelerde 1951 yılında kurulduğu ortaya çıktı. Birkaç amacı vardı: ülke içinde isyanları denetlemek ve engellemek için suikastlar, provokasyonlar yapmak. Ülke, Sovyetler Birliği tarafından işgal edilirse, ülke içinde direniş hareketi organize etmek.

(Yaylacık mevkiinde), *Amasya, Malatya* (Pınarbaşı mevkiinde), *Kars* (Çıldır mevkiinde), *Antalya* (Sorgun köyü mevkiinde), *Samsun* (deniz kıyısında), *Erzurum* (Hasankale Bulkasım civarında), *Trabzon* (Zigana dağında), *Bursa* (Mudanya Kumkaya köyü Yıldıztepe mevkiinde) başta olmak üzere 45 komando kampı kurulmuş, bu kamplarda savaş oyunları, suikast, silah eğitimi verilmiştir. (*Hürriyet*, 10 Ocak 1969, *Bozkurtlar*, 317-320.)

Kendisi "kamp" olmasa da, kamplardaki "eğitim"in niteliğini 27 Mayıs Milli Birlik Komitesi üyesi, Tabii Senatör Suphi Karaman'ın, 26 Şubat 1979 günlü özel notundan çıkarsamak olanaklıydı. Şöyle:

"İstanbul-Beşiktaş'ta Serencebey Yokuşu 33 numaralı apartmanın giriş ve hemen üstündeki katlardan sekiz daire, bir ay önce Ocak sonu Şubat başlarında sakallı bir kişi tarafından bir derneğe alıyoruz denilerek peşin para ile satın alınmıştır. Daireleri satan kişi müteahhitlik yapan Mustafa Acar adında bir mühendistir. ...

"Daireler satın alındıktan hemen sonra bir gece içersinde içinde oturan tüm kiracılar tahliye ettirilmiştir, eşyaları kamyonlarla boşaltılmıştır. Bu boşaltmanın zorla yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Yaşlı bir kiracı çıkmamış, diğer 7 daire boşaltılmıştır. Bu 7 daireden bir tanesi başka bir ev bulmuş, taşınmış. Diğer 6 dairenin kiracıları akrabalarına, eş ve dostlarına, otellere yerleşmişlerdir. Bu kiracılardan apartmanın 9 nolu dairesinden çıkarılan birisi biliniyor. İnci-Rafet Kayaalp. Bu kişiler Vakıflar Bankası Karaköy Şubesi'nde Müdür Muavini olan Sema Mızrak aracılığıyla bulunabilir.

"Satın alınan tüm daireler genç militanlar için barınak-koğuş haline getirildi. Tüm pencereleri telle kapatıldı. Giriş-çıkışlar düzenli ve disiplinli bir duruma sokuldu. Halen 70-80 kişi bu dairelerde barınıyor. Ortalıkta gündüzleri 5-10 kişiden başka kimse görünmüyor.

"Daireler arka cephede bir bahçeden duvarla ayrılıyor. 7-10 Şubat arasında bu dairelerden biri Güvenlik Kuvvetlerince (bu Güvenlik Kuvvetlerinin kimler olduğu bilinmiyor) basıldı. Arka pencereden duvar ötesindeki bahçeye tabancalar atılarak saklandı. Arama geçince bina içindeki adamlar tabancaları tekrar aldılar.

"Dairelerin tümünün tapuda Alpaslan Türkeş adına tescil edildiği bildiriliyor." (26 Şubat 1979.)

İtalya'nın ardından Fransa, Belçika, Hollanda, Norveç, Almanya, Yunanistan gibi NATO ülkelerinde, değişik adlarla kurulmuş Gladyo örgütlerinin varlığı açıklanmaya başlanmıştı. Ama NATO üyesi Türkiye'den bu konuda ses çıkmıyordu. Yetkililere göre, Türkiye'de Gladyo yoktu.

Ne var ki, Başbakan Bülent Ecevit, "Devletin uzun süre gizli tutulan bir kuruluşu"nun varlığından, Özel Harp Dairesinden sözediyor, ve bunun, "Yasaya ve Anayasaya aykırı olarak *devleti yönetenlerden gizli tutulduğunu*" söylüyordu. Bu örgütün, ayrıca sivil uzantısı vardı, bu örgüte bağlı olarak görev yapan sivil yurttaşlar ömürboyu görevliydiler, adları gizli tutuluyor, emirlerinde gizli silah depoları bulunuyor ve örgütün parası Amerika'dan geliyordu.

1973-1976 yılları arasında CIA başkanlığı yapan William Colby, "NATO üyesi olması dolayısıyla Türkiye'de benzer bir kurumun varlığı ihtimalinin bulunduğunu" söylüyordu. Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla birlikte, NATO üyesi ülkelerin "Gladyo"ya gereksinimi kalmamıştı. Ama Türkiye hariç. (*Bay Pipo*, s. 498-499.)

5 Haziran 1977 seçim konuşmaları sırasında, Ecevit, İzmir'de yaptığı konuşmada "devlet içindeki fakat demokratik hukuk denetim alanı dışındaki bazı örgütler ve güçler" konusundaki kaygılarını dile getiriyordu. Ayrıca, aynı kaygıları, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e iletmiş, "demokratik hukuk devletinin denetim alanı dışında kalan bazı örgütlerin" Tandoğan, Taksim, Şiran–Niksar–Erzincan olaylarında, "başlıca etken olduğunu ve hükümetin iki kanadının da (1. MC hükümeti) bu örgütlerden yararlanmak istediği kanısında" olduğunu söylemişti. Korutürk, Ecevit'in kaygısını susarak geçiştirmiş, 1978'de yeniden başbakan olan Ecevit, Genelkurmay Başkanı Kenan Evren'den "bu sivil örgütü dağıtmasını" istemiş, Evren'den, "Müsterih olun, kaygılanacak bir şey yok!" yanıtını almıştı. (*Akit*, 8 Ağustos 1995.)

Bay Pipo'nun yazarları, Türkiye'nin "Gladyo"ya gereksinimi olduğunu belirttikleri ve gene Türkiye'nin "laik-antilaik" tartışmalarına sahne olmaya başladığını yazdıkları yerde, 31 Ocak 1990'da Muammer Aksoy'un, 3 Mart 1990'da Çetin Emeç'in, 4 Eylül 1990'da Turan Dursun'un, 6 Ekim 1990'da Bahriye Üçok'un öldürülmüş olmalarını anımsatıyorlardı.

Daha 1. MC Hükümeti döneminde (Mart 1975 - Haziran 1977), yani 5 Haziran 1977 genel seçimlerinden önce, *Executive Intelligence Review*'in raporunda yer alan ve Yunanlı bir diplomatın New York'lu bir bankacıya söylediği gibi, Demirel, IMF'nin buyruklarını yerine getirmemiş ve istenen ekonomik önlemlerin alınması için de ordunun yönetime elkoyması, NATO tarafından planlanmıştı. (Aktaran: M. Emin Değer, *Oltadaki Balık Türkiye*, 1993, s. 263.)

Demirel, yeni MC Hükümeti döneminde ve 24 Ocak 1980'de, 24 Ocak Kararları olarak anılacak olan IMF'nin dayattığı ekonomik koşulları kabul etmekle birlikte, ordunun yönetime elkoymasına engel olamamıştı. Her ne kadar 12 Eylülden sonra, 12 Eylülün esas nedeninin 24 Ocak Kararlarının uygulanması olduğu, bu kararların uygulanabilmesi için parlamentonun kapatılması, siyasal partilerin feshedilmesi ve genel seçimlerin askıya alınması gerektiği ileri sürülmüşse de, NATO'nun, IMF'nin 24 Ocak Kararlarıyla dayattığı ekonomik kararlardan çok daha "önemli" istemleri vardı ve bu istemleri demokratik usullere göre oluşmuş bir parlamentonun kabul etmesi olanaksızdı.

Ufuk Güldemir, *Kanat Operasyonu*'nun bitişinde, 12 Eylül sonrasında *New York Times*'in arşivinden saptadığı notlardan bazılarını yayınlayacaktı. Bunlardan bazıları şöylcydi:

"*19 Eylül 1980* — Türkiye U-2 uçuşlarına izin vermek niyetinde. Ankara'daki Batı kaynakları, yönetime el koyan askerlerin, U-2'lerin Rusya üzerinde uçuş yapmak üzere Türkiye'den kalkışına izin vereceklerini bildirdi. İran'daki islam devriminden sonra Amerikan dinleme istasyonları elden çıkınca, Amerika, U-2 uçuşlarına izin vermesi için başvurmuş, ancak Demirel hükümeti izin vermemişti.* Ankara'daki

* Burada, Başbakan Ecevit'le Mayıs 1979'da görüşen ABD Dışişleri Bakanı Warren Cristopher'in, Sovyetler Birliği üstünde U-2 Casus uçaklarının uçması istemine, ilkin Ecevit'in olumsuz yanıt verdiğini (M. Ali Birand, *12 Eylül Saat 04.00*, s. 98) anımsatalım. Cristopher, 10 Mayısta (1979) ABD ile Sovyetler Birliği arasında imzalanacak olan "Salt II" anlaşmasına, Sovyetler'in uyup uymadığını denetlemek gerekçesiyle, U-2 casus uçaklarının Türkiye'den uçuşuna izin verilmesini Ecevit'ten ister. "Eğer bu isteğimiz reddedilirse, der, Türk-Amerikan ilişkilerinin tonu değişir ve şunu iyi bilin ki, beklediğiniz yardımlar gerçekleşmeyebilir." (Bkz: M. Emin Değer, *Oltadaki Balık Türkiye*, s. 261.)

kaynaklar, General Evren ve Milli Güvenlik Konseyinin Amerika'dan gelen talebi kabul ettiklerini bildirdi.

19 Ekim 1980 — Türkiye'deki askeri yönetim Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadına dönüşüne olanak sağlayan Rogers Planını kabul etti.

20 Ekim1980 — Uluslararası Para Fonu (IMF) dün Türkiye'ye 92 milyon dolar tutarındaki kredi dilimini serbest bıraktı.

25 Ekim 1980 — Amerika Birleşik Devletleri, Türkiye'nin 350 milyon dolar tutarındaki borcunu bir yıl süreyle erteledi.

29 Ocak 1981 — Londra'da toplanan 16 bankanın temsilcilerinden oluşan konsorsiyum, Türkiye'nin 3.2 milyar dolar tutarındaki borçlarını 7-10 yıl süreyle ertelemeyi kararlaştırdı.

31 Mart 1982 — Dünya Bankası, Türkiye'ye 304,5 milyon dolar taze kredi verilmesini kararlaştırdı.

Liste uzuyor. Ama uzayan başka listeler de var:

Birincisi, 12 Eylül öncesi sokakta dökülen kanın, daha doğrusu kan dökenlerin amacının, bu kez devlet kurumları içinde, devlet görevlileri tarafından gerçekleştirildiği, "doğal olmayan" ölümlerin, idamların, işkencelerin, toplatılan, yakılan yayınların, gözaltıların, tutuklananların listesiydi. Mahkeme kararıyla yaşı büyütülerek idam edilen Erdal Eren'den (13 Aralık 1980), yasak yayın bulundurduğu yalanıyla gözaltına alınan ve cezaevinde dövülerek öldürülen yayıncı İlhan Erdost'a (7 Kasım 1980) değin, 50 idam gerçekleştirilecek, gözaltında ve cezaevlerinde 294 kişi, "doğal olmayan" nedenlerle "ölecek", yani öldürülecekti.

İkincisi, 24 Ocak kararlarıyla, emeğin ve emekçinin ulusal gelirden aldığı pay aşağı çekilmiş ve sermayenin ulusal gelirden aldığı payın (kâr, faiz ve rantın) önündeki engeller kaldırılmıştı. Yani grev ve toplu sözleşme yasaklanmış, siyasal partiler feshedilerek genel oy askıya alınmış, dolayısıyla işçinin ve köylünün, bir bütün olarak emeğin ve emekçinin, ücret, maaş ya da (tarımsal ürünler için) fiyat olarak ulusal gelirden aldığı payın, anayasal ve yasal örgütler aracılığıyla ve demokratik yöntemlerle savunulmasının olanakları elinden alınmıştı.

Üçüncüsü, "komünist" olarak nitelenenler, özellikle de solcular, sosyalistler ve genel olarak oylarını sol'a veren aleviler,

"dolaylı saldırı"nın potansiyel suçluları olarak, ekonomik olarak, görevsel ve işlevsel olarak, ensonu bedensel olarak yokedilme sürecine çekilmişti.

Türkiye'nin Kararan Fotoğrafları, s. 242-272

MİLAT / BAŞLANGIÇ

Başbakan İsmet İnönü'nün, Nisan 1964'te, *Time*'da yayınlanan demeci, 12 Eylül (1980) için bir başlangıç olarak alınabilir. Bakanlar Kurulu tarafından alınan Kıbrıs'a askeri müdahale kararına ABD Başkanı Jhonson karşı çıkıyor, kararın uygulanamaması üzerine, İnönü, "Amerika'nın mesuliyetine inanıyordum. Bunun cezasını görüyorum demektir." diyor ve ekliyordu: "Dünya yeniden kurulur ve Türkiye kendine düşen yeri alır."

İnönü, ABD'den uzaklaşmak, ama Sovyetlere de yanaşmamak niyetinde olduğunu açıklamış, bir bakıma, Türkiye'nin içersinde yerini alacağı "kurulacak yeni dünya"nın merkezinin Avrupa olacağını duyumsatmıştı.

12 Eylül için ikinci bir milat / başlangıç olarak, Temmuz 1974'ü almak da olanaklı.

Temmuz 1974'te, Başbakan Bülent Ecevit, afyon ekimi yasağını kaldırdıklarını Afyonlulara duyurmak için gittiği Afyon'da, EOKA lideri Sampson'ın, Kıbrıs'ta, Makarios'a karşı bir darbe gerçekleştirdiğini öğrenecek, konuşmasını tamamlamadan

Ankara'ya dönecek ve Kıbrıs'a "barış" amacıyla askeri harekat başlatılacaktı.

Sampson darbesinin amacı, Kıbrıs'ı Yunanistan'a katmaktı. Yunanistan'da 1967'den beri beşli cunta yönetimdeydi ve cunta ABD patentliydi. Sampson da cunta patentliydi. Yani Kıbrıs'ın Yunanistan'a katılması planının arkasında ABD vardı.

ABD ise, 1967'de Yunanistan'da gerçekleştirdiği askeri darbe gibi, Türkiye'de de bir askeri darbe gerçekleştirilmesini istemiş, ama bu, kadük kalmış, bir başka deyişle yarı-askeri darbe olmuştu.

Muhtıracı generaller, siyasal erki dışardan yönlendirip yöneterek, sol ezdirilmeye çalışılmış, ama ABD'nin beklentisi olan parlamento kapatılamamış, dolayısıyla genel oy askıya alınamamıştı.

KAPSAM

12 Mart yarı-askeri darbesiyle, soldan sosyalist sola değin öğrencisiyle, işçisiyle, yazarı, çizeri, yayıncısıyla, sendikası ve siyasal partisiyle ağır bir baskı dönemi yaşanmış, devrimci devinimin genç liderleri işkence altında, idam sehpasında, vurularak yaşamdan koparılmışlardı. Ama bütün bu faşist uygulamalar, sosyalist sol ile kucaklaşan demokratik solun oylarının azalmasına değil, arttırılmasına neden olmuş, CHP, milletvekili sayısını ikiye katlamıştı.

ABD'nin dayatmasıyla cezaevlerine doldurulan çoğunluğu üniversite öğrencisi olan gençler, siyasal parti yöneticileri, sendikacılar, yazarlar, yayıncılar, kısacası emeğin savunurları tüm emekçiler, Genel Af Yasasıyla salıverilmiş, gene ABD'nin dayatmasıyla konan afyon ekimi yasağı kaldırılmıştı. Bunlar, ABD'ye kafa tutmak anlamında olmasa da, ona karşın, ondan bağımsız bir politika izlenmeye başlandığının kanıtları olarak da algılanabilirdi. Ama sorun, ABD açısından, yalnızca Türkiye ile sınırlı bir sorun da değildi.

Her ne kadar, Sovyetler Birliği'nin Irak'la, Suriye'yle, Mısır'la, Yemen'le gerçekleştirdiği "Dostluk ve İşbirliği Anlaşması"na benzer bir anlaşma yapmasının, NATO üyesi

Türkiye açısından olanağı yoksa da, Ecevit başkanlığında sol ağırlıklı koalisyonun, NATO'nun amacı doğrultusunda, içerde solun, yani emeğin ve emekçilerin ezilmesine izin vermeyeceği, dışarda Sovyetler Birliğinin merkezi otoritesinin çökertilmesinin aleti durumuna Türkiye'yi düşürmeyeceği açıktı.

Soruna, Adriyatikten Çin Seddine, Avrasya parametresi açısından bakıldığında ise, ya haritada yerler, ya da yönetimde başlar sürekli değişmekteydi.

CIA'nın mücahitlere desteğini yoğunlaştırması, Afganistan yönetiminin Sovyetler Birliğine davetiye çıkarmasına, yani Sovyet askerinin Afganistan'da "işgalci" durumuna düşmesine yol açmış; İran'da monarşinin / şahlık sisteminin yıkılması, mollaların yönetime elkoyması, Amerikan elçiliğinin işgal edilmesiyle sonuçlanmıştı. ABD tüm ağırlığını Türkiye'ye kaydırmak, Türkiye'de tutunmak ve Türkiye'den Sovyetler Birliğini hırpalamak konumundaydı.

12 Martta (1971) darbe tam olarak gerçekleştirilemediği gibi, ilk genel seçimlerde, sol, siyasal erkte ağırlıklı olarak yer alacak sayıda milletvekili çıkarmıştı.

NATO ile korunan sistemin korunması kadar, NATO'nun başlıca amaçlarından biri olan Sovyetler Birliğinin merkezi otoritesinin, Türkiye üzerinden çökertilmesi, ABD ve NATO'nun amaçları ile Türkiye'de sol siyasal erki karşı karşıya getirmişti.

Tam da bu süreçte, sol ve sosyalist gençliğin, ABD'nin, bir bütün olarak Akdenizi askeri denetimi altına aldığı 6. Filoya karşı, Amerikan siyasal kurumlarına karşı eylemlerini giderek yoğunlaştırması, emekçi sınıf ve katmanların ekonomik özlemlerini dile getiren yığınsal eylemlerinin giderek artması, din ve ırk gibi geleneksel ideolojiler çevresinde örgütlenmiş ya da örgütlendirilmiş paramiliter güçlerin saldırılarıyla durdurulmaya, ilerici devrimler engellenmeye başlanmıştı. Sokakta dökülmeye başlayan kan, sağın sol ile çatıştırılmaya başlatıldığının işaretini veriyordu.

Ama kim, ne için, kime karşı savaşacaktı?

Ortadoğu eski CIA şefi Graham Fuller, ABD'nin, Türkiye'de, "bir yandan demokrasinin güçlenmesine, bir yandan da komünizmi zayıflatmaya çalıştığını" söylüyordu ama, güçlendirilen demokrasinin islam, zayıflatılan komünizmin ise demokrasi olduğu bütün çıplaklığıyla ortadaydı.

"Türkiye'de çok kuvvetli bir sol vardı. Aynı şekilde İran'da da... Hem 1950, 1960'larda, hem 1970'lerde. Komünizm hareketi çok kuvvetliydi. İslam zayıf, ama solculuk güçlüydü." diyen Graham Fuller, solu çökertmek için, "yalnızca ABD'nin değil, bütün Arap dünyasının, Avrupalıların, herkesin, parayla, silahla, her şeyle siyasal islamı desteklediğini" söyleyecekti. (*Vatan*, 1 Kasım 2004.)

Fuller'e sorulan soruların bazı yanıtları şöyleydi:

"Yeşil kuşak fikri, Soğuk Savaş zamanında Sovyetler'in güneye doğru yayılmasını önlemek içindi. Fikir herhalde bizimdi. Ama o zamanlar bütün islam devletleri de komünizme karşı müslümanlığın çok güçlü bir duvar olduğunu anlamışlardı. Çok haklı bir tezdi. Çok çok doğruydu. Komünizme karşı gerçek bir duvar oluyordu islam. Bizden önce siyasal islamı Suudi Arabistan pompaladı. Türkiye'de çok kuvvetli bir sol vardı. Aynı şekilde İran'da da... Hem 1950, 1960'larda, hem 70'lerde... Komünizm hareketi çok kuvvetliydi. Türkiye'de islam komünizme karşı çok efektif değildi. İslam zayıf ama solculuk güçlüydü. Türkler için de komünizm islamdan daha büyük tehlike görüldü. Zannederim her zaman ABD biraz iki şekilliydi. Bir yandan Türkiye'de demokrasinin güçlenmesini istiyorduk. Bir yandan da komünizmi zayıflatmaya çalışıyorduk." (*Vatan*, 1 Kasım 2004, Devrim Sevimay'la yapılan konuşma.)

Sorulardan birinin yanıtı şöyle:

" 'Mustafa Kemal'in işi bitmiştir' demedim. Zorlu bir süreç olarak sonuna geldiğini söyledim."

İkinci yanıt AKP ile ilgili:

"AKP islam dünyası için iyi bir örnek."

"Sonuçtan memnun musunuz peki?" sorusunun yanıtı da

şöyle: "Bence şu anda Türkiye çok iyi bir noktada."

Konuşmanın yayınlandığı tarih: 1 Kasım 2004.

Yeşil Kuşak, ABD'nin fikri olabilirdi, ama dini/islamı canlandırma adı altında islamı siyasallaştırma, ABD'de, adına bir enstitü oluşturulan Saidi Nursi'nin görüşleriyle de örtüşüyordu.

Bugün ılımlı islam adıyla ABD'nin piyasaladığı siyasal islam, 1950'lerde Demokrat Parti yöneticilerine, "Beni serbest bırakınız, anarşizme, siyonizme, komünizme karşı savaşayım!" diyen Saidi Nursi, aklı ve bilimi dinin denetimi altına sokmayı, fizik, kimya, zooloji, biyoloji gibi "müspet ilim"leri olduğu gibi, sosyoloji, antropoloji gibi "beşeri ilim"lerin de şeriat süzgecinden süzülerek alınması gerektiğini Kur'an adına ileri sürmüştü. Saidi Nursi'nin bu görüşleri, Yeşil Kuşağın, islamı eğitimin temeline oturtma görüşüyle örtüştüğü gibi, AKP yönetiminin eğitimin temelini oluşturmaya çalıştığı bilimin islamlaştırma politikasıyla da örtüşüyordu.

Saidi Nursi, Meclis döneminde (Cumhuriyet kurulmadan önce), Büyük Millet Meclisi üyelerine dağıttığı Arapça bildiride, "Şarkı dinin ve vahyin kurtaracağını" savlamış, Cumhuriyet döneminin başarılarına hayıflanmış, bu kez de aklın, bilimin ve maddi (materyalist) felsefenin, ateizme, anarşizme ve komünizme götürdüğünü ileri sürerek, aklın ve bilimin dinin buyruğu altına alınmasını önermişti.

Sorun ya da çatışma, din ile bilim, vahiy ile akıl arasındaydı. Dinin ve vahyin akla ve bilime egemenliği, aynı zamanda islamın kemalizme ve kemalizmle özdeşleştirilen ateizme, anarşizme ve giderek komünizme egemenliği demekti. Ya da dinin siyasallaşması süreci, 1950'li yıllarda Yeşil Kuşakla örtüşmüş bulunuyordu. Temelde, kemalizmi bitirme süreci, komünizme yöneltilmiş bir süreç olarak sahiplenildi ve Türkiye ilerici ve devrimci, ya da demokratik ve laik kimliğini kendi elleriyle (siyasallaştırdığı islam eliyle) boğan bir ülke konumuna geldi.

İkinci ve büyük çelişki, kemalist ulusallığın şoven milliyetçilik tarafından kuşatılarak, ulusallığın, şoven milliyetçilikle hançerlenmek amacını içersinde taşımış olmasıydı.

ABD, Avrupa ve öteki ülkeler yanında Arap dünyasının sola

ve sosyalizme karşı siyasal islamı desteklediğine ilişkin olarak, Vahap Erdoğdu, 1950'lerde başlayan ve giderek büyüyen "CIA-Suud işbirliği" konusunda bize şu bilgileri aktarıyor:

1971'de CIA, El Ezher rektörüne, Faysal'ın hediyesi olarak, 100 milyon dolar vermişti. Bu para, islam dünyasında "komünizme ve ateizme" karşı kullanılacaktı.

1985'te, İtalyan Komünist Partisini yıpratmak, seçimlerde rakiplerini desteklemek için CIA'nın ihtiyacı olan 10 milyon dolar, Suudlar tarafından bir İtalyan bankasına yatırılmıştı.

Pakistan genelinde, Suud parasıyla üç bin Kuran kursu açılmıştı. 1979-1990 arasında Suudlar, Pakistan yoluyla, militanlara 4 milyar dolar aktardı. CIA, paralı askerleri, Pakistan gizli servisi subaylarını, Afgan gerilla liderlerini, CIA merkezlerinde, ABD özel kuvvetler karargahlarında eğitiyorlardı. Suudlar kanalıyla, ABD, aynı dönemde Afgan mücahitlerine 6 milyar dolarlık destek sağlamıştı.

1983 yazında 80 bin ile 150 bin arasında paralı asker Afganistan'da savaşıyordu. Bu askerlere her ay 100 ile 300 dolar ücret ödeniyordu. Bu desteklerde en büyük payı TC Başbakanının bir zamanlar önünde diz çöktüğü Gulbettin Hikmetyar ile Suudların kurduğu Sayyaf örgütü alıyordu. Hikmetyar, örtünmeyen kadınların yüzlerine kezzap atma eylemlerine öncülüğüyle ünlenmişti. (Vahap Erdoğdu, *Sermayenin Küresel Egemenliği ve İslam*, s. 25-30.)

SİYASALLAŞAN İSLAM VE ALEVİLER

Fuller, Türkiye'de demokrasiyi güçlendirmek için komünizmi zayıflatmaya çalıştıklarını söylerken, açıktır ki, dolaylı olarak demokrasinin "güçlenmesi" adına, "komünist" nitelemesi altında, 12 Eylüle öngelen süreçte altıbine yakın insanın yokedilmiş olmasına gönderme yapıyordu.

Her ne kadar, "nasyonal sosyalizmi" anımsatan "milliyetçi hareket" adı altında, Türk etnisitesi "milliyetçi"lik tekeline alınmış görünüyorsa da, sola saldırının temel argümanı "islam" ya da siyasallaşan islamdı. "Tanrı Dağı kadar Türk, Hıra Dağı kadar müslüman" söylemine karşın, Türk olan Türkmenlerin,

alevilerin, "kızılbaş komünistler" olarak saldırının hedefine konmasının başka bir açıklaması olmamak gerekirdi.

Komünist olarak nitelenen ilerici, demokrat, devrimciler, siyasal yaşamdan dışlanmaya ya da yok edilmeye çalışılmış, tarikat ve cemaatlerin kuşatamadığı laik partilere oy veren aleviler de "kızılbaş komünistler" olarak öldürülmüşlerdi. Dinsel terminolojiye göre söylemek gerekirse, bu, halk içinde, müslüman olanların, müslüman olmayanlara değil, siyasallaşmış tarikat ve cemaatlerin alevilere, laiklere, ateist olarak niteliediklerine karşı giriştikleri bir kıyamdı.

CIA Ortadoğu Masası Şefliği yapmış ve son iki askeri darbenin hazırlanmasından sorumlu sayılmak gereken Graham Fuller, cinayet, suikast, sabotaj ve katliamlar döneminde, Türkiye'de, komünizmi zayıflatmak ve sistem olarak Sovyetleri çökertmek için müslümanları (ya da müslümanlığı) kullandıklarını söylüyordu. Ama, sol ve sosyalist sol, özellikle laik kimlikleriyle sola oy veren aleviler, alevilerin yoğun olduğu kentlerde, Sivas'ta, K. Maraş'ta, Çorum'da, cami bombalayan ve müslümanları katleden "kızılbaş komünistler" olarak, "Müslüman Türkiye" adına kol ve bacakları kesilerek, başına çivi çakılarak, ölmeden gömülerek öldürülüyorlardı.

Olayların cuma günlerine rastlaması da bir rastlantı değildi. Cuma cemaati camilerden dağılacağı sırada, cemaate, kentin bir başka camisine bomba konulduğu haberleri ulaştırılıyor, müslümanlar, komünist kızılbaşlara karşı cihada çağrılıyorlardı.

Sivas / 3-4 Eylül 1978:

"Alibaba camisi bombalandı!", "Aleviler camiyi yakıyor." "Kanımız aksa da zafer islamın", "Müslüman Türkiye",

Kahramanmaraş / 22-26 Aralık 1978:

"Komünistler, aleviler, Ulucamiyi yaktılar. Allah için cihad başına."

Çorum / Mayıs-Temmuz 1980:

"Komünistler, aleviler, Alaaddin Camisine bomba koydular."

"Kanımız aksa da zafer islamın"

"Komünistlere ölüm."

Ne Sivas'ta Alibaba camisi bombalanmış, ne de yakılmıştı. Ne Kahramanmaraş'ta Ulucami yakılmıştı, ne de Çorum'da Alaaddin Camisine bomba konmuştu.

Çorum olayları sırasında, olayları önlemekle görevlendirilen 15. Piyade Tugay Komutanı Tuğgeneral Şehabettin Esengün, Çorum olaylarının bir mezhep kavgası olmadığını, hezhep ayrılığının aşırı sağ ve aşırı solu çatıştırmak için provokasyon olarak kullanıldığını belirterek, "Neden bu kadar insan öldürdüler, evler ve işyerleri yakıldı, yıkıldı? Amaçları neydi? Ülke çapında bir iç ayaklanmanın provası mıydı? Yoksa bir askeri darbeyi zorunlu kılacak bir şey mi yaratmak istediler. Bunu çıkaramıyorum." diyecekti. (*Nokta*, 18 Haziran 1986.)

4 Temmuz 1980 günü, cuma namazı sırasında, TRT'de, "Çorum'da Alaaddin Camisine bomba atılması ve dışardan ateş edilmesi sonucu ilk saptamalara göre dört kişinin öldüğü" haberi verilmiş, haber saat başı yinelenmişti. Çorum TRT muhabiri böyle bir haber geçmediğini söyleyecek, Çorum Cumhuriyet Savcısı Alaaddin Camisinin bombalandığı haberinin olaylar başlamadan bir saat önce bütün kentte duyulduğunu belirtecektir. Cumhuriyet Savcısı o anda Merkez Jandarma Karakolundadır. Polis telsizinden Alaaddin Camisinin bombalandığı duyurulmaktadır. Askeri telsizden bir yüzbaşı, "Bombalama olanağı yok, hangi polis bu haberi verdi!" diye soracak, ama haberi veren polis bulunamayacaktır.

Çorum olaylarının, Sivas ve Kahramanmaraş olayları gibi önceden planlandığını gösteren bilgiler de yer aldı basında.

Olaylardan önce, Çorum'un ilçesi İskilip'te "Ülkücü Gençlik" imzasıyla dağıtılan bildiride, "Müslüman Türk Millletini bölmek, parçalamak, yoketmek isteyen komünist cinayet şebekelerine karşı", "Büyük Türk Milleti", "Ülkücü Türk Gençliği"ne destek vermeye ve "Büyük cihada hazırlanmaya" çağrılmış, bildiri, "Kanımız aksa da zafer islamın!, Yolumuz Allah'ın yolu!" sloganıyla bitmişti.

Çorum'da olaylar devam ederken, Mahalle Oba Başkanı Eyüp Gül, ÜYD Başkanı Seydi Esenyel'e, "alevilere ait 30'u aşkın ev ve işyerini tahrip ettirdiğini", "sekiz rehineleri olduğunu" iletecek, ÜYD Başkanı da, "Yapılan her hareketin Türk mil-

letinin bölünmezliği ve parçalanmaması için yapıldığını" söyleyecekti. Bir inşaatın bodrumunda elleri bağlı tutulan rehineler, hava kararıktan sonra, bir tarlaya götürerek öldürüleceklerdi.

İçişleri Bakanı Mustafa Gürcügil, Çorum olaylarının solun bir tertibi ve devleti yıkma eylemlerinden biri olduğunu söyleyecektir. (*Cumhuriyet*, 14.7.1980);

Başbakan Demirel de, solu "fitne" olarak niteleyecek, fitnenin CHP'den destek gördüğünün altını çizecektir. (*Cumhuriyet*, 11 Temmuz 1980)

Demirel'in bu konuşmasının Cumhuriyet'te yer aldığı tarihin ise bir başka öyküsü var. Çünkü "11/12 Temmuz", Evren'in, 1 Temmuzda, kendi odasında, Kuvvet Komutanları, Jandarma Genel Komutanı ve ikinci başkanıyla birlikte kararlaştırdıkları, darbe tarihiydi. Ama darbe, bu tarihte gerçekleştirilmemişti.

AJANLAR VE İÇ SAVAŞ

Uğur Mumcu'nun "provokatör" ve "MİT ajanı" olarak tanıttığı, İlhan'ın öldürülmesinde görevli olmadığı halde (ve "özel görevle") araca bindirilmiş olan, araç içersinde ve araçtan indirildikten sonra bizleri döven dört erden biri olan Kısmet Çağlar'ın ve ayrıca İbrahim Çiftçi, İsa Armağan ve Abdullah Çatlı'nın avukatı olan Can Özbay, MHP içersindeki değişiklik sonrası, Radikal'in sorularını yanıtlarken, bu "devlet kurtarıcıları"na da açıklık getirecekti: "Bu oyunun oynanmasında Amerika'nın rolü oldu" diyen Özbay, Avni Özgürel'e şunları anlatacaktı: "Birtakım Amerikan ajanlarının, hatta elçilik mensuplarının olayların içine girdiğini ben belgeleriyle tespit ettim. Mesela Çorum olaylarında parmakları olduğunu biliyorum. (...) O olaylarda Amerikan elçiliğinin parmağını gözümle gördüm. Elçilik mensubu Çorum'a gidiyor, olayları ayarlıyor, hadiselerin hemen ardından apar-topar Türkiye'den ayrılıyor. O zaman devletin emniyet görevlilerine bu kişinin adını da verdim. Sivas olaylarında da, Kahramanmaraş olaylarında da var bu oyun, (...) MHP'nin içinde ajanlar cirit atıyordu. (...) Çeşitli haber alma örgütlerinin buraya girmek ve gerek bilgi sızdırmak bakımından, gerek yönlendirmek bakımından faaliyet göstermesine

şaşmamak lazım." (*Radikal*, 11 Kasım 1996.)

Sadık Eral, MHP binasında Çorum olaylarını planlayan Alexander Peck'in, olaylardan önce de yörede çalışmalar yaptığını, Çorum'da AP ve MHP başkanlarıyla, CHP'li belediye başkanıyla, valiyle görüştüğünü, bazı köyleri gezdiğini, alevi ve sünnilerin durumlarıyla ilgili bilgiler aldığını yazacaktır. Çorum CHP il başkanı, Peck ile görüşmeyecek, CHP'li belediye başkanı, Peck ile görüşmesini "devlet sırrı" diyerek açıklamayacaktır.

Cüneyt Arcayürek'e, Amasya Belediye Başkanı Gündüz Turan'ın, telefon ederek, adı Peck olan bir Amerikalının kendisine alevi-sünni ve sağ-sol çatışması üzerine sorular sorduğunu, "ne zaman ve hangi büyüklükte bir çatışma çıkacağını araştırdığını" söylemesi üzerine, Arcayürek, Dışişleri Bakanı Gündüz Ökçün'e gitmiş, Peck'in, Kıbrıs'ta CIA istasyonuna bağlı çalıştığını öğrenmişti.

Dönemin Amasya Valisi Aydemir Ceylan, Peck'i, Orman Müdürlüğü misafirhanesinde tuttuğu için Merkeze alınmış, emekli olana değin vali olarak atanmamıştı.

İçişleri Bakana Hasan Fehmi Güneş: "Türkiye'de yaşanan birçok toplumsal olayda, MHP ile ortak çalışan CIA ajanı Peck'in imzası vardır. Peck, MHP'lilerle, MHP Genel Sekreteri Necati Gültekin'le, bu arada başka kişilerle de görüşüyordu. Yine raslantıya bakın ki, Peck'in gittiği yerlerde olaylar çıkmaya devam ediyordu. Örneğin gezisinden bir süre sonra Çorum olaylarının patlak vermesi ilginçtir." (*Akis*, sayı: 3.)

Sadık Eral, *Çaldıran'dan Çorum'a Anadolu Alevi Katliamları* (YalçınYayınları, İstanbul, Ağustos 1993, s. 73-78) kitabının "Çorum'da Bir Amerikalı" başlıklı bölümünde, Çorum olaylarının ardından Türkiye'den ayrıldıktan sonra, "Profesör" sıfatıyla Türkiye'ye gelerek MHP'de konferanslar verdiği belirtilen Peck ile ilgili olarak "sınırsız-sorumsuz" Cahit Polat'ın bana ilettiği notlar arasında şu paragrafların da altını çizmişim:

"— 12 Eylülden hemen sonra, MHP Genel Merkezinde yapılan aramada, Emekli Hava Generali MHP'li Necati Gültekin'in not defterinde şöyle bir kayıt vardı: "ABD Elçiliğinden Alexander Peck gelecek, konferans verecek...".

"— Türk Hükümeti (...) İran'dan (Humeyni yönetiminden)

çok ilginç bir istekte bulunacaktı. Tahran'daki ABD Büyükelçiliğinde bulunan belgelerde, Türkiye'deki ABD diplomatlarının mezhepçilik ve alevilikle ilgili çalışmalarını içeren kısımların sansür edilmesi istenmişti. İran hükümeti bazı ödünler karşılığında bunları kabul edecekti... (II. Sekreter Gene Christy'nin Sivas ve Kahramanmaraş gezileri, I. Sekreter Alexander Robert Peck'in Amasya-Tokat gezileri ve III. Sekreter Eugenie Price'nin Zile gezileri gibi...)."

NATO İLE KORUNAN SİSTEMİ "KORUMAK"

NATO'nun görevi, NATO ile korunan sistemi korumak olarak özetlenebilir. NATO ülkelerini değil, NATO ile korunan sistemi korumaktır NATO'nun amacı. Dışardan, özellikle Sovyetler Birliğinden gelecek saldırılara karşı, içerden NATO ile korunan sisteme yönelik eylemlere karşı, kendi sistemini korur.

NATO üyesi ülkelerde, NATO ile korunan sistemin korunması, "dolaylı saldırı" kavramına dayandırılmıştır. Eisenhover Doktrini ile, ABD, "uluslararası komünizmin, silah kullanmadan, dolaylı olarak da saldırıya geçebileceği" görüşünü savaş doktrini olarak kabul etmiş, Rockfeller Grubu tarafından hazırlanan ve ABD yönetimine verilen bir raporda, "açık saldırıların yanında, ondan daha tehlikeli, saldırı görünüşünde olmayan başka tür tehditlerin varlığından" sözedilmişti. "Bu tehditler, içerden yapılmak istenen değişim ve dönüşümlerdi." Bu saldırıların, bazan iç savaş biçiminde, bazan devrimci hareket biçiminde, bazan demokratik akımlar biçiminde ve bazan reform hareketleri biçiminde maskelenmiş saldırılar olduğu belirtiliyordu. Bunlar açık saldırı değil, dolaylı saldırılardı. ABD, kendisine bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerde, halkın kendi iradesiyle ve girişkenliği ile oluşturacağı demokratik dönüşümleri bile kendisine yöneltilmiş maskeli komünist tehdidi olarak nitelemiş ve bu "dolaylı saldırı"lara karşı, kaynağını anayasadan ve yasalardan almayan "özel savaşı", savaş stratejisi olarak benimsemişti.

ABD Kara Kuvvetleri Bilimsel Araştırma Dairesi Başkanına göre, "Amerika, "solcu" rejim ve hükümetleri devirmek için yerli kuvvetleri, komandocu-partizan metodlarına göre eğitmeli

ve gerekli silah ve malzemeyle donatmalı"ydı. (M. Fahri, *Amerikan Harp Doktrinleri*, s. 302.)

D. Galula, "Ayaklanmaları bastırmakla görevli olan tarafın, bir siyasi partinin rehberliğine gereksinimleri olduğunu" belirtiyor; G. Synder "Yerel kuvvetlerin bütün komuta ve idari organlarının Amerikan uzmanları tarafından kontrol edilmesini, ama bu kontrol işlerinin o ülke kamuoyundan gizli tutulmasını" öneriyordu. (*Deference and Defence*, s. 23-28.)

Bir İtalyan tetkik hakimi, üç jandarmanın öldürülmesini araştırırken, "Gladyo" adlı gizli NATO kuruluşuyla karşılaşmıştı. 1956 yılından bu yana İtalya'da Gladyo vardı ve bütün NATO ülkelerinde ayrı adlar altında kurulmuştu.

Brüksel'deki NATO merkezinden yönetilen gladyonun amacı, kısaca, komünistleri yok etmekti. Yok edileceklerin "komünist" olması gerekmiyordu. "komünist" olarak adlandırılması yeterliydi.

İtalyan gladyosu ile organik bağı olan P2 Mason Locası (P2ML) Başkanı, İtalyan gladyocular ile Türk ülkücülerin CIA güdümünde çalıştıklarını" söyleyecektir.

Türkeş'in verdiği bilgiye göre, 1968-70 yılları arasında Türkiye'de 45 komando kampı kurulmuş, bu kamplarda 250 bin komando eğitilmişti.

ABD Başkanı Johnson, 1964'te, Birleşik Devletler Harp Akademisinde yaptığı bir konuşmada, "şu sırada, 344 ekibimiz 47 ülkede iç savaş taktiklerini öğretiyor" sözlerinin basında tartışıldığı sırada, Türkeş, "sabotaj, katliam, suikast gibi gündelikleşen olayların sonuç olduğunu" söylüyor, "komünist emperyalizmin ülkemize saydırıya geçmesini" de "neden" olarak niteliyordu. Anarşizmin sebebi, ona göre, "Türk devletinin yıkılmak, Türk milletinin ve vatanının bölünmek, parlamenter rejimin ortadan kaldırılmak, yerine komünist bir diktatörlük kurulmak istenmesiydi."

1 Temmuzda, Genelkurmay Başkanı Kenan Evren'in, komutanlarla odasında yaptığı toplantıda, 11 Temmuz / 12 Temmuz tarihini harekatın başlangıcı için uygun bir tarih olarak belirlemelerinin ardından, ilk cuma günü olan 4 Temmuzda, Çorum'da başlatılan olaylar sırasında, basına yansıyan, "Ülkücü Gençlik",

"Oba Başkanı", "ÜYD Çorum Başkanı", "MHP", MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş, MHP Genel Sekreteri Necati Gültekin ve Alexander Peck gibi birbirinden ayrı yerlerde duran kurum ve kişi adlarını, yukarda çerçevesi çizilen ve 1959'da ABD Dışişleri Bakanı Dulles ile Türkiye Dışişleri Bakanı Zorlu arasında imzalanan Dolaylı Saldırı Anlaşması şablonunda yerlerine oturtarak 12 Eylülün arka planını tamamlayan sabotaj, katliam ve suikastlerin içeriğini ve amacını açıklamak yeterli olacaktır sanırım..

Fuller'in deyişiyle sol ya da komünizm güçlenmiş göründüğü için solu ezmekle görevli taraf, bir siyasi partinin, yani MHP'nin rehberliğinde çalışmalarını sürdürmüş, komandolardan MHP'nin gençlik örgütleri olan Ülkü Ocaklarına ve kollarına değin yerli kuvvetler, Amerikan uzmanlar tarafından eğitilmiş ve bunlar, halktan gizlenmiştir. Türkeş'in söylemiyle, gündelikleşen olaylar olarak nitelenen "sabotaj, katliam, suikast"ler, "Türk milletinin ve vatanının bölünmesini" önlemek amacıyla yapılmaktaydı.

KAN ÜSTÜNDE SOLDAN SAĞA / SAĞDAN SOLA

Ekim 1973 seçimlerinden sonra kurulan Ecevit başkanlığındaki CHP-MSP koalisyonunun güvenoyu aldığı 26 Ocak 1974'ten Demirel azınlık hükümetinin darbe ile düşürüldüğü tarihe (12 Eylül 1980'e) değin, siyasal iktidar soldan sağa, sağdan sola altı kez el değiştirmiş, ama sokakta dökülen kanın sayısı, sürekli artmıştı. Bu, şöyle de açıklanabilirdi: amaç, solun iktidarına son vermek ise, iktidar soldan sağa geçtiğinde kanın azalması gerekirdi. Rakamlar irdelendiğinde görülen gerçek, sağın iktidarı süresinde dökülen kan daha da fazlaydı. Üstelik, MHP'nin içinde yer aldığı Demirel'in başkanlığında kurulan, iki MC (Milliyetçi Cephe) hükümeti döneminde kanın azalması gerekirken daha çok akmış, MHP'nin dışardan desteklediği ve 3. MC olarak da adlandırılan Demirel azınlık hükümeti döneminde ortalama olarak günde 10 kişi öldürülmüştü.

12 Eylüle giden yolda amacın, yalnızca solun iktidarına son vermek olmadığı açıktı.

26 Ocak 1974'ten 12 Eylül 1980'e değin soldan sağa, sağdan sola altı kez siyasal erk el değiştirmiş, öldürülenlerin sayısı sürekli olarak planlı ve programlı bir biçimde artmış, 12 Eylüle öngelen dönemde, MHP ve MSP'nin dışardan desteklediği Demirel'in azınlık hükümeti döneminde en yüksek sayıya çıkmıştı. Şöyle:

(1) Ecevit başbakan, 26 Ocak-17 Kasım 1974 (yaklaşık 10 ay), 5 ölü.

(2) Sadi Irmak azınlık hükümeti; 17 Kasım 1974-31 Mart 1975 (yaklaşık 4,5 ay), 9 ölü.

(3) Demirel başbakan, 1. MC hükümeti (Adalet Partisi / AP, Milli Selamet Partisi /MSP, Milliyetçi Hareket Partisi /MHP, ya da Demirel, Erbakan, Türkeş), 31 Mart 1975-21 Haziran 1977 (2 yıl 2 ay 10 gün), 350 ölü. (1 Mayıs 1977: 34 ölü.)

(4) Ecevit başbakan, CHP azınlık hükümeti, 22 Temmuz 1977-5 Ocak 1978, (5,5 ay), 21 ölü.

(5) Demirel başbakan, 2. MC hükümeti, 22 Temmuz 1977-5 Ocak 1978 (5,5 ay), 507 ölü.

(6) Ecevit başbakan, CHP, DP (Bozbeyli), CGP (Feyzioğlu) koalisyonu, 5 Ocak 1978-13 Kasım 1979 (1 yıl 10 ay), toplam 2.227 ölü, ayda 190 ölü: (26 Aralık 1978'den 13 Kasım 1979'a kadar (10,5 ay), sıkıyönetim döneminde 995 ölü, ayda 94,8 ölü).

(7) Demirel başbakan / Yeni MC ya da Demirel azınlık hükümeti (13 Kasım 1979-11 Eylül 1980 (9 ay), 2.734 ölü, ayda 303,7 ölü.

Ecevit'in birinci başbakanlığında 5 ölü, ikinci başbakanlığında 21 ölü, üçüncü başbakanlığında 2.227 ölü, (33 ay ya da 1005 günde) toplam 2.253 ölü.

Demirel'in birinci başbakanlığında 350 ölü, ikinci başbakanlığında 507 ölü, üçüncü başbakanlığında 2.734 ölü, (40.5 ay ya da 1117 günde), toplam 3.591 ölü.

Öldürümlerin ay ortalaması ise şöyle:

1974/Ecevit: 0,5 kişi;
1974/Irmak: 2,0 kişi;
1975/Demirel: 14,3 kişi;
1977/Ecevit: 21,0 kişi;
1977/78 Demirel: 92,2 kişi;

1978/79 Ecevit: 190,0 kişi;
1979/80 Demirel: 303,7 kişi.

Aralık 1974'ten 12 Eylül 1980'e (69 ay üzerinden), aylık ortalama ölü sayısı, genel toplama göre: 78,1; sol:30,6; sağ: 18,6; güvenlik görevlisi 4,0.

Bir başka anlatımla, sokakta kan dökülmesinin gizli amacı, (kanın döküldüğü günler sözkonusudur) iktidarın el değiştirmesiyle ya da iktidarın solun elinden sağın eline geçmesiyle sınırlı değildi. Parlamentonun kapatılması, siyasi partilerin feshedilmesi amaçlar sıralamasının önünde yer alıyordu.

İkincisi, K.Maraş olaylarının ardından 26 Aralık 1978'de 13 ilde sıkıyönetim ilan edilmiş olmasına karşın, sokakta kanın durmamış olmasıydı. Ecevit'in başbakan olduğu ve CHP'nin, Demokrat Parti (Ferruh Bozbeyli) Cumhuriyetçi Güven Partisi (Turhan Feyzioğlu) ile yaptığı koalisyonun sıkıyönetimle örtüşen son 10,5 ayında 995 kişi, ayda ortalama 94,8 kişi, Demirel'in başbakan olduğu sıkıyönetim döneminde 9 ayda 2.734 kişi, ayda ortalama 303,7 kişi öldürülmüştü.

Akademiler Komutanı Bedrettin Demirel, 12 Eylülden sonra, "Benim kanaatim, 1978'de müdahalenin yapılmasıydı. Sayın Evren bir ordu müdahalesi için 'zamanın iyi seçilmesi' kanaatindeydi." (Cüneyt Arcayürek, 9, s. 269.) diyor, Süleyman Demirel, Bedrettin Demirel'in sözlerini, "Biz bunu bir sene önce yapmalıydık. Ama olgunlaşsın diye bekledik." biçiminde açıklayordu.

Olgunlaşma, kuşkusuz, daha kısa zamanda daha çok insanın öldürülmüş olması demekti. Darbe, 1978'in başında gerçekleşseydi, 12 Eylüle kadar öldürülen 5.388 kişi yerine, 382 kişi, 1978'in sonunda gerçekleşeydi 1.142 kişi, 1979'un sonunda gerçekleşseydi 1.902 kişi öldürülmüş olacaktı. Başlangıçta, 1974'te, yılda 5 ölü varken, 12 Eylül 1980'e gelindiğinde, ortalama olarak ayda 303,7 kişi öldürülmeye başlanmıştı. 1974'ten başlayarak 12 Eylüle (1980) değin ölümle sonuçlanan olaylar hızlanmış, hızlandırılmış, 1974'te 5, 1975'te 27, 1976'da 87, 1977'de 265, 1978'de 760, 1979'da (13 ilde sıkıyönetim varken) 993 kişi, 1980'de (9,5) ayda) 1.766 kişi öldürülmüştü. 12 Eylüle gelindiğinde, darbe için ortam iyice olgunlaşmış sayılırdı ve Çorum olaylarının 4

Temmuzdan sonra yoğunlaştırılmış olmasının nedeni de darbe için kararlaştırılan tarihe, 11/12 Temmuza kadar toplumsal ortamın tam olarak olgunlaşmasını sağlamaktı. Türkiye genelinde ayda 303,7 kişinin öldürülmeye başlandığı 1980 yılında, Çorum'da, 4 Temmuz'da saldırılara yeniden başlatılmış, 45 kişi öldürülmüş, yüzlerce kişi yaralanmış, birçok işyeri ve ev yıkılmış, bir gazete basımevi tahrip edilmiş olmasına karşın, darbe, planlandığı gibi, 11/12 Temmuzda gerçekleşmemiş, 11/12 Temmuzdan darbenin yapılacağı 12 Eylüle kadar 838 kişinin daha öldürülmesi gerekmişti.

24 OCAK KARARLARI VE DARBE

5 Haziran 1977 genel seçimlerinden önce, *Execuvite Intelligence Review*'in raporunda yer alan bilgilere göre, NATO, Türkiye'de bir askeri darbe planlamıştı. New York'lu bir bankere, Yunanlı bir diplomatın üflediği gibi, Demirel, İMF'nin ekonomik buyruklarına uymadığı için NATO, Türkiye'de bir askeri darbeye karar vermişti. (Bkz: M. Emin Değer, *Oltadaki Balık Türkiye*, 7. Baskı, s. 426-427.)

Ne var ki, Süleyman Demirel, "Bu tür müdahalelere en çok muhatap olmuş kişi olarak, bunları başka bir devletin, başka bir gücün yaptırdığına inanmadığını", bunların kendi içimizde olduğunu söyleyecektir. (*Cumhuriyet*, 4. Şubat 2006.)

CIA Ortadoğu Masası eski şefi Graham Fuller, özellikle Türkiye'de, sola, sosyalizme karşı siyasal islamı güçlendirmek ve sovyetleri hezimete uğratmak amacıyla, yalnızca ABD'nin değil, tüm Arap dünyasının, Avrupalıların, herkesin yaptığı "silah, para, herşey" olarak özetlenen yardımı, başka "bir devletin", "başka bir gücün" yaptığı yardım olarak kabul etmek istememişti Demirel.

Kenan Evren'in kendisine, "Biz bu sıkıyönetimi başarıya ulaştıramadık, Olmadı... Yapamadık, bunaldık..." dediğini ve "yeni yetkiler istediğini" söyleyen Demirel, "Yetmiyor dedikleri yetkilerle 12 Eylülün yapıldığının" altını çiziyor ve "Yedi yıl sonra, benim yasağım kalktıktan sonra, Kenan Evren'e sordum: '11 Eylül ile 13 Eylül arasında bir gün geçti. Yeni yetki yoktu,

değişen neydi de kan hemen durdu? Kanın üzerinde oturuyorsunuz!'. Cevap vermedi." diyordu. (*Radikal*, 21 Ekim 2005.)

Executive Inteligence Review'de yayınlanan rapora göre ise, Demirel, IMF'nin buyruklarına uymadığı için, NATO, Türkiye'de bir askeri darbe planlamıştı. Kendisi bir askeri kuruluş olan NATO'nun, ekonomik nedenlerden dolayı NATO üyesi bir ülkede bir askeri darbe planlamış olması, mantığımızı zorlayabilir. Üstelik, darbenin, altında Demirel'in imzası bulunan ve IMF'nin ekonomik dayatmalarını içeren 24 Ocak Kararlarından sonra ve Demirel iktidardayken yapıldığı gözönüne alınırsa, doğruluğuna inanmak daha da zorlaşır.

İnanmamızı kolaylaştıran nedenlere de bakmak gerekir: Demirel'in, ülkede kurulması planlanan sanayi kuruluşlarını (İskenderun Demir Çelik Fabrikası, İzmir Aliağa Rafinerisi, Seydişehir Aliminyum Fabrikası, Bandırma Sülfik Asit Fabrikası, Artvin Yonga Fabrikası gibi kuruluşları) Sovyetlerin finanse etmiş olması, *New York Times*'ın sahibinin, Demirel'e "Ne o, aks mı değiştiriyorsunuz?" ("*Are you changing the axes*") diye sormasına neden olmuş, Demirel de "Aks filan değiştirmiyoruz, bu kuruluşlar için gerekli finansmanı sizler karşılamadınız, 'Türkiye'nin ödeme kabiliyeti yoktur!" deyip para vermediniz, onun üzerine Sovyetlerle anlaştık!" yanıtını vermişti. (*Cumhuriyet*, 4 Şubat 20006.)

Bir askeri savunma sistemi olan NATO'nun NATO ülkelerini değil, NATO ile korunan sistemi koruduğu düşünülür ve Cumhuriyetin başlangıcından bu yana devlet kapitalizminin bir devamı olan KİT'lerin (Kamu İktisadi Kuruluşlarının) özelleştirme adı altında yıkılışının, "komünizmin yıkılması" olarak nitelendiği (Tansu Çiller) anımsanırsa, bu iktisadi kuruluşların, CIA analistlerin anlatımıyla "komünizmin çok güçlü olduğu" bir dönemde, NATO'yla korunan ekonomik sistemin içine Sovyet ekonomik yapılarının oturtulmuş olmasını, ekonomik nedenler dolayısıyla ya da ekonomik nedenler gerekçe gösterilerek Türkiye'de bir askeri darbe planlanmış olmasının da NATO'nun amacıyla örtüştüğü söylenebilir.

Burada, ayrıca, 24 Ocak (1980) kararları ile NATO'nun askeri darbe planı arasında örtüşen amaçlar olduğu da gözardı edil-

memek gerekir. 12 Eylülden sonra, "O zaman biz Demirel'e söyledik, ipe bile gidebilirdik. 24 Ocak Kararlarını bu parlamento ile gerçekleştirmek olanaksızdır!" (*Millliyet*, 28 Ocak 986) diyen planlamacıları, burada anımsamak gerekir. Çünkü, 24 Ocak kararları, emeğin ve emekçinin ulusal gelirden aldığı payı (yani işçilerin ücretini, köylülerin tarımsal ürünlerinin taban fiyatını) aşağı çekmeyi, sermayenin rant, faiz ve kar biçiminde ulusal gelirden aldığı payı yukarı çekmeyi amaçlamaktaydı. 1974-1978 Tokyo Raundu sürecinde özellikle sınai gelişmesini tamamlamamış, bir başka deyişle tarımın sanayileşmediği ve IMF'ye göbek bağıyla bağlı bulunan ülkelerde, emeğin ve emekçinin ulusal gelirden aldığı payın aşağı çekilerek, kapitalist/emperyalist sistemin bunalımını, merkez ülkelerden çevre ülkelere yaymayı amaçlayan kararlar toplamıydı 24 Ocak Kararları.

Şu da var ki, toplu sözleşme ve grev hakkı askıya alınmadan işçi ücretlerindeki artışı durdurmak, genel seçimleri askıya almadan tarımsal ürünlerin tabn fiyatlarının artışını durdurmak olanaklı değildi. Parlamento dağıtılmadan, sendikaları kapatmak, parlamento varken genel seçimleri askıya almak da o denli olanaksızdı. Grev, toplu sözleşme ve geneloyun askıya alınması, ancak parlamentonun dağıtılması ya da kapatılmasıyla olanaklı olabilirdi.

Kenan Evren, 24 Ocak Kararları ile 12 Eylül darbesi arasındaki sıkı bağıntıyı, daha doğrusu 24 Ocak Kararlarının, 12 Eylül darbesinin gerekçesini oluşturduğunu şöyle dile getiriyordu: "Eğer 24 Ocak Kararları denen kararların arkasından 12 Eylül dönemi gelmemiş olsaydı, o tedbirlerin fiyasko ile sonuçlanacağından hiç şüphem yoktu. Böyle bir askeri rejim sayesinde o tedbirler meyvesini vermiştir." (*Milliyet*, 7 Ocak 1991.)

Bu "meyve"nin, emeğin ve emekçilerin ulusal gelirden aldığı payın, (demokratikleşmenin tam tersine) giderek azalarak %26'lardan %16'lara, yani toplumsal tehlike sınırına çekildiğini, sermayenin kar, faiz, rant olarak ulusal gelirden aldığı payın aynı oranda artarak %74'lerden %84'lere yükseldiğini somut olarak ifade eden bir "meyve" olduğunu burada anımsatalım. İçerde, bunalım, sermayenin üzerinden emekçi sınıf ve katmanlar üzerine kaydırılmış, dünya kapitalist sistemi açısından, eko-

nomik bunalım, merkez ülkelerden çevre ülkelere aktarılmıştı.

Aynı süreçte, örneğin Fransa'da, emeğin ve sermayenin ulusal gelirden aldığı payın yüzde (%) olarak başaşağı durduğunu, yani emeğin ulusal gelirden aldığı payın %75'lerde ve sermayenin %25'lerde olduğunu ve aynı on yıllık süreçte emeğin payının, sermayenin payına göre, gene yüzde (%) olarak 10 puan arttığını belirtelim.Bunun, sömüren ülkelerde demokrasinin, sömürülen ülkelerde baskının (faşizmin) göstergesi olduğunu da burada belirtmeden geçmeyelim.

Askeri darbe planlanmasının amacı, IMF'nin dayattığı 24 Ocak kararlarıyla sınırlı olsaydı, şöyle de denebilirdi: Sokakta siyasal öldürümlerin başlatıldığı 1974'ten 24 Ocak Kararlarının imzalandığı 24 Ocak 1980'e değin öldürülen 3.275 kişi, 24 Ocak Kararlarının imzalanmasını dayatmak amacıyla öldürülmüştü. 12 Eylül darbesi, Evren'in söylediği gibi, 24 Ocak Kararlarının uygulanabilmesi, meyvelerini verebilmesi için yapıldıysa, (24 Ocak 1980'den 12 Eylül 1980'e değin, 8,5 ay içinde) öldürülen 2.113 kişi bu askeri darbeye ortam hazırlamak için öldürülmüş demekti.

24 Ocak Kararlarının imzalanmasından önce ve imzalanmasından sonra, 5.388 kişi siyasal amaçlarla öldürülmüştü. Bir başka deyişle, beşli cuntanın gerçekleştirdiği darbenin kaidesinde 5.388 tabut vardı. Darbeden sonra, 24 Ocak kararlarının "meyve"sini vermesi için ise, 50 kişi idam edilmiş, 171 kişi işkencede öldürülmüş, kuşkulu ölümler 300'ü geçmişti. Bir başka deyişle, emeğin ulusal gelirden aldığı payın aşağı çekilerek sermayenin yüzünü güldürmek, IMF'nin, Dünya Bankasının, ABD Başkanının içini ferahlatmak için 5.388 artı yüzlerce tabuta gereksinim olmuştu.

ROGERS PLANINDAN U-2 CASUS UÇAKLARINA

ABD Başkanı Jimmy Carter, 12 Eylül darbesini, "istikrar hareketi" olarak niteleyecek ve "12 Eylül harekatından önce Türkiye'nin durumunun savunma açısından tehlike arzettiğini", "Afganistan'ın işgal edilmesi ve İran monarşisinin devrilmesinden sonra Türkiye'deki bu istikrar hareketinin içlerini ferahlattı-

ğını" söyleyecekti. (*Cumhuriyet*, 21 Ocak 1985.)

ABD Başkanının içini ferahlatan başka şeyler de vardı. *New York Times* arşivi 19 Ekim 1980 günlü bilgi-notunda, Türkiye'de askeri yönetimin, Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadına dönüşüne olanak sağlayan Rogers Planını kabul ettiği yazılıydı. Başkan Carter ise, asıl zorlandığı konunun, Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadına yeniden dönüşünü sağlamak olduğunu söylüyor, "12 Eylül harekatı olmasa bu olmazdı." diyordu. (Ufuk Güldemir, *Kanat Operasyonu*, s. 94.)

James Spain, darbeden sonraki ziyaretinde, Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadına en kısa zamanda dönmesinin önemli olduğunu Evren'e açmış, Evren, iki hafta sabretmesini istemişti. "Tam onbeş gün sonra Rogers Planıyla Yunanistan'ın askeri kanadına dönüşü" duyuruluyordu!" diye yazmıştı. (James Spain, *American Diplomacy in Turkey*, s. 20, 22.)

New York Times arşivi 19 Eylül 1980 günlü bilgi-notunda, Türkiye'nin U-2 casus uçaklarına izin vermek niyetinde olduğuna yer verilmişti. Ankara'daki Batı kaynakları, yönetime elkoyan askerlerin, Sovyetler Birliği üzerinde uçuş yapacak U-2'lerin Türkiye'den kalkışına izin vereceklerini bildiriyordu.

İran'da mollaların iktidara gelişiyle birlikte, Sovyetleri dinleme istasyonları Amerikalıların elinden çıkmış, bunun üzerine U-2 casus uçaklarının Türkiye'den kalkışı için izin istenmişti. Ecevit böyle bir izni veremeyeceğini söylediğinde, ABD Dışişleri Bakanı Cristopher, karşılığında ekonomik yardımların kesileceği "uyarısı"nda bulunacaktı.

Demirel, bu nedenle, Ecevit'ten iktidarı devralırken, "kuyruklar, yokluklar ülkesi, ısınacak mazot yok, benzin yok, yağ yok, şeker yok, dışardan satın alınacak bir kuruş yok, fabrikaların hammaddesi yok ve ilaç yok, kan çanağı içinde bir Türkiye" devralmıştı ama, Demirel'in kendisi de U-2'lerin Türkiye'den uçuşuna izin vermediği için olacak 12 Eylüle kan çanağı değil kan gölü bir Türkiye armağan etmek durumunda kalacattı.

12 Eylül askeri yönetimi, yalnızca, U-2 casus uçaklarının Sovyetler Birliği üzerinde uçuşuna izin vermekle kalmamış, Meclis'te aylardır bekleyen "Amerikan Türk Savunma İşbirliği Anlaşması", "Tutuklu Mübadelesi Sözleşmesi", Milli Güvenlik

Konseyi ve Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmış, askeri alandaki uzun vadeli borçlar silinmiş, güvenlik yardımı çerçevesinde silah gereksinimi hemen ve eksiksiz karşılanmıştı.

20 Ekim 1980'de Uluslararası Para Fonu IMF, Türkiye'ye 92 milyar tutarındaki kredi dilimini serbest bırakmış; 25 Ekimde Amerika Birleşik Devletleri, Türkiye'nin 350 milyon dolar tutarındaki borcunu bir yıl süreyle ertelemişti. 29 Ocak 1981'de Londra'da toplanan 16 Bankanın temsilcilerinden oluşan komisyon, Türkiye'nin 3.2 milyar dolar tutarındaki borcunu, 8-10 yıl süreyle ertelemeyi kararlaştırmış, 31 Mart 1982'de Dünya Bankası, Türkiye'ye 304,5 milyon dolar kredi vermişti.

Sokakta kanın niçin döküldüğü, Türkiye'nin niçin kan çanağına döndürüldüğü açıktı. Kan dökülmesinin ikinci evresi ise, kanı dökülenlerin kanları, bir kez daha, bu kez de işkence tezgahında, cezaevi hücresinde, darağacında, olmazsa sokakta doğrudan cuntanın komutasındaki "devlet" eliyle dökülecekti.

Cumhuriyet, 18-19-20 Eylül 2007
Kan ile Kardeş, s. 83-104

SAİDİ NURSİ ÖĞRETİSİ VE BİLİMİN İSLAMLAŞMASI

1. EĞİTİMİ

Saidi Nursi, 1876 (1293) sonyazında Bitlis'in Nurs köyünde doğdu. Hizan bucağına bağlı Nurs köyünün, Köy Envanter Etüdleri'nde "Nors" olarak yazıldığını, "nur"un ve "nurcu"nun "Nurs"tan üretilmiş olması nedeniyle belirtelim.

İki yıl kadar okuduğunu söylediği, "mebadi-i ulum" yani ilk eğitim birimleri, köylerdeki "medrese"ler, yani tekkelerdir.

"Kısa bir süre" İsparit bucağına bağlı Tağ köyünde Molla Emin Medresesinde (1882); "bir müddet" Pirmis köyünde Hizan Şeyhi Seyyit Nur Mehmet medresesinde; "kısa bir süre" Şeyhan yaylasında Şeyh Abdurrahman Tağı Medresesinde (1885); kısa sürelerle Bitlis'te Şeyh Emin Efendi medresesinde ve Müküs'e (Bahçesaray'a) bağlı Mir Hasan Veli Medresesinde (1888) okur.

Erzurum'a bağlı Bayezit kasabasında "Şeyh Mehmed Cilali nezdinde" *üç ay sürecek olan öğrenimini*, Saidi Nursi'nin biyografisini yazan Necmeddin Şahiner, "Molla Said"in tahsil hayatının en önemli, en olgun ve en ciddi çalışma devresi" olarak (Şahiner,

s. 61) niteler.

Kendi anlatımına göre de, Bayezit kasabasında "Şeyh Mahmut Celali Hazretlerinin halka-i tedrisinde", medresede takibedilmesi şart olan bütün dersleri okuyup tamamlamıştır.

1889'da Siirt'te, Molla Fethullah Efendinin medresesine bir kez daha geldiğinde, Molla Fethullah, Molla Said'e, "Geçen sene *Suyuti*'yi okuyordunuz. Bu sene, *Molla Cami*'yi mi okuyorsunuz?" diye sormuş, Molla Said de, *Cami*'yi bitirdiği yanıtını vermişti.

Bu konuşmayı aktaran Şahiner, Celalettin Suyûti'nin büyük bir islam alimi olduğunu, tefsir, fıkıh ve hadis ilmine ait birçok eseri bulunduğunu yazıyor. Şahiner, ayrıca, Saidi Nursi'nin bir haftada ezberlediğini söylediği *Cemül-Cevami*'nin de, fıkıh konusunda yazılmış bir eser olduğunu, şafi alimlerinden İmam Sulhi tarafından telif edildiğini not olarak düşüyor.

Said'in eğitiminin temel bilgilerini, onun "ulum-u diniye" dediği, *tefsir*, *fıkıh* ve *hadis* oluşturur. Sözlük karşılığı olarak, *tefsir*, Kur'an'ın anlam bakımından açıklanmasıdır; *fıkıh*, şeriat ilmi, şeriatın usul ve hükümleri, ameli ve şer'i meseleler bilgisidir; *hadis* ise Peygamberin kutsal sözü / hadisten bahseden ilimdir.

Molla Said, medresede takibedilmesi şart olan bütün dersleri okuyup tamamladıktan sonra, "Van'da tedrise başladığını" ve "onbeş sene kadar fünun-u şettaya (çeşitli fen bilimlerine) ait tedrisat ile iştigal eylediğini" yazar.

Medresede izlenmesi zorunlu olan kitapları okuduktan sonra, Molla Said'i, 1889'dan 1892'ye değin, sırasıyla, Siirt'te, Bitlis'te, Tillo'da (Siirt), Cizre'de, Mardin'de dolaşır görüyoruz.

Bitlis Valisi Ömer Paşa konağında iki yıl kaldığını yazan Molla Said, "burada, çeşitli ilimlere ait kitapları mütalaa etmeye ve ezberlemeye başlayacak"tır. Van valisi Hasan Paşanın daveti üzerine Van'a gidecek, onun yanında ve daha sonra vali olan İşkodralı Tahir Paşanın konağında uzun zaman kalacaktır (1894).

Şahiner, Molla Said'in, Tahir Paşa konağında "bütün müsbet bilimleri araştırmaya ve öğrenmeye başladığını, kısa zamanda *tarih, coğrafya, matematik, jeoloji, fizik, kimya, astronomi* ve *felsefe*

gibi ilimlere vukufiyet peyda ettiğini" yazar. (s. 77.)

Şahiner'in kitabından Molla Said'e ilişkin şu bilgileri de aktarmak yararlı olacak: "... yirmidört saat içinde bir *coğrafya* kitabını ezberler"; "... beş günde *inorganik kimyayı* öğrenir..."; "... o zaman matematiğe ait bir de eser yazar..." (s.77.) Ayrıca, Molla Said'in "ezberlediği 80-90 kitabı üç ayda bir defa ezberden tekrar ettiği" de belirtilir.

2. DİN VE BİLİMİN İÇİÇELİĞİ

Saidi Nursi, 1907 Kasım sonlarında İstanbul'dadır. İstanbul'a gitmeden önce, kendisiyle görüşen Molla Hüseyin Efendiye, "İstanbul'a gidip padişah ile görüşeceğini", "Padişahla görüşüp, **mekteplerde din dersleri, medreselerde ise fenler okutulmasını** teklif edeceğini" söyler. Sorulması üzerine de, "Bu şekilde tedrisat yapılınca *mektepler dinsiz olmaktan, medreseler de taassuptan kurtulacaktır.*" yanıtını verir. (Şahiner, 87-88.)

Başgöz ve Wilson'ın verdiği bilgiye göre, "dini bilimler" ile "felsefi bilimler" arasındaki anlaşmazlık, "medrese-tekke mezunları ile mektep mezunları arasında çatışmaya" yol açmış, Molla Said, bu anlaşmazlığı gidermek, "mekteplileri dinsiz olmaktan, medreselileri de taassuptan kurtarmak için" Padişah ile görüşmeye İstanbul'a gitmişti. (*Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim ve Atatürk*, 1968.)

Kiraladığı Şekerci Hanındaki odasında kendisiyle görüşmeye gelen Hasan Fehmi Başoğlu'na, Saidi Nursi, İstanbul'a, "Şarkta dar-ül fünun (üniversite) açılması amacıyla geldiğini" söyler. Ayrıca da ekleyecektir: "Vicdanın ziyası ulum-u diniyedir (din bilimleridir). Aklın nuru fünun-u medeniyedir (fen bilimleridir)". (Başoğlu, *Uhuvvat*, 11 Aralık 1914> Şahiner, s. 93.)

"M. Fethullah" imzasıyla *Bediüzzaman'dan Çözümler* kitabına bir "Takriz" (Sunuş) yazan Fethullah Gülen, "vicdanın ziyası" ve "aklın nuru"na gönderme yaparak, bununla, Saidi Nursi'nin "ideal talebe"yi "kalp ve kafa bütünlüğüyle karakterize ettiğini" belirtir ve Nursi'den aynı alıntıyı yapar: "Vicdanın ziyası ulum-u diniyedir. Aklın nuru fünun-u medeniyedir. İkisinin imtizacıyla

hakikat tecelli eder. Ve o iki cenahla talebenin himmeti pervaz eder (uçar). İftirak ettikleri (ayrıldıkları) zaman, birincisinden taassub, ikincisinden de hile, şüphe tevellüd eder." (Canan, *Bediüzzaman'dan Çözümler*, s. 26.)

M. Fethullah şöyle sürdürür "Takriz"ini:

"Bu ideal talebenin yetişeceği mektep ise onun (yani Saidi Nursi'nin) aşağıdaki düşünceleriyle idealize edilen "Medresetü'z-Zehra"dır. "Camiü'l ezher"e eş olma tasavvuruyla teklif edilen bu medresede yeni ilimlerle medrese ilimleri iç içedir. (...) Bu kompleksin büyük bir bölümü mektep, bir kısmı medrese, bir köşesi de zaviye şeklinde dizayn edilecektir." (Canan, s. 26.)

Saidi Nursi'nin söyleyişiyle, "bir menzili mekteb, bir hücresi medrese, bir köşesi zaviye (tekke), salonu dahi hepsinin toplantı yeri" olarak nitelenen komplekste "medrese, mektep ve tekke" arasındaki ihtilafın (anlaşmazlığın) yerini ittifakın (birliğin) alması istenecektir. Bu "birlik" ise, "En evvel mürşid-i umumi olan ulema ve meşayih (şeyhler) ve talebeyi şeriat namına ittihada davet eden" bir birliktir. (Canan, s. 151.)

Saidi Nursi, "ehl-i medrese, ehl-i mektep, ehl-i tekke" arasındaki anlaşmazlığın giderilmesi için, mekteplerde din bilimlerinin ve medreselerde gereksiz duruma gelmiş olan eski bilgilere karşılık yeni bilimlerin okutulmasını, tekkelerde geniş ve derin bilgi sahibi ulemanın bulunmasını önerecektir.

Bu, din ile bilimin birlikte ele alındığı, Saidi Nursi'nin ilk öğretisidir. Bu öğreti, her ne kadar Gülen gibi, Prof. Canan gibi Saidi Nursi'nin izleyicileri tarafından bugün de güncelleştirilmekte ve bir dogma olarak eğitime uygulanmaktaysa da, eski-Said'in görüşleri olarak, yeni-Said'in kendisi tarafından yadsınmış ve terkedilmiş bir öğretidir. .

3. BİLİMİ ŞERİAT SÜZGECİNDEN SÜZMEK

Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dekanı (1992) Prof. Canan, Saidi Nursi'nin "Ben Vilayat-ı Şarkiyyede aşiretlerin hal-i perişaniyetini görüyordum. Anladım ki, dünyevi bir saadetimiz bir cihetle fünun-u cedide-i medeniye (yeni fen bilimleri) olacak." sözlerini aktardıktan sonra, bu "yeni fen ilimleri"nin,

"ahlaken tefessüh edip kokuşmuş mekteplilerle millete mal edilemeyeceğini, gayr-ı müteaffin, yani bozulmamış, bu sebeple halkın itimat ve sevgisini muhafaza eden ulema ve medreseler kanalıyla halka mal edilip faydalanılabileceğini söylediğini" yazar. (*Divanı Harbi Örfi*, s. 28 > Canan, s. 151.)

Saidi Nursi, "mektep ehli" ile "medrese ehli"ni, "şeriat namına" da olsa, birliğe çağırmakla birlikte, yeni fen bilimlerinin "ahlaken kokuşmuş mekteplileri" tarafından değil, "bozulmamış, bu sebeple halkın itimat ve sevgisini muhafaza eden ulema ve medreseler kanalıyla"; yani din bilginleri ve şeyhler tarafından alınarak halka maledilmesinin gerektiğini söyleyecektir.

Prof. Canan, Bediüzzaman'ın, millete mal edilmesi gereken yeni ilimlerin, medrese uleması aracılığı ile alınmasını istemekle diğer bir gaye daha güttüğünü belirtir.

Devam ediyor Prof. Canan:

"Hemen belirtmek isteriz: Bediüzzaman burada, ulûm-u cedide ile (yeni bilimler ile) sadece fizik, kimya gibi ilimleri kasdetmiş olmamalı, 19. asırdan itibaren ortaya çıkan her çeşit beşeri ilimler de buna dahil olmalıdır. Sosyoloji, antropoloji, etnoloji gibi. Bu ilimler, aslında sömürge ilmi olmaları sebebiyle millileştirilemez. Şeriat süzgecinden geçirilmezlerse bulanık ve zararlı olurlar."

Profesör eklemeyi ihmal etmeyecektir: "Bir başka mecradan akmaya başlamakla bulanmış ve halkın reaksiyonuna sebep olmuş olan bu ilimler, medrese mensupları vasıtasıyla alındığı takdirde, içersindeki menfi unsurlardan, Şeriatın süzgecinden geçirilerek paklanmış olacaktır." (Canan, s. 152.)

Saidi Nursi'den aktarılan pasajı, bir kez de, Nursi'nin kendi sözleriyle yineleyelim: "Zahiren hariçten cereyan eden (gelen) maarif-i cedidenin bir mecrası da, bir kısım ehl-i medrese olmalı. Ta gıll u gışdan tasaffi etsin (durulsun). Zira bulanıklığıyla başka mecradan taaffün ile gelmiş. Ve atalet bataklığından neşet ve istibdat sümûmu ile teneffüs eden zulmu tazyiki ile ezilen efkara bu müteaffin su, bazı aksülamel yaptığından misfat-ı şeriat (şeriat süzgeci) ile süzdürmek zaruridir. Bu da ehl-i medresenin duş-u himmetine muhavveldir." (*Asar-ı Bediyye*, s. 378>

Canan, s. 152.)

Günümüz diline şöyle çevrilebilir: "Dışardan gelen yeni bilimlerin bir giriş yolu da medrese alimlerinden olmalı. Böylece hile ve kinden arınmalı. Çünkü çürüyüp kokmuş bir başka yoldan/yataktan bulanık olarak gelmiştir. Ve tembellik/hareketsizlik bataklığından kaynayan bir baskı altında solunan, zulmün zoruyla ezilen halkın tepkisine neden olan bu kokuşmuş suyu, şeriat süzgeci ile süzdürmek zorunludur. Bu da medrese alimlerinin verecekleri çabaya bağlıdır."

Bilimlerin ulema ve şeyhler tarafından şeriat süzgecinden süzülerek alınması, Saidi Nursi'nin ikinci öğretisidir.

4. AKIL, BİLİM VE FELSEFENİN YADSINMASI

Saidi Nursi, 1911'de Şam'da verdiği hutbenin 1951'deki yayınına yazdığı "Mukaddime"de, yeni Said'in, eski Said'i terkedişinin ana çizgilerini açıklar ve "karanlık kavanin-i ilmiyeler"den, yani bilimsel yasaların karanlığından dehşete kapılarak uzaklaştığını anlatır. (*Hutbe-i Şamiye*, s. 21.)

Münazarat'ta "Vicdanın ziyası din ilimleri, aklın nuru medeniyet fenleridir. İkisinin birleşmesiyle hakikat ortaya çıkar. Ayrıldıkları zaman, birincisinden taassup, ikincisinden hile ve şüphe doğar." diye yazan Saidi Nursi, "Kuran-ı Kerimin ruhu Risale-i Nur'un cesedine girdikten sonra", yani "yeni Said" olarak, "kırk elli sene evvelki" bir kanadı akıl, bilim ve maddi felsefeyle yaralı olan "eski Said'i" tedavi etmek durumunda kalacaktır. (*Mesnevi-i Nuriye*, 1977, s. 7 / Mardin, s. 150.)

Saidi Nursi'nin bu kendini "tedavi seansı" şöyle özetlenebilir:

"Hayvanat alemine" "maddi felsefe ile" bakan; "insan alemi"ne "ehl-i dalaletin dürbünü ile" bakan; "küre-i arzın alemi"ni "dine itaat etmeyen felsefenin karanlıklı kavanin-i ilmiyeleri (bilimsel yasaları) ile gören" eski Said'e, "iman bir gözlük" verecek, "Hikmet-i Kur'aniye ve imanın dürbünü ile" görecek, "*Kur'an'dan gelen nur* ve kuvvet-i iman", "kafasına bir göz" verecek, "o dalalet gözlüğünü kıracak", "Hikmet-i Kur'aniye ve imanın dürbünü ile görmeye" başlayacak,

"Hikmet-i Kur'aniye ile ışıklanmış bir göz ile bakacak"tır. (*Hutbe-i Şamiye*, s. 18-22.)

Bir başka deyişle, eski Said'in, iki kanattan biri olarak niteledi̇ği "aklın ışığı fen bilimleri", "fen ve bilim", "maddi felsefe", "bilimsel yasalar", Risale-i Nur'u telif etmeye başlayan (1927) yeni Said'e göre, "küfr-ü mutlak"a götüren "dalalet"in, yani "doğru yoldan sapma"nın başlıca etkenleri olarak yadsınacaklardır.

"Vicdanın ziyası" ile "aklın nuru"nu, "din ilimleri" ile "medeniyet fenleri"ni eğitim içinde birlikte bir arada alan eski Said'e karşı, yeni-Said, İngiliz ortodoks bir aileden gelen nurcu hamfendi Meryem Weld'in söylemiyle, "bir tarafa vahiy ve dini, diğer tarafa aklı, bilimi ve felsefeyi" koyarak, aklın, bilimin, felsefenin, din ve vahyin emrinde, hizmetinde olması gerektiğini görmüş ve dine itaat etmeyen fen ve bilimi yadsımıştır. (Bkz: Meryem Weld, *İslam, Batı ve Risale-i Nur*, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1986, s. 35, 83.)

"Kur'an'ın dersiyle, irşadiyle" aydınlanacak olan yeni-Said, "dünyevi bir saadetimiz, bir cihetle fünun-ı cedide-i medeniyededir", ya da "kılıncımız fen ve sanat cevherinden yapılmalı" ya da "aklın nuru medeniyet fenleridir" diye düşünmüş olan eski-Said'i, "aklı, fikri, hikmet-i felsefiye ile bir derece yaralı" olarak niteleyecek, yaralı aklını tedavi ederek, "maddi felsefe"nin, "fen ve san'at"ın, "fünun-ı cedide-i medeniye"nin ("yeni fen bilimleri"nin), genel olarak aklın, bilimin ve materyalist felsefenin, "bir zındıka fikri"ne, "dinsizlik fikri"ne temel oluşturduğunu, "dine itaat etmeyen bir alem gösterdiğini" düşüncesinin temeline oturtacaktır.

Bir başka deyişle, "yarı-madde ve yarı-mana" olan eski-Said "salt mana"ya evrimleşecek, yeni-Said olarak eski Said'i yadsıyacaktır. "Madde ise, Saidi Nursi'ye göre, hem faniye, hem zaile, hem muvakkat bir hayat-i hayvani olduğundan kıymeti hiç hükmündedir." (Yirmiüçüncü Söz, s. 289> Mardin, s. 307.)

Aklın, bilimin ve felsefenin, "dinsizlik fikri"ne götürdüğü için yadsınması, Saidi Nursi'nin yeni-Said olarak öğretisinin esasını oluşturur.

5. "ŞARK" VE "GARP"

Saidi Nursi'nin din ve bilime bir bakıma coğrafi parametrelerden, "şark ve garp" açısından bakışına da değinmek gerekir.

Hutbe-i Şamiye'nin "Zeyl"inde, din ve milliyet konusundaki görüşlerini dile getirdiği yerde, "Hususan, der, biz Şarklılar, Garplılar gibi değiliz. İçimizde kalblere hakim hiss-i dinidir. Kader-i Ezeli ekser enbiyayı Şarkta göndermesi işaret ediyor ki, yalnız hiss-i dini Şarkı uyandırır, terakkiye sevk eder. (*Hutbe-i Şamiye*, s. 70.)

Saidi Nursi'yi 1922 Kasımında, yani Kurtuluş Savaşı cephede başarıya ulaştıktan sonra Ankara'da görüyoruz. Büyük Millet Meclisinde bir "zındıka" fikrinin egemen olmaya başladığını gördüğünü ileri sürerek yazdığı ve milletvekillerine seslendiği Arapça beyannamesinde (19 Ocak 1923): "Şarkı akıl ve felsefenin değil", "din ve kalbin ayağa kaldıracağı" görüşünü yineleyecek, milletvekillerini namaz kılmaya ve siyasal yönetimi Kur'an'ın emrini yerine getirerek "islamın desatirine uymaya" çağıracaktır (Şahiner, s. 256).

Gazi Mustafa Kemal'in, Cumhuriyet'in Onuncu Yıl Söylevinde dile getireceği gibi, "Türk milleti" ise, "milli kültürümüzü, muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkarmak" için, "müsbet ilim" meşalesiyle terakki ve medeniyet yolunda yürümeyi yeğleyecektir.

Bunun bir sonucu olarak, 3 Mart 1924'te, Halifeliği ve Şeriye Mahkemelerini kaldıran yasalarla birlikte Eğitim Birliği Yasası kabul edilecek ve bu yasa gereği, Saidi Nursi'nin fen/bilim dersleri konmasını istediği medreselerle birlikte tekkeler kapatılacak, din-dışı, bilimsel temele dayalı eğitim veren "mektep"ler, tek eğitim/öğretim kurumu durumuna getirilecektir.

6. EĞİTİM BİRLİĞİNDEN YENİ MEDRESE DÖNEMİNE

Eğitim Birliği Yasasıyla medrese ve tekkelerin kapatılması bugün bile eleştiri konusu yapılırken, bu yasayla birlikte kapanan yabancı okullar üzerinde durulmadığı da burada belirtilmek gerekir. Tanzimat'la birlikte açılan "mektep"lerin, bir bakı-

ma, ülkeyi işgal ve istila edecek olanların açtıkları okullar karşısında kurulmuş, bir çeşit varolma savaşının kadrolarını yetiştiren kurumlar olduğu da, "mekteplere" (okullara) karşı olanların görmezlikten geldiği bir gerçektir.

Bunun için belirtelim ki, 1900 yıllarında, 465'i Amerikan okulu, 83'ü İngiliz okulu, 72'si Fransız okulu, 44'ü Rus okulu, 24'ü İtalyan okulu olmak üzere, toplam 920 yabancı okula karşılık, aynı dönemde, 59'u "idadi", 425'i "Rüşdi" ve "128"i "ilk-orta" olmak üzere, 612 Türk okulu bulunmaktaydı. (Dr. Halit Ertuğrul, *Azınlık ve Yabancı Okullar*, 1998, s. 207-208.)

1850'li yıllarda, Tanzimat'ın Güney-doğuda uygulanmaya başlandığı dönemde, Nesturilerin yaşadığı Tiyari (Hakkari) bölgesinde, İngiliz misyonerlerin büyük bir okul yaptırması, Kürtler ile hıristiyanlar arasındaki iç savaşın nedeni olmuştu. Saidi Nursi'nin, 19. yüzyılın ikinci yarısında Sivas-Erzurum-Van-Musul arasında açılmış bulunan yabancı okulları ve bunların nitelik ve amaçlarını görmemiş olması, buna karşılık "mektep"leri ve mekteplileri dinsizlikle nitelemesi ve bunun, bugün "çağı açan ve zamanı delen düşünce ufku" olarak (Gülen) "takdim" edilmiş olması ayrıca üzerinde durulmaya değer bir konudur.

Saidi Nursi'nin "sadece fizik, kimya gibi ilimlerin" değil, "sosyoloji, antropoloji, etnoloji gibi sömürge ilimlerinin de ulema ve şeyhler tarafından şeriat süzgecinden süzülmesini" önerdiği sözlerinde mucizevi değerler görmüş bulunan Prof. Canan, sözü Eğitim Birliği Yasasına (Tevhidi Tedrisat Kanununa) getirdiği zaman şunları yazar:

"Bu üç mühim müessesenin (yani mektep, medrese ve tekkenin) aralarındaki ihtilafın zararlarını bertaraf çaresini, tevhidi tedrisat namı ile medrese ve tekkelerin kapatılıp yasaklanmasında bulacak Cumhuriyet dönemi aydınlarının aksine, Bediüzzaman, bunların üçünü de benimser ve birbirinden ayrılmaz bulur." (Canan, s. 153.) (Anlatım bozuklukları, amacı gizlemeye yarıyor!)

Profesör Canan, "mitralyöz, havan, dinamit ve roketatar gibi silahlarla bugün devleti yıkmak üzere seferber olmuş durum" ile "medreselerin ve tekkelerin kapatılması" arasında bir bağ da kurar. Şöyle:

"Zaman, tekke ve medreselerin yasaklanarak, sadece mekteplerin (okulların) açık bırakıldığı bir maarif sisteminin yanıldığını, o suretle terakki sağlanamayacağı gibi, Osmanlılardan devralınan millet bütünlüğünün de elde tutulamayıp zayi edildiğini gösterecektir. Din nurundan ve tekke feyzinden mahrum yetiştirilen nesillerden mevki sahipleri ve şehirdekiler binbir hile ve suistimallerle, mevkisiz ve kır kesimindekiler anarşist hüviyetiyle mitralyöz, havan, dinamit ve roketatar gibi her çeşit silahlarla bugün devleti yıkmak üzere seferber olmuş durumda." (Canan, s. 153-154.)

Eylül 1992'de, Prof. Dr. İbrahim Canan'ın, İstanbul'da düzenlenen uluslararası sempozyuma sunduğu ve Türkiye'yi "dinsiz komünist kızılbaşlar"a zindan etmek amacıyla, emperyalizmin güdülediği, dinsel gericilikle yumak yumağa faşizmin döktüğü kanın, yaktığı ülkenin faturasını, ülkeyi aydınlığa taşıyan eğitim birliği yasasına, bir başka deyişle, akla, bilime ve felsefeye çıkaran bildirisinden yukarıya aldığımız satırlarını okuduğumuz zaman, Cumhurbaşkanı olarak Cevdet Sunay'ın laik okulları karalayan ve imam hatip okullarını zemzemle yıkayan sözlerini anımsamaktan da kendimizi alamadık. Çünkü Profesörden yirmi yıldan fazla bir zaman önce, Sunay (1968), laik okulların birer anarşi yuvası haline geldiğini ve "bu okullardan yetişen gençlere memleket idaresinin teslim edilemeyeceğini, laik okullara karşı imam hatip okullarını bir "alternatif" olarak düşündüklerini, *devletin kilit mevkilerine* getirecekleri kişileri bu okullarda yetiştireceklerini" söylemişti (*Halkoyu*, 1977, sayı: 14, s. 21).

Medrese ve tekkelerin kapalı olduğu yıllarda değil de, "devletin kilit mevkilerine getirecekleri kişileri" yetiştirmek için, gereksinilen imam ve hatip sayısından kat kat fazla sayıda imam-hatip mezununun sokakları doldurduğu bir dönemde, sol'dan sosyaliste, demokrat, ilerici ve devrimcilerin, kısacası "laik" kimliğin paydasında birleşenlerin kanlarının, "Müslüman Türkiye", "Kanımız aksa da zafer islamın" sloganları altında akıtıldığı bir dönem olduğu dikkate alındığında, toplumsal yaşamın gerçekleri, "Profesörün" görüşlerini doğrulamıyor.

Eğitim Birliği Yasası ile Prof. Canan'ın bildirisi arasında yak-

laşık 70 yıl gibi bir zaman dilimi vardır. 1924'ü izleyen yıllarda medrese ve tekkeler kapanmış, ama çeyrek yüz yıl sonra, imam-hatip okulu olarak yeniden açılmıştır. Yetmişbeş yılın ilk yirmibeş yılında imam-hatip okulu yoktur ve tekkeler kapalıdır. Laik cumhuriyeti kuranlar, ülkeyi Sevr paylaşımından, dört-bir yanından ve bağrından sürdürülen işgal ve iç isyanlardan arındırmış, bugün yabancılara satışa çıkarılan topraklar üzerinde tuzundan tütününe, gümrüklerinden ticaretine değin, hemen bütün gelir kaynaklarını doğrudan tahsil eden Düyunu Umumiyeden, ekonomimizin kanseri kapitülasyonlardan ülkeyi arındırmış, Osmanlıdan devreden tüm dış borçları ödemiş, bugün özelleştirme/güzelleştirme adı altında yokedilerek tüketilen sanayilerini kurmuş ve aydınlık Türkiye'yi aydınlatmış olan kadrolar, bilim adamları, sanatçılar, eğitimciler, politikacılar, bu kısa sürede, bu "mektep"lerden yetişmiştir.

Uluslaşmanın kültür evleri Halkevleri ve kırsal alanın demokratikleşmesinin şahdamarı olan Köy Enstitülerinin kapatıldığı, yeni medreseler olan imam hatip okullarının yeniden açılmaya başlandığı, aydınlanmanın karartılmaya ve karanlığın aydınlığı boğmaya başladığı süreçlerin kesişme noktasında, Eğitim Birliği Yasası "iğfal" ve işgal edilerek yerine Saidi Nursi öğretisiyle örtüşen bir geriye dönüş süreci başlatılmıştır.

Okullara (yani "mektep"lere) din dersi konmasıyla, laik eğitim daha yaygın ölçekte geriye itilecek, din derslerinin zorunlu ders olarak 1982 Anayasasına konmasıyla, Saidi Nursi'nin önerileri, orta öğretim boyutunda da kararlı bir devlet politikasına dönüşecektir.

Aydınlık yüzün karanlık yüze dönüşme süreci, "milli kültürümüzü, muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkarmak ve ilerlemek ve uygarlık yolunda yürümek için" ulusun elinde tuttuğu ve eğitim birliğinde somutlaşan "müsbet ilim" meşalesi, 2 Temmuzda Sivas'ta simgeleştiği gibi, laik ve aydınlık insanları yakmak için benzine batırılmış paçavralar ve irticanın "sancağı" olarak kullanılacaktır. "Maarif-i İslamiye ordusu"nu oluşturmak için "şeriat namına ittihada davet edilen" ve "ulema ve meşayih (şeyhler) ve talebe" ile kadrosu oluşturulan şeriat ordusu, aklı, bilimi ve felsefeyi, din ve vahyin emrine alacak olan eğitimin

dinselleştirilmesi ve bilimin islamlaştırılması sürecinde, elli yıl içersinde, laik cumhuriyetin içini dışına çevirecek ve içi "dindar manada" cumhuriyetle yani şeriatla doldurulacaktır.

Saidi Nursi, medreselere fen bilimleri konmasını istemişti — 1950'den sonra, din bilimleri yanında fen bilimleri okutulan imam hatip okulları açıldı. Saidi Nursi, mekteplerde fen bilimleri yanında din bilimleri okutulmasını istemişti — okullara din dersi kondu ve 1982 Anayasasıyla din dersi zorunlu ders oldu.

"Mektep", Saidi Nursi'nin "din" dersleri konmasını önerdiği laik okullardır; "medrese", din eğitimi yapan ama "fen bilimlerinin" okutulacağı bugünün imam-hatip okullarıdır. Tekkeler, şeriat ve tarikat ehli imamların yönetimindeki Kur'an kurslarıdır. "Zaviye", üniversite olarak tasarlanan "Medresetü-z Zehra" kompleksinin "bir köşesi", rektöre karşılık olan, ama postu üstünde tespih çeken şeyh hazretlerinin makamıdır. Bu makama ulaşmak için, bilim cephesi yıkılmaya çalışılmakta ve bunu gerçekleştirmek için, 3 Kasım iktidarı, taarruz üstüne taarruz planlarıyla Çankaya'yı yeni bir YÖK yasasını imzalamaya zorlamaktadır.

7. KEMAL ATATÜRK'E VE CUMHURİYETİN MODERN VE LAİK KİMLİĞİNE SALDIRININ KURUMSALLAŞTIRILMASI

Uğur Mumcu, 17 Mayıs 1992'de *Cumhuriyet*'te yayınlanan "Henze'nin İşi" başlıklı yazısında, Türkiye'de uzun zaman CIA Ankara istasyon şefliği yapmış olan Paul Henze'nin, Türk işadamları ve Amerikan işadamlarıyla birlikte Orta Asya cumhuriyetlerine yapacakları geziye katılmasının gizli amacını sorgular. Paul Henze ise, 1993'te RAND Corporation'un yayınlayacağı "Türkiye: 21. Yüzyıla Doğru" kitapta yer alan yazısında, Uğur Mumcu'nun sorusunu yanıtlar gibi, Sovyetler Birliği'nde,"materyalizme ve çürümeye karşı" panzehir olarak yaygınlaşmış olan Saidi Nursi'nin takipçisi nurculara değinir ve nurcuların bilimden, modern bilgiden ve modern eğitimden yana olduklarını yazar. Kaynak olarak Henze, Şerif Mardin'in, Türkçesi İletişim Yayınları arasında *Bediüzzaman Saidi Nursi*

Olayı adıyla yayınlanan kitabını (*Religion and Social Change in Modern Turkey: The Ease of Bediüzzaman Said Nursi*, Albany, 1989) gösterecektir.

Çünkü, Şerif Mardin, bu kitabında, "pozitif bilimlere ilişkin düşüncelerin nurcular tarafından benimsendiğini" (s. 68) yazmış, gene aynı yerde, nurcu hareketin, materyalizme saldırırken, bunun, genel olarak materyalizme saldırı değil *"kemalizmin pozitivist felsefi temellerinin tahribine yönelik"*" saldırılar olduğunun (s. 68) altını çizmiştir. Mardin, nurcuların saldırdığı maddeciliğin, genel anlamda maddecilik değil, laik hareketle sınırlı bir maddecilik olduğunu birkaç yerde yineleyecektir. (s. 61.)

Bir bakıma doğrudur da.

Çünkü, Saidi Nursi'nin, aklı yadsıması ile bilimsel yasaların ve bilimsel düşüncenin, ateizme, anarşizme ve komünizme götürdüğü vargısı, 1925 Şeyh Sait isyanında, inzivaya çekildiği mağarasından alınarak Barla'ya sürgün edildiği ve Risale-i Nur'ları "telif etmeye" başladığı (1927) süreçle örtüşür. Düşman, kendisini Barla'ya sürgün eden yeni kurulmuş Türkiye Cumhuriyetidir; akla ve bilime saldırının arkasında Kemal Atatürk ve laiklik vardır.

Bu nedenledir ki, Saidi Nursi, Kemal Atatürk'ü, şapka giyip şapka giydirdiği için "kafir" olarak suçlayacak, laikliği sistemin temeline oturttuğu için de "İslamın en büyük fitne-i deniyelerinden biri" olarak karalayacaktır.

"Ben, manevi miras olarak hiçbir ayet, hiçbir dogma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevi mirasım bilim ve akıldır." diyen Kemal Atatürk'e karşı, aklı, bilimi ve materyalist felsefeyi yadsıyan Saidi Nursi'nin görüşleri, laikliğin düşmanlarının olduğu kadar, Türkiye'nin düşmanları için de zengin bir cephanelik oluşturmuştur.

O denli ki, Kemal Atatürk'ün doğum yılının (1881), son asırların "Tagutı dalaletinin", yani doğru yoldan sapmış bir putun doğum yılı olduğunu, kendisinin doğum yılının da (1876), bu doğru yoldan sapmış puta meydan okuması amacıyla ana rahmine konduğu tarihi gösterdiğini, ve bunun, Kuranın "gaybi bilgileri" arasında bulunduğunu ileri sürecek denli sapıtmıştır, ama bu tür saçmalıklarda "mucizeler"in gizlendiğini söyleyecek

denli bilimsellikten sapmış olanların da, ülkenin yönetiminde ön sıralarda yer almaya başlamasını bir "mucize" olarak algılamamak gerekir.

8. SAİDİ NURSİ ÖĞRETİSİ'NİN SİYASAL VE İDEOLOJİK BOYUTLARI

Cevdet Sunay'ın laik okullardan yetişenlerin "anarşist" olduğu görüşü, Saidi Nursi'nin, aklın, bilimin ve felsefenin dinsizliğe, anarşistliğe, komünistliğe götürdüğü görüşüyle örtüştüğünün altını çiziyoruz. Çünkü, Sunay'ın bu sözleri, Saidi Nursi'nin daha Van'dayken önerdiği gibi, din dersleri yanına fen dersleri konarak açılan yeni medreselerden, yani imam-hatip okullarından yetiştirilenlerin özel olarak devletin kilit mevkilerine alınmasının devlet içinde kararlaştırılmış olmasının, devlet kadrolarının "dindar manada cumhuriyetçiler"e, laik cumhuriyetin laikliği üzerine yemin etmiş bir cumhurbaşkanı tarafından teslim edildiğinin kanıtı sayılmak gerekir.

Ama sorun bu kadar basit değildir.

Çünkü, imam-hatip okulları, imam ve hatip meslek okulu olarak açılmıştır. Ne var ki, devletin en üst kadroları, yasasına ve anayasasına aykırı olarak, devletin kilit mevkilerinin, bu mevkiler için yetiştirilen okullardan değil, imam ve hatip mesleği için yetiştirilen okullardan sağlanmıştır. 12 Eylül döneminde sıkıyönetim komutanlığı ve koordinatörlüğünü yapmış olan Nevzat Bölügiray'ın *28 Şubat Süreci* adlı kitabında yazacağı gibi, "... din eğitimli personel gereksiniminin yıllık 2.288 olmasına karşın gereksinim fazlası olan 51 bin 345 imam-hatiplinin özellikle hukuk, siyasal bilgiler ve polis akademisine yöneltilmeleri ve siyasal bilgilerin de özellikle kamu yönetimi bölümüne (vali, kaymakam vb. olmak için) yönlendirilmeleri, Çankaya'da onaylanan bir planın sonucudur. Bu fakülte ve akademilere yönlendirenlerin yüzde 50'den fazlasının imam-hatipli olmaları, laik devletin kilit noktalarının, devlet eliyle, şeriatçı kadrolara teslim edilmesinin yolunu açacaktır. 28 Şubat (1997) öncesi rakamlarına göre, 77 valinin 35'i tarikatçı ya da bağnaz sağcı, valilerin %23'ü laik cumhuriyete karşıydı.

Genelkurmay bünyesinde irticai faaliyetleri izlemek üzere oluşturulan Batı Çalışma Grubunun saptamalarına göre, şeriatçıları destekleyen ya da bu grupların kontrolünde, 5 bini özel dersane ve kurs olmak üzere, 5 bin 854 eğitim kurumu bulunuyor. Aynı raporda, şeriatçılara destek veren 124 radyo, 41 televizyon, 5 bin 200 yerel gazete ve dergi, birçok yayınevi, 4 bin 500 vakıf, 40 vali, 89 vali yardımcısı ve 300 dolayında kaymakam ile çok sayıda milletvekili vardı. (*Cumhuriyet*, 21 Temmuz 1998.)

17 Ocak 1997 günlü *Sabah*'ta "nur talebesi politikacıların", parlamentoya ilk kez 14 Mayıs 1950 seçimleri ile girdiği, nur cemaatinden dört kişinin Demokrat Parti listesinden milletvekili seçildiği belirtiliyordu. 27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra çok sayıda nur talebesi TBMM çatısı altında bulunmuş, 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından nur talebesi (ve nakşbendiler) bakan, başbakan ve cumhurbaşkanı olmaya başlamıştı.

Bu bilgilerin 3 Kasım 2002 öncesi bilgiler olduğunu da özellikle belirtelim.

İmam-hatip okulları odağında, laik kimlik altında, parlamentodan siyasal erke, üniversiteden bürokrasiye, devletin kadrolarının dindar kişilere verilmesinin devlet içinde planlanmış olması, laik cumhuriyetin fiilen dindar bir cumhuriyete dönüştürülmesinin yolunu açmakla kalmadı, aynı zamanda, imam-hatip okullarına çocuklarını göndermeyen ve bu okullara inançları gereği uzak duran alevilerin dışlanması sonucu, halk içinde ve öğrenci gençlik arasında mezhep ayrımcılığını derinleştirdi, ve alevilerin üniversiteden bürokratik kadrolara, parlamentoya ve siyasal erke değin devletten dışlanmasının yolunu açtı.

İmam-hatip odağında oluşan ve belirli düzeyin üstündeki devlet kadrolarının laik olanlara kapatılarak, Anayasada ifadesini bulan laikliğin, hurdaya çıkmış bir araç plakasına dönüştürülmüş olmasını, halkın özgür iradesinin bir sonucu olarak algılamamalı.

Bütün bu geriye dönüşlerin devlete egemen olmasının ardında, demokratik bir "irade"nin ya da halkın özgür iradesiyle belirlenmiş bir geri dönüşün sonucu olduğunu düşünmek yanlış olur. "Beni serbest bırakınız. Elbirliğiyle, komünistlikle

zehirlenen gençlerin islahına ve memleketin imanına, Allah'ın birliğine hizmet edeyim." diyen Saidi Nursi gibi, Türkiye'de din, din olarak değil, materyalist "kirlenme"nin, maddi felsefenin, sosyalizmin "panzehiri" olarak siyasallaştırılmıştı. Siyasallaşan din, emperyalist ideolojinin aleti olacaktı. 1950'li yılların ortalarında, "Yeşil Kuşak" adıyla Sovyetler Birliği'nin güneye yayılmasına karşı "manevi" bir duvar olarak ve Sovyetler Birliği'nin güneyini çevreleyen müslüman toplulukları içerden çözmenin aracı, yani ideolojik bir silah olarak kullanılmaya başlanmıştı. ABD'nin İngiltere aracılığıyla güdülediği ve Türkiye, İran ve Pakistan'dan oluşan yeşil kuşak, dinin canlandırılması politikası, bu ülkelerde, laik, demokratik, ilerici, devrimci ve her şeyden önce de bağımsızlık hareketlerini ve gelişmeleri dünya komünist silahlı kalkışması olarak niteleyen ve bunu özel yöntemlerle bastırmanın siyasal aracı olarak islamı, bunun için de tarikatları kullanacaktı. Bu tarikatlardan biri, cumhuriyetin kuruluşunda, laik cumhuriyeti dinsizlik ve bolşeviklikle suçlayan ve ülkenin dört bir yanında "hilafet" bayrağı altında ayaklanan nakşbendilerdi, ikincisi de, islamı ve yeni kurulan islam devletlerini desteklediğini söylediği Amerika Birleşik Devletlerine kucak açan, dinsizliği ve komünizmi önlemek için müslümanlarla hıristiyanların birliğini savunan Saidi Nursi ve onun dinsel öğretisinin izleyicisi nur talebeleri ve cemaati olmuştu.

Berlin Duvarının yıkılmasının ardından, Fethullah Gülen'in, "arkadaşları"nı Azerbaycan'a, ardından CIA analisti Henze'nin de içersinde bulunduğu bir başka "arkadaş" grubunu Kazakistan, Türkistan, Kırgızistan'a göndermiş ve Sovyetler Birliği dağılmadan buralarda okullar açmak için girişimlerde bulunmuş olmasının ardında, nasıl ki, ABD'nin bugün açığa çıkan amaçları gizliyse, 1950'li yıllardan günümüze değin, Türkiye'de, bilisizliği, çürümüşlüğü, geriliği ve gericiliği paçavralara sarılı suretinde simgeleyen Saidi Nursi'yi, bilimin ve modern bilimin ve modern eğitimin (Henze) temsilcisi olarak laik cumhuriyetlere ihraç edecek olan gücün arkasında da, 1950'li yıllardan günümüze değin laik cumhuriyetin içeriğini, din adı altında oyan, laik cumhuriyeti, dindar cumhuriyet anlamında "ılımlı islam"a

kilitlemiş bulunan emperyalist gücün kendisi gizlidir.

Bir başka deyişle, laik Cumhuriyetin laikliğini, içinden tarikat ve cemaatlere boğdurmuş olan güç, din ya da islam değil, dini ve islamı kullanmış ve güdülemiş olan küreselleşmenin tapınağı emperyalist sistem ve bu sisteme kumanda eden Amerika Birleşik Devletleridir. Tarikatlar gibi, Saidi Nursi'nin ve nurculuğun gücü, (Saidi Nursi'nin sözleriyle) "hiç hükmündedir", yani bu güç, onun kendi özgücü değildir. Nurculuğun gücü olarak Avrasya'yı okulları aracılığıyla içinden örümcek ağı gibi sarmış olan güç, nasıl ki nurculuğun günümüzdeki temsilcisi Gülen hocanın özgücü değilse, ülkemizi olduğu kadar, küreselleşme adı altında ülkemizi, Ortadoğu'yu ve özellikle Ortadoğu'da halkları müslüman olan ülkeleri, "hoşgörü" bayrağı altında (Saidi Nursi'nin sözleriyle) "isevi"lere ve "siyonizm"e yedirmeye başlamış bulunan güç de nurculuğun gücü değildir, nur cemaatinin güdülendiği uluslararası sermayenin modern tanrısı ya da putu, "dolar"ın kendisidir.

21 Nisan 2005, Ankara.

Not:
Umag / Uğur Mumcu Vakfı tarafından düzenlenen "18-30 Söyleşileri" dizisi için hazırlandı ve 21 Nisan / perşembe günü *Umag* toplantı salonunda dinleyicilere sunuldu.

Kuşatılmış Ülke Kuşatılmış Yazılar, s. 56-74

İzlerine Gazneliler döneminde (962-1183) rastlanan nakşbendilik, belirleyici özelliklerini, Hoca Yusuf al-Hamadani'den (ölümü: 1140) sonra aldı. Yusuf al-Hamadani'nin halifelerinden Ahmed Yesevi, tarikatı, Türkistan'da; Gucduvani de Harizm ve Maveraünnehr'de yaydı.

Ahmed Yesevi, zikr-i cehreyi (açık zikri, sesli zikretmeyi), Gucduvani ise zikr-i hafiyi (gizli zikri, sessiz zikretmeyi) yeğlediği için, tarikat iki kol halinde gelişti. "Yasavi"nin cehr-i zikri şiar edinen tarikatı yalnız Türkistan'da yayılmakla kalmadı, menkabesi Anadolu'ya gelen seyyahlar tarafından nakledildiği için, kendilerini Yasavi'ye bağlayan birçok seyyah zuhuretti. Bunlar arasında en meşhuru, Rum'a gelen Hacı Bektaş Veli'dir." (Kasım Kufralı, *Nakşbendiliğin Kuruluş ve Yayılışı*, Doktora tezi, Türkiyat Enstitüsü, no: 337, s. 35, 37).

Bir ara zayıflamış bulunan Gucduvani esasları ise, Baha al-Din Nakşband (1318-1389) tarafından canlandırıldı. Nakşbendi tarikatının ilk şeyhi kabul edilen Baha al-Din Nakşband (Şah-ı Nakşbendi), nakşbendiliğin (zikr, nefs, rabıta, cezbe gibi) ilkeleri açısından, Gucdavani esaslarına sadık kaldı ve "Başka tarikatların aksine, tarikat silsilesini Ali yerine Abü Bakr'a [Ebubekir'e] bağlamak sureti ile, diğerlerinde az da olsa hissedilen şiilik tesirine yer vermedi." (Tahsin Yazıcı, "Nakşbend Baha al-Din Muhammed b. Muhammed al-Buhari", *İslam Ansiklopedisi*, s. 54.)

Ehl-i sünnet akidelerine sıkı sıkıya bağlı olan nakşbendi tarikatının, bu dönemde, Orta Asya, Horasan ve havalisinin sünnileşmesinde etkisi büyük oldu. "Timur'un, saltanatta şi'a esaslarına dayanarak hakimiyet tesisine çalışmak prensibi, Timurî Mirzâlar zamanında tamamiyle terk edildi. Hatta sünni ve hanefi akide haricinde bulunan kimseler, daima takibata maruz bırakıldı." (Kufralı, s. 61.)

Nakşbendi tarikatı , Anadolu'da ilk kez, Baha al-Din Nakşbend halifelerinden Ubayd Allah-ı Ahrar (1403/1491) tarafından yayıldı.

Fatih devrine kadar Anadolu'da görülen başlıca tarikatlar şunlar: Sadrettin al-Konavi, Mevleviye, Vefaiye, Bektaşiye, Halvetiler, Ruşeniye-Gülşeniye, Bayramiye (Hacı Bayram Veli), Zeyniye (krş: Kufralı). Molla İlahi Simavi'yle birlikte (Fatih

devrinde) nakşbendilik Anadolu'ya girdi ve geniş ölçüde yayıldı.

Molla İlahi'yi izleyen bu dönemin önemli nakşbendi şeyhleri, İstanbul'da, Emir Ahmed-i Buhari, Hakim Çelebi, Mahmud Çelebi, Abd al-Latif Efendi, Şaban Efendi, Akşehir'de Şeyh Ulvan, Bursa'da Şeyh Mahmud-i Urmavi'dir.

Nakşbendilik, Baki Billah Kabuli tarafından Hindistan'da, Habib Allah Can-ı Canan Mazhar tarafından Dehli'de, Şibgat Allah al-Buruci tarafından Hicaz'da, Müceddidler tarafından Hareym'de, Mevlana Halid tarafından Irak ve Suriye'de yayıldı.

"Sonraki nakşbendiler", Baki Billah Kabuli halifesi İmam-ı Rabbani ile birlikte Mucaddidiye kolunu oluşturan Mücaddidiler Hindistan'dan, Ahmed-i Yektesat halifeleri Hicaz'dan, Muhammed Can mensupları Hicaz'dan, Mevlana Halid halifeleri Irak ve Suriye'den, Anadolu'ya gelerek, tarikatı yaydılar.

Anadolu'ya, mücaddidi kolu, Murad-i Buhara ile; Ahmed-i Yektesat kolu, Şeyh Emin ile; Kaşgari kolu, Abd Allah Nida'i-i Kasgari ile girdi ve bunları izleyen şeyhleri aracılığıyla, tarikat yayıldı.

Kufralı, Halidiye kolunu oluşturan Mevlana Halid'in şöhretinin Anadolu'ya yayıldığı zaman, nakşbendiliğin diğer kollarına mensup şeyhlerin revnakının derhal sönmüş olduğunu yazar. (s. 182.)

Konumuz açısından, bizi de yakından ilgilendiren, nakşbendiliğin Halidiye koludur..

Halidiye kolunun kurucusu Ziya al-Din Halid, ya da Mevlana Halid, 1777'de Süleymaniye'ye beş mil uzaklıktaki Baban'a bağlı Karadağ'da doğdu. Karadağ Medresesinde, Kûy, Harir ve Süleymaniye'de okudu. Süleymaniye müderrisi oldu. Musul-Şam yolundan hacca gitmekte iken, Şah Abd Allah Gulam Ali-i Dihlev'nin (ki, Habib Allah Can-ı Canan Mazhar'ın halifesidir) gezgin halifesi Muhammed Derviş-i Azim Abadi ile karşılaştı. 1808'de, Mevlana Halid, Dihlevi'nin gezgin şeyhi Azim Abadi ile, Dehlevi'ye, Abd Allah-ı Dihlevi'nin yanına gitti. "Bir sene geçmeden şeyhi ona Nakşbendiye, Çiştiye, Kadiriye, Sühavardiye ve Kübreviye tarikatlarından icazet vererek, kendisini bu tarikatların hırkasını giydirmeye ve kendisine muttasıl senetle tefsir, hadis, tasavvuf, evrad ve ahzab okutmaya ve bunlardan icaze vermeye selahiyeti mutlak halife tayin etti." (Kufralı, s. 104.)

Mevlana Halid, deniz yoluyla Irak'a geldi. Süleymaniye'de halkın coşkulu sevgisiyle karşılandı, ama Kadiri tarikatı çevresinin eleştirileriyle karşılaştı. Bağdat'a giderek, Kadirilere üstünlüğünü sağladı.

Mevlana Halid, daha çok cehri tarikatlara ve özellikle Kadirilik ve Rifailik gibi Arap kökenli tarikatlara ilgi gösterilen Irak'da bahri ve hafi bir tarikat olan Nakşbendiliğe, "alim bir rükn kazandırdı"; "Irak, Suriye, Mısır ve tekmil Anadolu'yu tesiri altında bulunduran bir nakşbendiye merkezi tesis etti". (Kufralı, s. 102.)

Mevlana Halid'in halifesi Ahmad al-Hatip al-Arabi'nin Şam'da Nakşbendiye çevresinin saygınlığını ve nüfuzunu artırması, kentin müftüsünün tarikata katılması ve ensonu Mevlana Halid'in Şam'a gelişi, kentin, "Müstakar bir Halidi merkezi haline gelmesine" yolaçtı.

Kufralı, bütün mürşidlerin halifeleri gibi, Mevlana Halid'in halifelerinin de iki gruba ayrıldığını belirtiyor. Biri, "tarikatı neşr için icazet verilerek mühim yerlere gönderilen halifeler" ve ikincisi, "Asitane civarında bulundurulan ve Mevlana Halid'in ölümünden sonra (1837) irşad makamına geçen halifeler." (s. 109.)

Mevlana Halid tarafından, tarikatı, Irak, Filistin, Hicaz, Anadolu ile İstanbul'da yaymak için gönderilen halifeler, birinci gruba dahil halifelerdir. Doğu Anadolu'daki halifelerin en ileri gelenleri al Sayyid al-Şeyh Abd Allah al-Şamzini a-Hakkari ile kardeşi oğlu al-Sayyid Taha al-Şamzini al-Hakkari'dir*. Al-Sayyid Taha (Seyid Taha) Mevlana Halid'in halifesi olmakla birlikte, sülükunu amcasından ikmal eylediği için, silsilede ondan sonra anılır.

"Abd Allah al-Hakkari ve al-Sayyid Taha al-Hakkari vasıtasıyla tekmil Kürdistan'ı nüfuzu altında bulunduran Mevlana Halid, al-Şeyh Halid al-Caziri'yi Cizre'ye ve al-Şayh İsmail al-Şirvani'yi Dağıstan'a gönderdi." Önemli halifelerinden al-Şayh al-Hac Feyzullah al-Arzurumi aracılığıyla tarikat Karadeniz sahilinde yayıldı. Urfa'da Hortavi-zade al-Şayh Muhammed Hafız al-Ruhavi (al-Urfavi), Mevlana Halid'in halifesidir. Erzincan'da al-Şayh al-Bağdadi, al-Erzincani, Hani'den icazet almışlardır. (Kufralı.)

* Bazı "silsile"lerde, "al-Şamzini" yerine "el-Nehri" geçmektedir. "Şamzinan" ("Şemdinli") bölgenin, "Nehri" merkezin adıdır.

NAKŞBENDİLİK, esaslarını ve köklerini, Orta Asya ve çevresinden alır, Dehli'de erginliğe ulaşır. Arap kökenli tarikatlardan değildir. Esas olarak, halvetilik, kadirilik ve melamilik ile ihtilafı vardır. Sünni ilkelere bağlıdır. Şiilik dışlanmıştır. Sünniliğin yayılmasında etkili olduğu gibi, "hilafet hususunda icma'ı desteklediği için, sünni hükümdarların rağbetine ve yardımına mazhar olmuştur." (Yazıcı.)

Cumhuriyetin kurulmasından sonra, amaçları açısından farklılık olmakla birlikte, Menemen olayında, Şeyh Sait ayaklanmasında ve bunu izleyen Nehri ayaklanmasında, şapka isyanında, nakşbendi şeyh ve halifeleri yönetici ve yönlendirici rol oynamıştır.

Nakşbendi tarikatı, Anadolu'ya, farklı dönemlerde, farklı merkezlerden ve tarikatın farklı kollarından gelmiştir. Halidiye kolunun etkisi daha büyük olduğu gibi, daha önceki nakşbendi kollarının etkisini azaltmıştır.

Şam'da oluşan Halidiye merkezi ve Mevlana Halid'in ölümünden sonra "irşad makamına geçen halifeler" hakkında herhangi bir kaynak edinemediğim için, şu yorumu yapabiliyorum:

Tarikatı Anadolu'ya yaymakla görevlendirilen halifeler, zamanla "merkez"in etkisinden çıkarak özerk bir konum kazanmışlar ve her halife, ayrı bir merkez oluşturmuştur. Nakşbendiliğin, Anadolu'da, cumhuriyetten sonra yaygınlığı ve bugünkü durumu, yeteri ölçüde incelenmemiş ve yayın olarak bilgimize sunulmamıştır. Birbirleri arasında farklılıklar bulunması olası nakşbendi merkezlerinin, çok partili yaşamda, hangi partileri, hangi ölçülerde desteklediği de (bazı gazete haberleri dışında) bizim bilgimiz dışında kalıyor.

Şemdinli'de, tarihsel olayların irdelendiği bölümde Seyit Taha ailesinin (Sadate Nehri ailesinin) siyasal ve askeri etkinlikleri, güncel sorunları açıklamaya olanak vermiyor. Bu doğal. Ama, nakşbendi tarikatının, ülkenin demokratikleşmesinin ayakbağı olması ve gericiliği beslemesi açısından, büyük önemi bulunuyor. Nehri ailesi tarihi, Nakşbendiliğin, geri ve geleneksel ilişkiler içersinde bulunan halk üzerindeki etkinliğinin boyutlarını, bize açıklama olanağı sağlıyor.

Şemdinli Röportajı, Onur Yayınları, İkinci Baskı, 1993, s. 28-32

BEŞ

"DİN, BİLİM VE İDEOLOJİ" TARTIŞMALARI

(1)

Paul Henze, 1993'ün sonlarında yayınlanacak olan "Türkiye: 21'inci Yüzyıla Doğru"da, "Saidi Nursi'nin takipçisi nurcuların", "bilimin, modern bilginin ve ciddi modern eğitimin, islam inancının başlıca geleneklerinden biri olduğunu vurguladıklarını", "nakşbendilerin" ise, "aydınlanmacılık karşıtı ve geçmiş özlemcisi olmadıkları"nı ileri sürüyor (*Turkey's New Geopolitics*, s. 7-8.) ve bu bölüme düştüğü dipnotta, "Eski Sovyetlerde püriten (*puritanical*) vahabi doktrinlerin, materyalizme ve çürümeye karşı panzehir olarak yaygınlaştığını", "sufi tarikatların, eski Sovyetlerde toplumların en ilerici kesimlerinden destek gördüğünü, bunların bir bölümünün ekonomik ve *sosyal konulara son derece modern yaklaştığını*" (*Turkey's*, s. 31, 6n.) yazıyordu.

Nurcuların bilimden, modern bilgiden ve modern eğitimden yana olduklarına, nakşbendilerin aydınlanmacılık karşıtı ve geçmiş özlemcisi olmadıklarına kaynak olarak, Henze, Şerif Mardin'in İletişim Yayınları arasında *Bediüzzaman Said Nursi*

Olayı adıyla çevirisi yayınlanan *Religion and Social Change in Modern Turkey: The Case of Bediüzzaman Said Nursi* (Albany, State University of New York Press, 1989) kitabını gösterecekti.

Henze, "müritleri arasında politikacılarla işadamları da bulunan nakşbendi tarikatı"nın, "yeni bağımsızlaşan Türk cumhuriyetlerde ortaya çıkmaya başlayan girişimci sınıflarla temas" için, "doğal bir ortam sağlayacağını" da (*Turkey's*, s. 32) eklemekte duraksamayacaktır. "Eski Sovyetler Birliğindeki müslümanlar arasında" "yaygın hale gelen materyalizme ve çürümeye karşı", "materyalist kirlenmeye karşı" "etkili bir panzehir", ve "komünizme, Rus egemenliğine karşı yeraltı muhalefetinin güçlü bir öğesi" olarak etkin olmuş olan dine ve özellikle de tarikatlara, şimdi bu ülkelerde Rus nüfuzuna karşı siyasal ve ideolojik bir misyon da yükleniyordu.

Kissinger'ın deyişiyle, Azerbaycan dahil Orta Asya Türk cumhuriyetlerinin haritada bile yerini gösteremeyecek olan Amerikalı yöneticilerin yeni girişimci sınıflarla ilişki kurabilmeleri için "bu cumhuriyetlerle tarihi yakınlığı ve ırk benzerliği" nedeniyle Türkiye'ye gereksinim duyuluyor (*Yeni Yüzyıl*, 15 Kasım 1996), ama bu ilişkinin, Türkiye'nin laik kimliği aracılığıyla değil, dinsel ve etnik kimlikler aracılığıyla, "devlet" aracılığıyla değil, "cemaatler" aracılığıyla kurulmak istendiği duyumsatılıyordu.

Pantürkizmin ve panislamizmin bugün de gerici ve faşist olarak nitelenmesini eleştiren ve pantürkist ve panislamist karşıtı klasik Atatürkçü politikaların artık eskidiğini yazan Henze, Orta Asya ülkeleri ile ilişkilerin dinsel açıdan "islam" ve etnik açıdan "Türk" temeli üzerinde kurulması gerekeceğini belirtmekle kalmıyor, bu ülkelerdeki yeni girişimci sınıflar ile nurcular ve nakşbendilerin birbirleri için doğal bir ortam oluşturduğunu ileri sürüyordu.

Gerici olan da ilişki kurulması değil, ilişkinin içeriği ve yöntemiydi. Yani Türkiye'nin, Türk ya da islam toplulukların çoğunlukta olduğu yeni cumhuriyetlerle siyasal, ekonomik ve kültürel ilişki kurması değil, bu ilişkinin din ve ırk benzerliği üzerine kurulmuş olmasıydı.

Böyle bir ilişkilendirme, herşeyden önce nakşbendiliğin ve

nurculuğun tarikat olarak yapılanmalarının dışında ve farklı alanlarda kurumlaşmasının, ve giderek siyasal ve ekonomik bir güç haline gelmesinin ortamını sağlayacağı gibi, bu tarikatların dışında kalan sünni kesim ile ve bir bütün olarak aleviler ile yaratacağı olumsuzlukların da yeni dinsel ayrışmaları canlandırması ve hızlandırması kaçınılmazdı.

Ama asıl önemli olan, ABD'nin, Orta Asya Türk cumhuriyetlerde nüfuz alanları oluşturmak ve kendi nüfuzunu yaymak amacıyla da olsa, bu kültür düzeyi yüksek laik cumhuriyetlere, bilim, modern bilgi, modern eğitim, kısacası aydınlanma şemsiyesi altında tarikatları (nurculuğu ve nakşbendiliği) yaymaya yönelmiş olmasıdır. Üstelik bu, genel bir stratejinin uygulanmasının bir parçası olması açısından da önem taşımaktadır.

(2)

Paul Henze, nurcuların, bilimden, modern bilgiden ve ciddi modern eğitimden yana olduğuna ve nakşbendilerin aydınlanmacılık karşıtı ve geçmiş özlemcisi olmadığına kaynak gösterdiği Şerif Mardin'in kitabında, Saidi Nursi'nin "Kur'an'la çağdaş bilimler arasında herhangi bir uyuşmazlık bulunmadığını gösterebildiği" (Mardin, s. 346) ileri sürülmekte, dolayısıyla da, Saidi Nursi ve nurcular açısından, bilimin, modern bilginin ve ciddi modern eğitimin *niteliği* de açıklanmaktadır.

Şerif Mardin, aynı kitapta, "pozitif bilimlere ilişkin düşüncelerin nurcular tarafından benimsendiğini" (Mardin, s. 68.) vurguladığı yerde, "nurcu hareketin, materyalizme (...) böylelikle de *kemalizmin pozitivist felsefi temellerini tahribe yönelik*" "*saldırıları*"na (s. 69) değinir. Mardin, nurcuların saldırdığı maddeciliğin, genel anlamda bir maddecilik değil, laik hareketle sınırlı bir maddecilik olduğunu da ekler. (s. 61.)

Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. İbrahim Canan'ın kitabı "*İslam Aleminin Ana Meselelerine Bediüzzaman'dan Çözümler*"e (Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1994) "M. Fethullah" imzasıyla yazdığı "Takriz"de ("Sunuş"ta), "Bediüzzaman'ın bütün hayatı boyunca fikri bütünlüğünü koruduğunu" (s. 23) ileri süren Gülen, Saidi Nursi'nin din ile

bilimi birarada, birlikte ele alan eski Said'e gönderme yaparken, yeni Said'in bilimi yadsıdığını, bütün nursiciler gibi, gözardı edecektir.

Somutlaştırarak şöyle de açıklanabilir:

1950'lerden başlayarak bilimi, dinin denetimi ve buyruğu altına alan eğitim sistemimiz, özünde, Saidi Nursi'nin 1890'larda önerdiği eğitim sistemine uygunlaştırılmış bir eğitimdir. Saidi Nursi, 1899'da, Van'dan İstanbul'a giderken, "Padişahla görüşüp, mekteplerde din dersleri; medreselerde ise fenler okutulmasını teklif edeceğini" söyleyecektir. "Bu şekilde tedrisat yapılınca, mektepliler dinsiz olmaktan, medreseler de taassuptan kurtulacak"tı. (Şahiner, s. 88.)

Ne var ki, yeni Said, bilim/fen ile dinin, akıl ile inancın, karşılıklı ve birlikte ele alınmasını savunan eski Said'i yadsıyacak ve "bühran-ı akliye (aklın tanıklığına) istinad eden ve bütün hükümlerini akla tesbit ettiren Kur'an'ın", "akıl ve ilim ve fen"ne hükmetmesini (*Hutbe-i Şamiye*, s. 33) esas alan görüşü, eğitim sistemimize, ama görünüşte eski Said'in bilim ile dini birlikte ele alan görüşleri olarak egemen olacaktır.

Daha anlaşılır bir söylemle, bilimsel bilginin (materyalist eğitimin) temel alındığı laik okulların yanısıra, dinin (Kuran'ın) egemen olduğu ve bilimin dinin egemenliği altına alındığı imam-hatip okulları açılacak, giderek laik okullara konan din dersi, 12 Eylül 1980'den sonra zorunlu ders olacaktır. 1950'lerden sonra, Kuran kurslarına yasal statü kazandırılarak, Saidi Nursi'nin ondokuzuncu yüzyılın son yıllarında ileri sürdüğü eğitim sistemi, biçimsel olarak uygulanmaya başlanmış olacak, ama özünde, yeni Said'in Kuran'ın akla, bilime ve fenne egemen olacağı eğitim, okullarda belirleyici olmaya başlayacaktır.

Eğitim/öğretim birliğinin uygulanmaya başlanmasıyla, medreselere ve tekkelere son veriliyor, Tanzimatla birlikte açılmaya başlanan ve müspet (pozitif) bilimi eğitimin temeline oturtan "mektep"ler, Cumhuriyet döneminin laik okulları olarak gelişmeye ve yayılmaya başlıyordu. Genellikle tarikat şeyhlerinin, mollaların denetiminde bulunan medreseler ve kasabalarda ve köylerde kadiri ya da nakşbendi tarikatının etkisinde bulunan hocaların ve imamların Kuran okumayı öğrettikleri

tekkeler ise yasal olarak kapatılıyordu.

1950'li yıllardan, yani DP (Demokrat Parti) iktidarından sonra, din eğitimini esas alan ve dinin egemenliği altında bilime de programında yer veren imam-hatip okulları açılacaktı. (İmam-hatip okulları 1931-32'de kapatılmış, bunu izleyen dönemde zihinsel, bedensel (jimnastik) ve üretimsel (iş) eğitimin birlikte ve birarada uygulanacağı Köy Enstitüleri (1937) kurulmuştu. Köy Enstitülerinin nitel değişime uğrayarak kapatılması süreciyle birlikte, ilk imam-hatip okulu da, 1950-51'de Adana'da açılacaktır.)

Saidi Nursi'nin önerdiği gibi, "fenler okuyan" medreselere tekabül eden imam-hatip okulları birbiri ardına açılıyordu. Biçimsel olarak eski Said'in medreseler için öne sürdüğü görüşleri uygulanmakla birlikte, özünde yeni Said'in Kuran'ın akla, bilime ve fenne hükmettiği, bilimsel bilginin köleleştirildiği bir sistem eğitime egemen olmaya başlamıştı.

Tekkelerin yerini Kuran kursları almış, Kuran kursu hocaları devlet tarafından belirlendiği, belirli bir eğitimden geçtiği ve tam karacahil olmadıkları için, Saidi Nursi'nin önerisi de gerçekleşmiş oluyordu.

1890'lı yılların laik "mektep"leri ise, günümüzün okullarıydı ve bu laik okullara din dersi konarak, materyalist eğitimin yanısıra, din eğitimi de verilmekte, bilim ve din, birlikte, laik okullarda, eğitimin temelini oluşturmaktaydı.

Özel okulların açılması bir bakıma, laik okulların yanında, dinin bilime egemen olacağı "laik" okulların da açılmasına olanak sağlayacaktı. Milli Eğitim Bakanlığının denetiminde olsa da, özünde, yeni Said'in "dinin egemenliğinde bilim" anlayışının eğitime egemen olacağı okulların açılmış olması da bunun kanıtıydı.

(3)

Saidi Nursi, 1911'de Şam'da verdiği hutbenin 1951'deki yayınına yazdığı "Mukaddime"de, yeni Said'in, eski Said'i terkedişinin ana çizgilerini açıklar ve "karanlık kavanin-i ilmiyeler"den, yani karanlık bilimsel yasalardan nasıl bir dehşe-

te kapılıp uzaklaştığını anlatır. (*Hutbe-i Şamiye*, s.21.)

Münazarat'ta "Vicdanın ziyası din ilimleri, aklın nuru medeniyet fenleridir. İkisinin birleşmesiyle hakikat ortaya çıkar. Ayrıldıkları zaman, birincisinden taassup, ikincisinden hile ve şüphe doğar." (Şahiner, s. 192-193) diyen Saidi Nursi, "Kuran-ı Kerimin ruhu Risale-i Nur'un cesedine girdikten sonra", yani "yeni Said" olarak, "kırk elli sene evvelki" bir kanadı akıl, bilim ve maddi felsefeyle yaralı olan "eski Said'i" tedavi etmek durumunda kalacaktır. (*Mesnevi-i Nuriye*, 1977, s. 7 / Mardin, s. 150.)

Saidi Nursi'nin kendisini bu "tedavi seansı" şöyle özetlenebilir:

Hutbe-i Şamiye'ye (1911), kırk yıl sonra (1950-51) yazacağı "mukaddime"nin devamında, "hayvanat alemine" "maddi felsefe ile" bakan; "insan alemi"ne "ehl-i dalaletin dürbünü ile" bakan; "küre-i arzın alemi"ni "dine itaat etmeyen felsefenin karanlıklı kavanın-i ilmiyeleri (bilimsel yasaları) ile gören eski Said'e, "iman bir gözlük" verecek, "Hikmet-i Kur'aniye ve imanın dürbünü ile" görecek, "*Kur'an'dan gelen nur* ve kuvvet-i iman", "kafasına bir göz" verecek, "o dalalet gözlüğünü kıracak", "Hikmet-i Kur'aniye ve imanın dürbünü ile görmeye" başlayacak, "Hikmet-i Kur'aniye ile ışıklanmış bir göz ile bakacak"tır. (*Hutbe-i Şamiye*, s. 18-22.) Bir başka deyişle, eski Said'in, iki kanattan biri olarak nitelediği "aklın ışığı fen bilimleri", "fen ve bilim", "maddi felsefe", "bilimsel yasalar", Risale-i Nur'u telif etmeye başlayan (1927) yeni Said'e göre, "küfr-ü mutlak"a götüren "dalalet"in başlıca etkenleri olarak nitelenecektir.

Dolayısıyla da, Saidi Nursi "küfr-ü mutlak ve fenden gelen dalaletleri" ya da "fen ve ilim ile dalalete girenlerin tecavüzatını durdurmak" ve "bir kısmını imana getirmek" için, "Cenab-ı Hakka hadsiz şükürler olsun ki, bu zamanın tam yarısına bir tiryak olarak (panzehir olarak) Kur'an-ı Mucizü'l-Beyanın bir mucize-i maneviyesi ve lemaatı bulunan Risale-i Nur" ile, yani "Kur'an'ın elmas kılıncı ile" "en dehşetli muannid mütemerridleri" ("inatçı dikkafaları") "kıracak"tı. (*Hutbe-i Şamiye*, s. 22-23.)

"Vicdanın ziyası" ile "aklın nuru"nu, "din ilimleri" ile

"medeniyet fenleri"ni eğitim içinde birlikte bir arada alan eski Said'e karşı, yeni Said, İngiliz ortodoks bir aileden gelen nurcu hamfendi Meryem Weld'in söylemiyle, "Said-i Nursi hazretleri", "bir tarafa vahiy ve dini, diğer tarafa aklı, bilimi ve felsefeyi" koyarak, aklın, bilimin, felsefenin, din ve vahyin emrinde, hizmetinde olması gerektiğini görmüş ve dine itaat etmeyen fen ve bilimi yadsımıştır. (Bkz: Meryem Weld, *İslam, Batı ve Risale-i Nur*, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1986, s. 35, 83.)

"Kur'an'ın dersiyle, irşadiyle" aydınlanacak olan yeni Said, "dünyevi bir saadetimiz, bir cihetle fünun-ı cedide-i medeniyedir", ya da "kılıncımız fen ve san'at cevherinden yapılmalı" (*Asar-ı Bediyye*, s. 311; Malmisanij, s. 65, 70-72), ya da "aklın nuru medeniyet fenleridir" diye düşünmüş olan eski Said'i, "aklı, fikri, hikmet-i felsefiye ile bir derece yaralı" olarak niteleyecek, *yaralı aklını tedavi ederek*, "maddi felsefe"nin, "fen ve san'at"ın, "fünun-ı cedide-i medeniye"nin ("yeni uygarlık fenleri"nin), genel olarak aklın, bilimin ve materyalist felsefenin, "bir zındıka fikri"ne, "dinsizlik fikri"ne temel oluşturduğunu, "dine itaat etmeyen bir alem gösterdiğini" görecekti. (*Hutbe-i Şamiye*, s. 21.)

Şerif Mardin, Saidi Nursi'nin yaşadığı değişimleri anlattığı bölümde, Nursi'nin, "felsefi ilimlere (Ulûm-u Felsefe) büyülenmiş olduğu gerçeğini keşfetmesi"nin, "manevi yolculuğunun *başlangıç noktası* olduğunu" yazar. Felsefi ilimler ile dini ilimlere (Ulûm-u İslami'ye) eşit ağırlık tanımış bulunan Saidi Nursi'nin ruhunu, felsefi bilimler bulanıklaştırmış, manevi ilerlemesinin önünde bir engel oluşturmuştu. *Kuran* okurken aniden doğan bir ışık, Allah'tan başka yaratan olmadığı fikrinin belirginleşmesine yolaçmış ve "bütün bulanıklıkları" temizlemişti. (*Lem'alar*, s. 104, 225> Mardin, s. 149-150.)

"Kırk elli sene evvel" "eski Said"in "aklı[nın], fikri[nin] hikmet-i felsefiye ile bir derece yaralı olduğunu" ve "tedavisi gerektiği"ni yazan [yeni] Said, "İmam-ı Rabbani"nin, kendisine, "gaybi bir tarzda" "tevhid-i kıble et", "yani yalnız bir üstadın arkasından git" dediğini yazar ve ekler: "O çok yaralı eski Said'in kalbine geldi ki: "Üstad-ı hakiki *Kur'an*"dır. Tevhidi kıble bu üstadla olur." "*Yalnız* o üstad-ı kudsinin irşadiyle hem

kalbi, hem ruhu gayet garip bir tarzda sulûke başlayacak", "Kur'an'ın dersiyle, irşadiyle hakikate bir yol bulmuş, girmiş" olacaktı. (*Mesnevi-i Nuriye*, 1977, s. 7> Şerif Mardin, s. 150.)

Saidi Nursi, eski Saidi Nursi'nin, yani Risale-i Nur "gelmeden" önce bir ölü gibi olduğunu, Risale-i Nur gelince onunla dirildiğini, felsefe ve gafletten gelen manevi bir ölümden de kurtulduğunu yazacaktır. (*Sikke-i Tasdik-i Gaybi*, s.63> Turan Dursun, *Müslümanlık ve Nurculuk*, s. 30.)

Saidi Nursi'nin "nura kavuşmadan önce, doğal olguların doğal nedenlerle açıklanması gerektiğine inandığını" belirten Şerif Mardin, "yeni benimsediği görüşe göre, nedenler ile birlikte sonuçlar da Allah'ın doğrudan müdahalesinin ürünüydü". (Mardin, s. 51.) "Nedenler"i "ağaç"la, ve "sonuçlar"ı "meyve" ile örnekleyerek, ve bilimsel bilisizliği (cahilliği) bir tür "bilimselleştiren" ve yücelten Mardin, Saidi Nursi'nin, "ortaya koyduğu reddiyede biyolojiye sarılmasının nedeninin", "canlılarla ilgili —biyoloji, botanik, fizyoloji gibi— bilimlerin" Osmanlı İmparatorluğunda 19. yüzyılda, "tıp mekteplerinin müfredatına sokularak, oldukça erken bir dönemde gelişmiş olmaları"na bağlar. "Şüphecilik de işte bu temel üzerinde gelişmişti; çünkü tıp mekteplerinde yaşam süreçlerinin fiziksel ya da kimyasal kökenlere sahip oldukları anlatılıyordu. Burası, şüpheciliğin üreme alanıydı ve Saidi Nursi'nin dikkatini buraya yöneltmesinin nedeni de bu olmalıydı. Daha sonraki yazılar, sürekli olarak, ilahi olan'ın yaratıcı gücünün kanıtları olarak, biyolojik ve botanik süreçleri ele alacaktı." (Mardin, s. 151-152.)

Kastamonu lise öğrencilerinin, "muallimlerimiz bize Allah'tan bahsetmiyorlar, bize halikımızı tanıttır." sözlerine karşılık, Saidi Nursi, doğayı, yeryüzünü, evreni olduğu kadar "yüzer fununda her bir fen"in, "bu kainatın Halik-i Zülcelalini esmasıyla bildirdiğini, sıfatını, kemalatını tanıttırdığını" (*Şualar*, s. 175-178) söyleyerek, bilimin ulaştığı, çözdüğü, kavradığı, açıkladığı ve türettiği her şeyi, Allah'ın varlığını ve büyüklüğünü tanımanın, bilmenin, anlamanın kendisi olarak açıklar. (Bkz: Şahinler, s. 332-335.)

Eski Said'i yadsıyan yeni Said'i, eski Said'in sözleriyle niteleyen M. Fethullah gibi, onun "Takriz" yazdığı kitabın sahibi

Prof. Dr. İbrahim Canan da, "Said'in yarı-madde ve yarı-manadan" salt manaya "tekamül"ünü gözardı ederek, Gülen'in okullarının devamı olarak açılan Fatih Üniversitesinin "bilimsel" kimliğinin çerçevesini, eski Said'in yarı-madde ve yarı-mana olan anlayışının arkasına gizler:

Prof. Dr. Canan, "Medrese, mektep ve tekkelerin ittifakı" bölümünde, Doğu illerinde, aşiretlerin perişan durumlarını görmüş bulunan Saidi Nursi'nin "Anladım ki, dünyevi saadetimiz bir cihetle funûn-u cedide-i medeniye ile (yeni fen ilimleriyle) olacak." sözlerini aktarır. Ardından da, "bu ilimlerin ahlaken tefessüh edip kokuşmuş mekteplilerle millete mal edilemeyeceğini", bozulmamış, halkın itimat ve sevgisini koruyan ulema ve medreseler kanalıyla halka mal edilerek, terakkimizin gerçekleşmesinde yararlanılabileceğini söylediğini ekler: "O fununun da gayr-ı müteaffin bir mecrası ulema ve bir menbaı da medreseler olmak lazımdır. Ta ulema-ı din, fünun ile ünsiyet peyda etsin." (*Divan-ı Harb-i Örfi*, s. 28> Canan, s. 151.)

Prof. Canan, bu gerçeği bilen Bediüzzaman'ın "En evvel mürşid-i umumi olan ulema (alimler) ve meşayih (şeyhler) ve talebeyi, şeriat namına ittihada davet" edeceğini yazdıktan sonra, eğitim anlayışının özsel içeriğini açıklar:

"Bediüzzaman millete mal edilmesi gereken yeni ilimlerin, medrese uleması aracılığı ile alınmasını istemekle diğer bir gaye daha gütmektedir: Bir başka (yani halkın iğbirarını kazanmış) mecradan akmaya başlamakla bulanmış ve halkın reaksiyonuna sebep olmuş olan bu ilimler, medrese mensupları vasıtasıyla alındığı takdirde, içersindeki menfi unsurlardan, Şeriatın süzgecinden geçirilerek paklanmış olacaktır."

Devam ediyor Prof. Canan:

"Hemen belirtmek isteriz: Bediüzzaman burada, ulûm-u cedide ile (yeni bilimler ile) sadece fizik, kimya gibi ilimleri kasdetmiş olmamalı, 19. asırdan itibaren ortaya çıkan her çeşit beşeri ilimler de buna dahil olmalıdır. Sosyoloji, antropoloji, etnoloji gibi. Bu ilimler, aslında sömürge ilmi olmaları sebebiyle millileştirilmez, Şeriat süzgecinden geçirilmezlerse bulanık ve zararlı olurlar." (Canan, s. 152.)

Prof. Canan'a göre, "sosyoloji, antropoloji, etnoloji gibi"

"sömürge bilimlerin" millileştirilmesi, yani Saidi Nursi'nin önerdiği gibi, "şeriat süzgecinden süzülmesi" gerekir. Bu da, ancak, "medrese alimlerinin çabalarıyla gerçekleştirilir". Burada vurgulanan "millileşme"nin, "millet"ten, "millet"in de günümüzdeki "ulus" karşılığında "millet"ten değil, din topluluğu anlamında "islam millet"inden, yani "islam"dan kaynaklandığını okura anımsatmak gerekir. Dolayısıyla da, sömürge bilimlerinin, şeriat süzgecinden süzülerek *islamlaştırılması* sözkonusudur.

Saidi Nursi'nin dediği gibi, "müslümanlar indinde din ve milliyet bizzat müttehittir. ... Belki din, milliyetin hayatı ve ruhudur." (*Hutbe-i Şamiye*, s. 69.) "Hakiki milliyetimizin esası, ruhu islamiyettir." (s. 59.) "Milletimiz de yalnız islamiyettir." (*Hutbe-i Şamiye*, s. 97.)

Prof. Canan'ın yorumuyla yukarda Saidi Nursi'den aktarılan pasajı, bir kez de, Nursi'nin kendi sözleriyle yineleyelim: "Zahiren hariçten cereyan eden (gelen) maarif-i cedidenin bir mecrası da, bir kısım ehl-i medrese olmalı. Ta gıll u gışdan tasaffi etsin (durulsun). Zira bulanıklığıyla başka mecradan taaffün ile gelmiş. Ve atalet bataklığından neşet ve istibdat sümûmu ile teneffüs eden zulmu tazyiki ile ezilen efkâra bu müteaffin su, bazı aksülamel yaptığından misfat-ı şeriat ile (şeriat süzgeci) süzdürmek zaruridir. Bu da ehl-i medresenin duş-u himmetine muhavveldir." (*Asar-ı Bediyye*, s. 378> Canan, s. 152.)

Günümüz diline şöyle çevrilebilir: "Dışardan gelen yeni eğitimin bir yanı/yolu, medrese alimlerinden olmalı. Böylece hile ve kinden arınmalı. Çünkü çürüyüp kokmuş bir başka yoldan/yataktan bulanık olarak gelmiştir. Ve tembellik/hareketsizlik bataklığından kaynayan bir baskı altında solunan, zulmün zoruyla ezilen halkın tepkisine neden olan bu kokuşmuş suyu, şeriat süzgeci ile süzdürmek zorunludur. Bu da medrese alimlerinin verecekleri çabaya bağlıdır."

Saidi Nursi'nin çocukluğu döneminde eğitiminden geçtiği Kuran öğrenimini esas alan *tekke* eğitimi, gençliğinde dinbilimleri (medrese bilimleri) öğrenimini esas alan *medrese* eğitimi, gene Bitlis ve Van'da gözlemlediği ve Tanzimattan sonra açılmış olan modern ya da laik okullar (mektepler), tanıdığı

eğitim kurumlarıydı. Dinsel eğitim kurumları olarak tekke ve medreseler, bölgede daha çok kadiri tarikatının ve kadiri tarikatının yerini almaya başlayan nakşbendi tarikatının (Halidiye kolu) etkisindeydi; ve genellikle giderleri vakıf gelirlerinden, öğrencilerden ve halktan karşılanıyordu. Tanzimatla birlikte açılmaya başlamış bulunan ve modern/bilimsel eğitimin yapıldığı okul/mektep ise, devlet tarafından açılıyor, giderleri devlet tarafından karşılanıyordu. Bu okullar genel eğitim amacının yanısıra, ilkin orduda başlayan, giderek yönetsel ve yargısal yenileşme/modernleşme deviniminin kadrolarını yetiştirmeyi amaçlıyordu. Okuma-yazma bilmeyen kadroların, harita tanımayan yöneticilerin yerini, yani tekke ve medrese eğitimi görmüş olanların yerini, okullardan yetişenler almaya başlayacak, bu aynı zamanda, "dini bilimler" ile "felsefi bilimler" arasında anlaşmazlığa (ihtilafa), "medrese-tekke mezunları ile mektep mezunları arasında" bir çatışmaya (Mardin, s. 131; Başgöz, Wilson, s. 42) neden olacaktır. Saidi Nursi, bu anlaşmazlığı gidermek ve çatışmayı önlemek, "mekteplileri dinsiz olmaktan, medreselileri de taassuptan kurtarmak" amacıyla "Padişah" ile görüşmek için, 1899'da Van'dan İstanbul'a gidecektir. (Şahiner, s. 88.) Bir amacı da, Erzurum'da ya da Van'da "Camiül Ezher'e eş olacak bir medrese kurulmasını Padişah'tan istemektir. "Medresetü-z-Zehra" adını verdiği bu medreseyi (siz "Fatih Üniversitesi"ni diye okuyunuz) Fethullah Gülen, "ideal talebenin yetişeceği" bir "kompleks" olarak nitelemekte ve bunun "büyük bir bölümünün mektep, bir kısmının medrese, bir köşesinin de zaviye şeklinde dizayn edileceği"ni yazmaktadır. (M. Fethullah, "Takriz", Canan, s. 26.)

Bunu biraz daha açmaya çalışalım:

(4)

Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. İbrahim Canan'ın *İslam Aleminin Ana Meselelerine Bediüzzaman'dan Çözümler* kitabına "M. Fethullah" imzasıyla yazdığı "Takriz"de, Gülen, "ideal talebe"yi, "kalp ve kafa bütünlüğüyle karikatürize eden" (okur "karakterize eden" olarak okumalı) Saidi Nursi'nin

düşüncesinin, dini eğitim gören (Kuran Kursu, İmam Hatip Okulu) öğrencilerin bilimsel eğitim görmeleri çabasıyla uygulamaya koymuş, ama bunun, laik okulları dinin egemenliği altına almaya yetmediğini, özellikle de üniversitelerin materyalist ve bu anlamda laik kimliğini dinin denetimi altına almakta yetersiz kaldığını görmüştür.

Bediüzzaman'dan Çözümler'e yazdığı "Takriz"de, Gülen, Saidi Nursi'nin, "Vicdanın ziyası ulüm-ı diniyedir (vicdanın ışığı din bilimleridir). Aklın nuru finun-u medeniyedir (aklın ışığı din bilimleridir). Ve o iki cenahla talebenin himmeti pervaz eder (bu iki yönle, öğrenci uçmaya başlar). İftirak ettikleri vakit birincisinden taassup, ikincisinden hile, şüphe tevellüd eder (ayrıldıkları zaman birincisinden (dinden) taassup, ikincisinden (medeni bilimlerden) hile, kuşku doğar)." sözlerini aktararak, din ve bilimi bir arada, birlikte edinecek olan bu ideal öğrencinin yetişeceği okulun, "Camiü'l Ezher'e eş olan Medresetü-z-Zehra" olduğunu vurgularken, bu görüşlerin, eski Said'in görüşleri olduğunu, yeni Said'in, bir kanadı bilim ve bir kanadı din olan ve bunun için de "pervaz eden" öğrencinin bir kanadını ("bilim" olan kanadını) kırıp attığını gizler. Ama, eski Said'in görüşünün şemsiyesi altında uygulanan eğitim sistemi, özünde yeni Said'in bilimi, bilimle birlikte aklı, maddi felsefeyi yadsıyan, bilimin dinin denetimi altına alındığı ve köleleştirildiği bir eğitim sistemidir. Şimdi sorun, bu sistemi, üniversiteye taşıma sorunudur.

Saidi Nursi, 19. yüzyılın sonlarında İstanbul'a geldiğinde, yaygın söylentiye göre, Erzurum'da ya da Van gölü kıyısında Kahire'deki Ezher Üniversitesine benzer bir üniversitenin, "Medresetü-z-Zehra"nın kurulmasını istemiş, hatta bu isteğini, Kasım 1922'de geldiği Ankara'da dile getirmiş, bir söylentiye göre de, Büyük Millet Meclisinden belirli bir ödenek ayrılması için karar da çıkmıştı. Ama sorun, bu "Medresetü-z-Zehra"nın niteliğidir. Fethullah Gülen, "tasavvur ve teklif edilen bu medresede yeni ilimlerle medrese ilimlerinin içiçe" olduğunu yazar. "Bu mektepte, yöre halkının genel durumuna göre Arapça, Türkçe ve Kürtçe en uygun konumdadır. ... Bu kompleksin büyük bir bölümü mektep, bir kısmı medrese, bir köşesi de zaviye şeklinde dizayn edilecektir." (M. Fethullah, "Takriz (2)",

Bediüzzaman'dan Çözümler, s. 26.)

"Mektep", Saidi Nursi'nin "din" dersleri konmasını önerdiği laik okullardır; "medrese", din eğitimi yapan ama "fenlerin okutulacağı" eskinin medreseleri bugünün imam-hatip okullarıdır. "Zaviye", üniversite olarak tasarlanan "Medresetü-z Zehra" kompleksinin "bir köşesi", rektöre tekabül eden, ama postu üstünde tespih çeken şeyh hazretlerinin küçük tekkesidir.

Prof. Dr. İbrahim Canan, Bediüzzaman'ın ittifaka (birliğe, birleşmeye) çağırdığı yedi konu/başlık arasında, "mektep", "medrese" ve"tekke"lerin ittifakına yer verir. "Ehl-i medrese ve ehl-i mekteb ve ehl-i tekyenin" fikir ve niteliği bakımından birbirine karşıt ("tebayün-ü efkar ve tehaluf-ü meşarib") olduğunu ileri süren Saidi Nursi (Cenan, s. 151 <*Divan-ı Harbiye*, s. 80; *Asar-ı Bediyye*, s. 327, 355, *Munazarat*, s. 132), "mekteplere yeniden din dersleri konulmasını, medrese eğitim programlarına bilim üzerine araştırmaların eklenmesini ve yetkin ulemanın tekkelere sokulmasını" "yaratıcılığı geri getirmenin tek yolu olarak görüyordu". (Mardin, s. 133.)

(5)

Malmisanij, Saidi Nursi'nin kendisinin, doğumundan 1926 Şubatında Barla'da Nur Risalelerini telife başladığı 53 yaşına kadar olan devresini, "eski Said" devresi olarak nitelediğini, yeni Said döneminin, 1949'da sona erdiğini ve bu tarihten sonra, "üçüncü Said" döneminin başladığını yazar. Kimi takipçileri de, üçüncü Said dönemini, 1953'te başlatır.

Malmisanij'in değerlendirmelerine göre, "eski Said" evresi, "toplumsal yaşamla ilgilenen, siyaset yoluyla dine ve vatana hizmet eden" evresidir. Barla'da Risale-i Nur'ları telife başladığı dönemle birlikte başlayacak olan "yeni Said" evresinde, Saidi Nursi, siyasetten elini çekecek, kendisini, "imanımızı kurtarmaya" adayacaktır. 1949 ya da 1953, yani "siyasileri irşad tarikiyle, onlara doğru yolu göstermek ve onları dine hizmetkar yapmak için çalışmaya başladığı evre", kendi tabiriyle "üçüncü Said" evresinin başlangıcıdır. (Malmisanij, *Said-i Nursi ve Kürt Sorunu*, Doz Yayınları, İstanbul 1991, s. 21-24.)

Üçüncü döneminde Saidi Nursi, politikanın içinde olacak, Cumhuriyet Halk Partisine karşı Demokrat Partiyi (Bayar-Menderes iktidarını) destekleyecektir.

Saidi Nursi'de keskinleşen din ile bilim karşıtlığı, şeriat ile laiklik karşıtlığı, "siyasileri dine hizmetkâr yapmak için çalışmaya başlayacağı" üçüncü evresinde, bağımsızlıkçı ve ulusalcı ilerici ve devrimci politikalar ile emperyalist sisteme bağlanan gerici, karşı-devrimci politikalar arasındaki karşıtlığa taşınacaktır. Bu da, perspektifine, ve bu da kapitalist/emperyalist dünya sistemi ile sosyalist dünya sistemi arasındaki çatışma perspektifine taşınacak, somut sonuçları bakımından da, içerde siyasal iktidara (Bayar-Menderes'in Demokrat Parti iktidarına) ve dışarda emperyalist sistemin temsilcilerine (ABD'ye) gönüllü "destek veren" Saidi Nursi'den, Bayar-Menderes gericiliği iç politika için, ABD basını ve yönetimi "komünizme ve bolşevizme" karşı iç ve dış politika için yararlanmakta gecikmeyeceklerdir.

14 Mayıs 1950 seçimlerinde Demokrat Parti iktidara geldiği zaman, Saidi Nursi'nin, cumhurbaşkanı seçilen Celal Bayar'a "Cenabı Hakkın islamiyet, vatan ve millet hizmetinde muvaffak eylemesini" dileyen bir telgraf çekmesi, Bayar'ın telgrafa teşekkür eden yanıtı, Demokrat Parti ile Saidi Nursi arasında bir yaklaşmanın da başlangıcı olacaktır.

Saidi Nursi, "Nur talebeleri"nin,"milletin dini hürriyetine nail olacağı kanaatiyle Demokrat Partiye müzahır (yardım eden, taraf çıkan) olduğu" için "partimizin" dediği DP'nin seçimlerde iktidara gelmesine "birkaç milyonluk çoğunluğu ile en büyük bir amil olduğunu" söylemesi, DP ile CHP arasında, hem Saidi Nursi tartışmasına ve hem de "laiklik" ile "irtica" tartışmasına neden olacaktır.

Takipçilerinin anlattığına göre, ölümünden (23 Mart 1960) birkaç gün önce (20 Mart) Urfa'ya giderken, yolda, "talebelerine" "Evlatlarım! Risale-i Nur, *dinsizlerin, komünistlerin, masonların* belini kırmıştır." (Şahiner, 438) sözleriyle, Demokrat Parti karşısında 1954'te olduğu gibi 1957'de de genel seçimleri az oy farkıyla, ama çok sayıda milletvekili farkıyla kaybeden Cumhuriyet Halk Partisi odağında somutlaşan "kemalizmin pozitivitist felsefi temelleri"ni oluşturan laikliği ve materyalist

eğitimi, dinsizlik, komünistlik ve siyonistlik olarak nitelediği açıktı. Çünkü, Türkiye'de, açık ve kitlesel anlamda sosyalist-devrimci gençlik hareketi, 27 Mayıs 1960'tan sonra, 1961 Anayasasının getireceği (sınırlı) özgürlük ortamında açılıp boy verecekti. 27 Mayıs öncesi, Türkiye'de ilerici-gerici çatışması, (basın özgürlüğü, radyonun tarafsızlığı, üniversite özerkliği gibi) küçük-burjuva demokratik özgürlükler ekseninde yoğunlaşmıştı. Özgürleşme ekseninde, daha önce kazanılmış demokratik haklar kısıtlanmaya ve baskı altına alınmaya başladığı, ülkeyi siyasal bunalıma ve tam bir kargaşaya sürüklediği bir ortamda, Saidi Nursi, ülkeyi bunalıma ve kargaşaya sürükleyen DP'nin iktidar olmasında nurcuların belirleyici rolünün bulunduğunu ileri sürüyor, ve bunu "dinsizliğin, komünizmin, siyonizmin belini kırmak" olarak niteliyordu.

Fahri Kurtuluş, Meclis Kitaplığına armağan ettiği Dr. Neda Armener'in "Nurculuk" kitabında Saidi Nursi'nin Demokrat Partiyi desteklediğine ilişkin pasajda "Menderes"in adının geçmesi nedeniyle (s. 35) ve elyazısıyla düştüğü notta şunları yazmış: "Menderes maalesef gidip Saidi Nursi'nin elini öpmüş ve seçimlerde yardım istemişti." Emirdağ'da, 19 Ekim 1958'de, Saidi Nursi, Başbakan Menderes'i, yeşil bayrakla karşılamıştı. (Çetin Özek, s. 286.) Geçeceği yol üzerinde, yüksekçe bir yerde, yeşil bayrakla Menderes'i bekleyen fotoğrafı bulunmakla birlikte, DP'nin yayın organı *Zafer* gazetesinde (20 Ekim 1958) Emirdağ'da Menderes'in yaptığı konuşmasına uzunca yer verilmekte, ama Saidi Nursi'den sözedilmemektedir. Şahiner, Saidi Nursi'nin Emirdağ'a gelecek olan Menderes'i karşılamaya çıktığını, ama Menderes'in gecikmesi üzerine evine döndüğünü yazar. Demokrat Parti İlçe Başkanı Hamza Emek'in anlattığına göre, "İşte Bediüzzaman hazretleri burada oturmaktadır" denmesi üzerine, Menderes, binanın penceresine dönerek tekrar tekrar selam verir, bu arada Nursi'nin yanında bulunan talebesi Hüsnü Bayram'ın anlattığına göre de, camın gerisinde duran Nursi, Menderes'in selamını alır. (Şahiner, s. 420.)

Şahiner, *Bediüzzaman Said Nursi* (12. baskı, 1996) kitabında, Başbakan Menderes'in Nur Risalelerinin basımı için DP İsparta milletvekili Tahsin Tola'yı görevlendirdiğini, Diyanet Başkanı

ile görüşerek kitapların derhal basılmasını söylediğini yazar. Ama Menderes'in müsteşarı Salih Korur'un bunu önlediği belirtilir. (Şahiner, s. 414-415.) Ne var ki, kitaplar Menderes'in başbakan olarak sağlayacağı mali destek ile basılmaya başlanacaktır.

Saidi Nursi'nin talebesi Bayram Yüksel, 27 Ekim 1957 seçimlerinde, Nursi'nin, İsparta'da Bey Camiindeki sandıkta Demokrat Partiye oy verdiğini açıklayacaktır. (Şahiner, s. 415.)

Yapıldığı kanıtlanmamış bulunan "Ankara Üniversitesinde Verilen Konferans"ta, Saidi Nursi, "Nur talebelerinin istibdadı izale edeceği ve mübarek milletin dini hürriyetine nail olacağı kanaatiyle Demokrat Partiye müzahir olduğunu", "partimiz" olarak nitelediği Demokrat Partinin iktidara gelmesine de, "birkaç milyonluk çoğunluğu ile Nur talebelerinin en büyük amil olduğunu" ileri sürecektir. (Neda Armener, s. 35.)

Saidi Nursi'nin son ayları ile Demokrat Partinin son ayları birbiriyle örtüşür. Nursi, 30 Aralık 1959'da Ankara'ya gelecek, 1 Ocak 1960'ta İstanbul'da Piyer Loti Otelinde kalacaktır. Demokrat Partili üç milletvekilinin daveti üzerine İstanbul'a gelen Nursi, 3 Ocak 1960'ta Ankara'ya dönmüş, 6 Ocakta da Konya'ya giderek Mevlana Türbesini ziyaret etmiş ve aynı gün İsparta'ya geçmişti.

30 Aralıkta "İsparta 2001 plakalı hususi" otomobille Ankara'ya gelişine ilişkin *Cumhuriyet*'in haberinde, Nursi'yi, Yozgat, Konya ve Erzurum Demokrat Partili beş milletvekilinin ziyaret ettiği, "bugün de" (31 Aralık 1959) "Saidi Nursi"yi ziyaret etmek isteyenler arasında hava astsubaylarının da bulunmasının dikkat çektiği belirtiliyordu.

Saidi Nursi'nin İstanbul'dan ayrılışını yedi sütuna manşetten veren *Tercüman*'ın (3 Ocak 1960) haber başlıkları, ortamı duyumsatması açısından önemli: "Konya'daki bir camide uluorta konuşan bir Nurcu tevkif edildi"; "Said-i Nursi dün İstanbul'dan ayrıldı"; "Bazı Nurcular, fotoğraf çekmek isteyen gazetecileri dövmeye kalkıştılar"; "İstanbul'da Nursi'yi ziyarete giden Nurcular tespit edildi.": "Adliye vekili, Saidi Nursi hakkında Ankara Savcılığı tarafından tahkikat yapıldığını söyledi".

Ankara'ya gelişinde (30 Aralık 1959), Saidi Nursi, kendisiyle görüşen Mete Akyol'a, "komünizme karşı gençlerin alaka duymaları maksadıyla Risale-i Nur'un neşrine çalıştığını" söyleye-

cektir. (*Milliyet*, 31 Aralık 1959.) 5 Ocak (1960) tarihli gazetelerde de *Time*'ın Ankara muhabirinin Saidi Nursi'yle uzun ve ayrıntılı bir görüşme yaptığı haberi yer alacaktır.

CHP lideri İsmet İnönü'nün, Gaziantep merkez ilçe kongresine İstanbul'dan gönderdiği ve "*Bediüzzaman*"ın "*seçim mekanizmasında kendisine düşen vazifeyi yapmaya başladığını*" söylediği mesajın yayınlandığı *Yeni Sabah*'ta (8 Ocak 1960), "Nurcuların tahliye talebi reddedildi" başlıklı haberin altında *Time* ile yapılan görüşmeye ilişkin kısa bir bilgi de vardı:

"Konya, 7 - İki gün önce Ankara'dan şehrimize gelen Nursi'nin *Time* muhabiri ile görüştüğünü bildirmiştim. Saidi Nursi şehrimiz İmam Hatip Okulunda öğretmen olan kardeşinin evinde kendisini ziyaret eden 4 Nurcuya bu röportaj hakkında malumat vermiştir. Bir Nurcu, röportaj hakkında şöyle demiştir: "Üstad, *Time* muhabirine bu röportajında en mühim olarak şunları söylemiştir: Dünyadaki komünizm ve siyonizm tehlikesine karşı Müslümanlık alemi de Hıristiyanlık alemi de birleşeceklerdir. Müslümanlarla Hıristiyanlar birleşince komünizm ve siyonizm tehlikesi de ortadan kalkacaktır." (*Yeni Sabah*, 8 Ocak 1960.)

Başbakan Menderes ise, "Bediüzzaman'ın seçim vazifesi yaptığını" söyleyen ve "seçim mücadelesini açıyoruz" diyen İsmet İnönü'ye verdiği yanıtta, "Bu yeni savaşın adı"nın "laiklik ve irtica mücadelesi" konacağını söyleyecektir. "Laiklik bir silah, irtica ise bir tehdit olarak kullanılacak, ve memleket ileri unsurlar, geri unsurlar diye ikiye bölünecek. (...)" "Laikliğin din düşmanlığı olmadığını" "uzaktan yakından vicdani inanışlara karşı hiçbir mücadeleyi tecviz etmediğini" "aksine vicdanlar üzerinde her çeşitten tazyik ve müdahale sayılabilecek hareket ve teşebbüsleri önlemeyi emreden bir prensip olduğunu" belirten Menderes, "Müslüman Türk vicdanı üzerinde yapılan tazyikleri kaldırmayı gaye edindik"lerini, "vicdani inanışlarından dolayı vatandaşların hiçbir korku ve tehdidin altında bulundurulmayacakları fikrini müdafaa" ettiklerini söyler. "Vicdanlar hürdür, serbesttir, vicdani inanışlar muhteremdir." ("Başbakan, Seçim yaklaştı diyor", *Vatan*, 17 Ocak 1960.)

Saidi Nursi ile özel olarak "Başbakanlık"ta görüşen, kendisi-

ne yeni model bir otomobil armağan eden, Saidi Nursi'nin yeşil bayrakla karşılayacağı Emirdağ'ı ziyaret eden (19 Ekim 1958), Risale-i Nur'ların basımı için Diyanet başkanlığına talimat veren, basımı için Demokrat Partinin finansmanını sağlayan (Şahiner, s. 414-415) Başbakan Menderes'in, iktidarının onuncu yılında, bu sözleriyle, "laikliğin din düşmanlığı" olarak algılandığını, CHP iktidarı döneminde "müslüman Türk vicdanı üzerinde tazyikler yapıldığını", "vicdani inanışından dolayı vatandaşların korku ve tehdit altında bulunduğunu" negatif olarak duyurmak istediği açıktı.

Saidi Nursi adı, "müslüman Türk vicdanı üzerinde baskılar"ın, "vicdani inanışından dolayı vatandaşların korku ve tehdit altında bulunduğu"nu odaklayan simgesel addı ve "laiklik ve irtica" tartışması da, Saidi Nursi'nin, İnönü'nün sözleriyle "seçim vazifesi yapması" nedeniyle gündeme gelmişti. Tartışmanın adının "laiklik ve din" değil de, "laiklik ve irtica" olarak belirtilmiş olması da, "baskı"nın "din"e değil, "irtica"ya yönelik olduğunu açıklıyordu.

Saidi Nursi'nin sürgünlüğü de dini nedenlerle değildi. "Şark İsyanının son günlerinde, Van'dan nüfuzlu şeyh ve ağaların isyanla ilgileri olmadığı halde emniyet mülahazasıyla birer ikişer Garbi Anadolu'ya nefeyedilmeleri" sırasında, Saidi Nursi de, Van'da kaldığı mağaradan alınarak Karadeniz üzerinden İstanbul'a, ordan Burdur'a ve Barla'ya getirilmişti. "Bu biçare Said, Van'dan ders-i hakaik-i Kur'aniye ile meşgul olduğum miktarca, Şeyh Said zamanında vesveseli hükümet hiçbir cihetle bana ilişmedi. Vakta ki (...) Erek Dağında harabe mağara gibi bir yere çekildim. O vakit sebepsiz beni aldılar, nefyettiler. Burdur'a getirildim. O vakit menfilere çok dikkat ediliyordu. Her akşam isbat-ı vücud etmekle mükellef oldukları halde, (hizmet-i Kur'aniyede bulunduğum miktarca) ben ve halis talebelerim müstesna kaldık — ben hiçbir vakit isbat-ı vücuda gitmedim. Hükümeti tanımadım." (Şahiner, s. 277.) Kısacası, Saidi Nursi'nin din nedeniyle, dini inançları nedeniyle baskılandığı, laiklik düşmanları tarafından uydurulmuş bir yalandan başka bir şey değildi.

(6)

Yargıtay Başkanı İmran Öktem, Adli Yılın açılışı dolayısıyla yaptığı açış konuşmasını (1966), Saidi Nursi'ye ayırmış, Ceza Genel Kurulunun Risale-i Nur'lar hakkında verdiği kararı açıklamıştı. Yargıtay Başkanı Öktem'in konuşmasını, salonda bulunanların çoğunluğu ayakta alkışlamış, Başbakan Süleyman Demirel, oturduğu yerde hareketsiz kalmış, yani Öktem'i alkışlayanlara katılmamıştı. Öktem, konuşmasında, Saidi Nursi'nin "Türkiye'nin batılılaşmasına, milli şuurun uyanmasına muhalefet etmek istediğini", "Türkiye'nin kurtarıcısı ve kurucusu Büyük Atatürk'ün inkılaplarını, hareketlerini tasvip etmediğini, yazılarıyla onu tahkir ettiğini, reformları durdurmak istediğini" söylemişti. "Kendisi islam dini ile bağdaşması mümkün olmayan fikirler ortaya atmış, iddialar ileri sürmüştür. (...) Ona nazaran Atatürk devrimleri dine aykırıdır. Laiklik ile dinsizlik arasında bir fark yoktur. Reform ancak hıristiyanlıkta mümkündür. Türk reformu, hıristiyan reformunun bir taklidinden ibarettir. İslamiyet hiçbir reforma ihtiyaç göstermeyecek kadar mükemmeldir."

"Onlara göre, diyordu Öktem, Atatürk idaresi dehşetli ahir zamandır. Dinsizlik, komünistlik, ifsat komitelerinin faaliyet yıllarıdır. ... Kemalistler, seviyesiz, anarşist kimselerdir. Devlet islam esaslarına göre kurulmalıdır. Devletin manevi şahsiyetlerinin müslüman olması lazımdır. Müslümanlara Kur'an dışında anayasa lazım değildir. Saidi Nursi, milleyete ve milliyetçilik fikrine düşmandır. Milliyetçilik, islam birliğine manidir. Bu yol ile bolşevizm ve sosyalizm karşısında mücadele edilemez. Bunlarla ancak islam ümmetçiliği mücadele edebilir." ("Nurculuk tehlikeli bir hal almıştır", *Ulus*, 7 Eylül 1966.)

(7)

Takipçisi Fethullah Gülen gibi "başına şapka koymamış olan", ama başını dolakla sararak dolaşan Saidi Nursi, Kemal Atatürk'ü, şapka giydiği için "kafirlik"le yargılamaktaydı: "Bir adam sabah kalkar, alnında (hâza kâfirun) —bu kafirdir— yazıl-

mış bulunur, yani Avrupa gibi başına şapka giyer ve onu cebren giydirir." (Bkz: Neda Armaner, s. 33.)

Kemal Atatürk'ün doğum tarihi olan "1880"in, "son asırların "Tagutı dalalet"inin yani doğru yoldan sapmış bir putun doğumu olduğunu", 1293 (1876)'ün, yani kendi doğum tarihinin (tarih-i veladetinin) "Hz. Kur'an'ın ve O'ndan nebaen eden (kaynayan) Risale-i Nur'un" "Tagutı dalaletin temsil ettiği ruha" "meydan okumasını gösterdiğini" (*Tılsımlar*, s. 195; Neda Armaner, s. 34) ileri sürer. Bir başka deyişle, Saidi Nursi, yeni bir puta, Kemal Atatürk'e meydan okumak için kendisinin dünyaya getirilişinin (ana rahmine konuluşunun) Kuran'ın gaybi bilgileri arasında bulunduğunu ileri sürer. Her yüzyılda bir Kuran'ı çağına göre yenileyecek bir "müceddid" olarak görevlendirildiğini, geçen yüzyılda Mevlana Halid gibi, bu yüzyılın tam yarısında Kuran'ı yenilemek (müceddid) için görevlendirilerek ana rahmine konduğunu, Kuran'ın "gaybi bilgiler"i arasında bulunduğunu cifir hesabıyla kanıtlamaya kalkışır. (Bkz: Turan Dursun, *Müslümanlık ve Nurculuk*, Kaynak Yayınları, İstanbul 1996, s. 36.)

Turan Dursun, Saidi Nursi'nin, Zümer, Casiye, Ahkaf surelerinin başında bulunan "kitabın indirilişi"ndeki "indiriliş" sözcüğünün (cifir hesabıyla) sayı değerinin "Risale-i Nur" adının sayı değerine denk/eşit olduğunu saptayarak, bundan, "Risale-i Nur"un "Kur'an semasından ve ayetlerin yıldızlarından inmiş" olduğu sonucunu çıkardığını belirtir. Bu nedenle, Saidi Nursi, "Bu ayetlerde, Risale-i Nur'un kendi adına ne zaman yazılacağına cifir yoluyla işaret edildiği"nin ayetlerin "gaybi bilgiler"i arasında bulunduğunu ileri sürer. (Bkz: Turan Dursun, *Müslümanlık ve Nurculuk*, s. 36.)

Dolayısıyla da, Saidi Nursi'ye göre, "Risale-i Nur doğrudan doğruya Kur'an'ın malıdır. Ve bu nedenle semavidir. Arzî değildir. Bir mevhibe-i ilahiyedir." (Bkz: Neda Armaner, *İslam Dininden Ayrılan Cereyanlar: Nurculuk*, İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara 1964, s. 61.)

Kemalistler, Saidi Nursi'ye göre, "seviyesiz, anarşist kimseler"dir (*Münazarat*, s. 17). Kemal Atatürk de "islamın deccali", "süfyan", "islamın en büyük fitne-i deniyelerinden biri"dir.

(*Şualar*, s. 258, 372, 374, 263.)

Laik cumhuriyete, laikliği ve modern yaşamı simgeleyen Kemal Atatürk'e ağır karalamalar nedeniyle yargılanmış bulunan Saidi Nursi'nin Risale-i Nur'larında yer alan pasajların, dava açılmasını önlemek amacıyla yeni baskılarında çıkartılarak yayınlandığı biliniyor. Ama Saidi Nursi'nin ve özellikle de "yeni Said"in görüşlerinin temelde ve özünde, akla, bilime, materyalist dünya anlayışına karşı olduğu, somutlaştırarak söylersek, laik cumhuriyete, laik eğitime, modern yaşam biçimlerine, bilime, modern bilgiye ve modern eğitime karşı olduğu da biliniyor.

Saidi Nursi, Eskişehir'de yargılanması sırasında, yargıcın sorusu üzerine, "reisicumhur"u "manasız bir isim ve resim" olan cumhuriyeti değil, "her biri hem halife hem reis-i cumhur" olan "Hulefa-yı Raşidin" (ilk dört halife) gibi "hakikat-ı adaleti ve hürriyet-i şer'iyyeyi taşıyan mana-yı dindar cumhuriyeti" benimsediğini, "dindar bir cumhuriyetçi" olduğunu söyler. (Bkz: Şahiner, s. 325.)

Burada, "manasız bir isim" ile laik Cumhuriyeti, "resim" ile Kemal Atatürk'ü imleyerek, kendisinin de "cumhuriyetçi" olmakla birlikte "hem halife, hem de reisicumhur" olan dört halife gibi, ilk halife Ebubekir (Sıddık-ı Ekber) gibi, sağlıklarında Peygamber tarafından cennetlik oldukları müjdelenen on büyük kişi (Aşere-i mübeşşereye) gibi, temiz soylular (Sahabe-i Kirame) gibi *dindar manada bir cumhuriyetçi* olduğunu söyleyerek, Cumhuriyete karşıtlığını açıklayacaktır.

(10)

Saidi Nursi'yi ve takipçisi nurcuları, bilimi, modern bilgiyi ve modern eğitimi geleneksel olarak benimsediklerini yazan Paul Henze, klasik Atatürkçü ilkelerin başında saydığı "laiklik"in, öteki Atatürkçü ilkeler gibi eskidiğini ileri sürerken, Türk cumhuriyetlerde Türkiye'nin benimsenmesinin esas nedeninin "Türk islamında dikkate değer modern akımlar" olduğunu söyler: "Eski Sovyetler Birliği'nin müslüman halklarına Türkiye'nin çekici görünmesi"nin, "bir ölçüde ortak kan, dil ve gelenekler-

den kaynaklanmakla birlikte, esas gücünü, Türkiye'nin islamı, modernleşmeyi ve batılılaşmayı, maharetle uzlaştırmış, başarılı bir ülke olmasından alır." (*Turkey's*, s. 7.) Henze arkasından ekleyecektir: "Türk islamında dikkate değer ölçüde modern akımlar ve modernizmi daha ileri götürme potansiyeli bulunmaktadır." "Modern akımlar"a ve "modernizmi daha ileri götürme potansiyeli"ne örnek olarak da, hemen yukarda İmran Öktem'in konuşmasından da aktardığımız gibi, Türkiye'nin modernleşmesine ve batılılaşmasına, var güçleriyle karşı çıkmış olan nurcular ve nakşbendiler gösterilir.

Nurcuların ve nakşbendilerin modern ve aydınlamacı olduğunu ileri süren Paul Henze'nin, aynı zamanda, Orta Asya ülkelerinde, özellikle de Türk cumhuriyetlerde, kirlenme olarak nitelediği materyalizme ve çürümeye karşı panzehir görevi yaptığını ileri sürdüğü Suud kökenli vahabi doktrinlere ve toplumun *ilerici* kesimlerinden destek gördüğünü, ekonomik ve toplumsal konulara son derece modern yaklaştığını söylediği sufi tarikatlara vurgulama yapmış olmasına karşın, bu ülkelerin laik kimliğini gözardı etmiş olması, ister istemez soruları çoğaltıyor.

"Orta Asya devletleri nüfusunun yüzde 70'inin etnik olarak Türk olduğunu ve Türk dilini konuştuğunu" vurgulayan Mutahir Ahmed ise, Orta Asya'nın politik islamdan etkilenmeyecek birçok neden arasında, "ilk olarak, bu devletlerin, kültür düzeylerinin çok yüksek olduğunu ve komünist yönetim sırasında laikliği benimsediklerini" yazacaktır. (Mutahir Ahmed, "Radikal İslam ve Orta Asya", *Avrasya Etüdleri*, c. 1, Sayı: 3, Sonbahar 1991, s. 59, 61.)

Brzezinski, "global bir islamcılığın olmadığını" ve "Laik Orta Asya" ile, şeriatçı Suudi Arabistan, militarist Pakistan, ılımlı Fas ve Batı yanlısı Mısır arasında ortak bir islam anlayışı bulunmadığını belirtirken (*Le Nouvel Observateur*, 15-21 Ocak 1998; *Hepileri*, Şubat 1998, sayı 11, s. 30) Orta Asya ülkelerinin *laik* kimliğini ABD yönetiminin bildiğini de açıklamış olur.

Uluslararası Stratejik Etüdler Merkezinden Brad Roberts'a göre de, "soğuk savaş döneminde, uluslararası ilişkilerde *laikliğin oluşturduğu yapay denge*"ye karşılık, şimdi, dinin rolü daha

görünür duruma gelmiştir. (*Cumhuriyet*, 7 Mart 1990.)

Fuller ise, "islami hareketin önündeki en büyük görevin inançların çağa uyarlanması olduğunu", "**din siyasete soyununca** gerçekçi ödünler vermek" ve "laiklik ile barışmak" durumunda bulunduğunu söyler: "Bazı islami hareketler çok tehlikeli ve radikal, bazıları da reformist ve liberal. İşte geliştirilmesi asıl cazip olan bu." (*Cumhuriyet*, 26 Şubat 1990.)

Henze ise, daha önce de belirtildiği gibi, "aralarında politikacılar ve işadamları da bulunan nakşbendi tarikatının, yeni bağımsızlaşan Türk cumhuriyetlerde ortaya çıkmaya başlayan girişimci sınıflarla temas" için "doğal bir ortam sağladığını" yazacaktır. (*Turkey's*, s. 7-8, 31. 6n.)

Heilbrunn ve Lind'in "Üçüncü Amerikan İmparatorluğu"nu gerçekleştirmek istedikleri coğrafyada, "müslüman ulusların resmi-olmayan liderliğini" üstlendiğini vurguladıkları ABD'nin, bu birliğin kalbini oluşturacak Türkiye ile Adriyatikten Çin Seddine uzanan ve yeni adıyla Avrasya olarak nitelenen coğrafyanın doğu kanadını oluşturan Orta Asya Türk cumhuriyetleri arasında ekonomik ve siyasal ilişkilerin din ve özellikle de tarikat aracılığıyla kurulmasını ve geliştirilmesini istemiş olması, bu ülkeleri Rus nüfuzundan uzaklaştırmak amacını taşıdığı kadar, "kirlenme" olarak nitelenen "materyalist" eğitimden, ve materyalist eğitimin basamağını oluşturduğu savlanan sosyalizmden toplumu yalıtmak için dini (islamı) canlandırmak ve güçlendirmek amacını taşıdığı da kendiliğinden anlaşılıyor.

Laik Türkiye ile laik Türk cumhuriyetleri arasında, Türk etnik temeline dayalı birlik oluşturmak için eskiyen Atatürkçü dış politikanın terkedilerek pantürkist politikaya dönülmesi önerilirken, bunun yanısıra, gene Atatürkçü dış politikanın belirleyici ayaklarından birini oluşturan anti-panislamizmin de terkedilerek, Türkiye'nin, islam uluslarının resmi olmayan birliğinin taşeronu olması önerilirken, bu "resmi olmayan birliğin" birliğini gerçekleştirebilmek için, dinin canlandırması adı altında siyasallaşmış bulunan dinin, Türkiye'de ve Türk cumhuriyetlerde, siyasal yaşama egemen olması amaçlanıyor. Laik Türkiye Cumhuriyeti ile laik Türk cumhuriyetleri arasında, laiklik bağıyla değil, dinin siyasallaşmasında belirleyici ve öncü rol oynayan

nurcular ve nakşbendiler aracılığıyla birlik oluşturulmak amaçlanıyor.

Nurcular ve nakşbendiler, "laiklik ile barışmış" olarak (Fuller), bir başka deyişle "şeriatçı" ve "militarist" değil, "ılımlı" islam kimliğiyle, siyasallaşmış islam olarak, halkı müslüman olan uluslar arasında birliği sağlamak, ve Türkiye'de ve Türk cumhuriyetlerde, Hazar ve Karadeniz havzalarını çevreleyen Avrasya'da, ideolojik perspektifi sosyalizm olan materyalist felsefeye ve materyalist eğitimin olmazsa olmaz koşulu olan laik eğitime karşı dinsel eğitimi koyacak olan, bilimi dinin egemenliği, aklı inancın buyruğu altına almayı esas amaç edinen dinler arasında bir cephe oluşturmak için görevlendirileceklerdi. Bu cepheleşmenin, küresel perspektife yansıyan somut yönü, Sovyetler Birliği'nin kalıtçısı Rusya'nın, çarlık döneminin emperyalist (yayılmacı) eğilimlerine kapılmasına ve yeniden büyümesine karşı, bugün "tek ve gerçek küresel güç" durumuna gelmiş bulunan ABD'nin, Sovyetler Birliği'nin, Yugoslavya'nın ve Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasıyla boşlukta kalan ulusları, toplulukları kendi hegemonyası altına alarak, Rusya'yı kontrolü altına almak, ve Rusya'yı kontrol altına almak amacı altında emeğin ulusal ve evrensel bütünleşmesine engel olarak emekçiyi köleleştirerek, ulusları köleleştirmek.

Kısacası: Sermayenin küresel egemenliği için, emekçilerin köleleştirilmesi. İşte dünya sermayesine militer gücüyle kumanda eden ABD'nin, batı Avrupa ile Doğu Asya'yı ve Ortadoğu'yu kontrolü altına alacağı Avrasya'nın (müslüman ulusların birliğinin lideri olarak) lideri olma savaşı, "Avrasya'nın kalbi" (Süleyman Demirel) Türkiye odağından, Avrasya'nın kanatlarına emperyalist gericiliği, bilim örtüsü altında dini, modernizm örtüsü altında tarikatları taşımasının temel nedeni buydu.

(14)

1950'li yıllarda "Atatürk Türkiyesini islama kazandıran adam" (Meryem Cemile, *The Creterion*'dan aktaran Doğan Avcıoğlu, *31 Martta Yabancı Parmağı*, s. 118.) olarak nitelenecek Saidi Nursi, Risalei Nur'ları, "komünizme karşı gençlerin alaka

duymaları maksadıyla" yayınladığını, (*Milliyet*, 31 Aralık 1959; Şahiner, s. 427), "milliyetçiliğin" değil, "islam milliyetçiliği"nin, "bolşevizmi, sosyalizmi ve anarşizmi önleyebilecek kuvvette" olduğunu (*Bediüzzaman Cevap Veriyor*, Ankara 1960, s. 47, 52'den aktaran Çetin Özek, s. 266) yineleyerek, içerde ve dışarda, "sosyalizm, komünizm ve anarşizm" hedef olarak belirlenecek, 1950-60'lı yıllar, dünyanın yarısında ya da çoğunluğunda islamın egemenliğini (hakimiye-yi islamiyeyi) tesis amacı, ya da Kuran'ın bayrağının dünyanın her tarafında ilan edileceği (*Hutbe-i Şamiye*, s. 51) düşüncesi, "mütecaviz dinsizlere", "müşterek düşman olan zındıkaya", "dünyadaki komünizm tehlikesine" karşı, "iseviler ile müslümanların" ya da *Time* muhabirine müjdelediği gibi "müslümanlık alemi ile hıristiyanlık aleminin birleşmesi" (*Yeni Sabah*, 8 Ocak 1960, *Bediüzzaman'dan Çözümler*, s. 162, 166) önerisine "*inkılap*" edecektir.

"İslamiyet milliyeti" dolayısıyla, Türkleşmiş ve "Kürdi" adını yani Kürtlüğünü terketmiş bulunan Saidi Nursi, "islamiyet milliyetinden çıkmak isteyen adamları Türk bilmediklerini, Türk perdesi altına girmiş Frenk telakki ettiklerini" ileri sürecektir. (*Mektubat*, s. 437.)

Şerif Mardin, "Bolşevizm ve sosyalizmin ne ölçüde önemli güçler haline gelmekte olduklarının bilincinde bulunan Saidi Nursi'nin (*Mektubat*, s. 41), milliyetçiliği modası geçmiş bir güç saydığını, islamiyeti, taze güç gösterecek bir akım olarak gördüğünü" (Mardin, s. 273) yazar. "İslamiyet milliyetinden çıkmak isteyen adamları Türk bilmeyen" "Türk perdesi altına girmiş Frenk telakki eden" Saidi Nursi, "bolşevizmi, sosyalizmi ve komünizmi" önleyebilecek kuvvetin "milliyetçilik" değil, "islam milliyetçiliği" olduğu (Çetin Özek, s. 266) görüşünü, "komünizmi önlemek amacıyla" (Dulles) kurulan ve daha sonra CENTO adını alacak olan Bağdat Paktı nedeniyle (24 Şubat 1955), cumhurbaşkanı olarak Celal Bayar'a ve başbakan olarak Adnan Menderes'e, "Namaz tesbihatındaki kuvvetli bir ihtar ile yazmaya mecbur kaldığı" mektubunda somutlaştırır. Nursi, Türklerin ve Arapların "hakiki milliyetleri"nin "islamiyet" olduğunu vurgulayarak, "komünizm cereyanına karşı" bu değerli ittifakın, "dörtyüz milyon kardeş müslümanları ve

sekizyüz milyon sulh ve müsaleme-i umumiyeye (genel barışa) şiddetle muhtaç hıristiyan vesair dinler dostluklarını bu vatan milletine kazandırmaya tam bir vesile olacağını" yazar. (Bkz: Şahiner, s. 411-412.)

Hutbe-i Şamiye'ye 1950'li yıllarda ekleyeceği notların ("haşiye") birinde "küre-i arzın (yeryüzünün) şimdiki en büyük devleti Amerika'nın, "İslamiyetle Asya ve Afrika'nın saadet ve sükunet ve müsalaha bulacağına (barışa kavuşacağına) karar verdiği"ni, "yeni islam devletlerini okşadığını ve teşvik ettiğini ve onlarla ittifaka çalıştığını" (*Hutbe-i Şamiye*, s. 30, haşiye) yazarken, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından, etnik, dinsel ve mezhepsel farklılıklar nedeniyle, birer "kara delik" ve her biri kaynayan bir "cadı kazanı" olarak nitelenen Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Asya'da saadete, sükunete ve barışa, kısacası "istikrar"a yeni islam devletlerini okşayan, teşvik eden ve onlarla ittifaka çalışan yeryüzünün bugünkü en büyük devleti Amerika'nın sahip çıkmasıyla olanaklı olacağını da ifade etmiş oluyordu.

Saidi Nursi'nin nitelemesiyle söyleyelim: Bütün kuvvetiyle, Asya ve Afrika'da, saadet, sükunet ve barışa islamiyetle kavuşulacağına karar veren, yeni islam devletlerini okşayan, teşvik eden ve onlarla ittifaka çalışan yeryüzünün bugünkü en büyük devleti Amerika, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla "boşlukta" kalan ve halkının çoğunluğu müslüman olan ülkelerde oluşmaya başlayan yeni girişimci sınıflarla ilişki kurmak için doğal bir ortam sağlayacak olan nakşileri ve nurcuları, etkin oldukları Türkiye'nin doğusundan ve kasabalarından, sanırım kolluk güçlerine "toplattırarak" göndertemezdi.

Daha 1993'te, *Cumhuriyet*'te yayınlanan "ABD'de şeriat kampı" başlıklı haberde, kampı tanıtmak ve öğrenci sağlamak amacıyla ABD'de yaşayan Türklerin adreslerine postalanan broşürde, 14 günlük dönemlerde verilen kursların konuları açıklanıyordu. Bunlar, "Kur'an, hadis, tefsir, fıkıh, islam tarihi, temel matematik, temel bilimler, bilgisayar kullanımı ve bilgisayar programı"ydı. (*Cumhuriyet*, 25 Ağustos 1993.) Bu bilgiler doğru olmakla birlikte, gazetede yayınlanan üstbaşlık, bugünkü bilgilerimiz açısından bakıldığında, "negatif" bir başlık

olarak da algılanabilirdi. Çünkü, "Fethullahçılar olarak anılan şeriatçılar şimdi de Amerika'ya elattı" üst başlığından, "aktif" olan Amerika'nın "pasif" olduğu yanılgısına kapılabilirdi okur.

Benim *Üç Sivas* kitabımda, Emine Kaplan'ın (*Cumhuriyet*, 26 ve 29 Şubat 1996) haber-yazısından, Mustafa Balbay'ın "ABD'deki öğrenciler" başlıklı yazısından (*Cumhuriyet*, 1 Mart 1996) çıkardığım vargıya göre, Türkiye'den Birleşik Devletlere, eğitim, öğretim ve uzmanlık için gönderilen öğrenciler içinde, ABD'nin gereksineceği sayıda nakşibendi ve nurcunun bulunması, "gayriresmi" olarak gözetilmiş, Türk Cumhuriyetler ile kurulacak bağlar daha önceden oluşturulmuştu. (Muzaffer İlhan Erdost, *Türkiye'nin Yeni Sevr'e Zorlanması Odağında Üç Sivas*, Onur Yayınları, Ankara 1996, s. 36-37.)

Bir başka anlatımla, "Komünizmle Mücadele Derneği" ile başlayan ve "ışıkevleri"yle ışıklanan, Sovyetler Birliği'nin yayılmasına ve buna bağlı ve bununla bağlantılı olarak sosyalizme ve komünizme karşı etnik ve dinsel, yani şoven-faşist ve teokratik-faşist kadrolaşma, Sovyetler Birliği'nin dağılması öngününde, sosyalist sistemden ayrılmış, ama modern yaşamı tanımış ve laik devlet sistemiyle yapılanmış kadroların yerine, politikleşmiş ve emperyalizmin kundağında "ılımlı"laşmış islamı koyacak aracı kadroları yetiştirme, Gülen'in yurtdışında açtığı okulların ideolojik özünü oluşturmaktaydı. Bu nedenle de, okulların düzeyine göre de birbirine göre farklılıklar içermesi kaçınılmazdı. Eğitim açısından temel alınan, bilimin dinin emrinde olması, ve materyalist felsefenin yadsınmasıydı.

Dolayısıyla, içerde kemalizme ve dışarda Sovyetler Birliği'nin yayılmasına karşı savunma ve sosyalizme bir "set oluşturma" amacıyla kurulmuş bulunan bu okullar, ikinci aşamada, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, Sovyetlerden bağımsızlaşan ülkelerde, Rus nüfuzunu geriletmek, tanrıtanımazlığın olduğu kadar sosyalizmin de ideolojik basamağını oluşturan materyalist eğitime karşı, dinin egemenliği altında eğitilmiş ve ABD'nin nüfuzunu gerçekleştirecek kadroları yetiştirmeyi amaç edinecekti. Dahası, bu okullar, daha önceki bölümlerde özetlediğimiz gibi, Rusya'nın küçülmesini amaçlayan, ama bunun jeostratejik

omurgasına Türkiye'yi oturtan, başlangıçta "Yeni Dünya Düzeni", daha sonra "Küreselleşme" adı verilecek olan ABD'nin Avrasya'ya Avrasya'dan dünyaya egemen olma politikasının istasyonları olacaktı ve öyle de işlevselleştiler.

Üçüncü aşama, Saidi Nursi'nin, 1960'ta kendisiyle konuşan *Time* muhabirine söylediği gibi, "komünizm tehlikesine" karşı, "iseviler ile müslümanların" ya da "müslümanlık alemi ile hıristiyanlık aleminin birleşmesi", bu kez, yetmiş yıllık sosyalizm geleneğinden gelen laik yapılanmayı, ve laik yapılanmayla özdeşleşen materyalist eğitimi, özellikle Türk ve müslüman topluluklara dayanarak, ve müslüman ve hıristiyan birliği kurarak din ile geriletme aşamasıdır. Bu kez, hıristiyanlık alemi ile müslümanlık alemini birleştirmek için, Fethullah Gülen, Vatikan'a, (9 Şubat 1998'de) sunacağı mektupta, Papa'ya "üç büyük dinin", "Hıristiyanlar, Yahudiler ve Müslümanlar"ın, "üç büyük dinin babası olduğu ikrar edilen Hazreti İbrahim'in doğum yeri olarak bilinen Urfa'daki Harran'da bir ilahiyat okulu kurmaya" ya da "Harran Üniversitesinin programlarını genişletmeye" çağıracaktı. (Faik Bulut, *Kim Bu Fethullah Gülen*, s. 259-261.)

Gene aynı mektupta, üç büyük dinden liderlerin işbirliğiyle ilki Washington'da olmak üzere muhtelif dünya başkentlerinde düzenlenmesi önerilen konferanslar serisinden biri, Gülen'e yakınlığıyla bilinen "İstanbul İlim ve Kültür Vakfının organize ettiği" üç günlük sempozyumda, hıristiyanlarla müslümanların yeni dünya düzeni için işbirliği yapmaları savunulacak, "Bediüzzaman Saidi Nursi'nin Düşüncesinde Müslüman-Hıristiyan Diyaloğu ve İşbirliği" başlıklı bir tebliğ sunan Cizvit sekreteryasının Genel Sekreteri Prof. Dr. Thomas Michel, modern dünyada da müslümanlarla hıristiyanların işbirliği yapmaları gerektiğini söyleyecektir. ("Kur'an'ı Anlama Sempozyumu", *Cumhuriyet*, 23 Eylül 1998, Ankara baskısı.)

Gülen'in, Papa'ya sunduğu mektupta hıristiyan ve müslüman işbirliğinin, bir bakıma, "sistemler arası ya da jeopolitik anlaşmazlıkların ve çatışmaların yerini, uygarlıklar arası ve içi çatışmaların aldığını" söyleyen Samuel Huntington'ı (*Milliyet*, 9 Eylül 1996), ya da "islam ile Batı arasındaki gerginliklerin, iki inanç sistemi islam ile hıristiyanlıktan doğmuş iki uygarlıktan

kaynaklandığını" yazan Fuller ve Lesser'i (*Kuşatılanlar*, s. 7) duyumsatarak, "medeniyetler çatışmasını görmek isteyen yolunu şaşırmış kişilere karşı koyabilmek", yani iki din arasında "çatışmayı" dışlamak amacıyla istendiği düşünülebilirse de, Saidi Nursi'nin, islam ve hıristiyan birliğini, komünizme ve siyonizme karşı istediğini, bugün komünizmin yerine diyalektik ve tarihsel materyalizme, materyalist düşünceye ve felsefeye karşı bir işbirliği oluşturulduğu, ama jeopolitik anlamda, sovyetlerin kalıntısı Rusya'ya ve sovyet sistemiyle birlikte oluşan materyalist ve laik kültüre karşı, dinlerin birliğinin sağlanmak istendiği, bunun da ideolojik anlamda dinin bilime karşı savaşı, siyasal anlamda Türkiye'nin federasyonlara bölünerek (225 milyonluk) büyük Türk konfederasyonu biçiminde büyümesinin altlığını oluşturduğu açıktır.

"Risale-i Nur doğrudan doğruya Kur'an'ın malıdır. Ve bu nedenle semavidir. Arzi değildir. Bir mevhibe-i ilahiyedir." (Armaner, s. 61.) ya da "Risale-i Nur'da yazılı olanlar Kur'an'ın malıdır. Allahtandır." (Turan Dursun, s. 47) diyen, ve kendisinin bu yüzyılın ilk yarısının Kuran'ın müceddidi olduğunu, bunun Kuran'ın gaybi bilgileri arasında bulunduğunu yazan Saidi Nursi, kendisinden sonra görevlendirilmiş olan zatın birinci görevinin, "*Risale-i Nur'u* bir program olarak *neşir ve tatbik etmek*" olduğunu, "o zatın ikinci vazifesinin *şeriatı icra ve tatbik etmek*", üçüncü vazifesinin de "hilafet-i islami'yeyi ittihad-ı islama (islam birliğine) bina ederek *isevi ruhanileriyle ittifak* edip din-i islama hizmet etmek" olduğunu yazar. (Armaner, s. 61.) Bu "vazife"nin, "Allah'ın figüran olarak kullandığı" ("kullanana binlerce hamd ve sena olsun") islam birliğini sağlayacak olan Fethullah Gülen'e verilmiş olduğu da olayların gelişmesinden anlaşılıyor.

Bu nedenle de, Berlin Duvarı yıkıldığı zaman, gözyaşları üzerinde kayıkların, keleklerin yüzebileceği kadar gözlerini ırmak etmiş olan Gülen hocanın, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından ve Kafkaslar'da ve Orta Asya'da federal cumhuriyetlerin bağımsızlıklarını ilan etmesinden önce, bu ülkelere heyetler göndermiş olmasını, kısa zamanda başta Orta Asya Türk cumhuriyetleri olmak üzere beş kıtada, 54 ülkede, ilkokuldan üni-

versiteye ikiyüzü aşkın okul açmasını, Hocanın kendi iradesiyle ve bağımsız hareketiyle açıklamak, böyle bir açıklamayı yapanı gülünç duruma düşürebilir.

Yeni Dünya Düzenine Zorlanması Odağında Türkiye, s. 149-171, 175-179, 197-203

HİZBULLAH
(İLİM GRUBU)

(a)

Hizbullah'ın açılıp saçıldığı, gelişip genişlediği dönemlerde iki kez "başbakanlık" yapmış bulunan ANAP lideri Mesut Yılmaz, Van'da Hizbullah'ın saldırısı sonucu beş polisin yaşamlarını yitirdiği gün, "Örgütün bu kadar kök saldığı devletin bilgisi içinde değil!" diyordu. (*Cumhuriyet*, 15 Şubat 2000.) Bir başka deyişle, devlet, kendisi içinde bir başka "devlet"in oluştuğunu ve geliştiğini bilmediğini itiraf ediyordu.

Gene Hizbullah'ın güçlendiği ve genişlediği dönemin başbakanlarından Tansu Çiller, "Batman taburu" gündeme gelmeden önce, "Hizbullah konusunda kamu vicdanının soruları bulunduğunu" söyleyecekti: "Suçlu olan varsa, devletin içinde veya dışında, mutlaka üzerine gidilmeli ve ülkemizde aydınlanmamış bir tane dahi faili bilinmeyen cinayet bırakılmamalıdır." (*Zaman*, 27 Ocak 2000.)

21 Ocak (2000) günlü *Sabah*'ta "Devlet Hizbullah'a Göz mü Yumdu?" başlıklı haberde yazılanlara göre, 1990'lı yılların başlarında, dönemin İçişleri Bakanı İsmet Sezgin'i ziyaret eden bir

gazeteci, "Hüseyin Velioğlu'nun aranıp aranmadığını" sormuş, Bakan da, gazeteciye "O da kim?" demişti. Velioğlu'nun Hizbullah'ın lideri olduğunu öğrenen Bakan Sezgin, gazeteciye yanıtını birkaç saat sonra telefonla iletecektir: "O soruyu ne sen sormuş ol, ne de ben duymuş olayım." (*Sabah*, 21 Ocak 2000.)

1992'den Nisan 1993'e kadar Başbakan ve ardından da Cumhurbaşkanı olan Demirel, *Hürriyet*'in söylemiyle, "tüyler ürperten cinayetler"i Emniyetin operasyonları ile ortaya çıkan ve enaz binbeşyüz kişiyi öldürdüğü söylenen Hizbullah konusunda, "Hizbullah madem biliniyordu, niye bugün düğmeye basıldı?" değerlendirmelerine yanıt olarak şöyle diyecekti: "Devlet ancak meşruiyet içinde iş görür. Birtakım adamlardan şüphelenerek devlet insanların yakasına yapıştığı takdirde hukuk devleti olmaz o. Devlet meşruiyetin dışına çıkamaz, kanunları icra eder." (*Hürriyet*, 21 Ocak 2000.)

Demirel, üç gün sonra, deprem bölgesi ziyareti sırasında uçakta gazetecilerin sorularını yanıtlayacak ve Hizbullah'ın "Marksist, dinsiz ve terörist bir hareket" olan ve "Güneydoğu'da halkı rahatsız etmiş" bulunan PKK'ya karşı "halkın kendisini korumaya yönelmiş bir hareket" olduğunu, "halkın kendisinden çıkarttığı gibi bir hareket" olarak doğduğunu söyleyecekti. Ama bu hareket, daha sonra "terörist, ayrılıkçı ve dinci bir hareket"e dönüşmüştü. Cumhurbaşkanı Demirel şunları da ekleyecekti: "İsmi üzerinde, bu Hizbullah vahşetidir. Daha önce de söyledim. Bu enteresan bir olaydır. Bilinmeyen bir olay değildir. Bilinmeyen bir olay değil derken, bu kadar cinayet işlenmiş, *böylesi bilinmiyordu.* Cinayetler fevkalade gizlilik içinde işlenmiştir." (*Sabah*, 24 Ocak 2000.) "Başlangıçta Hizbullah'ın devlet tarafından himaye edildiği" iddialarına ilişkin bir soruyu yanıtlarken de, Demirel, "Mantığı yok" diyecek ve yıllardır söylediklerini, Hizbullah için de yineleyecekti: "Devlet hangi sebeple olursa olsun kanunsuz hareketleri himaye etmez, etmemiştir. Devlet cinayet işlemez, işletmez. Eğer devletin gücü kullanılarak veya devletin adamları kullanılarak himaye yapılmışsa bu suçtur. Kim yaparsa yakasına yapışırız. Devlet her şeyi meşruiyet içersinde yapar. Devlet güç kullanırken dahi meşru güç kullanır. Meşru güç kullanır, meşru şekilde kullanır. Meşru olmayan güç-

leri kullanamaz." (*Sabah*, 24 Ocak 2000.)

TBMM Anayasa-Adalet Karma Komisyonunda, Susurluk dosyaları nedeniyle dokunulmazlığının kaldırılmasının istenmesi üzerine savunma yapan Mehmet Ağar, komisyon üyelerinin, görev yaptığı döneme ilişkin olarak "Güvenlik güçleri PKK ile mücadele ederken Hizbullah örgütünden de yararlandı mı?" sorusunu, "Hayır" diye yanıtlayacak, "devletin Hizbullah örgütüyle mücadele ettiğini, yakaladığını, üzerine gittiğini" söyleyecekti. Ağar, Hizbullah'a duyulan "sempati"nin, "bazı polis memuru, astsubay, hatta subay düzeyinde" bir görevlinin "PKK'li teröriste bir bardak su verirken, Hizbullahçıya iki bardak su vermek"le sınırlı olduğunu ileri sürecekti. (*Hürriyet*, 28 Ocak 2000.)

"Batman'da yaşayan bir yerel siyasetçi", Can Dündar'a, Batman'da, son altı yılda (1993-1999), 360 faili meçhul cinayet işlendiğini söylüyor ve ekliyordu: "Güpegündüz ... Şehir merkezinde ... Herkesin içinde ... Ense köklerinden kurşunlandı insanlar..." (Can Dündar, "Batman'dan bir çığlık", *Sabah*, 16 Şubat 2000.)

"Salı, saat 14.00" diye yazıyor Yavuz Donat, "TBMM lokantasındayız. Masada Maliye Bakanı Sümer Oral, Sinop Milletvekili Yaşar Topçu, Siirt Milletvekili Nizamettin Sevgili var. Ve bir de "*partililer*". Çoğu "Güneydoğulu". Güneydoğulu bir il başkanına sorduk: "Bu Hizbullah işi... Yeni mi çıktı?" Yanıt: "Yeni olur mu?.. Herkes biliyordu... Bunların "işareti" vardır... Yani "alameti farikası". Adamı ensesinden vururlar... Tek kurşunla. Herkes bilir ki, Hizbullahın işi."

Meclis lokantasından ayrılan Donat, Meclis koridorunda, "Güneydoğulu, 63 yıldır yayınlanan bir gazetenin sahibiyle karşılaşıyor. Geçen yıl Basın Yayın Genel Müdürlüğünden "Cumhuriyet Ödülü" alan *Siirt* Gazetesinin sahibi Metin Arıtürk'e "Nedir bu Hizbullah'ın işi?" diye soruyor. Arıtürk, "Yavuz begimiz" diyor acı acı gülerek, "Sankim bilmersiz... Ha vallah, herkesin haberi vardı... Habersiz, bu kadar işi yapmak kimin haddine?" (Yavuz Donat, "Hizbullah", *Sabah*, 26 Ocak 2000.)

Her kafadan bir ses çıktığını ekleyen Donat, "Galiba her şey

yalan" diye yazıyor ve yalnız "masada söylenenler" ile "gazete sahibinin söyledikleri" doğru diye bitiriyor yazısını.

Mesut Yılmaz, "Hizbullah'ın vahşi eylemlerini *devlet içinden ve dış ülkelerden* destek almadan gerçekleştirmesinin mümkün olmadığını" belirterek "Devletin içinde bazı hainlerle işbirliği yapmayan, onlardan destek almayan, dış devletlerin lojistik, finansman, istihbarat desteğine sahip olmayan bir örgütün, şu Hizbullah örgütünün ortaya çıkarılan marifetlerini yapabilmesi mümkün değildir." diyordu. Koalisyon ortağı ANAP lideri Mesut Yılmaz son onbeş yılın soruşturulmasını istiyordu: "Hainlerin ortaya çıkarılması için geriye giderek son 15 yıl soruşturulsun. Benim dönemim de dahil geriye gidip, 10 sene, 15 sene, kim ne yapmışsa, devlet adına bu işe karışmışsa, ortaya çıkarılması lazımdır." (*Sabah*, 26 Ocak 2000.)

Cumhuriyet'te "Hizbullah'ta İç Hesaplaşma" başlığıyla yayınlanan habere göre, Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan, son iki yılda (1998 ve 1999) Hizbullah'a yönelik operasyonlarda, 1.350 Hizbullahçının gözaltına alındığını, geçmiş dönemlere ait olan, ancak 1999 yılında aydınlatılan toplam 74 faili meçhul olay bulunduğunu söylemişti. Okkan'ın verdiği bilgiye göre, aydınlatılan faili meçhul 74 olaydan 45'ini Hizbullah, 29'unu ise PKK gerçekleştirmişti. (*Cumhuriyet*, 15 Ocak 2000.)

Bu haberin yayınlandığı günün ertesinde, 17 Ocakta İstanbul'da bazı işadamlarının kaybolmasıyla ilgili araştırmalarını yoğunlaştıran İstanbul Emniyet Müdürlüğüne bağlı İstihbarat Şube Müdürlüğü ekipleri, Beykoz-Kavacık'taki lüks bir villaya baskına hazırlandığı sırada evdeki iki kişinin silahlı direnişiyle karşılaşmış ve çatışma başlamıştı. Saat 15.00'te başlayan ve dört saat süren çatışmada, içerden ateş açanlardan bir kişi öldürülmüş, iki kişi de teslim olmuştu.

Polis, İstanbul'da son bir ay içersinde kaybolan Zehra Vakfı yöneticileri ile bazı işadamlarının arka arkaya ortadan kaybolması üzerine Hizbullah örgütünü yakın takibe almıştı. Ağustos 1999'dan çatışma gününe değin İstanbul'da onbir kişi ortadan kaybolmuştu. Kaybolanlar genellikle iş adamıydı, bir kısmı nur çevresindendi ve hemen hepsi Kürt kökenliydi. Çatışma sonunda, öldürülenin Hizbullahın İlim kanadının lideri Hüseyin

Velioğlu, polise teslim olan iki kişiden Cemal Tutar'ın örgütün askeri kanat sorumlusu, Edip Gümüş'ün de askeri-siyasi sorumlusu olduğu öğrenilecekti. Dolayısıyla İlimciler kanadının 8 kişilik beyin takımından 3'ü etkisizleştirilmişti. Kayıp iş adamlarının izine rastlanmamıştı. Ama, bu villada, 15 Temmuz 1998'de Mersin'de evinin önünde eşi Orhan Kuriş'in yanından kaçırılan islamcı feminist yazar Konca Kuriş'in kimliği ile Bursa'da Nesim Malki cinayetinin tetikçisi olarak aranırken kaybolan Mehmet Sümbül'ün Hizbullahçılar tarafından sorgulanışının kaydedildiği video bandı, kaçırılan islamcı işadamlarının kredi kartları, ehliyet ve kimlikleri bulunmuştu.

Beykoz'daki villada ele geçirilen örgütün askeri kanat sorumlusu Edip Gümüş'ün ifadeleri doğrultusunda, 18/19 gecesi, polis, Üsküdar'da Çengelköy sırtlarında, çıkmaz sokaktaki tek katlı gecekonduya saat üç sıralarında operasyon düzenlemiş, sabah saat 10.30'da Hizbullah militanlarının öldürdükleri cesetler bulunmuştu.

"Güvenlik güçleri eve girdiklerinde evin bodrum katındaki kömürlükte, üzerlerine beton dökülmüş 7'si gömülü, 2'si odalarda 9 ceset bulundu. (...) Aramalarını sürdüren güvenlik güçleri, evin giriş kısmında yaptıkları kazıda bir ceset daha buldu. Böylece ceset sayısı 10'a ulaştı. ... Kurbanların tamamen çıplak, elleri göğüs hizasında ve ayakları iple bağlandıktan sonra yine iple boğularak öldürüldükleri anlaşıldı. Üzerleri toprak ve taşla örtülü olarak bulunan ve çürüyen cesetlerin, boyunlarında hala iplerin bulunduğu belirtildi. Cesetlerden birinin kafatasında beton çivisi bulunduğu, bazı cesetlerin de kol ve bacaklarının kırıldığı ve kesildiği, bu şekilde ölen kişilerin işkenceye maruz kaldıkları öğrenildi." (*Cumhuriyet*, 20 Ocak 2000.)

Basının "sondan başa doğru" olarak nitelediği, "son" aşamanın "ceset"lerle ilgili haber başlıkları şöyle:

21 Ocak 2000, *Radikal*: "Başkentte üç ceset." *Cumhuriyet*: "Kömürlükte üç ceset."

22 Ocak 2000, *Cumhuriyet*: Konya'da toplu mezar bulundu. Tripleks bir villanın bodrumundan biri kadın 4 ceset çıkarıldı. Kadın cesedin Konca Kuriş'e ait olduğu sanılıyor.

23 Ocak 2000, *Radikal*: "Konya'da yeni bir toplu mezar çıktı.

Hizbullahçıların gösterdiği bir evde sekiz ceset daha bulundu. Dört günde ortaya çıkarılan ceset sayısı 25'e ulaştı." *Cumhuriyet*: Ceset teşhis edildi. Kuriş'e 38 gün işkence."

24 Ocak 2000, *Hürriyet*: "6 ceset de Tarsus'tan."

25 Ocak 2000, *Radikal*: "33. ceset de bulundu. Dün Tarsus'taki yedinci ceset çıkarıldı. Adana'da İbrahim Gümüş'ün cesedi bulundu."

29 Ocak 2000, *Radikal*: "Villa mezar"dan 7 ceset. Hizbullah'a yönelik operasyonlarda Üsküdar'da bir evde çıkarılan 10 cesedin ardından dün de Kartal'daki villa bahçesinde yedi ceset bulundu. Mezarevlerden çıkan ceset sayısı 40 oldu. *Cumhuriyet*: Cesetlerden birinin Zehra Eğitim ve Kültür Vakfı Başkanı İzzettin Yıldırım olduğu anlaşıldı.

30 Ocak 2000, *Cumhuriyet*: Hizbullah'ın Kartal'da gömdüğü ceset sayısı 9'a yükseldi.

31 Ocak 2000, *Radikal*: Diyarbakır'daki Hizbullah evlerinden altı ceset çıktı. *Cumhuriyet*: Mardinkuyu şeridinde bir evde yapılan aramada 4 ceset bulundu. Bu evin yakınındaki başka bir evde ise 2 ceset daha ortaya çıkarıldı.

1 Şubat 2000, *Radikal*: 15 günün bilançosu: Örgütün kaçırılıp öldürülerek gömdüğü 51 ceset bulundu; 22'sinin kimliği saptandı.

4 Şubat 2000, *Cumhuriyet*: Diyarbakır'da 1 ceset daha bulundu. Operasyonlarda çıkan cesetlerden 2'sinin kimliği belirlendi. *Radikal*: Bugüne kadar 58 Hizbullah kurbanından 26'sı teşhis edildi.

15 Şubat 2000, *Cumhuriyet*: Van'da üç ayrı hücre evine yapılan baskınlarda 5 terörist öldürüldü. Hizbullah beş polisi şehit etti.

17 Şubat 2001, *Radikal*: Van'da da ceset çıktı. Hizbullah kurbanlarının sayısı 80'e yükseldi.

(b)

Akdeniz askeri kanat sorumlusu Mehmet Emin Ekici, Rus yapımı takarov ya da makarov tabancalarla Batman ve Diyarbakır'da çok sayıda cinayet işlediklerini, daha önceden

hedef olarak belirlenen kurbana arkadan yaklaşarak ensesine bir el kurşun sıktıklarını söylüyordu. Takarovla tek kurşun imzalarıydı. Tetiği çekmeden önce "Allahuekber" diye bağrılıyor, bunun dışında cinayeti üstlenecek bir bildiri ya da imza bırakmıyorlardı. ("Takarov'la tek kurşun imzamızdı", *Hürriyet*, 25 Ocak 2000.)

Serdar Canipek, *Sabah*'ta yayınlanan haber-yazısında, "Vahşet Yöntemleri"ni şöyle açıklıyordu: Takarov ve makarov marka silahlar örgütün üst düzey 8 yöneticisinin yakalanmasına yol açınca, balistik inceleme sıkıntısı bulunmayan "satır" kullanılmaya başlanmıştı. Henüz 13-14 yaşlarında Kuran Kurslarına alınarak eğitilmeye başlanan ve iki yıl içinde sokağa salınan çocuklar, enselerinden ceketlerinin içine soktukları satırları, *uyarılacak* kişiye "ters" indirip yaralıyor, *öldürülecek* kişiyi ise enseden biçerek infaz ediyordu. Kaçırılan kadınların göğüsleri ve cinsel organları satırla parçalanıyordu. Batman'da ramazan ayında sigara içtiği için Ali Yıldız'ın sağ eli satırla kesilmişti. Üsküdar ve Ankara'da yeraltı mezarlıklarından çıkarılan cesetler de satırla parçalanmıştı. (*Sabah*, 22 Ocak 2000.)

"Vahşet Yöntemleri" arasında "kafatasına çivi çakma", "tırnak sökme", "tırnakların altına iğne batırma", "elektro-şok aletiyle (difibilatör) işkence" de vardı.

Haber/yazı şöyle devam ediyordu:

"Hizbullah, öldürmeye karar verdiği kurbanları ya satırla boğazlarını keserek, ya da boğarak katlediyordu. Yeraltı mezarlıklarında *domuzbağıyla* boğulan işadamlarının cesetleri de bunun göstergesiydi. İstanbul'daki kurbanlarını iple bağlayan Hizbullah, Ankara'dakileri zincirle bağlamış, asma kilitlerle sabitlemişti."

"Bu işkence ve öldürme yöntemlerinin en korku verenin dehlizlerde ölüme terkedilmek" olduğu vurgulanan haber/yazı şöyle sona eriyordu: "Kurbanlar, bu dehlizlerde bileklerinden zincirleniyor. Biraz ekmek ve suyla beslenerek günbegün ölüme yaklaşmaları seyrediliyordu. Bu dehlizlerde, açlıktan, soğuktan, vücutlarını kemiren fareler yüzünden ölen Hizbullah kurbanlarının acısı aylarca sürüyordu." (*Sabah*, 22 Ocak 2000.)

"Domuzbağı"nın çizimsel resmi ile "çırılçıplak soyduktan

sonra 'domuzbağı' ile öldürülen" ve bir yeraltı mezarından çıkarılan bir işadamına ait cesedin fotoğrafı, 20 Ocak (2000) günlü *Sabah*'ın birinci sayfasında yayınlandı. Gene *Sabah*'ta (23 Ocak 2000) yayınlanan bir başka habere göre, Hizbullah'ın rehinelere kullandığı "domuzbağı" yöntemini İran'daki kamplardan öğrendikleri yazılıyordu. Bu yöntemi tarihte uygulayan tek ırk İranlılardı (Persler). "İlkönce kurbanının boynuna ip bağlanıyor. Ardından ipin ucu bedenin ön kısmından sarkıtılıp bacaklarının arasından geçiriliyor, ip çekilince bu insanın başı, bacaklarının arasına sıkıştırılmış oluyor. İp daha sonra arka tarafa alınan ellere bağlanıyor. Eller bağlanınca sıra ayaklara geliyor. Oldukça uzun tutulan bu iple ayaklar da bağlanıyor. Ardından dizler kırılıp yukarı doğru itiliyor. İp, bu şekilde üçe katlanan vücudun çevresinde dolanıyor. Beden top gibi bir hale getiriliyor. Kurbanın kasları yavaş yavaş gevşedikçe ipler sıkıştırılıyor ve yavaş yavaş ölüm daha çok acı veriyor."

Hizbullah'ın Üsküdar'daki evinde bulunan 10 ceset işkence yöntemleri ve öldürme biçimlerini açıklayacak özellikteydi:

"Kurbanlardan birine önce işkence edildi. Daha sonra kafasına beton çivisi çakıldı. Bazı kurbanların el ve ayakları kesildi. Bazılarının ise el ve ayakları feci şekilde kırıldı. Bazıları boyunları, elleri ve ayakları bağlanıp çuvala konuldu ve diri diri gömüldü. Bazıları boynuna geçirilen iple boğuldu. Bu kurbanlar daha sonra şu işlemlerden geçti: İp aşağı çekilip başı bacaklarının arasına sıkıştırıldı, elleri ve ayakları bağlandı. Dizler kırılıp yukarı itildi, bu şekilde üçe katlanan vücut top haline getirildi, bir çukura atıldı, üstü betonla kaplandı." (*Sabah*, 20 Ocak 2000.)

Hizbullah terör örgütünün sorgucusu Mehmet Arıca, iki kişinin işkence sırasında öldüğünü itiraf ederek,"üzerlerine yanan naylon damlatıyorduk" diyordu. (*Sabah*, 23 Ocak 2000.)

Cumhuriyet'te yayınlanan bir başka habere göre, Etimesgut'ta cesetleri kömürlükte bulunan üç kişiyi örgüt militanlarının önce sorguladığı, işkence yaptığı, el ve ayaklarını bağladıktan sonra aynı iple boyunlarından da düğümlediği, çuvala koyduktan sonra "diri diri gömdüğü" belirlenmişti. (*Cumhuriyet*, 22 Ocak 2000.) 19 öldürme ve 5 yaralama olayının faili olarak Diyarbakır DGM'de yargılanan ve Hizbullah'ın "ölüm makinesi" olarak

bilinen Yasin kod adlı Lezgin Cangir, ilk eylemini, üst düzey sorumluların talimatı ile 23 Temmuz 1992'de Seyfettin Özdemir'i öldürerek gerçekleştirmişti. 1992'de 13 yaşındayken Batman'da Karşıyaka Camiinde örgüt mensuplarının telkini ile Hizbullah'a dahil olan Cangir, ilk cinayetini aynı yıl işlemiş, yakalandığı 1998 yılına kadar, altı yıl içinde 19 kişiyi öldürmüştü. (*Sabah*, 22 Ocak 2000.)

Hizbullah'ın "sorgucu"larından "Sami" kod adlı tıp fakültesi öğrencisi Mehmet Arıca, Diyarbakır TEM şubesinde, "sorgu ve infaz birimiyle" ilgili şunları anlatıyordu: "Örgüt elemanları tarafından yakalanarak Çınar ilçesi Pembeören köyüne götürülen iki şahsı ben sorguladım. Sorguda daha önceden hazırlanan sorular soruluyor, cevaplar alınıyordu. ... Daha sonra bu şahıslar infaz birimindekilere teslim ediliyordu. Bunların akibetlerini bilmiyorum. Aziz Başak, Musa ve Nurettin Güneş adlı örgüt mensuplarını yine aynı köyde sorguladık. Akibetleri konusunda bilgi sahibi değilim. Şaban Komaş adlı bir örgüt elemanını tanıyorum. Örgüt onu bir eve götürdü. Bu şahıs kaçırıldığını daha sonra anladı. Kaçmaya çalışırken iple boğularak öldürüldü." (*Cumhuriyet*, 21 Ocak 2000.)

İstanbul'da inşaatlarda çalışan Kemal Bahtiyar, gittiği Yolçatı (Silvan) köyünde Hizbullahçılar tarafından kaçırılışını Diyarbakır DGM Başsavcılığına verdiği ifadede şöyle anlatacaktır: "Hayvan almak için köye girer girmez, daha ne olduğunu anlamadan üstüme atlayıp beni dövmeye başladılar. Gözlerim kapatıldı. Yeraltına her tarafı toprak olan bir sığınağa indirildim. 30 kadar insan vardı bu sığınakta. Hepimiz zincire vurulmuştuk. Altı aydan beri bu sığınakta zincire vurulmuş olarak bekleyen insanlarla konuştum. Tuvalet ihtiyacımızı da zincire vurulduğumuz yerlerde karşılıyorduk. Her taraf pislik içindeydi. Fareler, nemli elbiselerimizle bedenimizin çeşitli yerlerini kemiriyorlardı. Üç ay boyunca, günde bir kez verilen yarım somun ekmekle yaşayabiliyorduk. Sorgular ahret sorusu gibiydi. Sorduklarını bir türlü anlayamıyordum. Eziyet ve işkenceye dayanamayıp ölenleri, olduğu yerde öylece bırakıyorlardı. Sonunda jandarma gelip bizi kurtardı." (*Cumhuriyet*, 21 Ocak 2000.)

TBMM Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma Komisyonuna (27 Temmuz 1993 günü) bilgi veren Batman Emniyet Müdürü ve Batman Vali Yardımcısı, Batman'ın Gercüş ilçesine bağlı Seki, Gönüllü ve Çiçekli köylerinde Hizbullah kampları bulunduğunu, bu kamplarda Hizbullah mensuplarının siyasi ve askeri olarak eğitildiğini söylemişlerdi. Mehmet Faraç, *Cumhuriyet*'te yayınlanan dizi yazısında kamp bulunduğu belirtilen Seki, Çiçekli ve Gönüllü köylerinin Hizbullah lideri Velioğlu ile Ankara'da yakalanan örgüt yöneticisi Mahmut Demir ve örgütün yeni lideri olduğu belirtilen İsa Altsoy'un köyleri olduğunu belirterek "bu köylerde cumartesi günü çok sayıda sığınak bulunduğu unutulmamalı" diye yazıyordu. (Mehmet Faraç, "Hizbullah'ın Kanlı Yolculuğu, 6, *Cumhuriyet*, 24 Ocak 2000, pazartesi.)

(c)

Hizbullah itirafçılarının verdiği bilgiler doğrultusunda, Mart 1999'da örgütün ana karargahına ulaşılmış, bilgisayar disketleri ile 100 bin sayfalık ana arşiv ele geçirilmişti. Mardin'deki "ana karargah"taki sığınakta ele geçirilen belgeler arasında örgütün "sığınak" yapma yöntemi ve kuralları da vardı. Eski sığınakların yanısıra, ortaya çıkan yeni sığınakların Türkiye coğrafyasına dağılımı, Hizbullah'ın "cihat" hazırlığının ve stratejisinin ipuçlarını vermesi bakımından da önem taşıyordu.

Mardin'deki ana karargahta ele geçirilen belgelerde yer alan "sığınak ve sığınak yapımında çalışanların uyması gereken kurallar" başlıklı bölümde şu bilgiler sıralanıyordu: (1) Mevcut olan sığınakların raporları yazılacak. (2) Sığınakları kim biliyor, kim yapmış, kimler nasıl davranmışlar belirlenecek. (3) Sığınakların kapıları, havalandırmaları kontrol edilecek, müdahale edilmesi gerekenlere müdahale edilecek. (4) Yeni yerlerin tespiti çalışmaları yapılacak, bunlar: a) şehir içinde, b) köyde, c) arazide. (5) Sığınak yapımında bir ekip oluşturulacak, bir ekip bir sığınak içinde gerekli tüm işleri yapabilecek nitelikte olacak. (6) Yapılan sığınağın başlangıç ve bitiş raporu yazılacak. (Kim biliyor, kim çalışmış, malzeme getirme şekli, kim temin ediyor,

hafriyatı nasıl kamufle edilmiş gibi.) (7) Sığınaklarda çalışanların mutlaka sığınak yaptıkları yerde halka karşı mantıklı bir kılıfı olacak, kamufle edilecek. (8) Dikkat çekilmeden hareket edilecek, normal işlerine ve günlük çalışmalarına devam edilecek. (9) Örgütün diğer üyeleri ile sıkı fıkı olmayacak. (10) Yanlarında sığınak ve yapılardan bahsedilse bile onlar sığınak konularından kesinlikle bahsetmeyecekler. (11) Her sığınağın mutlaka sorumlusu olacak. (12) Sığınak içerisine kaç kişi konulacak, içeride nasıl duracaklar, bütün bunlar belli bir program dahilinde yapılacak. (13) Suçluların sığınak içerisine alınmadan önce mutlaka üst aramaları yapılacak, üzerlerinde kesici, delici ve dışarıya ses aktarıcı cihaz vb. maddelerin olmamasına özen gösterilecek. (14) Sığınaklarda tutuklu olarak bulunan şahısların birbirlerini tanımalarına kesinlikle müsaade edilmeyecek. (15) Yakın tarihte bırakılacaklar ile uzun süreli kalması uygun görülen esirler kesinlikle aynı sığınaklara bırakılmayacak. (16) Sığınak yapımında çalıştırılanlar başka bir il veya ilçeden getirilecek, sığınağa yakın bir yerde gözleri bağlanacak, sığınak yapımı bittikten sonra da tekrar gözleri bağlı vaziyette sığınak yerinden uzaklaştırılacak." (*Cumhuriyet*, 25 Ocak 2000.)

Eğer sığınak ortaya çıkarsa, o sığınağı yapan kişiler sorguya çekiliyor, sorumlu görülenler olursa öldürülüyordu. (*Hürriyet*, 26 Ocak 2000.)

(d)

Hizbullah'ın "hem askeri kanat eğitiminde, hem de bu kanadın *batıdaki faaliyetlerinde*, gizlenme, sorgulama ve infaz eylemleri" amacıyla bu sığınaklar yapılmaktaydı. Mehmet Faraç'a göre, örgüt 1998 yılından bu yana, bölgedeki operasyonlardan da etkilenerek "Hicret" hareketini, yani "batıya açılma çalışmalarını" hızlandırmıştı. *Cumhuriyet*'in haber/yazısında yer alan "İlimciler askeri kanadı *Hicret Yolu*"nu gösteren harita irdelendiğinde, "Hicret yolu"nun "cihat" amacına göre belirlenmiş olduğunu düşünmek de gerekirdi. Başlangıçta PKK'ya ve siyasal, ekonomik ve toplumsal yönden PKK'nın yerleşmesine ortam oluşturan, gelişmesine destek veren kişi ve kuruluşlara yönelik cina-

yetlerle noktalanan etkinlikler, bir yandan kendi içindeki çatışmalarla ve kendisiyle karşıtlaşan dinsel kişi ve cemaatlere yönelik saldırılarla yumaklanmış bulunan Hizbullah'ın "Güneydoğu cihat bölgesi"nden (Diyarbakır'dan), "Türkiye cihat bölgesine" doğru "hicret"i, "cihat"ın bir bütün olarak Türkiye Cumhuriyetine yönelik bir genişleme stratejisi olduğunu da duyumsatıyordu: Batman ve Diyarbakır, Hizbullah'ın doğduğu ve güçlendiği bu iki il, aynı zamanda Hizbullah'ın merkezi olarak gösteriliyordu. Hizbullah'ın eylemlerinin yoğunlaştığı ve "Hizbullah yanlılarına mal edinilen" 267 faili meçhul cinayet ile Hizbullah yanlısı olarak bilinen 93 kişinin kimlikleri belirsiz kişilerce öldürüldüğü 1992 yılında (*1992 Türkiye İnsan Hakları Raporu*, s. 65-72) olayların Güneydoğu'da ve Batman ile Diyarbakır merkezli olması da, bu iki ili Hizbullah'ın merkez olarak seçtiğini kanıtlıyordu. Bunun yanısıra, Hizbullah'ın "ana karargahı" gene TİHV (1992) raporu irdelendiğinde, Hizbullah'a yönelik eylemlerin ve Hizbullah'ın eylemlerinin il merkezi olarak adı hemen hemen hiç geçmeyen Mardin'de bulunmuş olması, Güneydoğu'daki merkezin Batman, Diyarbakır ve Mardin üçgeni üzerine oturtulmuş olduğunu düşündürüyordu; Mardin'in "ana karargah" olması gibi, Diyarbakır da, "Güneydoğu cihat bölgesi" olarak belirlenmişti. Bu, bir bakıma, 26 Haziran 1994'te, Diyarbakır DGM'de görülecek olan 35 sanıklı Hizbullah davası dolayısıyla hazırlanan "iddianame"de belirtildiği üzere, Hizbullah'ın "islami esaslara dayalı İran islam devletini model alan bir Kürt devleti kurmak amacıyla" örtüştüğü gibi, İçişleri Bakanı Tantan'ın "vahşeti anlattı"ğı açıklamasında, "Hizbullah'ın hedefi"nin, Türkiye'yi Afganistan'a çevirmek olduğunu da düşündürüyordu. 1998 yılından bu yana hızlanan "Batıya açılma çalışmaları" ise, "dini esaslara dayalı bir Kürt devleti"nden, bir bütün olarak Türkiye'yi kucaklayacak, kendi deyimiyle,"Türkiye islam cumhuriyeti" hedefi doğrultusunda bir "hicret" gerçekleştirildiğini düşündürecek özellikteydi.

"Hicret yolu"nu haritadan izleyelim: "Hicret yolu", "merkez" Batman'dan ve "Güneydoğu cihat bölgesi" "merkez"i Diyarbakır'dan, "geçiş yeri" Şanlı Urfa'ya, "ileri karakol" Gaziantep'e ve "kadrolaşma" uğrağı Adana ve gene "kadrolaş-

ma" uğrağı Mersin'e ve oradan, sığınak ve hücrelerin bulunduğu, bir başka deyişle, gizlenme, sorgulama ve infaz eylemlerinin gerçekleştirildiği Konya'ya, Konya'dan "Merkezi Yapılanma"nın gerçekleştirileceği Ankara'ya geliyor. "Hicret", Ankara'dan, "çıkış yolu" Bolu'ya, Bolu'dan "barınma bölgesi" Bursa'ya ve Bursa'dan "Türkiye cihat bölgesi" İstanbul'a ulanıyor.

"Bölge dışında, büyük illerde faaliyet gösterecek askeri kanat elemanlarının illerde yerleşme ve faaliyet kuralları"ndan, Hizbullah'ın "hicret"inin amacının, doğudan batıya, Türkiye geneline yayılma ve yapılanma olduğu da anlaşılacaktı. Bu kurallara göre; (1) Askeri faaliyetlerde bulunan şahıslar Batıya, yani Ankara, İstanbul, İzmir, Konya vb. yerlere organizeli olarak yerleştirilecek; (2) Bu faaliyetler çok gizli yapılacak, aynı ekipte hangi evli ve bekar şahısların bulunacağı önceden belirlenecek; (3) Aynı ekipte bulunacak örgüt mensupları daha önceden birbirini tanıyan kişiler olacak; (4) Hiçbir ekip diğer ekibin nereye yerleştiğini bilmeyecek; (5) Ekipler, böyle bir uygulamanın kendileri dışında da yapıldığını bilmeyecek ve hissetmeyecek; (6) Diğer illerde yerleşen ekiplerden sorumlu bir şahıs olacak; (7) Sorumlu şahıslar ekipler için zemin hazırlayacak, giden ekipler kendi ihtiyaçlarını kendileri sağlayacak; (8) Sorumlular, ekiplerini 15 günde bir kontrol edecek, raporlarını alacaklar; (9) Diğer illerde yerleşen ekipler sade vatandaş görünümünde olacaklar, şehri tanıyacaklar, kendi aralarında programları olacak. (*Cumhuriyet*, 25 Ocak 2000.)

"Askeri kanat 'Hicret' yolu"na göre, "Güneydoğu cihat bölgesi" doğuda Diyarbakır, "Türkiye cihat bölgesi" batıda İstanbul ve ikisinin ortasında Ankara, örgütün merkezi yapılanma yeri olarak belirlenmişti. Hizbullah'ın bir "genel başkanı", kendi söylemleriyle "emir"i var. "Dini liderleri", kendi söylemleriyle "ulema" ile "yönetim kurulu" kendi söylemleriyle "şura", "emir"e bağlı. Ulema (dini önderlik), "tebliğ" ve "içtimai" kanattan; şura, "istihbarat" ve "askeri kanat"tan oluşuyor. "Tetikçiler" ve "satırcılar" istihbarata, "sorgu timi" ve "infaz timi" askeri kanada bağlı. Hücre esasına göre çalışıyor Hizbullah. İl grupları 1-3 kişilik hücrelerden, eylem timleri ise 2-6 kişiden oluşuyor. Örgütlenme şeması ile "hicret" tablosuna bakıldığın-

da, lider kadronun (emir ve şuranın) "merkezi yapılanma" yeri olarak belirlenen Ankara'ya "hicret"i de bir varsayım olarak düşünülmek gerekiyor.

Abdülsamet Yıldız, ayrıca örgüt üyesi olarak yetiştirmesi için kendisine altı öğrenci bağlandığını, bunlara dini ve siyasi eğitim verdiğini söyleyecekti. (Ünsal Ergil, "Devleti takip ediyorduk", *Sabah*, 23 Ocak 2000.)

Radikal'in haberine göre, Yıldız, örgütün Ankara bağlantılarını, Hüseyin Velioğlu ile birlikte kurmuş, birbirleri arasındaki iletişimi, telefonu güvenli bulmadıkları için, internette mektuplaşarak sağlamışlardı. Yıldız, ayrıca, Başbakanlığın krokisini çıkarmıştı. (*Radikal*, 2 Şubat 2000.)

Ecevit, Hizbullah'a yönelik operasyonun kamu kesiminde sürüp sürmeyeceği sorusuna, "Büyük bir olasılıkla başka bazı devlet kuruluşlarına da Hizbullah sızmış olabilir. Soruşturma ilerledikçe tabii bunlar ortaya çıkacaktır." yanıtını verecekti. (*Cumhuriyet*, 23 Ocak 2000.)

Mehmet Faraç'ın haberine göre, "Hizbullah, liderini kaybetmeseydi İstanbul'u şeriatçı örgütün üssü haline getirmeyi planlıyordu. Hizbullah'ı bu hedefe yönelten süreç, örgütün Mardin'deki sığınağında 1995'te başlatılmıştı. (...) Abdülaziz Tunç'un itiraflarına göre, Velioğlu, Güneydoğu'daki kuryelerden gelen bilgileri bilgisayara yükletiyor, örgütün batıya açılma çalışmalarına da burada yön veriyordu."

Faraç'ın haberi şöyle devam ediyor: "Güvenlik birimleri ve örgüte yakın kaynaklara göre Velioğlu, geçen yılın sonunda hem Güneydoğu'daki operasyonlardan kaçmak, hem de daha güvenli bölgede barınmak için İstanbul'u üs tuttu. Derlenen bilgilere göre Velioğlu'nun hedefi şu aşamaları içeriyordu:

"Hizbulşeytanla savaş 2 bin yılında büyüyecektir. Güneydoğu'ya damgasını vuran Hizbullah, şeriat devleti düşünü ülkenin en büyük kentinden yayacaktır. Burada kendilerini "Şeytanın uşakları" diye niteleyen İBDA-C gibi şeriatçı grupları tasfiye edecek, kendilerine karşı olan, ramazan aylarında fitre ve zekattan büyük pay alan, silahlı mücadele karşıtı grupları etkisiz kılacak ve bu kanatta örgütün tek hakimi olacaktı. Nitekim işadamları ve islamcı vakıf yöneticilerinin kaçırılması buna ilk

işaretti." (*Cumhuriyet*, 20 Ocak 2000.)

(e)

Diyarbakır DGM'nin hazırladığı iddianamede, militanların kaçırıldıkları kurbanlarını örgüt yöneticilerinin hazırladığı "sorgu broşürü"ne göre sorguladıkları belirtiliyordu. "Sorgulama Yöntemleri" adlı broşürde, sorgulanacak kişinin tanrı tanımaz ise "kâfir"; dost görünüp düşman olduğu anlaşılmışsa "münafık"; PKK'lı ise "PKK" sorgusuna alınacağı ve bu sorgunun nasıl yapılacağı anlatılıyordu. Broşürde şu satırlara yer verilmişti: "Sorgulama işinin örgütün egemen olduğu kırsal bölgelerde toprak sığınaklarda yapılması şarttır. Yakalanan şahıs bu sığınaklarda önce zincire vurulmalı, hiç dışarıya çıkarılmadan, durumun aciliyetine göre sorgulanmasına başlanmalı. Kâfir, münafık ya da PKK'lı olduğuna bakılmaksızın, sorguda her yol caizdir. Sorguda alınan ifade örgütün üst kademelerine bildirilmeli, gelecek emirlere göre sorgulanan kişinin cezası verilmelidir." (*Radikal*, 19 Şubat 2000.)

Hizbullah'ın öldürdüğü kişilerin sayısını, bugün için saptamak olanaklı değildi. *Özgür Gelecek*, Hizbullah'ın resmi rakamlara göre 200'ün üstünde kaçırma ve 2500'ün üzerinde öldürme olayını gerçekleştirdiğini yazıyor, yerel ve PKK orijinli kaynaklara göre ise, bu sayının 5.000 civarında olduğunun ileri sürüldüğünü ekliyordu. (*Özgür Gelecek*, 4-17 Şubat 2000.) Refahyol döneminde Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanvekili olan Bülent Orakoğlu da, bir televizyon görüşmesinde, Hizbullah'ın 1.500 insanı faili meçhul cinayetlerde öldürdüğünü, bu sayının 2.000 de olabileceğini söylüyor, *Radikal* muhabiri Neşe Düzel'in sorularını yanıtlarken de, "Rakamın büyük olduğunu biliyordum, ama bu kadar büyük olduğunu bilmiyordum. Bu sayı artabilir." diyordu. (*Radikal*, 31 Ocak 2000.)

Sabah'ta yayınlanan istatistik bilgilere göre ise, Hizbullah 1991'den bu yana 484 öldürme gerçekleştirmişti, bunun 329'u aydınlatılmış, 155'inin failleri henüz belirlenmemişti. Aynı yerde Hizbullah'ın gerçekleştirdiği faili meçhul olay sayısı 478 olarak

gösteriliyordu. (*Sabah*, 13 Şubat 2000.)

Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) tarafından yayınlanan *Türkiye İnsan Hakları Raporları*'nda, kişi adı, olay yeri, olay tarihi ve merkezi tek tek verilerek şöyle deniyordu: Faili meçhul cinayetlerin büyük bölümü Olağanüstü Hal Bölgesinde (OHAL) meydana geldi ve en fazla da Diyarbakır, Batman, Silvan ve Kızıltepe'de yaşandı. 1989-1991 yılları arasında 42 kişi, 1992'de 362, 1993'te 467, 1994'te 423, 1995'te 166 ve1996'da 113 kişi öldürüldü. Bu bilgilerin temel kaynağını gazete haberleri oluşturuyordu. 1992 yılı raporunda, "Hizbullah yanlılarının gerçekleştirdiği eylemler" ile "Hizbullah yanlılarına yönelik saldırılar"ın dökümleri ayrı ayrı verilmişti. Kişi adı, olay yeri, olay tarihi ve mesleklerinin belirtildiği bu döküme göre, 1992'de, Hizbullah yanlıları 267 faili meçhul cinayet gerçekleştirmiş, Hizbullah yanlısı 93 kişi faili meçhul cinayet sonucu öldürülmüştü. (1992'den sonra yayınlanan raporlarda bu ayrım yapılmamış.)

Dönemin fotoğrafsal bir tablosunu *Türkiye İnsan Hakları Raporu 1992*'den çizmekte de yarar var: Hizbullah yanlılarının 267 kişiyi öldürdüğü, ve Hizbullah yanlısı 93 kişinin öldürüldüğü 1992 yılında; (1) gözaltında ve cezaevlerinde şüpheli ölümler 17 kişi; (2) ortadan kaybolanlar 8 kişi, (3) ev baskınlarında öldürülenler 63 kişi (4) gösterilere ya da topluluklara ateş açılması sonucu ve Nevruz olayları sırasında 188 kişi, (5) "dur" ihtarına uymama ve benzer gerekçelerle 103 kişi, (6) faili meçhul cinayetler 360 kişi, (7) mayın ya da sahipsiz bombaların patlaması sonucu 38 kişi, (8) yasadışı örgüt ya da grupların güvenlik görevlilerine vb. düzenledikleri suikast ve saldırılarla ölenler 285 kişi olmak üzere, toplam 992 kişi öldürülmüştü. (*1992 Türkiye İnsan Hakları Raporu*, Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Ankara 1993, s. 16.)

Serdar Canipek'e göre, Hizbullah, Güneydoğu'da 1991-1995 yılları arasında 3.500 faili meçhul cinayete "imza atmıştı". (*Sabah*, 22 Ocak 2000.) Ersin Kalkan da daha önce, 2 Kasım 1997'de, *Gazete Pazar*'da yayınlanan "Hizbullah Bir Varmış Bir Yokmuş" yazısında verdiği bilgilere göre, Hizbullah'ın yoğun olarak faaliyet gösterdiği 1991-1995 döneminde, yüzlerce kişi kaybolmuş-kaçırılmıştı, ve 3.500'e yakın faili meçhul cinayet

işlenmişti.

Diyarbakır'da düzenlenen Hizbullah zirvesinde hazırlanan raporda, 4 bini silahlı militan ve tetikçi olmak üzere yaklaşık 20 bin Hizbullahçının ülke geneline yayıldığına dikkat çekiliyordu. Altı bin kişi de örgüte üye olmak için özgeçmişini göndermiş, ayrıca referans da vermişti. İki bin kişi ise örgüt için ölüme hazır olduklarını ve intihar saldırılarında görev alabileceklerini belirtmişlerdi. (*Cumhuriyet*, 11 Şubat 2000.) Bu sayılar birer "tahmin" değildi, Hizbullah'ın ele geçirilen 100 bin sayfalık dokümanından çıkarılmış olmalıydı. İstanbul'da lider kadroya yapılan operasyonlardan bir gün önce, 15 Ocak 2000 günlü *Cumhuriyet*'in haberinde, Diyarbakır Emniyet Müdürü "Hizbullah'ın *20 bin sayfalık dokümanının* ele geçirildiğini" açıklamıştı; İçişleri Bakanı Tantan ise ele geçirilen dokümanın 100 bin sayfa olduğunu söyleyecekti. Emniyet Genel Müdürü Turan Genç Hizbullah'tan ele geçen yazılı ve bilgisayar kayıtlarının tümünün dökümünün yapıldığını belirtecek ve "Hizbullah'ın tüm şablonu elimizde oluşmuş durumda" diyecekti. (*Yeni Binyıl*, 13 Şubat 2000.)

Hizbullah örgütünün iki bin üyesinin dosya bilgilerinden güvenlik yetkililerince yapılan incelemesinde, örgütte, 15-24 yaş arasındakilerin çoğunlukta olduğu sonucuna varılmıştı. Örgütün yüzde 2'si oranında 35-65 yaş arasındaki üyelerden, yüzde 2,5'u da 10-14 yaş arasındaki çocuklardan oluşuyordu.

Okurluk açısından %40,5 lise mezunu, %1,5'i okumasız, %19'u ilkokul ve %14'ü ortaokul mezunuydu.

Örgüt üyelerinin %27'si öğrenci, %28,5'i serbest meslek sahibi, %14'ü işçi, %1,1'i çiftçi ve %1'i memurdu. Örgüt içinde militan kadın %2,5'tu.

Eylemlerin %97,5'i kent merkezlerinde, %2'si köylerde ve %0,5'i de mezralarda gerçekleştirilmişti. (*Cumhuriyet*, 24 Ocak 2000.)

Kadir Ercan'ın araştırmasına göre, Hizbullah, düşmanı, iç düşman ve dış düşman olarak iki farklı kategoride niteliyordu. *İç düşmanlar*: (a) emirlere karşı gelenler, (b) ajan olmakla suçlananlar, (c) örgüte maddi desteği kısanlar, (d) para vermeyi reddeden Güneydoğulu işadamları, (e) farklı islami kesimler, (f) rakip cemaatler (Zehra Vakfı). *Dış düşmanlar*: (a) Atatürkçüler,

(b) laik demokratik hukuk devletini savunanlar, (c) Hizbullah'a tehdit oluşturan devlet görevlileri, kamu ve medya çalışanları, yerel yöneticiler, (d) PKK'lılar.

Örgüt iç düşmanlarına karşı halka açık infazı değil, ortadan kaybetme yöntemini kullanıyor. İşkenceli sorgulama yapıldıktan sonra kurban boğularak öldürülüyor.

Dış düşman ise vuruluyor. Takarov tabancayla enseye tek kurşunla infaz, kalabalıkta satır darbeleriyle infaz, bombalı infaz. İnfaz sırasında "Allahuekber" deniyor. Bunun dışında örgütü imleyen herhangi bir açıklama yapılmıyor. (Kadir Ercan, "Hizbullah'ın Terör Bürokrasisi", *Hürriyet*, 25 Ocak 2000.)

Emniyet Genel Müdürlüğünün raporlarına göre, Hizbullah eylemlerini 15-18 yaş arası tetikçilere yaptırıyor. Tetikçi, bir başka militanın gözetiminde hedefine arkadan yaklaşarak 1-2 metre mesafeden ateş ediyor. Örgüt tetikçileri olay yerinden yaya olarak kaçıyor. *Bazı iddialara göre silahları camilere gizliyor.* (*Cumhuriyet*, 22 Ocak 2000.)

Sorgular ise teyp ve video kasetine tek tek kaydediliyor. Video kaset lidere ulaştırılıyor. Lider "Katli vacip fetvası" verirse infaz yapılıyor. Lider "bırakın" derse, gözleri bağlı olarak sığınağa getirilen kişi, yine gözleri bağlı olarak bir başka yere bırakılıyor.

Suikastlerde kullanılan silahların tek tek sicili (hangi tarihte, nerede, kim tarafından kullanıldığı) tutuluyor. Bir kentte kullanılan silah daha sonra başka kente gönderiliyor. Bu silahların dolaşımı (nereden nereye ve hangi militana geçtiği) bilgisayarda tek tek kaydediliyor. (Kadir Ercan, "Hizbullah'ın Terör Bürokrasisi", *Hürriyet*, 26 Ocak 2000.)

Hüseyin Velioğlu'nun Mardin'de Teker Mahallesinde 1990 yılında, satın aldığı üç katlı bir ev, örgütün bilgi-işlem merkezi olarak kullanılmış, ertesi yıl binanın altına sığınak yapılmış, örgütten gelen bilgiler bu sığınaklardaki bilgisayarlara geçirilmişti. Hizbullahın 1990 yılında elegeçirilen yirmibin sayfalık arşivi burada bulunacaktı. Aynı mahallede bir başka ev ise, kuryelerden gelen bilgilerin, istihbarat raporlarının toplandığı karargah olarak kullanılmıştı. Gene Mardin'de aynı mahallede bulunan "Çeppiler evi" olarak anılan 20 odalı bir konak, örgü-

tün karargahı ya da üssü olarak kullanılmıştı. Damına yerleştirilen kameralarla, konağın bulunduğu sokağa girip çıkanlar izleniyordu. Bu konak Hizbullah lideri Velioğlu ve şura üyeleri tarafından altı yıl örgütün üssü olarak kullanılmıştı. "Uzun süre olağanüstü hal kapsamında kalan, adım başı kimlik kontrolü yapılan, PKK eylemleri nedeniyle her evin didik didik arandığı Teker Mahallesinde" bu üç evin 1991'den 1999 yılına kadar karargah olarak kullanılmış olmasına dikkat çekilen haberde, başta Velioğlu olmak üzere Hizbullah yöneticilerinin, polis, asker ve korucu giysileriyle "Çeppiler evi"ne girip çıktığı belirtiliyordu. (*Cumhuriyet*, 6 Mart 2000.)

(f)

Sivas kıyımından, yani 2 Temmuz 1993'ten önce, 4 Şubat 1993'te *Cumhuriyet*'te özeti yayınlanan, Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığının hazırladığı 50 sayfalık rapora göre, Hizbullah örgütü, "komşu bir ülke destekli"ydi ve "Türkiye'deki laik düzenin yıkılmasını amaçlıyor"du. "PKK'ya tepkiden doğmuş, giderek, eyleme eylemle cevap vererek taktik geliştirmeye başlamış"tı. MİT eski müsteşarı Teoman Koman ise, Hizbullah'la ilgili olarak kendisine yöneltilen bir soruyu, "Hangi Hizbullah?" sorusuyla yanıtlamıştı. Olağanüstü Hal (OHAL) Bölge Valisi Ünal Erkan da, aynı kanıda olduğunu söyleyecekti. Haber, şöyle devam ediyordu: "Bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, Türkiye'de biri İran'ın, diğeri CIA ve MİT'in denetiminde olan iki Hizbullahtan sözetmek mümkün." Emniyet Müdürlüğü raporunda, "devletin özellikle Güneydoğu Anadolu bölgesinde Hizbullah'la işbirliği yaptığı yolundaki iddialar" yalanlanmakla birlikte, bu bölgede son iki yılda sayısı 100'ü aşan "faili meçhul cinayetler"in birçoğunun bu örgüt tarafından işlendiği öne sürülüyor, eylemlerinde devletten destek gördüğü söyleniyordu. Bir de ad takılmıştı: Hizbul-Kontra. (*Cumhuriyet*, 4 Şubat 1993.)

Bunlar, 2 Temmuz (1993) öncesi bilgilerdi.

Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi eski başkanvekili Bülent Orakoğlu, 1993'ten 1999'a kadar beşyüz ayrı operas-

yon yapıldığını, dörtbin militan yakalandığını, 400 faili meçhul cinayetin aydınlatıldığını, ama Mart 1999'da Kızıltepe'de Hizbullah arşivinin ele geçirilmesinden ve 20 bin Hizbullah sempatizanı saptandıktan sonra, esas darbenin vurulmaya başlandığını söyleyecekti. 12 yıl terör ve istihbarat müdürlüğü yaptığını söyleyen Orakoğlu, *"Türkiye'de terör olaylarının komplike"* olduğunun altını çiziyordu: "Örgütler ve ilişkiler içiçe girmiştir. Bir olayı diğerinden ayırmanın olanağı yoktur. Karışık ilişkiler vardır. Türkiye'deki terör olaylarını sadece iç politikaya dayandırmamak lazım. Dış güçlerin, mega güçlerin, Türkiye, Ortadoğu, Körfez Bölgesi politikalarına bakmak lazım. Türkiye dışında, Türkiye'yi idare etmeye çalışmış bir karapara olayına da bakmak lazım." Ayrıca ekliyordu: "Halk şunu da öğrenmek istiyor: Hizbullah'ı içte ve dışta kim destekledi?" (*Radikal*, 31 Ocak 2000; Neşe Düzel'in Bülent Orakoğlu ile görüşmesi.)

Meclis Faili Meçhul Cinayetleri araştırma Komisyonunun raporunda yer alan "Batman'da, askeri birliğe yakın bir Hizbullah kampı olduğu"nu anımsatan Orakoğlu, "PKK ile mücadelesinden dolayı devlet içinde bu örgüte sempatiyle bakanlar olduğunu" ileri sürüyor, Hizbullah'ı çökertmeye yönelik operasyonları, "konjonktür" değişikliğiyle açıklıyordu. Bu konjonktür değişikliklerini şöyle özetlemek olanaklıydı:

(1) "Hizbullah, 1995'te PKK ile mücadeleyi kesmiş, 1998'de, İran Devrim Muhafızlarının huzurunda PKK ile kesin bir ateşkes imzalamış", "Türk devletine karşı ortak hareket etme konusunda anlaşmışlar"dı.

(2) İstanbul Barosunun raporunda da belirtildiği gibi, Doğu Blokunun çökmesi ve Sovyetlerin dağılmasının ardından, NATO, konsept değişikliğine gitmiş, komünizm tehlikesinin yerini, radikal dini gruplar almıştı.*

(3) Milli Güvenlik Kurulu Siyaset Belgesi ile de bir konsept değişikliğine gidilmişti.

(4) İlk kez dış güçler, mega güçler, Türkiye'de yatırımlar için istikrar istemişti. (Ayraç içinde değinelim ki, bunu, Hizbullahın bağrında açılıp serpildiği GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi) coğrafyası ile de ilişkilendirmek, GAP'ı "gapmak" isteyen "mega güçler"in bölgede istikrarın sağlanması amacıyla, yeni bir "kon-

sept" oluşturmuş olabileceğini de düşünmek olanaklı.)**

Nevzat Bölügiray, Milli Güvenlik Siyaset Belgesinde (MGSB), 1992'de, birincil öncelikli dış tehdidin Sovyetler Birliği, ve birincil öncelikli iç tehdidin bölücülük olduğunu; 28 Şubat 1997 kararıyla, MGSB'nin de değişikliğe uğradığını ve birincil öncelikli dış tehdidin ("Sovyetler Birliği" yerine) Yunanistan ve Güney, birinci öncelikli iç tehdidin ("bölücülük" yerine) irtica, bölücülük ve ülkücü mafya olarak değiştiğini belirtir. Bölügiray'a göre, Siyaset Belgesinde konsept değişikliğinde geç kalınmıştı ve irticanın birincil öncelikli iç tehdit olarak nitelenmesi daha doğru olacaktı. (Nevzat Bölügiray, *28 Şubat Süreci*, 1999, s. 57.)

Farklı olmakla birlikte, paydaları birleşen görüşler de dile getirilmişti. Örneğin, NATO konseptinin genelde üç yılda bir değiştiğini söyleyen Faik Bulut (*V-Özgürlük*, Şubat 2000), 1991'de, Sovyetler Birliği'nin dağıldığını anımsatarak, 1987-90 ve 1992-95'te NATO konseptinin, yerel güçleri kullanma, her türlü yasadışılığı uygulama, bir başka deyişle, tipik kontrgerilla yöntemleri olduğunu söylüyordu. Bu konsept doğrultusunda, 1992'de koruculuğun iflasıyla birlikte, "daha etkin yerel vurucu bir gücün, üstelik şehir merkezlerinde yaratılması" gerekmişti. Hizbullah (İlim Grubu) bu konseptin ürünüydü. NATO konsepti 1994'te değişmişti. Kuzey Irak ve Çekiç Güç ve başka diğer sorunlarda, ABD ile görüş ayrılıkları su yüzüne çıkacaktı. Her ne kadar Demirel, "Devlet suç işlemez, işletmez." diye konuştuğu yerde, aynı zamanda, "Devlet içinde gayrimeşru güçler olmuş olabilir, bunlar başka gayrimeşru güçleri kullanmış olabilir." diyerek, hem bir gerçeği açıklıyor, ve hem de sorumluluğu kendi üzerinden atmak istiyorsa da, Genelkurmay Başkanı İsmail Hakkı Karadayı, ilgililere, "İlişkiniz varsa kesin, kesinlikle yasadışı güçleri, yasadışı güçlere karşı kullanmayın" demiş ve operasyon başlamıştı.

Milli Güvenlik Siyaset Belgesinde (28 Şubat1997) "irtica"nın "birincil tehlike" olduğu vargısı yer alıyor, Genelkurmay Başkanı Hüseyin Kıvrıkoğlu döneminde, bu vargıya uygun operasyonlar sürüyordu.

İç ve dış konsept değişikliği kadar, iç ve dış konjonktür değişiklikleri de burada dikkate alınmak gerekirdi. Çünkü, siyasalla-

şan islamla sınırlı olarak soruna bakıldığında, "darül islam" ve "cihat" kavramları da değişikliğe uğramıştı. İslam fıkhına göre, bir emir'in ya da hükümdarın egemenlik alanı üzerindeki tebasını kapsamına alan fetva, Humeyni tarafından, kendi egemenlik alanı dışına genişletilmekle kalmamış, *Şeytan Ayetleri* yazarının ve kitabın yayıncılarının gayretli müslümanlar tarafından görüldüğü yerde öldürülmesinin istenmesiyle, bu egemenlik alanını, müslüman göçmenlerin bulunduğu Batı Avrupa'ya, ve bir bakıma dünyaya yayarak, hıristiyan toplulukların geleneksel ana-ata yurtlarını da kendi egemenlik alanı içine almıştı. Fetva'ya uluslararası bir boyut verilmesi kadar, tarikat geleneğinden gelen Taliban'ı eğiten ABD'nin, Afganistan'da, Sovyetler Birliği'ne karşı geliştirdiği "cihatçı" hareket de, "fetva" gibi uluslararası bir nitelik kazanmış, Batıyı ve özellikle de ABD'yi kapsamına almıştı. Körfez Savaşı sırasında "imanın başdüşmanı ABD"nin "İslam toprağı" Suudi Arabistan'a konuşlanmasını, islam toprağının kafirler tarafından işgali olarak algılayan cihatçılar, aynı zamanda yalnızca işgal edilen islam topraklarını "kafir"lere karşı korumayı değil, islam toprağını işgal eden "imanın düşmanları"nı, onların kendi ülkelerinde vurarak islamı yaymayı amaç edineceklerdi.

10 Aralık 2001, Ankara
Türkiye'nin Kararan Fotoğrafları, s. 302-325

NİÇİN ULUSAL EĞİTİM
NEDEN KÖY ENSTİTÜLERİ

ULUSLAŞMA ÖZGÜRLEŞME DEMOKRATİKLEŞME PERSPEKTİFİNDE KÖY ENSTİTÜLERİ

(1) *Bir Anı: Kentte Bir Yarı-Köylü*

Hacıbektaş Eğitim ve Kültür Derneğinin düzenlediği "70. Yılında Köy Enstitüleri" etkinliğinde, Ümit Sarıaslan'ın yazdığı ve hazırladığı özenli ve özgün "Belgesel Gösterim"i izlerken, uzun tümceleri tam olarak okuyamamın sıkıntısını yaşadım.

Toplantıyı yöneten Prof. Talat Halman, sözü bana verdiğinde, ilkin, bu sıkıntımı dile getirirken niçin okuma hızımın düşük olduğunu da açıklamaya çalıştım:

İlkokulu, Artova'da (şimdi adı "Çamlıbel" olan, kimliğimde "Çiftlik" yazılı Artova'da), Gazi Paşa İlkokulu'nda okudum. Birinci sınıf öğretmenimiz Ömer Sayılgan, her günün son dersinde, cebinden bir defter çıkarır, kendi yazdığı "La Fontaine masalları" benzeri, manzum masallarından birini okurdu. Alfabe'yi de, bize, masallara uyarlı öğelerle öğretmişti. Sesli harfler erkek, sessiz harfler dişi koyundu. Erkek koyun yalnız dolaşabilirdi. Ama dişi koyun yanında erkek koyun olmadan mezarlığa doğru giden şosede tek başına yürüyemez, yanına bir

erkek koyun alırdı. Yani "a", "a" diye okunurdu; "b" ise, ancak yanına "a"yı aldığı zaman okunabilirdi. O zaman bütün sınıf hep bir ağızdan yüksek sesle okurdu: "ba"... Sonra sıra ötekine gelirdi: be, bi, bo, bu diye.

Çiftlik, Tokat-Sivas şosesi üzerinde, Çekerek'in üç kolunun suladığı ovanın ortasında kurulmuştu. Ailemiz, Birinci Dünya Savaşında, Rus ordularının işgali altında kalan köylerinden kaçarak Tokat'a gelmişler, dedem Ekim Devriminin ardından "esir" tutulduğu Rusya'dan Çiftlik'e gelmiş, kardeşiyle birlikte ev yapmış, toprak almış, yerleşmişler.

İlk geldiklerinde Çiftlik'e, köy içinde tehcirden boşalan bir Ermeni evine yerleştirilmişler. Sahipleri gelince, kendi yerlerine taşınmışlar.

Eski yerleşim yerinde, köyün içinde Ermenilerden kalma kilise, yanında "Maşlak" olarak adlandırdıkları "Ermeni mezarlığı" vardı. Amcam, çocukluğunda, Kiliseye, ayin yapılırken, arkadaşlarıyla birlikte gittiklerini, arka sıralarda "muziplik" yaptıklarını anlatırdı. Ben bilincine erdiğim zaman, o zenginleri görmedim, kasabadan gitmiş olmalıydılar. Gene de sekiz-on Ermeni aile vardı, zanaatçı olanların yanısıra değişik işlerde çalışır, yaşamlarını sürdürürlerdi. Dedemin ortakçısı iki Ermeni kardeşti, her zaman iyilikleriyle anıldılar.

Kasabada yalnız Erzurum muhacirleri yoktu kuşkusuz. Rumeli'den, Selanik'ten, Bulgaristan'dan, Arnavutluk'tan farklı zamanlarda gelen muhacirlerle birlikte, bir aradaydık. Birkaç Kürt aile vardı. Dersim isyanında sürgün gönderilmiş iki ailenin gelişlerini anımsıyorum, sonra köylerine geri gittiklerini de...

Köyler de bir o kadar birbirinden farklıydı. Bugün bile bazı köylerde, özellikle de Alevi köylerinde Ermeni "camileri" durur. Sünni köyler alevi köylerle yanyanadır. Aleviler arasında, Sıraçlar ayrı bir boy ya da soy oluşturur. Çerkez köyleri, çevrede "mübadele"de boşalmış Rum köyleri, çocuğun dünyasında gelişen barışçıl, insancıl duygularına kaynaklık eder. Bugün de... Ama anlatmak istediğim bunlar değil. Farklı nedenlerim var:

İlkokulu bitirdiğim yıl, beni ortaokula, assubay olan amcamın yanına gönderdiler. Erzurum Lisesinin orta kısmında, sanı-

rım 1B şubesinde, ön sırada yerimi almıştım. Bir gün, iki gün, derken, Fransızca öğretmenimiz geldi, tahtaya abece'yi yazdırdı. Önce Türkçe, sonra Fransızca seslendireceğiz. Öğretmen ilk harfi gösterdi, bütün sınıf "A" diye ünlendi. İkinci harfi gösterdi, bütün sınıf, aynı anda, "BE" diye seslendirdi. Ama arka sıralardan Erzurum şivesiyle bir çocuk, sesi kesilen sınıfın ortasına, yüksek sesiyle, "Kim o "BA" diye bağıran hayvan!.." diye bir bomba atıverdi, bütün sınıf güldü. Katılarak. Biri hariç, yüzü kızardı, utandı kaldı.. O "BA" diye bağıran bendim.

Öyle ezilmiştim ki, ilk karnem 2'ler, 3'lerle dolu geldi. İkinci karnem, 5'ler, 6'lar, üçüncü karnem 9'lar, 10'lar... Biri hariç. Çünkü ilk karnede 2 alan öğrenciye, 10'luk bilse de, düşük not verilirdi. O yıl boşta kalacak, Artova'da bir "matematik" kitabı yazacaktım.

Şunun için yazdım. İsmail Hakkı Tonguç'un, Anadolu'nun dört bir yöresinde, köylerde çektiği çocukların fotoğraflarına, onların giysilerine, duruşlarına, kız çocukların dağınıklığına baktığım zaman, şöyle düşündüm: Köy çocukları (ki, çoğu yoksul köy çocuklarıdır), bir kente, bir kentte köylü-kentli çocukların karışık okuduğu okullara taşınmış olsaydı, genel anlamda, bu çocuklar özgürce kendi kişiliklerini oluşturabilir, geliştirebilirler miydi? Bir Mahmut Makal, köye döndüğünde, Varlık dergisine yazabilir miydi? İçersinden geldiği köyünün sorunlarını algılayabilir, kavrayabilir miydi? Kısacası yazma ve yayımlama özözgüvenini edinebilir miydi?

Bozkırın ortasında, tümü köy çocuğu, birlikte toprak kazdılar, kerpiç döktüler, çatı çattılar, aynı zamanda okudular. Kentte bir öğretmen okulu öğrencisi olarak, farklı bir yaşam biçimi, farklı algılayış, farklı duruş içersinde, doğrudan ya da dolaylı etkileme ortamında bir "seçim" yapabilirlerdi, ama Enstitüde böyle bir seçim yapmadılar. Kendi öz güven duygusuyla, kendi kimliklerini oluşturdular.

(2) *Köy Enstitüleri: Toplumsal Yaşam İçin Eğitim*

Batıda, kapitalist biçim altında tekniğin gelişmesiyle, öğrenim ve eğitim, yalnızca soylu çocukların ve dinsel kurumların

tekelinden çıkıyor, çalışan çocukları için de bir zorunluluk haline geliyordu. Ayrıca, burjuvazinin buna gereksinimi de vardı ve giderek büyüyen bir gereksinmeydi bu. Soyluluk ve kilise, burjuvazinin istihdam edeceği, kendi hizmetinde çalıştıracağı öğeleri ona sağlayamayacağı gibi, onların bilgileri de burjuvazinin gereksinimlerini karşılamaya elverişli değildi. İşçilerin ve öteki çalışanların çocuklarının öğretimi, ucuz olan çocuk emeğinden büyük ölçüde üretimde yararlanmakta olan burjuvazinin aynı zamanda bir engelini de oluşturuyordu. İngiltere'de emekçi çocukları için şu denendi: yarım gün fabrikada çalışma ve yarım gün okul.

İngiliz fabrika yasalarına göre, "Ana-babalar, 14 yaşından küçük çocuklarını, aynı zamanda bunlara ilköğretim sağlamadan yasanın denetimi altına giren fabrikalara gönderemezler. Fabrikatörler de yasanın hükümlerinin yerine getirilmesinden sorumludurlar. Fabrikanın eğitim olanağı sağlaması zorunludur ve yapılacak işin koşullarından biridir." (Karl Marx, Kapital, Birinci Cilt, s. 493, dipnot).

"Bu öğrenimlerin ilk başarısı, öğrenimle jimnastiğin el işiyle birleştirebileceğini ve dolayısıyla el işinin öğrenimle ve jimnastikle birarada yürütülebileceğini ilk kez kanıtlaması olmuştur. Fabrika denetmenleri, okul müdürleriyle yaptıkları soruşturmalardan, çok geçmeden, fabrikada çalışan çocukların, düzenli gündüz okullarında okuyan çocukların ancak yarısı kadar öğrenim gördükleri halde, onlar kadar ve çoğu zaman daha fazla şey öğrendiklerini ortaya çıkarmışlardır."(Karl Marx, Kapital, Birinci Cilt, s. 483-94).

İşçi çocuklarının bir yandan ilkokulda okuması ve bir yandan fabrikada çalışmasının, okuduklarını daha kolay ve daha iyi öğrenmesine yolaçması, eğitim sistemini bilinçli olarak değiştirmenin başlangıcı oldu. Daha sonra "okulu yaşama yaklaştırma" ilkesi, ya da "okul için değil, yaşam için öğrenme" ilkesi geliştirilmeye başlandı. (Ignacy Szaniawski, *Okulun Toplumsal İşlevi*, Onur Yayınları, s. 21 vd.) Bilgi ve eğitimin, üretken güç olduğunun daha iyi bilincine varılması, üretici güçlerin geliştirilmesi doğrultusunda bilgi aktarımı ve üretim becerisinin geliştirilmesi, okulun temel ilkesini oluşturmaya başladı.

Köy Enstitüleri kurulmadan önce, 1937'de, Çifteler, zihinsel uğraş ile el işini birleştirerek, eğitimde, yaşama ve tekniğe yaklaşma ilkelerini geliştirdi. Köy Enstitüleri, kuramsal bilgi ile pratiği birleştiren eğitim ilkesini esas aldı. Bunlardan biri, kırsal alanda, öğretmen olarak görev yapacak öğrencinin öğretim ve eğitimidir. Bu, zihinsel, bedensel ve üretimsel yönden öğrencinin geliştirilmesi ilkesine dayanır. Zihinsel öğretim, kuramsal bilgilerin öğrenimidir; bedensel eğitim jimnastik, oyun, ve benzeri eğitimlerdir; üretimsel eğitim, bilginin pratiğe uygulanmasıdır, el işinden doğrudan üretime dek uzayan eğitim demektir.

Okulun yaşama yaklaştırılması, somut çözümünü, ülkenin gerçeğinde arayarak oluşturulacaktı. Yeni çağ, kırsal alanda, kimi tekniklere ve sağlık bilgisine gereksinimi artırıyor, bunun yanısıra ve her şeyden önce de, tarımsal verimliliği geliştirmeyi dayatıyordu. Kırsal alanda görev alacak öğretmen, köylülük içersinde pek az bulunan ve köylülerin gereksindiği marangozluk, demircilik, duvarcılık gibi zanaatları öğrenecek, sağlık sorunlarında da ona yol gösterecek ve yardımcı olacak; bunun yanında köylüye tarımsal üretkenliği artırması için kendisine ayrılan tarlalarda üretimde bulunmakla örnekleyecek.

Köy Enstitüsünü bitirenler böyle başlamışlardı öretmenliğe.

Ladik Akpınar Köy Enstitüsü'nün ilk mezunlarından Adil Kantarcı. Çiftlik'e öğretmen olarak atanmıştı. Zanaat olarak demirciliği seçmiş olmalıydı. Demirci atelyesi için verilen yerde körüğünü, örsünü, mengenesini, çekiçten eğeye, bir dizi alet ve avadanlığı, kutularından açarak yerleştirdiğimizi anımsıyorum. Su basar yerden yirmi dönüm tarla, bir çift at, pulluğuyla verilmişti. 12 lira mıydı 15 lira mı öyle bir şeydi maaşı. Çiftlik, "Artova"nın eski ilçe merkeziydi. İlçe taşınmıştı ama, kasabada daha önce de iki demirci ustası vardı. Sanırım demircilik körüğüyle, örsüyle öyle kalıverdi. İki yılda bir de yerleri, öğretmenlik yapacağı köyler değiştirilirdi. Köy Enstitüleri uygulamaları gitmiş, tortusu "öğretmenlik" kalmıştı. Yani eskisi gibi, A, A'ydı. B de B...

1Mart 1924'te, Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal'in, ulusal, laik ve çağdaş eğitimin, Cumhuriyetin tek ve bütün eğitim sistemi olanağını duyumsatan ifadesiyle sorarsak,

niçin "ulusal" olacaktı eğitim, neden "laik"ti, ve nasıl bir "çağdaş"lıktı?

(3) *Ülkeyi Paylaşan ve Paylaştıran Eğitimden Ulusal Eğitime*

Yukarda bir kasaba monografisi özeti sundum.

Tek bir okul olduğunu söyledim: Gazi Paşa İlkokulu.

Burada müslüman ve Ermeni çocukları yanyana, içiçe eğitim gördüler. Ermenilere islamın kuralları öğretilmedi, doğal ki.

Burada sünni ve alevi ayrımı da yaşanmadı. Sünni sünniydi, alevi aleviydi. Ama hepimiz aynı Okuma Kitabı'nı okumuştuk.

Burada, etnik ayrım da yaşanmamıştı. Türk Türktü, Kürt Kürttü, Çerkez Çerkezdi. Laz da vardı. Üçte-biri ise Arnavut olarak adlandırılırdı. Çoğu Selanik, Yugoslav, Bulgar göçmeniydi.

Tek bir eğitim / öğretim kurumu vardı ve ortak paydaları yeni oluşmakta olan modern ulusun çocuk üyeleriydiler. Ulus onların bilgisinde ve bilincinde bütünleşecek ve büyüyecekti.

1 Mart 1924'te, Meclis Açış Konuşmasında Mustafa Kemal, "Ulusun ortak düşüncesi ve isteğine uygun olarak eğitim ve öğretimin birleştirilmesi[nin], ulusal, laik, çağdaş, tek ve bütün bir eğitim anlayışının yaşama geçirilmesi"nin şart olduğunu söylemişti. 3 Mart 1924'te, Mecliste, "Tevhidi Tedrisat Kanunu" ("Eğitim ve Öğretimin BirleştirilmesiYasası") kabul edilmişti. Atatürk'ün öldüğü gün, biz, bu ulusal, laik, çağdaş eğitimin yeni öğrencileri olarak oturacaktık Gazi Paşa İlkokulunun birinci sınıfının sıralarına.

Yasanın 2. maddesi "Türkiye dahilindeki bütün müessesatı ilmiye ve tedrisiye Maarif Vekaletine merbuttur" hükmünü içeriyordu. Bir başka deyişle, ülke içindeki bütün bilim ve öğretim kurumları Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmıştı.

Cumhuriyet'in emekleme döneminde, (1) eğitim ve öğretimin birleştirilmesi, (2) ulusal, laik, çağdaş, (3) tek ve bütün eğitim anlayışının, "ulusun ortak düşüncesi ve isteği olarak yaşama geçirilmek istenmiş" olmasının tarihsel ve somut nedenleri vardı.

Bu nedenlerin başında, Türk okullarının yanında, 19. yüzyılın ikinci yarısında hızla çoğalmaya başlayan "Azınlık Okulları" ile "Yabancı Okulları" sayabilirdik.

Osmanlı döneminden günümüze eğitim kurumlarını üç ana başlık altında toplamak olanaklıydı:

1) Türk okulları,
2) Azınlık okulları,
3) Yabancı okulları.

Türk okulları, geleneksel okullar ve İmparatorluğun son döneminde açılan devlet okullarıydı. Geleneksel okullar, halkın vakıf yoluyla kurduğu okullardı; devlet okulları, devlet denetiminde kurulan askeri okullardı.

Geleneksel okullar, Mektebi Sıbyanlar (sıbyan mektepleri) ile Darül Huffazlar, yani hafız yetiştiren ve Kuran ezberleten ilk öğretim düzeyinde okullardı. Orta öğretim düzeyindeki okullar ise: (1) Medreseler, (2) Askeri Eğitim Mektepleri ve (3) Enderun mektebiydi. Medreseler, ilk ve orta öğretim kurumu olan islami bilgiler ile doğa bilimleri okunan "Genel Medreseler" ile yüksek eğitim kurumu olan, edebiyat, ilahiyat, hukuk, tıp, matematik ve doğabilimleri okunan "İhtisas Medreseleri"nden oluşuyordu.

1869'da, Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'yle, öğretim üç ana katagoride toplanmıştı: İlköğretim, ortaöğretim, yüksek öğretim. İlk öğretim: (1) mekteb-i iptidai, (2) mektebi rüşdiye olmak üzere iki kademeden oluşuyordu. Mekteb-i iptidai üç yıl süreli, zorunlu; mekteb-i rüşdiye, mekteb-i iptidai'nin devamıydı. Birincisi ilkokula, ikincisi ortaokula karşılıktı. Ortaöğretim de iki kademeden oluşuyordu. (1) Mekteb-i idadi, (2) mekteb-i sultani. Mekteb-i idadi, mektebi rüşdiye üzerine kurulu ve beş yıllıktı, mezunları mektebi sultaniye gitme ya da mektebi iptidailerde öğretmenlik yapma hakkına sahipti.

Tanzimatla birlikte, (1) memur okulları, (2) erkek teknik öğretmen okulları, Kız Teknik Öğretim Kurumları, Ticaret Okulları, Ziraat ve Orman okullarıydı.

Azınlık Okulları: Osmanlı toplumunda yaşayan azınlıkların kendi cemaatlerine bağlı olarak açtıkları okullardı. İlki, 1454'te açılan Fener Rum okuluydu.

Maarifi Umumiye Nizamnamesinden sonra, "Mayoc Mihaçyan", "Ankoviver İngenityan", "Tibraceser Dignonçyan" gibi örgütler Anadolu'da çok sayıda okul açmış, kendileri yönetmişti. Bu okulların giderlerini, bölgede yaşayan Ermeniler sağlıyordu.

Rum ve Yahudiler de, benzer biçimde, gerek cemaatleri, gerek kendileri adına okullar açmışlardı.

1856 Islahat Fermanı ve 1869 Maarifi Umumiye Nizamnamesiyle, azınlık okullarının açılması izne bağlanmış, bu okulların cemaatler tarafından açılması ve yönetimin ruhani liderlere verilmesi koşulu getirilmişti.

Meşrutiyet (1908) ile azınlık okulların denetimine olanak sağlanmış olmakla birlikte, yabancı devletlerin müdahaleleriyle başarısızlığa uğrayacaktı.

1915 Mekatib-i Hususiye Talimatnamesiyle, Türkiye'nin, Türk tarih ve coğrafyasının Türkçe olarak Türk öğretmenlerince okutulması koşulu getirilmiş, Birinci Dünya Savaşının yenilgileri arasında uygulanamamıştı. Enver Paşa, Ermenilerin yıkıcı faaliyetleri dolayısıyla, Doğudaki okulların kapatılmasını istemiş, bu da gerçekleşememişti.

Kurtuluş Savaşı sürecinde ve özellikle Cumhuriyetin ilanından sonra azınlık okullarının büyük bir kısmı kapanacaktı.

Yabancı Okullar: İlk yabancı okulunu, Amerikan misyonerleri 1824'te Beyrut'ta açacaktı. Okul açan yabancı devletler: Amerika, Fransa, İngiltere, İtalya, Avusturya, Almanya, Rusya, Bulgaristan ve İran'dı.

Amerikalı misyonerler, 17. yüzyılın ortalarına doğru açtıkları Robert Kolej, İstanbul Kız Koleji, Amerikan Beyrut Üniversitesi, Amerikan Kahire Üniversitesi, Tarsus Koleji başta olmak üzere, 1886 yılına kadar 400'e yakın Amerikan okulu açmışlardı.

Amerikan misyoner okullarına 18. yüzyılın sonuna kadar, daha çok Ermeni ve Yahudiler devam etmişti.

1853'ten 1900'e kadar Maraş, Antep, Elazığ başta olmak üzere bu bölgede birçok yabancı okul açılacak, Birinci Dünya Savaşından sonra Amerikan desteği kesildiği için kapanacaktı. (Bilgiler ve sayılar: Dr. Halit Ertuğrul, Azınlık ve Yabancı Okulları — Türk Toplumuna Etkisi, Nesil, Ocak 1998'den alın-

dı.)

Cumhuriyetin ilanından önce, 1914'te, 667 azınlık okulu, 715 yabancı okul, toplam 1.382 okul vardı.

Azınlık okullarında 1.260, yabancı okullarda 1.300, toplam 2.560 öğretmen vardı.

Azınlık okullarında 74.000, yabancı okullarda 96.000, toplam 170.000 öğrenci okuyordu.

19. yüzyılda, 240 Rum, 863 Ermeni, 150 Yahudi, 392 Protestan, 660 Katolik, toplam 2.305 azınlık okulu vardı.

1900 yıllarında, 465 Amerikan, 83 İngiliz, 72 Fransız, 44 Rus, 24 İtalyan, 4 Alman, 7 Avusturya, 212 Bulgar, 3 Yunan, 3 İran, toplam 920 yabancı okul vardı.

Gene aynı yıllarda, 59 İdadi, 425 Rüşdi, 188 ilk-orta olmak üzere, 612 Türk okulu bulunuyordu.

19. yüzyılın ikinci yarısında, İmparatorlukta, 32 vilayette (ki, bu vilayetler şunlardı: Edirne, Erzurum, İşkodra, Adana, Ankara, Aydın, Bitlis, Basra, Bağdat, Beyrut, Cezayir, Halep, Hüdavendigar (Bursa), Diyarbakır, Selanik, Suriye, Sivas, Trabzon, Kastamonu, Kosova, Konya, Mamüretülaziz (Elazığ), Manastır, Musul, Van, Yanya, İzmit Sancağı, Bingazi Sancağı, Çatalca Sancağı, Zor Sancağı, Kudüs Sancağı, Kala-i Sultaniye), Türk/Müslüman, Azınlık ve Yabancı ortaöğretim okulları ve öğrenci sayıları şöyleydi:

Türk (İdadi) okul sayısı: 59
Türk öğrenci sayısı: 7.768
Azınlık (rüşdi ve ilk-orta) okul sayısı: 1.092
Azınlık öğrenci sayısı: 90.385
Yabancı okul sayısı: 553
Yabancı okul öğrenci sayısı: 39.113
Azınlık ve yabancı okul sayısı: 1.645
Azınlık ve yabancı okul öğrenci sayısı: 129.498
Tüm okul sayısına Türk okulların oranı: %8.06
Tüm öğrenci sayısına Türk öğrencilerin oranı: %5.65.

19. yüzyılın ikinci yarısında, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içersinde kalan 16 ilde (Edirne, Erzurum, Adana, Ankara, Aydın, Bitlis, Hüdavendigar (Bursa), Diyarbakır, Sivas, Trabzon, Kastamonu, Konya, Mamuretülaziz (Elazığ), Van, İzmit Sancağı,

Çatalca Sancağı) Türk, azınlık ve yabancı orta-öğretim okulları ve öğrenci sayısı ise şöyleydi:

Türk (İdadi) okul sayısı: 36
Türk öğrenci sayısı: 4.718
Azınlık (Rüşdi ve ilk-orta) okul sayısı: 673
Azınlık öğrenci sayısı: 60.403
Yabancı (Rüşdi ve İdadi) okul sayısı: 367
Yabancı okul öğrenci sayısı: 21.976
Azınlık ve yabancı okul sayısı: 1.040
Azınlık ve yabancı okul öğrenci sayısı: 82.379
Tüm okul sayısına Türk okulunun oranı %1.73
Tüm öğrenci sayısına Türk öğrenci oranı: %8.91.

(Kaynak: *Türkiye Ansiklopedisi,* İletişim Yayınları, 2. cilt, İstanbul 1985.)

Bu yabancı okulların ve azınlık okullarının, Birinci Dünya Savaşı sürecinde, İmparatorluğu parçalara ayırmayı, savaş sonunda (Mondros Mütarekesiyle) Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin egemenliğini kuracağı Türkiye'yi (bir başka deyişle "Misak-ı Milli"yi) bölüp azınlıklara paylaştıran Sevr Andlaşmasına ve bu andlaşmayla İngiltere, Fransa ve İtalya arasında aynı gün yürürlüğe konacağı kararlaştırılan ve Türkiye'yi bu devletlerin kendi aralarında ikinci kez paylaşacakları Üçlü Anlaşmaya göre kurulmuş ve bu plan-program doğrultusunda kadrolar yetiştirilmiş olduğunu burada belirtelim. Örneklemek ve somutlaştırmak için şunları ekleyelim:

Mondros Ateşkes Sözleşmesi, 30 Ekim 1918'de Müttefik / İtilaf devletleri adına İngiliz Amiral Caltrophe ile Osmanlı heyeti arasında imza edilmeden önce, Türkiye, farklı tarihlerde, İngiltere, Rusya, Fransa ve İtalya arasında, gizli olarak, altı kez paylaşılmış bulunuyordu. Mondros Sözleşmesi görüşmeleri başladığı zaman Türk/Osmanlı heyetinin önüne konan ve 24 maddeden oluşan taslak metin, bu paylaşıma ve paylaştırmaya uyarlanarak hazırlanmış bir metindi. Bir ateşkes sözleşmesi değil, paylaşım planına uyarlı bir işgal sözleşmesiydi.

1915-1917 yılları arasında, yani Birinci Dünya Savaşı içinde, gizli olarak gerçekleşmesi kararlaştırılan anlaşmalar ise şunlardı:

(1) 4 Mart-10 Nisan 1917: İngiliz-Fransız-Rus anlaşmasıyla, İstanbul ve Boğazlar Rusya'ya bırakılıyordu.

(2) 26 Nisan 1915: İngiltere, Fransa ve İtalya arasında yapılan Londra Anlaşmasıyla, "Antalya ve Antalya'ya bitişik Güney-Anadolu'da ve Akdeniz kıyılarında İtalya'ya adilane bir pay verilmesi" kararlaştırılıyordu.

(3) 3 Ocak 1916: Rusya, İngiltere ve Fransa arasında Güneydoğu Anadolu, Irak, Suriye ve öteki Arap ülkeleri arasında paylaşılıyordu. (Sykes-Picot anlaşması).

(4) 26 Nisan 1916: İngiltere, Rusya ve Fransa arasında gerçekleştirilen Petersburg anlaşmasıyla, Sivas-Kayseri-Mersin çizgisinin doğusu, Fransa ile Rusya'ya bırakılacaktı.

(5) 9-19 Mayıs 1916: 3 Ocak 1916'da yazışmayla başlayan Sykes-Picot anlaşması tamamlanıyor.

(6) 19-21 Nisan 1917: İtalya, İngiltere ve Fransa, St. Jean de Mavriene'de gerçekleştirilen anlaşmaya göre, Batı Anadolu İtalya'ya bırakılıyor, Marmara'ya yaklaşan bir nüfuz bölgesi veriliyordu.

Birinci Dünya Savaşı içersinde, Rusya, İngiltere, Fransa ve İtalya arasında toprakları paylaşılan ve paylaştırılan İmparatorluktan her türlü yaşam koşulları elinden alınıyor, Kastamonu, Ankara, Eskişehir ve Bursa (Bursa'nın bir kısmı) vilayetlerinden oluşacak bir Osmanlı devleti bırakılıyordu.

Mondros Ateşkes Sözleşmesinin kararlaştırıldığı toplantılara, İtilaf devletleri (İngiltere, Fransa ve İtalya) adına başkanlık eden İngiliz Akdeniz Filosu Komutanı Amiral Calthorpe, Türk heyetinin önüne, daha önceden hazırlanmış, 24 maddelik bir metin koymuş, taslağın ilk dört maddesinin tek bir sözcüğünün değiştirilemeyeceğini konuşmasına başlarken söylemişti. (Türk İstiklal Harbi, I, Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı, Genelkurmay yayını, Ankara 1962.)

Sözleşmenin ilk maddesine göre, Çanakkale ve Karadeniz boğazları kaleleri, İtlaf devletleri tarafından işgal edilecekti. "Türk ordusunun derhal terhis edilmesi" (madde: 5); "Türk karasularında ya da Türkiye'nin işgalindeki sularda bulunan bütün savaş gemilerinin teslim edilmesi" (madde: 6); "bütün demiryolları üzerinde Müttefik Denetleme Görevlilerinin yer-

leştirilmesi" (madde: 5), ateşkes sözleşmesinin genel maddeleri arasındaydı.

"Altı Ermeni ili" (yani "Vilayat-ı Sitte"), "Kilikya" ve "Ermeni tutsaklarıyla" ilgili maddeler, ateşkes sözleşmesinin bir başka boyutunu oluşturuyordu.

"Altı Ermeni ilinde" karışıklık çıkarsa, müttefiklerin, bu illerin herhangi bir bölümünü ellerinde bulunduracakları; "bütün birliklerin Kilikya'dan çekilmesi" (madde: 16); "gözaltında bulunan ya da tutsak olan Ermenilerin tümünün İstanbul'da toplanarak hiçbir koşula bağlı olmaksızın müttefiklere teslim edilmesi" (madde: 4) koşulları, ateşkes sözleşmesinin, bir ateşkes sözleşmesi değil, Sevr Andlaşmasının ve bu andlaşmayla aynı gün yürürlüğe konması (İngiltere, Fransa, İtalya arasında gizli olarak) kararlaştırılan Üçlü Anlaşmanın bir çeşit ön uygulamasına uyarlanmış bir "anlaşma" olduğu açıktı.

Üçlü Anlaşmayla, Kilikya olarak tanımlanan Mersin-Kayseri-Sivas hattı ile Diclenin akış yolunun batısında kalan, Urfa, Maraş ve Anteb'i içersine alan bölge Fransızlara bırakılıyor, Batı Akdeniz ve Ege, İtalya ve Yunanistan arasında paylaştırılıyordu.

"Erzurum, Van, Harput (Elazığ), Sivas, Bitlis ve Diyarbakır'dan oluşan bu altı il, Sevr Andlaşmasında, "Ermenistan" olarak gösterilecekti.

Sevr Andlaşmasında, (Trabzon hariç) Ermenistan olarak belirlenen Vilayet-i Sitte'de yani altı ilde (Erzurum, Bitlis, Van, Diyarbakır, Elazığ ve Sivas'ta), 19. yüzyılın son çeyreğinde Türk, Azınlık ve Yabancı ortaöğretim okullarının sayısal durumu ise şöyleydi:

Toplam nüfus: 2.903.514
Ermeni nüfus: 540.396
Ermeni nüfus (yüzde): %18.61
Türk (İdadi) okul sayısı: 6
Türk öğrenci sayısı: 779
Azınlık (Rüşdi ve İlk-orta) okul sayısı: 121
Azınlık öğrenci sayısı: 8.408
Yabancı okul (Rüşdi ve İdadi) sayısı: 57
Yabancı öğrenci sayısı: 6.548

Azınlık ve Yabancı okul toplamı: 244
Azınlık ve Yabancı öğenci toplamı: 14.956
Tüm okul sayısı: 250
Tüm öğrenci sayısı: 15.735
Tüm okul sayısına, Türk okulu oranı: %2.4
Tüm öğrenci sayısına, Türk öğrenci oranı: %5,2.
(Toplam nüfus ve Ermeni nüfus, *Shaw*, 2, s. 250'den alındı.)

Türkiye Büyük Millet Meclisi kurulduktan (23 Nisan 1920'den) birkaç ay sonra Amerika Yakındoğu Yardım Heyeti'nin Anadolu'da yetimhaneler, numune çiftlikleri ve hayır müesseseleri kurmak için yaptıkları öneriye, TBMM Başkanı Mustafa Kemal'in verdiği yanıt, bu azınlık ve yabancı okulların amaçlarını açıklayan tarihsel belgeydi.

Amerika Yakındoğu Heyeti adına yapılan öneriye 1921'de verilen yanıtta, Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal, "Ankara Büyük Millet Meclisi hükümetinin, memleketin imarına, yetimlerin refahını sağlamaya, genel sağlığın ve iktisadımızın iyileştirilmesine yönelik her girişimin ve çalışmanın büyük bir minnettarlıkla kabul edileceğini", "ancak bu hususta, gerek uzak gerek pek yakın bir geçmişte bize çok pahalıya malolan acı deneyimlerden dolayı, bazı çekinceleri belirtmenin gerekli olduğunu" belirterek şunları yazmıştı:

Şimdiye kadar memleketimizde iktisadi, siyasi ve ilmi maksatlar ile çalışan müesseseler veya yabancı zevat bilhassa aşağıdaki gayeler peşinde koşmuşlardır:

1) Memleketimiz dahilindeki mesailerinden insafsız bir kar temin etmek.. Bizim için en az zararlı olanlar yine bunlardır.

2) Bir bölgede elde ettikleri iktisadi imtiyazlara dayanarak, kendilerine ileride oraya sahip olma hakkını temine çalışmak.

Bu gibilerin bir daha memleketimizin dahilinde çalışmalarına kesinlikle izin verilmemesi kararlaştırılmıştır. Bu suretle hareket etmekle yalnız kendimize değil, bütün insanlığa çok büyük bir hizmet yapacağımıza inanıyoruz. Çünkü hiç kuşku yoktur ki, Harbi Umumi'nin başlıca müsebbibleri bu gibi gayeler peşinde koşan sermayedar grupları ve onlara alet olan politikacılardır.

3) İktisadi, ilmi ve insani maksatlar altında memleketimize gelip,

gelecekte istilalar hazırlamak için muhtelif unsurları gerek hükümete, gerek yek diğerine karşı tahrik etmek. Bu gibiler hem Harbi Umumi'nin hem de memleketimiz dahilindeki feci boğazlaşmaların başlıca müsebbiplerindendir.

4) Sırf ilmi ve insani gayelerle memleketimizde çalışmakla beraber ruhlarında yerleşmiş bulunan Hıristiyanlık güdüsüyle hemen sırf Hıristiyan azınlıklarla meşgul olmak ve onlara ister kasıtlı ister kasıtsız, arasında azınlıkların da yaşadıkları Müslüman kitlelerinden ayrılmak arzusunu aşılamak. Bu gibilerin gerek müslümanlara gerek güya iyiliğine çalıştıkları Hıristiyan azınlıklarına dahilinde yaşadıkları İslam çoğunluklarına makul olmayan tahakküm arzusunu aşılamakla ne kadar gayri insani bir surette hareket etmiş bulundukları ve bu yüzden yaşanan boğazlaşmalardan manen sorumlu bulundukları açıktır. Hükümetimiz bu gibilerin dahi mesailerine serbestçe devam etmelerine izin verdiği takdirde Müslim gayrimüslim bütün tebaasına karşı pek ağır bir mesuliyet yükü altına girmiş bulunacaktır.

Belirtilen sebeplerden dolayı aşağıdaki esasları koymak mecburiyetindeyiz.

Hiçbir hükümet kendi tebaasından olan onbinlerce çocuğu kendi memleketi dahilinde bir yabancı heyeti tarafından her türlü teftişten azade olarak büyütülüp onlara istenildiği gibi telkinlerde bulunulmasına izin vermez. Buna izin vermek, ve dolayısıyla onunla çarpışmaya mahkum eylemektir. Bu ise gerek o çocukların gerek içersinde yaşayacakları halkın felaketini hazırlamaktır. Bunu engellemek ise hükümetin görevidir. Bundan dolayıdır ki, Amerikalılar tarafından numune çiftliği vesair benzeri müesseseler husule getirip buralarda kendi tebaamızdan olan binlerce çocuğun Türk hükümet ve milletine karşı dostane olmayan ve sadıkane olmayan hissiyatla donanmış olarak yetişmelerine izin veremeyiz.

Tabiidir ki, Amerikalıların insani önerilerini reddetmeyi hatırımızdan bile geçirmiyoruz. Ancak, bunu yalnız aşağıdaki şartlar altında kabul edebiliriz. Bu şartları ortaya koymaya tek neden de geçmişteki acı deneyimlerin bize vermiş olduğu daha uzağı görecek insani hislerdir.

İşbu şartlarımız aşağıda beyan olunur:

1) Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti sınırları dahilinde Amerikalıların tesisini arzu ettikleri numune çiftlik, imalathane vesai-

renin idaresi ve orada çalışan çocukların öğretim ve eğitimi hükümet tarafından tayin olunacak memurlara aittir.

2) Bu müesseselerde cins ve mezhep ayırmadan bütün yetimler çalıştırılacaktır.

3) Amerikalılar buralarda fen memurları ve hesapların görülmesi için muhasebe memurları bulundurabilirler.

4) Yol vesaire inşası gibi teşebbüsler dahi insani bir maksat için yapılmakta ise, yukarıdaki şartlara tabi bulunacaktır.

5) Ticaret maksadıyla yol, fabrika vesaire inşası yönlerini ayrıca müzakereye hazırız. Bu konuda Amerikalıların tekliflerini bekliyoruz. Zaten bu maksatladır ki, Antalya'ya bir Amerikalı ticaret temsilcisinin gönderilmesine olur verdik.

Lozan Andlaşmasına (24 Temmuz 1923) ekli sözleşmeyle, Türkiye, yalnızca Fransa, İngiltere ve Fransa'ya ait, 30 Ekim 1914'ten önce varlığı tanınmış olan din, öğretim, sağlık ve yardım kurumlarını 7 yıl süre için tanımış, 13 Ağustos 1931'de sözleşmenin bağlayıcılığı sona ermişti.

(4) *Çağdaş: Laik Eğitimin Kanserleştirilmesi Süreci*

Ama sorun, azınlık ve yabancı okullarla sınırlı değildi. Türkiye Cumhuriyeti, İmparatorluktan devraldığı ve birbiriyle olduğu kadar Cumhuriyetin özüyle çatışan iki karşıt eğitim sisteminin kıskacındaydı. Geçmişten gelen tekke, zaviye ve medreselerle somutlaşan dinsel, teokratik öğretim, 1869 yılında Maarifi Umumiye Nizamnamesi ile kurulan "mektep"lerde gerçekleştirilen laik/din-dışı eğitim sistemi arasındaki karşıtlık, medreseliler ile mekteplilerin kavgalarına neden olmuş, genç Cumhuriyetin gündemine böyle girmişti.

Başgöz ve Wilson'ın birlikte hazırladıkları *Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim ve Atatürk* (Dost, 1968) kitabında, "dini bilimler" ile "felsefi bilimler" arasındaki anlaşmazlığın, "medrese-tekke mezunları ile mektep mezunları arasında çatışmalara neden olduğu" yazılıyordu.

Saidi Nursi (o zaman Kürdi), "Vicdanın ziyasının ulum-u diniye (din bilimleri) ve aklın nurunun fünun-u medeniye (fen

bilimleri) olduğunu" söylüyor, "mekteplerde din dersleri, medreselerde ise fenler okutulmasını" öneriyordu. "İftirak ettikleri (ayrıldıkları) zaman, birincisinden (dinden) taassub, ikincisinden (fenden) hile, şüphe tevellüd edeceği" görüşündeydi. (Notlar için bkz: M. İ. Erdost, "Saidi Nursi Öğretisi ve Bilimin İslamlaştırılması", *Kuşatılmış Ülke Kuşatılmış Yazılar*, Onur Yayınları, Ankara 2005, s. 56-74.)

Saidi Nursi, bu düşünceleri, 1890'larda Van'da dile getirmişti. Aynı yıllarda Van'da, 16 azınlık (rüşdi ve ilk-orta) ve 28 yabancı (rüşdi ve idadi) okul vardı, Türk okulu yoktu. Üstelik, gene Van'da Ermenilerin bir öğretmen okulu bulunuyordu. 1922 Kasımında, yani Kurtuluş Savaşı, savaş olarak İzmir'de noktalandıktan sonra, Ankara'ya gelen Saidi Nursi, Büyük Millet Meclisinde bir "zındıka" fikrinin egemen olmaya başladığını görmüş, milletvekillerine hitaben yayınladığını savladığı bildiride (19 Ocak 1923) "şarkı akıl ve felsefenin değil, din ve kalbin ayağa kaldıracağı" görüşünü yinelemişti.

Hutbe-i Şamiye'ye yazdığı "Zeyl"de dile getirdiği gibi, Saidi Nursi, "Hususan biz Şarklılar, Garplılar gibi değiliz. İçimizde kalplere hakim hiss-i dinidir. Kader-i Ezeli ekser enbiyayı Şarkta göndermesi işaret ediyor ki, yalnız hiss-i dini Şarkı uyandırır, terakkiye sevkeder" (Hutbe-i Şamiye, s. 70) görüşünü benimsiyordu.

Münazarat'ta "Vicdanın ziyası din ilimleri, aklın nuru medeniyet fenleridir. İkisinin birleşmesiyle hakikat ortaya çıkar. Ayrıldıkları zaman, birincisinden taassup, ikincisinden hile ve şüphe doğar" diyen Saidi Nursi, "Kuran-ı Kerimin ruhu Risale-i Nur'un cesedine girdikten sonra", "yeni" Said olarak, bir kanadı akıl, bilim ve maddi felsefeyle yaralı olan "eski Said"i tedavi etmek durumunda kalacaktır.

Bir başka deyişle, eski Said'in, iki kanattan biri olarak nitelediği "aklın ışığı fen bilimleri", "fen ve bilim", "maddi felsefe", "bilimsel yasalar", *Risale-i Nur*'u telif etmeye başlayan (1927) yeni Said'e göre, "küfr-ü mutlak"a götüren "dalalet"in, yani "doğru yoldan sapma"nın başlıca etkenleri olarak yadsınılacaktır.

İngiliz ortodoks bir aileden gelen Meryem Weld, Saidi

Nursi'nin "bir tarafa vahiy ve dini ve diğer tarafa aklı, bilimi ve felsefeyi" koyarak, "aklın, bilimin, felsefenin din ve vahyin emrinde, hizmetinde olması gerektiğini görmüş ve dine itaat etmeyen fen ve bilimi yadsımıştır." (Meryem Weld, *İslam, Batı, ve Risale-i Nur*, Yeni Asya Yayınları, 1986, s. 35, 83.)

Saidi Nursi'nin öğretililerinden Fethullah Gülen, Prof. İbrahim Canan'ın "Bediüzzaman'dan Çözümler"e yazdığı "Takriz"de eski Said'in görüşlerini sağ eliyle açmış, yeni Said'in görüşlerini öteki eliyle kapatmıştı.

Ulusal, laik, çağdaş, tek ve bütün eğitim, ABD'nin Saidi Nursi'den politikaya taşıdığı eğitim sisteminin altında kalacak "Ilımlı İslam"ın altlığını oluşturan Saidi Nursi'nin (eski-Said'in) görüşü doğrultusunda, elli yıldan fazla bir zamandır uygulanacaktı. Günümüz medreseleri olan imam-hatip okullarına fen dersi, okullara din dersi konacak, tekkelerde (bugünkü Kuran Kurslarına) daha ehil hocalar görevlendirilecekti.

Oysa yeni-Said, aklın, bilimin ve maddi felsefenin, ateizme, komünizme, anarşizme götürdüğünü "görmüş", bunun için, aklın, bilimin ve maddi felsefenin, dinin ve vahyin emrinde, denetiminde olmasını, dine itaat etmeyen (yani dine aykırı görülen) aklı ve bilimi yadsımıştı. Bir başka deyişle, Saidi Nursi'nin eski görüşlerinin eğitime yama gibi yamanmasını savunanlar, Gülen'den Erdoğan'a, yeni-Said'in görüşlerini, eski-Said'in görüşleri maskesi altında uygulamaya koymuşlardı. Kısacası, Kemal Atatürk'ün vurguladığı ulusal, laik ve çağdaş eğitim, Saidi Nursi'nin başına sardığı sarıkla bilinçli olarak mumyalanmakta, Saidi Nursi'nin terkettiği eski görüşleri kalkan yapılarak yeni görüşleri gizlice uygulanmaktaydı.

(5) *Laiklik: Bilimin Dinden Özgürleşmesi ve Dinin Bilimi Kuşatması*

Birkaç yıl önce, Başkent Üniversitesinde, öğrencilerle söyleşisinde Süleyman Demirel'e, "Köy Enstitüleri" sorulmuş, Demirel de, "Şimdi kimse köylü olmak istemiyor!" yanıtını vermişti.

Köy Enstitüleri, köylüyü ve köylülüğü olduğu gibi koruma-

yı mı amaçlamıştı, ilkel üretim tekniği ve geleneksel "köylü" yapılanması içinde tutulmak amacıyla mı kurulmuştu! Şimdi köylü neden köylü olarak kalmak istemiyordu sorularının yanıtını araştırmadan soruyu soruyla kesip atmak doğru olabilir miydi?

1940'ta yasayla kurulan Köy Enstitülerinin eğitim alanında yerel ve yöresel, ulusal ve evrensel deneyimlerin birikimlerinden yararlanılarak yaratıldığı gözardı edilmemeli. Köy Enstitüleri, köyden köylü çocuğunu aldı, onu zihinsel-bedensel-üretimsel yönden eğitti; öğretmen olarak köye gönderdi. Köy toplulukları alevi ise alevi çocuklar, sünni ise sünni çocuklar alındı Enstitüye, burada ayrımsız eğitildiler; gene kendi köylerine döndüler ya da komşu köylere öğretmen olarak gittiler. Ama şu özellikle vurgulanmalı, sünni çocuklar sünni olarak, alevi çocuklar alevi olarak değil, ayrımsız hepsi laik ve demokratik cumhuriyetin öğretmenleri olarak köylerine döndüler. Köy Enstitüleri, beşinci mezunlarını vermeden kapatıldılar. Köy Enstitülerine karşılık, İmam-Hatip okulları açılacaktır. Her köye bir okul ve bir öğretmen ülküsünün yerini ise, her köye bir cami ve bir imam sloganı alacaktır.

İmam-Hatip okulları, Cumhuriyetin başlangıcında, "Tevhidi Tedrisat Kanunu"na, Türkçeleşmiş adıyla Eğitimin Birleştirilmesi ya da Eğitim Birliği Yasasına uyarlı olarak kapatılmış, din eğitimini esas alan okullardı. Demokrat Parti iktidarıyla birlikte İmam-Hatip okullarının yeniden açılmasının yasadaki amacı, "imam" ve "hatip" yetiştirmekti. 12 Eylül (1980) askeri yönetiminin zorlamasıyla, emperyalist gericiliğin "kirlenme" olarak nitelediği materyalizme ve çürüme olarak nitelediği sosyalizme karşı, hemen her köye ve bu arada alevi köylerine de ilerici ve devrimcileri gözetleyen bir çeşit "siyasal karakol" işlevi görecek olan camiler yapılacak, cami sayısı 88-90 bine ulaşacaktı. 1950'li yıllarda 15-20 bin cami olduğu gözönünde tutulursa ve bunların dinsel anlamda "ehil" hocaların elinde bulunduğu dikkate alınırsa, 1950'li yıllardan 2000'li yıllara değin, yüzbin, bilemediniz ikiyüzbin imam ve hatip yetiştirilmesinin mantıklı bir açıklaması olabilir miydi? Ama, bunun bir açıklaması da olmak gerekirdi. Yirmi yıl, otuz yıl için gereksinilen imam ve hatip sayısının iki

katı, üç katı kadar imam ve hatibi her yıl mezun edecek sayıda İmam-Hatip okulu açılmasının, imam ve hatip yetiştirmekten farklı bir amacı olduğu da açıktı. Yöneticilerin ulustan gizli tuttukları bu amacı, o zaman Cumhurbaşkanı olan Cevdet Sunay'dan öğrenecektik.

Mustafa Coşturoğlu, bunu Milli Birlik Komitesi üyesi ve eski parlamenter Osman Köksal'ın ağzından şöyle anlatıyor:

"1970 öncelerindeydi. Sayın İnönü haber göndermiş, benimle gizlice görüşmek istediğini söylemiş. Dediği saatte gittim. Beni her zamanki inceliğiyle karşıladı. "Bak dedi, bilirim senin ağzın pektir. Sana bir sır tevdi edeceğim. Bunu Grup'umdaki en yakın arkadaşlarıma bile açmadım... Bir süredir "laik okullar" üzerinde kuşku yaratılmak, laik eğitime gölge düşürülmek isteniyor. Bununla ilgili olarak da Cumhurbaşkanı üzerinde birtakım haksız telkinlerin yapıldığına dair şüphem vardır. Senin Cumhurbaşkanı hazretleriyle ilişkilerin çok iyidir. Bunu biliyorum. Gerçekten bu konuda Sayın Cumhurbaşkanına bir telkin yapılıyor mu? Ve bu yolda bir telkin söz konusu ise etkisi nedir? Öğrenmeni istiyorum.

"Bunun üzerine doğru Cumhurbaşkanı sayın Sunay'a gittim. Konuşma sırasında konuyu laik okullara getirerek: Bu okullar üzerinde bir takım kuşkular yaratıldığını ve bu okullarda yetişen gençlere çok haksız olarak gölge düşürülmeye çalışıldığını... anlatırken, Cumhurbaşkanı Sunay hemen sözümü kesti. "Ne haksızlığı" dedi ve anlatmaya başladı: "Bugünkü okullar birer anarşi yuvası haline geldi. Bu okullardan yetişen gençlere memleket idaresi teslim edilemez. On yıl sonra bunların hepsi işbaşına geçecekler. Onlara nasıl güvenebiliriz? Hem biz laik okullara karşı İmam Hatip Okullarını "bir alternatif" olarak düşünüyoruz. Devletin kilit mevkilerine yerleştireceğimiz kişileri bu okullarda yetiştireceğiz." (Mustafa Coşturoğlu, "Laik Okullara Karşı Bir Seçenek mi?", *Halkoyu*, 1977, Sayı 11, s. 21.)

İmam-Hatip okulları, özünde imam ve hatip yetiştiren, yani din öğretimini ve eğitimini esas alan meslek okullarıdır, burada öğretimin ve eğitimin esasını oluşturan din, genel olarak din değil, sünni islamın öğretimi ve eğitimidir. Bu okullara alevi çocukları, inançları gereği gitmemekte, alevi aileler çocuklarını

bu okullara göndermemektedir. (1997 öncesi duruma göre) mezun olan imam-hatiplilerin, imam ve hatip gereksiniminden fazla sayıda imam-hatip okulu açılmasının nedeni ise, devletin üst kadrolarının, kilit mevkilerinin, meslek eğitimine bilimsel temel eğitimden geçmiş olan insanlara değil, özellikle sünni mezhepten gelen ve bu inançsal kimlikleriyle din eğitiminden geçen insanlara verilmesi içindi. Bu, aynı zamanda, devletin üst kadrolaşmasında, mezhep ayrımcılığına, buna karşılık sünni mezhepten gelen çocukların sünni olarak bürokratik egemenliğine yolu açacaktı.

"Meslek" okulları olarak imam-hatip lisesinden mezun olanların, meslekleri alanında yüksek din okullarına alınmasını doğal karşılamak gerekirdi. Ne var ki, genel eğitim veren okullar gibi, imam-hatip okullarından mezun olanlar, hemen her alanda yüksek okullara ve fakültelere alınmaya başlandı. Siyasal Bilgiler Fakültesine alındı, kaymakamımız, giderek valimiz "ihaleli", yani imam-hatip kökenli oldu. Hukuk fakültesine girdiler, savcımız, yargıcımız "ihaleli" oldu. Bu okulda okumuş olmanın ötesinde, sünni mezhebin çocukları olarak ve sünni kimlikleriyle, kaymakamımız, valimiz, savcımız, yargıcımız, öğretmenimiz oldular. Doğal ki, salt sünni kimlikleriyle değil, çoğunlukla tarikat ve cemaat kimlikleriyle, valimiz, yargıcımız, doktorumuz oldular. 28 Şubat (1997) öncesi rakamlara göre, 77 valinin %35'i tarikatçı, ya da aşırı sağcı. Valilerin %23'ü Cumhuriyete karşı. Bu durum, aslında, salt bir mezhep, salt bir tarikat ya da cemaat "mensubu" olarak, yani salt bir "inanç"a bağlılık olarak algılanılamazdı, çünkü, burada, mezhep de, tarikat da, cemaat de, dinin siyasallaşmasının şemsiyesi altında, siyasallaşmıştı; özünde, islam siyasallaşmaya ve siyasallaşmış islam devletin laik kadrolarını doldurmaya başlamıştı.

Bölügiray'ın saptamaları ise şöyleydi: "30 vali, 256 kaymakam ve kaymakam vekili şeriatçı görüşe sahip. Mevcut 700 kaymakamın birkaçı dışında tamamı ya imam hatip lisesi mezunu ya da imam hatip okullarından normal liselere geçiş yapmış kişilerdir." (Nevzat Bölügiray, *28 Şubat Süreci*, Tekin, 1999, s. 68.)

"... din eğitimli personel gereksiniminin yıllık 2.288 olmasına

karşın gereksinim fazlası olan 51 bin 345 imam hatiplinin özellikle hukuk, siyasal bilgiler ve polis akademisine yöneltilmeleri ve siyasal bilgilerin de özellikle kamu yönetimi bölümüne girenlerin (vali, kaymakam vb. olmak için) %50'den fazlasının imam hatipli olmaları, şeriatçıların devletin kilit noktalarını ele geçirme planlarının bir kanıtı"ydı. (*Aynı yapıt*, s. 69.)

"Türkiye genelinde 10 günde bir okul yapımına başlanırken 5 saatte bir cami yapımına başlanıyordu. 1.045 kişiye bir okul düşerken, 845 kişiye bir cami düşüyordu. Tüm okulların sayısı 61 bin 246 iken, camilerin toplamı 73 bin 23'ü buluyordu." (2 Şubat 1977.) (*Aynı yapıt*, s. 70.)

Genelkurmay bünyesinde irticai faaliyetleri izlemek ve Batı Harekat Konseptini uygulamak üzere oluşturulan Batı Çalışma Grubunun (BÇG) saptamalarına göre, şeriatçıları destekleyen ya da bu grupların kontrolünde, 5 bini özel dersane ve kurs olmak üzere, 5 bin 854 eğitim kurumu bulunuyor. Aynı raporda, şeriatçılara destek veren 124 radyo, 41 televizyon, 5 bin 200 yerel gazete ve dergi, birçok yayınevi, 4 bin 500 vakıf, 40 vali, 89 vali yardımcısı ve 300 dolayında kaymakam ile çok sayıda milletvekili saptandığı" belirtilmişti. (*Cumhuriyet*, 21 Temmuz 1998.)

11 temmuz 1993 günlü *Cumhuriyet*'te yayınlanan "Kur'an Kursları / Din eğitiminde büyük patlama" başlıklı haber, Diyanet İşleri Başkanlığının kadrosundaki genişlemeyi, kuruluş amacına ve Eğitim Birliği Yasasına karşıt bir işlevsellikle geliştirerek, din toplumu ve din devleti yaratmak yolunda "nitelik" değiştirdiğini de bize duyumsatmaktadır. Haber şöyle:

"Her yıl imam hatip liseleri ve Kuran kurslarında, yaklaşık 800 bin öğrenci dini eğitimden geçiyor. Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı toplam 4.783 Kuran kursunun dışında özel kuruluşların açtıkları kurslar ise denetlenmiyor. / Türkiye'de 417 İmam-Hatip okulunda 15 bin öğretmen, 400 bini aşan öğrenci./ Ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığının bünyesinde bulunan ve sayıları bazı istatistiklerde 5.800, bazılarında 4.873 Kuran Kursunda 400 bine yakın öğrenci eğitim görüyor. Diyanet istatistiklerinde "cüz" ve "hafızlık"a çalışan öğrencilerin sayısı da 170 bin 572 olarak belirtiliyor." (*Cumhuriyet*, 11 Temmuz 1993.)

1998'de, "Her üç saatte bir cami, günde 7 cami" altbaşlığıyla

yayınlanan haberde, Diyanet İşleri Başkanlığının "2010 yılı istihdam ve ihtiyaç planı"na göre, 59 bin olan imam sayısı 2010 yılında 100 bine ulaşacak, 12 yıl içersinde 31 bin 560 cami daha yapılacak, her yıl 200-250 Kuran Kursu açılacak. Diyanetin mevcut kadrosu da 89 binden 238 bine ulaşacak; 9 bin 727 olan müezzin-kayyım kadrosu ise 114 bin olacak; Kuran Kursu öğrencisi de 5 binden10 bine çıkacaktı. (*Cumhuriyet*, 22 Haziran 1998.) (Bu sayısal bilgiler, 10 Aralık 2000'de TİHAK etkinliğinde sunduğum metinden aktarıldı; güncelleştirilemedi.)

(9) *Kim "Yıkadı" Bizi, Köy Enstitülerini Kim Yıktı?*

Truman Doktrininin ve Türkiye'ye yapılan yardımın temelinde, Sovyetlerden gelecek bir saldırıyı önlemenin yanısıra, Türkiye'de, ulusal bütünleşmenin, özgür ulus olarak varlığını sürdürmenin ve bunun için ulusalcı, bağımsızlıkçı, demokratik devrimci süreçleri hızlandırmanın, yaygınlaştırmanın ve yoğunlaştırmanın üç ayağı olan Halkevlerinin, Köy Enstitülerinin ve Çiftçiyi Topraklandırma Yasasının, Türkiye'ye Yardım Antlaşmasının imzalandığı tarih başlangıç olmak koşuluyla, hızları azaltılacak, devrimci içerikleri soğurulacak, İskender'in "gordiom"u kılıncıyla kesmesi gibi şahdamarından kesilecek, yokedileceklerdi.

Hemen eklememiz gerekiyor: ABD'nin, savaş sırasında, savaştan sonra *Yunanistan ve Türkiye'nin* ulusal bütünlüklerini korumak ve özgür ulus olarak varlıklarını sürdürebilmek için bu ülkelere yardım yapması yeni değildi. Savaşın başlangıcında ABD, aynı şekilde, ulusal bütünlüklerini korumak ve özgür ulus olarak varlıklarını sürdürebilmeleri için, 1941'de, "Ödünç Verme Yasası"yla, Nazi Almanyasının tehdidi altında olan ülkelere elinde atıl kalmış silah ve malzemeyi ödünç olarak vermişti. Türkiye sınırları dışında kalan çoğu eski ve arızalı makine, silah ve malzemeyi, ABD hükümeti savaştan sonra, Türkiye'ye on milyon dolar karşılığında satacak; Türkiye aldığı bu silah ve cephanenin borcu olan on milyon doları, her yıl faiziyle, birer milyon dolar olarak Merkez Bankasında, ABD Büyükelçiliği adına açılan özel hesaba yatıracaktı.

27 Şubat 1946 tarihinde Kahire'de imzalanan İkili Anlaşmaya göre Merkez Bankasına yatırılacak olan bu para, Birleşik Devletlerin arzusuna göre: *1. harsi, terbiyevi ve insani gayelere* (yani *kültür, eğitim* ve *insani amaçlar* için); 2. Birleşik Devletler tarafından Türkiye'de kullanılan memurların ücretleri dahil olmak üzere Birleşik Devletlerin giderlerini karşılayacağı kasa olacaktı.

Kahire'de gerçekleştirilen İkili Anlaşmanın tarihi 27 Şubat 1946'ydı.

Savaş sonrası, ulusal bütünlüğümüzü korumak ve özgür ulus olarak varlığımızı sürdürmek için, ABD, Türkiye'ye, 12 Temmuz 1947 günlü anlaşmayla yüz milyon dolar yardım yapmayı kararlaştırıyordu. 27 Aralık 1949'da da Kahire'de gerçekleşen İkili Anlaşmaya göre, "kültür, eğitim ve insani amaçları" gerçekleştirmek için "Eğitim Komisyonu" kuracaktı.

27 Aralık 1949'da kurulan ve Fullbright Anlaşması adıyla da bilinen, 4 ABD'li, 4 Türk, 8 üyeden oluşan ve ABD Büyükelçiliğinin başkanı olduğu Eğitim Komisyonu, Milli Eğitim Bakanlığında, kendilerine ayrılan, Bakanın bile giremediği özel odalarında bu 4 Amerikalı görevli, büyük bir gizlilik içinde, ulusal bütünlüğümüzü korumak ve özgür ulus olarak varlığımızı sürdürebilmemiz için, yani Laik Türkiye Cumhuriyetini şeriatın ve irticanın kucağında Ortadoğunun kanlı bataklığına gömmek için, kararlar oluşturacak, bu kararlar ilgili Bakanlığın kararları olarak uygulanacaktı. Son örnek olarak Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi okullardan toplanarak çöpe atılacak, beş yaştan başlayarak ilköğretim 4+4+4'e bölünecek, son katkı ilkokullara Arapça dersi konacak.

Rockefeller'in 1956'da, İran için söylediği gibi, ABD, ekonomik yardımı harekete geçirerek yalnızca Türkiye'nin ekonomisine yerleşmeyecek, gene, Rockefeller'in İran Şahı için söylediği gibi, ABD elçisine danışmadan hükümette herhangi bir değişiklik yapılamayacaktı. Biz, bunu o zaman şöyle söylemeliydik: ABD Büyükelçisinin, Köy Enstitülerini kapatmak için Milli Eğitim Bakanını değiştirmesine, Çiftçiyi Topraklandırma Yasasını rafa kaldırmak için Tarım Bakanının değiştirilmesine, Türk siyasal erki engel olmayacak, olamayacaktı. Ulusal bütün-

lüğünü korumanın ve özgür ulus olarak varlığını sürdürmenin belirleyici kurumları olan ve Cumhuriyeti ileriye taşıyan Halkevlerini, Çiftçiyi Topraklandırma Yasasını ve Köy Enstitülerini, aynı Cumhuriyet yönetimi, ağırlaştırılmış bir baskı olmadan, yani ABD Başkanının ve onun temsilcisi büyükelçilerinin buyruğu olmadan, dağıtabilir, demokratik içeriğinden yalıtabilir, ya da kapatabilir miydi?

Bu kurumları oluşturan, yasaları hazırlayan ve coşkuyla uygulamaya koyan bir liderlik, bu liderliğe bağlı bir siyasal erk, kendi özgür iradesiyle, Köy Enstitülerini sıradan "mektep"lere dönüştürecek "adam"ları bakan yapar mıydı?

Halkevleri CHP'nin değil devletin malı diyerek ülkeyi kentten köye soluklandıran kitaplıklar tarumar edilecek; Çiftçiyi Topraklandırma Yasasının feodal ve yarı-feodal toprak mülkiyeti biçimlerini tasfiye edecek ve toprağa bağlı ve toprak sahibine bağımlı köylüyü, işlediği toprağın sahibi yapacak maddeleri çöpe atılacak; Türkiye'ye özgü olan ve yarım yüzyılda tasarlanıp uygulamaya konan kırsal alanı aydınlatacak Köy Enstitüleri, sıradan, niteliksiz, özsüz, özverisiz, amaçsız, isteksiz, ilkesiz öğretmen okullarına dönüştürülecekti. Bunun için, Çiftçiyi Topraklandırma Yasasını yaşama geçirecek Tarım Bakanlığının bakanı, ABD Büyükelçisinin belirlemiş olması gereken bir büyük toprak sahibi olacak, Köy Enstitülerinin simgeleşen adları, Bakan Hasan Ali-Yücel, İlköğretim Genel Müdürü Tonguç, Köy Enstitülerinin düşmanı yeni bakana bırakılmak için koltukları boşaltılacak, yani bakanlıktan ve genel müdürlükten ayrılacaklardı.

Türkiye'ye 12 Temmuz 1947'de yapılan yardım, Türkiye'nin ulusal bütünlüğünü korumak ve özgür ulus olarak varlığını sürdürmek için verilmişti. Ne var ki, ertesi gün, ulusal bütünlüğünü korumak adına ulus birbirine düşürülmeye zorlanacak, 12 Martlara, 12 Eylüllere ve günümüze değin, Türkiye, özgür ulus olarak varlığını korumak adına, ellerde kelepçe, ayaklarda zincir, konuşan ağızlarda New York'u aydınlatan özgürlük meşalesi, kavganın, kargaşanın, suikast, sabotaj ve katliamların ülkesine dönüştürülecekti.

Nedeni o denli basitti: Halkevleri, Köy Enstitüleri, Çiftçiyi

Topraklandırma Yasası, ulus ölçeğinde uluslaşmanın, bağımsızlaşmanın, özgürleşmenin ve demokratikleşmenin yığınsallaşan kurumları, Sovyet modelinden esinlendiği savıyla ya kapatılacak, ya içi dışına çevrilecekti.

"Demokrat Parti, 1950'de iktidar olmuş, CHP'nin son döneminde iğdiş edilmeye başlanan Köy Enstitüleri, "enstitü" olarak kapatılmış sayılırdı. Ama ağalar istemediği için Köy Enstitülerinin kapatıldığı görüşü, bu denli basit bir anlatıma dayandırılabilir miydi? Tek başına bir olay/olgu olarak, özellikle ülke-içi sorunların bir parçası olarak değerlendirilebilir miydi? Köy Enstitülerinin kapatılmasını, Halkevlerinin kapatılmasından; Halkevlerinin kapatılmasını Çiftçiyi Topraklandırma Yasasının demokratik içeriğinin iğdiş edilmesinen yalıtılabilir, Köy Enstitülerinin bağlı bulunduğu bakanlığın ve Çiftçiyi Topraklandırma Yasasının bağlı bulunduğu bakanlığın bakanlarının ve üst düzey kadrolarının değiştirilerek, yerlerine Köy Enstitüleri davasına ve Çiftçiyi Topraklandırma Yasasına düşmanca yaklaşanların atanmasını, Türkiye'nin kendi iç sorunu olarak değerlendirebilir miydik? Sovyetler Birliğini güneyden kuşatan, batısında NATO'suyla, doğusunda SEATO'suyla eklemlenen, yani Türkiye'yi İran ve Pakistan'la "islam" temeli üzerinde eklemleyen CENTO'nun, İslam dinini canlandırmaya soyunmasını, dahası dinin siyasallaşmasını amaçlayan Yeşil Kuşak projesini (ki, Türkiye ile sınırlı olarak "Ilımlı İslam" projesi olarak sürdürülecektir), imam-hatip okullarının açılmasından, imam-hatip okullarının açılmasını ortaöğretim okullarına din derslerinin konulmasından, giderek din dersinin Anayasal bir zorunluluğa dönüştürülmesinden ayrı düşünmek doğru olabilir miydi?

"Türkiye'yi içersine alan küresel egemenlik stratejisinin bir öğesi olarak, Köy Enstitülerini simgeleyen adların, genellikle yazılarıyla, şiir ve romanlarıyla toplumda özgün bir yer almış simgesel adların, Makal'ın, Baykurt'un, Başaran'ın, Akçam'ın Apaydın'ın, ya eşdost arasında şurdan burdan konuştukları için, ya yazılarından /yazdıklarından dolayı, ya öğretmen olarak gittikleri "Haritada Bir Nokta"dan Cumhuriyet'e gönderdikleri röportajları nedeniyle, hemen hepsinde "komünizm"

yakıştırmasıyla, yani "hainlik" suçlamasıyla, yasaklanarak, kovuşturularak, soruşturularak, yargılanarak, toplumsal saygınlıklarını sarsmaya, çevrelerinden yalıtmaya ve yalnızlaştırmaya, içlerinde büyüyen ülküyü çökertmeye, savaşım dirençlerini kırmaya çalışılmasını, uluslararası sermayenin küresel egemenlik projesinden, kökü dışarda genel bir stratejinin uygulanmasından yalıtmak, ve birbirinden ayrı olgular olarak düşünmek doğru olabilir miydi?"

17 Nisan - 27 Nisan 2010, Ankara
Türkiye'ye Kefen Biçenler, s. 178-217
(Yer yer kısaltıldı, bazı bölümler güncellendi)

"AYAKTAKIMI", "MİLLİ İRADE" VE TAKSİM

Ülkenin laik ufkunu tarikatların kararttığı kentte, Siirt'te, "milli irade"yle özdeşleştirdiği 16.5 milyon seçmenin, "demokratik, laik, sosyal hukuk devletine inanarak AKP'ye oy verdiğini" söyleyen Erdoğan, Ulusal Egemenlik Bayramında, 23 Nisan'da, aynı seçmeni, yani "milli irade" yi, 1 Mayıs İşçi Bayramını Taksim'de kutlamak istediği için "ayaktakımı" olarak nitelemişti.

Erdoğan, öyle anlaşılıyor ki, "Kanlı Pazar" olarak tarihe geçmiş bulunan, 16 Şubat 1969'da, Taksim'de, ilerici ve devrimci gençliği, kolluk güçlerinin desteğinde ve denetiminde pusuya düşürerek kitlesel katliam gerçekleştirmiş olan sokak serserilerinden ve kabadayılardan oluşan *lumpenproletaryayı*, yani o günkü adıyla "Cihat Ordusu"nu, devrimci işçi sınıfının yerine koymuştu.

Hitler de, "kendi anlatımıyla", "aşağı tabaka"dan gelmiş, "ayaktakımı" arasında yetişmişti. 2 Ağustos 1934'te, oyların %88'ini alarak iktidara gelmiş (*Hitler Bana Dedi ki*, s.149) ve ken-

disini iktidara taşıyan "çoğunluğun, yalnız aptalları değil, hain ve alçakları da temsil ettiğini; bomboş olan yüz beynin akıllı bir adamın yerini alamayacağını" savlamıştı (*Kavgam*, s. 87). Bu, yalnız Hitler'in değil, Almanya'nın da sonunun başlangıcı olacaktı.

*

"Ayak" ve "baş" tartışması, 1 Mayıs işçi bayramının Taksim Meydanında kutlanmak istenmesi üzerine başlatılmıştı. İşçilerin sorunu ise, "ayakların baş olması" sorunu değildi, ayaklar zaten baştı. Çünkü, her demokratik sistemde olduğu gibi, başlar ayak, ayaklar baştır. Sorun, ayak ve baş sorunu değil, geleneksel kölelikten özgür kölelere dönüşmüş bulunan emekçilerin, tek bir sınıf olarak ekonomik haklarını demokratik kurallar içersinde dayatma ve kazanma sorunuydu. Temsil edenlerin gücünün, emekçilerin kendi öz güçleri olduğunu duyumsatma sorunuydu da.

Peki ama ne istiyordu emekçiler, niçin istiyorlardı Taksim'i?

Onların Taksim'i istemelerinin derine inen nedenleri ve anıları vardı.

1 Mayıs 1977'de, gladyosuyla, CIA'sıyla, Amerikalı uzmanların içsavaş, sabotaj ve suikast eğitiminden geçirdiği "komando"larıyla, özel birimleriyle, işçi sınıfı, toplu olarak bir kez daha pusuya düşürülmüş, morga götürülemeyenler, Gayrettepe'de ve Sansaryan Han'da kanlı olayların tertipçileri olarak sorgulanmışlardı.

İşçi sınıfı, otuz yıl sonra, bugün, sınıf olarak düşürüldüğü yerden doğrulmak istediği için istiyordu Taksim'i.

Otuz yıldır çiğnenen kanların, çiğnenen onurlarının artık çiğnenmesini istemiyor. Bunun için istiyorlardı Taksim'i.

Uluslararası sermayenin buyruğuyla emeğin ulusal gelirden aldığı payı aşağı çekmek için 24 Ocak kararlarını imzalayanlardan; 24 Ocak kararlarını uygulayabilmek için parlamentoyu feshedenlerden; parlamentoyu feshedebilmek için darbe ile iktidara oturanlardan; darbe ile iktidara oturmak için darbeye top-

lumsal ortam hazırlayanlardan; darbeye ortam hazırlamak için bu ülkenin aydınıyla, emekçisiyle altıbin insanını birbirine kırdırmış olanlardan hesap sormak istediği için istiyordu Taksim'i.

Fabrikası, rafinerisi, limanı, bankası, yeraltı ve yerüstü toprağı, hemen herşeyi satılmış, işçi sınıfını "satılmış işçiler ordusu"na dönüştürmüş olanlardan, işçi sınıfı hesap sormak istiyor, onun için istiyordu Taksim'i.

İşçi sınıfı, birleşmiş, bütünleşmiş tek bir sınıf olarak, birliğini, gücünü, direnişini, demokratik haklarını yaşama geçirerek kanıtlamak için istiyordu Taksim'i. 12 Eylül öncesinde olduğu gibi emekçi halkın, laik-antilaik, alevi-sünni, sağcı-solcu olarak, dahası etnik boyutuyla birbirine kırdırılmak istenmesine karşı, sınıfı bölerek ulusun bölünmek istenmesine karşı, sınıfı bölerek ülkeyi paylaşmak için pusuda bekleyen uluslararası sermayeye karşı, tek bir sınıf, ulusun tek işçi sınıfı olarak istiyordu Taksim'i.

*

Erdoğan, Başbakan olarak, Taksim'e izin verir miydi, istese verebilir miydi?

"Ülkeyi pazarlamakla mükellef" bir başbakan olarak, pazarlanmış, satılmış ve satılmayanı satılığa çıkartılmış bir ülkenin başbakanı olarak, Taksim'i, 1 Mayıs'ta, özgürlük ve bağımsızlık türküleriyle süsleyecek olan işçi sınıfına istese de verebilir miydi, verebilecek miydi?

Dün, umarız yanılmış olalım, diye yazabilirdik.

Bugün değil!

Cumhuriyet, 3 Mayıs 2008
Kan ile Kardeş, s. 72-74

CUMHURİYETİN 75. YILINDA İNSAN HAKLARI AÇISINDAN NASIL BİR CUMHURİYET?

Ben bir an boşta kalsam, zihnim kendiliğinden bir şeylerle doluşur, bir yerlerde dolanır, anımsar, çekişir, gülüşür, bir de bakarım ki, ineceğim durağı geçmişim. Bu sabah da öyle oldu. Dolmuşta, anımsayıverdim, ilkokul birinci sınıfta, "Hep ayağa kalkınız, adı Cumhuriyet'tir!" dizesiyle biten şiir okununca, bütün sınıf ayağa kalkardı. Nasıl severdik, nasıl sevinirdik. "Hep ayağa kalkınız, adı Cumhuriyettir!" dizesiyle birlikte, hep ayağa kalkmamızın, "Cumhuriyet"i kutsamaktan farklı bir amacı da olmalıydı. Çünkü Cumhuriyet dendiği zaman, o yıllarda hepimizin düşüncesi birdi ve aynıydı. Sonra dünya dönüverdi, cumhuriyet, ikileşti.

Bu ikileşme, daha sonra, çok yinelendiği için biraz sıkalarak söylüyorum, numaralandı. Aslında, De Gaulle Fransası'ndan aparmabirnumaralamabu.Vebu,Cumhuriyetin"cumhuriyet"ini soymak, ona padişahın padişah olmayan tuğrasını vermek, halifenin halife olmayan hırkasını giydirmek isteyenlerin bir maskından başka bir şey değil. Değil mi diye de soruyorum hemen.

Çünkü özünde değil de ondan.

Biz Cumhuriyeti, 65'li yıllarda halk cumhuriyeti olarak düşünmüştük, ya da halk cumhuriyetine gidecek yolu açmak istemiştik. Kuruluş tarihine ve ortamına bakarsanız, aslında, Cumhuriyet, bir halk cumhuriyetidir. Feodal ve teokrat devlet sistemine karşı, uluslaşma sürecinin bağımsızlaşma potasında oluşan bir halk cumhuriyeti. Ama gün yerinde durmadığı gibi, tohum da başağa duruyor. Meta üretilen tarlada, meta tüketiliyor. İlişkilerle birlikte sınıflar nitel olarak değişiyor. Değişen sınıflar sınıf değiştiriyor. Feodal toplumun soylusu, soylu olduğu için sipahi olmuş, ya da büyük topraklar "temellük etmiş" kişisi, kapitalist toplumun burjuvası olmaya başlamış, yani kasabada, kentte iş tutmuş. Reayası köylü, köylüsü işçi olmuş. Ya yoksullaşmış, proleterleşmiş, ya zenginleşmiş, küçük-burjuva olmuş. Bu topraklarda, kırında ve kentinde, ne kadar türde ürün varsa, sanki o kadar birbirinden farklı sınıf oluşmuş. Ama bunları, genel bir sınıflandırma içinde düşündüğünüz zaman, feodal toplumun, kapitalizm öncesi üretim ilişkilerini temsil eden sınıfların, nitel bir değişikliğe uğrayarak burjuva toplumun sınıflarına dönüştüğünü ve bunları da bir elin parmaklarıyla sayabileceğimizi söyleyebiliriz. İşçi sınıfı ile burjuva ve bunlar arasında yelpazelenen küçük ve orta burjuvazi. Ara katmanları katarsanız, bu sayıyı daha da çoğaltabilirsiniz. Ama bir şey kesin: Cumhuriyetin kurulduğu dönemden bugüne, Türkiye'nin sınıfsal niteliği ve eski sınıflardan, yeni, modern sınıflara dönüşümü, modern sınıflar olarak ekonomiye ve politikaya egemen olmaya başlaması, cumhuriyetin içeriğini tümden değiştirdi. Bu da yetmedi, bağımsızlığın yerini emperyalist sisteme alt basamaklarından bağımlılık aldığı zaman, faşizmin sultası altında devrimci gençler darağaçlarına çekilirken bile, bu, hep "cumhuriyet" olarak kaldı.

O günden bugüne kalan bir "ad" mıdır, yoksa içerik de değişti mi? diye soracak naif insan kalmadı sanırım. Bir başka deyişle, bu cumhuriyet "bağımsızlaşma"nın öz çocuğudur, ama bağımsızlık, onun faili meçhulü oldu. Cumhuriyet, feodal ve teokratik devletin yadsınmasıdır, ama şimdi şeyhlerin, tarikatların, nur takipçilerinin avuçlarında yadsınmasının yadsınmasıdır

cumhuriyet.

Cumhuriyetin doğuş tarihini iyi bilmek gerekir. Çanakkale Savaşlarının başarısı, Ekim Devriminin (1917) başarılmasında önemli bir rol oynar. Ekim Devrimi, Cumhuriyetin temellendirilmesinde, bu borcunu, faiziyle öder. Cephe, sömürgeci yayılmacılığa ve emperyalist paylaşıma karşı bir cephedir.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından, yeni bir harita çıktı ortaya. Ama, bu haritada oturanlar, haritayı kendi doğal oluşumuna bırakmak gibi bir "düş"ü, doğduğu gece bile yaşayamadı. Emperyalist yeniden paylaşım, tüm sinsiliğiyle, tüm hilesiyle ve iğrençliğiyle pençesini, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından "boşlukta" kalan ülkelere geçirmeye başladı. Uzun sözün kısası, tarih atlasları yeniden açıldı. Hun İmparatorluğu, Roma ve Osmanlı İmparatorluğu sayfa sayfa sergilendi. Yeniden paylaşımın "beşeri" ilkesi de kondu: bu bölgede istikrar ancak otoriter bir gücün egemenliği altında sağlanabilirdi. Etnik, dinsel, mezhepsel farklılıklar yeniden canlandırılarak, istikrarsızlık yaratılıyor, ve istikrar sağlamak için otoriter bir güç öneriliyordu. Otoriter güç ön sırada ABD'ydi ve gerekçesi de insan hakları ve demokrasi oldu. İnsan hakları ve demokrasi havarisi olarak, Adriyatik'ten Çin Seddine, Kafkaslardan Basra Körfezine, islam topluluklarının egemenliği altında, etnik, dinsel, mezhepsel federasyonlardan oluşmuş bir birlik! Birliğin tepesinde uluslararası sermayenin baş temsilcisi kırbacını şaklatıyor. Şu farkla ki, bu kırbaç (başkan olmadan önce kendisiyle sevişmiş bir bayanın tam da başkan olduğu sırada Playboy'da yayınlanan bir konuşmasından öğrendiğimize göre,) Clinton'ın çükü gibi küçük değil. Üç büyük okyanusta filolarıyla egemenlik kurmuş, yani bütün dünyayı denizlerden kucaklayıp kavramış. Şimdi Sovyetler Birliği'nden boşalan ülkeleri egemenliği altına alarak, Rusya'yı sınırlamayı istemekle kalmıyor, onu üç ayrı federasyona bölmenin de hazırlığını yapıyor.

Zum yapalım: Toprak ve nüfus olarak küçülmüş bir Rusya, ve toprak ve nüfus olarak büyümüş bir Türk federasyonu. Ama bu federasyonun gerçekleşebilmesi için, önce Türkiye'nin etnik, dinsel ve mezhepsel açıdan, olmazsa bölgesel farklılıklara göre en az dört federasyona ayrılması. Bunun için, ABD elçiliklerin-

den CIA uzmanlarına, tümü insan hakları ve demokrasi havariliği yapıyor. Yani amaç ne insan hakları, ne demokrasi.

Nasıl bir cumhuriyet dediniz de, işimin arasında, makineye kağıdı taktım, ve aklıma bunlar geldi, yazıverdim. İnsan haklarını, emperyalizmin, emperyalist paylaşımının bir aracı olarak algılayan ve onun arkasına takılan görüşlere karşı, kendi öz ve özgür irademizle gerçekleştireceğimiz bir insan hakları. İnsan haklarını, Türkiye'nin federasyonlara bölünerek ABD'nin sultası altında "vilayetler" olarak yönetilmesi amacı için savunmak değil, insan haklarını insan hakları olarak gerçekleştirmek. İşte soru. Ya da cumhuriyetin 75. yılında, insan hakları denince benim sorum ve yanıtım böyle.

18 Ağustos 1998, *İlhanilhan*

İnsan Hakları Yazıları,
Sayı: 3, Eylül-Ekim 1998,
İnsan Hakları Dergisi İstanbul Şubesi Yayını.

Küreselleşme ve Osmanlı "Millet" Modeli Makasında Türkiye, s. 134-137

Hemen her gün, masamın üzerine, yanıma yöreme yığılır mektuplar, çağrılar, notlar. Kimi günler "temizlik" yapmak isterim. Gene de çoğuna kıyamam. Atacağım ya da yırtacağım zaman birini, Cevat Dursunoğlu'nu anımsar, duraksarım.

Erzurum Kongresi: Başkanlık yerinde Mustafa Kemal Paşa. Altta yazman "Dursunzade" Cevat Bey. Konuşmaların koyulaştığı bir sırada, Dursunoğlu, küçük bir kağıda "Söz istiyorum!" diye yazar, arkasında ve bir kat yukardaki başkanlık sırasına uzatır. Başkan Mustafa Kemal, bir süre sonra, kağıdı Dursunoğlu'na geri iletecektir. "Söz istiyorum"un altına "Hangi konuda?" diye yazmıştır. Cevat Dursunoğlu "Manda konusunda!" diye yazar, Başkana uzatır. Bir süre sonra aynı kağıdı Dursunoğlu'na geri uzatır M. Kemal. En altta "Mutedil olunuz!" yazılıdır.

Dursunoğlu, Kongrenin havası içersinde, bu kağıdı buruşturarak atıvermiştir. Bunu yakınarak anlatırdı. Çünkü, bir anı

olduğu kadar, kocaman bir tarihin büyük bir sayfasıydı buruşturulup atılan. Bugün bize duyumsattığı şey ise, Erzurum Kongresinde bile, Erzurum'u Ermenistan'ın başkenti yapmak isteyen Amerika'dan, bizi mandası (himayesi) altına alması için çaba harcayanların bulunmuş olmasıdır.

o

Büyük bibimin oğlu Sivas Lisesinde okumuştu. '30'lu yıllarda. Onun anlatımı:

Kemal Atatürk Sivas'a gelmiştir. Lisede, Kongrenin yapıldığı salonu da görmek ister. Salona girildiğinde, sıraların karşısında duran masaya yaklaşır. Eğilir, yakından bakar. Görevliye döner. "Bu, der, benim oturduğum masa değil!" Biraz dağılır durumdaymış, yerine, benzeyen bir başka masa koymuşlar. Aşağıdan, depodan çıkarıp getirirler Kongre masasını. Atatürk, kendisini izleyen öğrencilere gizini açıklar: "Canımın çok sıkıldığı bir akşamdı, der, çakıyla bu masanın kıyısını yontmuştum!" Eliyle de oyduğu çentiği gösterir.

Bu anı, Sivas Kongresinin "atmosfer"ini duyumsatır bize. Çünkü, Dahiliye Nazırı, İstanbul'dan Harput valisine bir telgraf göndermiş, valinin, Malatya'da Binbaşı Noel ile buluşarak, Sivas Kongresini basmasını buyurmuştur. Sivas merkezinden geçtiği için telgraftan haberi vardır Mustafa Kemal'in. Harput valisi ise, Malatya'da Noel'le buluşmuş, Kürt aşiretlere de, Ermenilerin Malatya'yı bastığı haberi gönderilmiştir. Malatya'yı Ermenilerden kurtarmak için aşiretleri Sivas'a yakın bir yerde topladıkları günlerde, Sivas çarşısında, gericiler, "manda" lehine gösteriler yapmaktadır. Bu "atmosfer" içersinde, "paşa"nın "çakı"sı, "masa"ya "manda"nın tarihini çentikleyecektir.

o

Üçüncü toplanma yeri Ankara olacaktır.

Yunus Nadi, 1924 yılında yaptığı bir söyleşide, "başkent" olarak Ankara'yı seçmiş olmasının nedenini sorar Mustafa Kemal'e. Mustafa Kemal, çok önceleri okuduğu bir yazıyı anımsamaktadır. Osmanlı yönetimi altına girmeden önce, Ankara'da,

bir "Ahi Cumhuriyeti"nin varlığından sözedilmektedir bu yazıda. Yazıyı okuduğu zaman Mustafa Kemal, "cumhuriyet"in Ankara'da kurulabileceği düşüncesi filizlenir zihninde. Bunu anlatır Yunus Nadi'ye.

Keklik Pınarında, Mustafa Kemal Paşayı, Ankara, Seymenlerinin coşkusuyla kucaklayacaktır: emekçi halkıyla, çiftçisiyle, zanaatçısıyla, esnafıyla, loncalarıyla, eşrafıyla, hocasıyla, goncasıyla, kadınıyla, Keklik Pınarından, Fransız subaylarının işgali altında bulunan Ankara istasyonuna kadar.

o

Bana sorarsanız, ben, Ankara'yı, bağımsızlaşma, özgürleşme ve devrimcileşme savaşımımızın kenti, denebilirse "üs'sü" olarak kucakladım.

Nart Bozkurt, sanatın içine "tükürüldüğü" günlerde, bir konuşma yapmamı istemişti İlhan Erdost Parkında. Ben de yazmış, parkta yapılan "Sanata Evet" etkinliğinde sunmuştum. Bu konuşmamın son paragraflarıyla bitirmek isterim:

Özgürleşme ve devrimcileşme yolunda nice acılar çektin Ankara. Nice kızlarının, oğullarının çarmıha gerili çığlıkları silinmedi sesinden.

Nice gencinin ip altındaki gülüşleridir gülüşün. Tanklar ezdi öğrencilerinin kitaplarını. Panzerler çiğnedi bağımsızlık türkülerini. Sevgili ve anne, gül ve ekmek, sürüklendi senin "çağdaş" bulvarlarında. Ama boğdurmadık gericiliğin karanlığına seni. Faşizmin darağaçlarına yenik düşmedin. Çığlıklandın en gür sesinle özgürlüğü.

Çünkü aydınlık kafalarımızda, üreten ellerimizde, özgürlüğün ve geleceğin başkentisin sen. Adının sonu gibi tarihinin bir yanı "kara" olmuş olsa da, şiirin dizelerinde, sesin ezgisinde, sanatın renginde ve çizgisinde, insanlığımızın gülümseyen yüzüsün Ankara.

13 Ekim 2004, Ankara.
Cumhuriyet Ankara,
5 Kasım 2004, Sayı: 18

Kuşatılmış Ülke Kuşatılmış Yazılar, s. 9-12

Mustafa Kemal Paşa, 19 Mayıs 1919'da ayak bastığı zaman Samsun'a:

İtilaf donanmaları İstanbul'da,

Yunan ordusu İzmir'deydi.

Urfa, Maraş, Antep, Adana, emperyalist düşmanın, İngiliz ve Fransızın işgali altındaydı.

Samsun'da, Merzifon'da, Antalya'da, Konya'da işgal ordusu, ulusal direnişin üstüne silahını çatmıştı.

Mavri Mira, Pontus, Kürt Teali, Tealii İslam, İtilaf ve Hürriyet, Sulh ve Selamet, İngiliz Muhipleri, ayrı ayrı cemiyetler olarak, yurdu içten içe paylaşma planları yapıyordu.

Yurdu işgal etmiş İngilizlerin koruyuculuğu ardında olanlar ile Amerikan mandası özleyenler, hilafeti ve padişahı kurtarmak isteyenlerle eleleydi.

Ordu dağıtılmış ve dağıtılmaktaydı. Silahları alınmış ve alınmaktaydı.

"Hanedan-ı Hükümdarı", milli mücadelenin aman vermez, "biaman" düşmanı olmuştu.

Onursuz ve korkak bir hükümet vardı İstanbul'da.

Ulus yorgun ve bitkindi. Çaresizdi. Kan ağlıyordu.

"Manzarayı umumiye böyleydi efendiler."

Düşman dörtbir yandan yurdu kuşatıp Ankara'ya yürürken, İngiliz kuşatması altında "Padişahı Şahaneleri"nin emriyle, Düzce'de "Şeraat" ayaklanacak, Hendek, Bolu, Gerede, Yozgat, Yenihan, Zile'de, Kongracılara silah çekecek, Kürt Teali Cemiyeti Başkanının önderliğinde, Ümraniye, Zara, Hafik Kürtleri ayaklandırılacaktı.

Nutuk/Söylev'den okuyalım: Baylar, 1919 yılı içinde, ulusal girişimlerimize karşı başlayan iç ayaklanmalar hızla ülkenin her yerine yayıldı.

Bandırma, Gönen, Susurluk, Mustafakemalpaşa, Karacabey, Biga ve dolaylarında; İzmit, Adapazarı, Düzce, Hendek, Bolu, Gerede, Nallıhan, Beypazarı dolaylarında; Bozıkır'da; Konya, Ilgın, Kadınhan, Karaman, Çivril, Seydişehir, Beyşehir, Koçhisar dolaylarında; Yozgat, Yenihan, Boğazlıyan, Zile, Erbaa, Çorum dolaylarında; Umraniye, Refahiye, Zara, Hafik dolaylarında; Viranşehir dolaylarında tutuşan kargaşa ateşleri bütün ülkeyi yakıyor; hainlik, cahillik, düşmanlık ve bağnazlık dumanları bütün yurt göklerini yoğun karanlıklar içinde bırakıyordu. Ayaklanma dalgaları, Ankara'da karargahımızın duvarlarına dek çarptı. Karargahımızla kent arasındaki telefon ve telgraf tellerini kesmeye dek varan kudurgan saldırılar karşısında kaldık.

Batısından güneyine, doğusundan kuzeyine, yurdumuz, bir de bu ayaklanmaların ateşinde yanacaktı.

Dün, laik Cumhuriyetin konağında, şeyhleri, mollaları ağırlayanlar, "asıl biz vardık" diyorlardı Kurtuluş Savaşında. Doğrudur. Gazi Mustafa Kemal, *Söylev*'inde, "Doğrudur, onlar da vardı!" diyor ve anlatıyor:

"İzmit Mutasarrıfı Çerkez İbrahim İstanbul'dan Adapazarı'na gelmiş, halka padişahın selamını getirmiş, yüzelli lira aylıkla gönüllü yazmaya başlamıştı."

Doğrudur, gönüllü yazanlar da katıldı Kurtuluş Savaşına.

Meclisin açıldığı gün, yani 23 Nisan 1920'de, isyanı, Hendek'ten Düzce'ye, Düzce'den Adapazarı'na yayarak katıldılar Kurtuluş Savaşına. Tümen Komutanı Mahmut Beyi pusuya düşürerek, Kurmay Başkanı Sami Beyi şehit ederek katıldılar. Kurtuluş savaşının yorgun ordusunu, Yirmidördüncü Tümeni tutsak alarak, tüfeklerini, toplarını, ağırlıklarını yağmalayarak katıldılar Kurtuluş Savaşına.

Baylar, İzmit'te de Süleyman Şefik Paşa komutasında, *Hilafet Ordusu* adında hain bir kuvvet yığınak yapıyordu. Bunun bir kısmı da, Bolu yakınlarında Kurmay Binbaşı Hayri Bey komutasında ayaklananları desteklemişti.*

Ulus şaşkın, çaresizdi.

Ulus, yorgundu, soluklanamıyordu.

Yurt, içten ve dıştan açılan ateşin, yakılan ateşin yangınında eriyor, çözülüyor, dağılıyor ve tükeniyordu.

Mustafa Kemal Paşa, karargahıyla birlikte, Samsun'dan Anadolu'nun damarlarına ince bir ışık olmuş akıyordu.

"Kardeşlik, eşitlik, özgürlük" bilincinden damıttığı ulusal egemenlik ve tam bağımsızlık ateşiydi tutuşturduğu ateş.

Osmanlı hükümetine karşı, padişaha ve halifeye karşı, yurdu işgal etmiş düşmana karşı, ayaklanmalara karşı, yobaz ve haine karşı, coğrafya olarak Rumeliyle Anadoluyu, ulus olarak batısıyla doğusunu, halkını birleştiriyor, bütünleştiriyordu.

İsyan ateşleri birer birer söndürüldü. Yurdumuz, birer-ikişer arındı düşmandan? İçerdeki hainden, dışardaki düşmandan.

* J. Glasneck, *Kemal Atatürk ve Çağdaş Türkiye*'de, Halide Edip Adıvar'ın anlatımından yararlanarak şu paragrafı aktarır: "Aznavur'un birliği yanında, "halife ordusu"na katılan 4.000 isyancıdan meydana gelen bir yığın türedi. Ankara, bunlara karşı, 24. Tümeni yolladı. Bu tümen, düzenli ordunun Orta Anadolu'da etkili olabilecek tek birliğiydi. Tüm Ankara, tümenin ilerleyişini büyük umutlarla izliyordu. Ama tümenin geçtiği, insan bulunan her yerde müezzin minareden şöyle haykırıyordu: "Kardeşlerinize kurşun atmak mı istiyorsunuz?" Askerler şaşkınlığa ve kuşkuya düşmüşlerdi. Sonunda tümen halife ordusu ile karşı karşıya gelince, halife ordusu, parlamenterler aracılığı ile iki cephe arasında komutanların buluşmasını önerdi. Komutan Mahmut Bey, yardımcıları ile birlikte, belirtilen yere hareket etti. Ama daha oraya varmadan karşı taraf ateş açtı, tümen komutanı şehit düştü. 24. Tümenin ruhsal durumları zaten bozulmuş olan askerleri için bu, ya oradan kaçmak ya da teslim olmak anlamına geliyordu. Tümenin bütün donanımı halife ordusunun eline geçti." s.122-123.

Mustafa Kemal Atatürk, kendisini Samsun'a getiren gemide sezdiği ve *ulusal sır* gibi vicdanında sakladığı ulusun özlemini, Cumhuriyetin temelini oluşturacaktı. Göklerimizde dalgalanacak bayrak, halifenin ve hilafetin değil, bağımsızlığın, özgürlüğün, laikliğin "Cumhuriyet bayrağı" olacaktı.

O bize, yol olarak aklı gösterdi. Yaşamda en gerçek olan yolu, bilimi gösterdi. Onun içindir ki, bizim yolumuz aklın yoludur, bilimin yoludur. Tarikatların yolu değildir bizim yolumuz. Şeyhlerin, mollaların yolu değildir bu yol.

Not: On yıl kadar önce yazmışım. "Ankara: Ahi Cumhuriyetinden Laik Cumhuriyete" başlığıyla. Bir konuşma metni olarak. Bu konuşma yapılmadı, metin de dosyalar arasında kalmış. "Halife Ordusu"nun yeni temsilcileri, Cumhuriyetin "enkazı" üzerine, "Yeni Cumhuriyeti" inşayı amaçlayanlar, köhnemiş bir imparatorluğu "Yeni Cumhuriyet" olarak ihya etmeye çalışanlar, sonradan iptal edeceği genel seçim kampanyasını, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkanların ruhlarına fatiha okumak için Samsun'dan başlatmalarına bir "eleştiri" olarak, yazının başlığını "Samsun'a Çıkmak" olarak değiştirdim ve bu, benim *Cumhuriyet*'te yayınlanan son yazımdı. *Cumhuriyet*'te yayınlanan bir önceki yazım ise, bu kitabın son yazısı, "İki Çanakkale Bir Hitabe" oldu.

Gençliğe Hitabe'nin ülkeyi düşman işgalinden kurtaranlara, Cumhuriyeti kuranlara kin duyanların dilinde kirletilmeye çalışıldığı günlerde Cumhuriyet Gazetesi Kültür Merkezi'nde dinleyenlerle paylaşılmıştı bu metin. Dinmez, dindirilemez acımız Barışta'nın yaşam savaşı verdiği günlerin boğuntusunda kıyıda kaldı. Karşıyaka Mezarlığı'nda, Barışta'nın İlhan'la kucaklaştığı günün, Çanakkale yengisinin doksan sekizinci yılı olduğunu okuyacaktır Cumhuriyet'te. Bu nedenle bu metin, "İki Çanakkale, Bir Hitabe" başlığıyla yayımlansın istedim.

İki Çanakkale, Bir Hitabe!

▶ Hitabe, gençliği, yalnızca Mondros Ateşkes Sözleşmesi'yle yüz yüze gelinmekle yetinevinçe, Çanakkale'nde kahramanca, dedelerinin dikişiyle ve kendilerine can verdiği kandan kan aldıklarını da ogüklüyor.

Muzaffer İlhan ERDOST *İTHAK / Türkiye İnsan Hakları Kurultayı Başkanı*

Mondros Ateşkes Sözleşmesi'nin üçüncü maddesinde ifadesini bulan "Çanakkale Yenilgisi", Kemal Atatürk'ün gözlerinden akan yaş olur, tarih tunçlaşır: "Gençliğe Hitabe" olur.

Gençliğe Hitabe'nin, ülkeyi düşman işgalinden kurtaranlara, Cumhuriyeti kuranlara kin duyanların dilinde kirletilmeye çalışıldığı günlerde Cumhuriyet Gazetesi Kültür Merkezi'nde dinleyenlerle paylaşılmıştı bu metin. Dinmez, dindirilemez acımız Barışta'nın yaşam savaşı verdiği günlerin boğuntusunda kıyıda kaldı. Karşıyaka Mezarlığı'nda, Barışta'nın İlhan'la kucaklaştığı günün, Çanakkale yengisinin doksan sekizinci yılı olduğunu okuyacaktır Cumhuriyet'te. Yalnızca yurttaşlarının ve ulusumuzun değil, "insanın milletler" in kurtuluşunu, yüz binlerin abrayı canından sevgileyen bu büyük yengiyi, acidedenizin "acıdacı", bin yıl sonra değil, bir yıl sonra; bir ardıyla değil, bir inziyle yenilgiyle "başlandıracak"ı. Bu nedenle bu metin, "İki Çanakkale, Bir Hitabe" başlığıyla yayımlansın istedim.

*

27 Ekim 1918 günü saat 9.30'da, Mondros Limanı'na demirlemiş İngiliz Agamemnon savaş gemisinde başlayan toplantıya, Osmanlı Bâbıâli İngiliz Başkomutanı Ormanlı Calthorpe, daha önce hazırladıkları 24 maddelik sözleşme taslağını Osmanlı heyetinin önüne koymuş, görüşmeleri başlamıştan, ilk dört maddenin virgülünün bile değiştirilemeyeceğini duyurmuştu. 28 Ekim akşamına kadar yapılan üç oturumda toplantı ara verecek, Osmanlı heyeti, **"müzakere şartlarının gayet ağır ve durumun son derece elim"** olduğunu savuna ilerinceye kadar **"Mütarekenâme"**nin imzalanması bayrulmuştu.

Ateşkes sonrası

Mondros Ateşkes Sözleşmesi'nin ilk maddesine göre Çanakkale ve İstanbul boğazları İtilaf gemilerine açılacak, Çanakkale ve İstanbul kaleleri işgal edilecekti. Türk ordusu derhal terhis edilecek (m.2); Türk kuvvetlerinde ve Türkiye'nin işgalindeki sularda bulunan bütün savaş gemileri İtilaf devletlerine teslim edilecek (m.6); Müttefiklerin güvenliğini tehdit edecek bir durumda bulunduğu bir stratejik noktayı işgal hakkı olacak (m.7); Türk işgali altında bütün limanlar ve demiryolu yerleriyle İtilaf gemileri özgürce kullanacak (m.8); Bütün Türk limanlarına ve tersanelerine İtilaf gemileri girecek (m.9); Tüm resmî sistemi İtilaf kuvvetleri tarafından işgal edilecek (m. 10); Bütün telsiz, telgraf ve kablo istasyonları müttefiklerce denetim altına alınacak (m.12); Bütün demiryolları üzerine Müttefik denetleme görevlileri yerleştirilecek (m.15); Hicaz'da, Asir'de, Yemen'de, Suriye'de ve Irak'ta bütün garnizonlar en yakın müttefik komutanının emrine alınacak, bütün birlikler Kilikya'dan çekilecekti (m.16).

Ateşkes Sözleşmesi'nin ilhakiname maddesine göre Müttefik savaş tutsakları ile gözaltındaki ya da tutuk Ermenilerin tümü İstanbul'da toplanacak hiçbir kuşkuya bağlı olmaksızın Müttefiklere teslim edilecek; yirmi üncü maddesine göre de Türk tutsaklar Müttefik devletler bayrağında tutsaklardı.

Ateşkes sözleşmesinin yürürlüğe girdiği saatte, 31 Ekim 1918'de, Yıldırım Orduları Grubu Komutanı olan Mustafa Kemal Paşa, İngiliz ve Fransızlara ilkemalesini'a ve Kilikya'ya değrudan işgale hazırlandığına inecek. Gecelikumay Başkanlığı şifreli telgrafında, **"İstanbul'un işgaline dair mütarekede bir hayrı ve şart olmadığından cuşgal olmaması gerekir. Şayet vaziyet ve şehrin görünüşü karşısında ecerlerse, özerinize atış etseler dahi tecahüzünüzden kaçtıyor etsi edilmeyecek, şehre girmeleriniz izin verilecek"** yazmış olmuştu. 9 Kasım 1918'de tek kurşun atılmadan 15 kişilik bir İngiliz kuvvetinin İskenderun işgal edilecekti.

İşgaller

İngilizler, 1 Ocak 1919'da Antep'i, 22 Şubat'ta Maraş'ı, 24 Mart'ta Urfa'yı işgal edecek, 15 Eylül 1919'günü İngiliz-Fransız anlaşmasıyla, Fransızlar, Sykes-Picot Antlaşması'yla Fransızlara bırakılan Musul üzerindeki haklarını İngilizlere devredecek, İngilizler de ateşkesten sonra işgal ettiği Urfa, Antep ve Maraş sancaklarını, Fransızlara bırakacaktı.

Ateşkes sözleşmesinin 16. maddesi uyarınca Türk askeri Kilikya'dan çekilecek, İngiliz Amiral Calthorpe'un **"Kilikya ile Adana'yı ateşkeslerimiz ve Adana'yı işgal etmeyeceklerini"** Osmanlı heyetine sözle iletmesine karşın 11 Aralık 1919'da Fransız subayları idaresinde 400 yerli Ermenidan oluşan bir Fransız taburu Dörtyol'a gelecek, 12 Türk evi, bankacık ve soyahcılık, pastane ve eczaneler kundaban sürülecekti. 17 Aralık 1918'de çoğu Ermeni olmak üzere 1500 Fransız askeri Mersin'e çıkacak, müfrezeler halinde Tarsus, Adana, Misis, Mısır-İngiliz kuvvetleri komutanına emrine işgal edilecekti.

İşgal sözleşmede durum farklı değildi. Ateşkes sözleşmesi maddesiyle mevcut Musul Türklerin elindeydi. İngiliz general, 1917 tarihli bir Alman askeri haritasından, bir nedenyle'nin (Ostrandza mennde Irak'ın) Fırat ve Dicle'nin akım yolları arasında kalan bölge olduğuna bakarak Mezopotamya sınırı içinde kalma Musul'da bulunan 6. Ordu'nun tamim olmasını duyuyordu ve 6. Ordu, sınırını büyüttüğü, 15 Kasım 1918'e kadar Musul'a beraberek Diyarbekir'a çekilecekti.

– Ve, **Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı'nda** şunları okuyacaktık:

Önce donanmaların (18 Mart 1915), sınırı karadan (25 Nisan 1915 - 9 Ocak 1916) büyük kuvvetlerle yapılacak tasarısı ve çıkarmalarla Çanakkale Boğazı'na girmeyen İtilaf devletleri, müttefiklerini imzalandığı anda boğazın her iki yakasını, de bulunan yeşilli (açık 273 top, 11 mayın hattı ve kirletilmiş sahada 403 mayın, 2 denizaltı açı, üç kıvrımlı bir sırpa te bataryası ve 16 ışıldak tesisi olacak boğazın savunulması için bütün sahada olan 49, 35 ve 60' arzı firmeler Gelibolu Yarımadası içinde ve civarında, 61 'ari Türsen Anadolu yakasında olacak. üzere dört tümenlik bir kuvvet çekilecek ve 9 Kasım 1918 günü İngilizler 200 kişilik bir kuvveti Sedülbahir'e, 400 kişilik bir kuvveti de Kumkapı'ya çıkararak Çanakkale Boğazı'na işgal edeceklerdi.

9-12 Kasım 1918 günleri arasında İtilaf'çı gemilerinin İstanbul'a doğru Çanakkale Boğazı'ndan geçişleri devam edecek, 12 Kasım akşamına kadar boğazdan İstanbul'a doğru İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan harp gemileri 15 tuzhe tebe geçtiği, 11 firkvazör, 20 muhrip ve 6 denizaltı geçecek, 15 Kasım 1918 günü sonu kadar İtilaf'çıya gemilerinin sayısı 167'ye yükselecek. 13 Kasım 1918 günü akşamına kadar çoğu piyade, bir kısmı süvari ve topçu olmak üzere İstanbul'a 5 bin 500 kişilik bir kuvvet çıkarılacaktı.

İtilaf büyükleri, özellikle Yunan başçı çeşitli hesaplara sahipti, Türk subaylarını sokak ortalarında tevkif edilerek götürüyor, Türk evlerine girliyor, İngiliz filolarında Ermeni ve Rum erler, Türklerin erkeklerini zindanlara dıvenmaya zorluyordu.

Millet yoksulluk ve çaresizlik içinde boğup ve türkün düşünüyü.

Bütün dünyada esnaat görülmemiş bir gelebiyetle mümessil düşmanlar, memleketin her köşesini fiilen işgal etmiş, cehreni ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün ordıları dağıtılmış. Bütün bu şartlardan daha elim ve daha vahim olmak üzere, memleketin dahilinde türlüsüz ve türlü ihtiraslar galeyan etmiş, bir kısım hayanet içinde bulunmuş, bir kısım da gaflet ve dalalet ve hatta hıyanet içinde idiler. Hatta iktidar sahipleri şahsi menfaatlerini, çıkarlarını, mütecavizlerin, yardımcısı işgal ordularını siyasi emellerinin hizmetçisi yapmıştı.

Mustafa Kemal, hitabeye başlamadan önce, **"birtakım şeyleriniz, dedeleriniz, seyyideniz, şeheddeleriniz, babalarınız, emirleriniz arkasından ağlıyorlar, kederleriniz ve hasretlerinız fabrikaya, bükyerlere, öfkeliçiğlere, muskacılarına ellerine tırsakın tazeden tazeden meydana gelmiş bir topluluğa bir millet gözüyle bakabilmiz mi?"** diyor, **"Milletimizin kanfilesi kan olduğini yanlış yollarla gösterebilen ve yüzyıllarca gösterimiş olan bu gibi unsurlar ve kuruluşlar, yani Türk devletinde Türkiye Cumhuriyet'inde varlıklarını sürdürebilmeli midir"** diye sorıyordu.

Mustafa Kemal'in gözyaşları

Daily Telegraph'ın (22 Ekim 1927 gün lü) muhabiri şöyleydi: **"Mustafa Kemal ve Larmee (Mustafa Kemal gözyaşları) Ey Türk Gençliği! diye başlamıştı. Okuduğuca sesi boğuluyor; sözcükler dudaklarından dökülürken gözyaşları da yanaklarından akıtıliyordu..."**

Mustafa Kemal, gençliğe seslenirken niçin gözyaşlarını tutmamıştır? Bana öyle geliyor ki, 18 Mart 1915'te denizlere, 25 Nisan 1915'te karadan başlayan saldırılar karşısında, Mehmet Akif'in dediğiyle, **"Tek dişi kalmış canavar"** tarafından **"dişe dişe"** savaşılırken **"mert"** kesmalarında, binlerce, on binlerin, vurulmuş bedenlerinden vatan için ödediklerini kaleliyeden ekem kan, yalnızca ve yalnızca sahasat ve hilafet makamının muhafazası uğruna ve tek bir amaçla, tek tek düşenleri Mustafa Kemal'in gözlerinden akan yaş olacaktı.

Hitabe, gençliği, yalnızca Mondros Ateşkes Sözleşmesi'yle yüz yüze gelinmekle yetinmiyor, Çanakkale'nde kahramanca, dedelerinin dikişiyle ve kendilerine can veriğiş kandan kan aldıklarını da ogüklüyordu. Cihadı o kan, ile yurdum, sahasat ve hilafet için nefsi ödenecek **"seyle"** eşitlenen soyundaşın kanı değil, **yurdunun koruyucu** dinin, dilini, evlad, uyum kavramak için can verme bilelmesi'in kanıydı.

12 Mart 2013, Ankara

Cumhuriyet, 26 Mart 2013

İKİ ÇANAKKALE, BİR HİTABE!

Mondros Ateşkes Sözleşmesinin birinci maddesinde ifadesini bulan "Çanakkale Yenilgisi", Kemal Atatürk'ün gözlerinden akan yaş olur, tarih tunçlaşır: "Gençliğe Hitabe" olur.

Gençliğe Hitabe'nin, ülkeyi düşman işgalinden kurtaranlara, Cumhuriyeti kuranlara kin duyanların dilinde kirletilmeye çalışıldığı günlerde *Cumhuriyet Gazetesi Kültür Merkezi*'nde dinleyenlerle paylaşılmıştı bu metin. Dinmez, dindirilemez acımız Barışta'nın yaşam savaşı verdiği günlerin boğuntusunda kıyıda kaldı. Karşıyaka Mezarlığında, Barışta'nın İlhan'la kucaklaştığı günün, Çanakkale *yengisinin* yüzüncü yılı olduğunu okuyacaktım *Cumhuriyet*'te. Yalnızca yurdumuzun ve ulusumuzun değil, "mazlum milletler"in kurtuluşunu, yüzbinlerin alınmış canında simgeleyen bu büyük *yengiyi*, ecdadımızın "ecdadı", bin yıl sonra değil, bir yıl sonra, bir orduyla değil, bir imzayla, *yenilgiyle* "taçlandıracak"tı. Bu nedenle metnim, "*İki Çanakkale, Bir Hitabe*!" başlığıyla yayınlansın istedim.

27 Ekim 1918 günü saat 9.30'da, Mondros Limanına demirlenmiş İngiliz Agememnon savaş gemisinde başlayan toplantıya, Akdeniz Bölgesi İngiliz Başkomutanı Oramiral Calthorpe, daha önce hazırladıkları 24 maddelik sözleşme taslağını Osmanlı heyetinin önüne koymuş, görüşmelere başlamadan, ilk dört maddenin virgülünün bile değiştirilmeyeceğini dayatmıştı. 28 Ekim akşamına kadar yapılan üç oturumda toplantı sona erecek, Osmanlı heyeti, "mütareke şartlarının gayet ağır ve durumun son derece elim" olduğunu Saraya iletmesine karşın, "Mütarekename"nin imzalanması buyurulacaktı.

Mondros Ateşkes Sözleşmesinin ilk maddesine göre Çanakkale ve İstanbul boğazları itilaf gemilerine açılacak, Çanakkale ve İstanbul kaleleri işgal edilecekti. Türk ordusu derhal terhis edilecek (m.2); Türk karasularında ve Türkiye'nin işgalindeki sularda bulunan bütün savaş gemileri itilaf devletle-

rine teslim edilecek (m.6); Müttefiklerin güvenliğini tehdit edecek bir durumda herhangi bir stratejik noktayı işgal hakkı olacak (m.7); Türk işgali altında bütün limanlar ve demirleme yerlerini İtilaf gemileri özgürce kullanacak (m.8); Bütün Türk limanlarına ve tersanelerine itilaf gemileri girecek (m.9); Toros tünel sistemi itilaf kuvvetleri tarafından işgal edilecek (m. 10); Bütün telsiz telgraf ve kablo istasyonları müttefiklerce denetim altına alınacak (m.12); Bütün demiryolları üzerine Müttefik Denetleme görevlileri yerleştirilecek (m.15); Hicaz'da, Asir'de, Yemen'de, Suriye'de ve Irak'da bütün garnizonlar en yakın müttefik komutanına teslim olacak, bütün birlikler Kilikya'dan çekilecekti (m.16).

Ateşkes Sözleşmesinin dördüncü maddesine göre, müttefik savaş tutsakları ile gözaltındaki ya da tutsak Ermenilerin tümü İstanbul'da toplanarak hiçbir koşula bağlı olmaksızın Müttefiklere teslim edilecek; yirmiikinci maddesine göre de Türk tutsaklar Müttefik Devletler buyruğunda tutulacaktı.

Ateşkes sözleşmesinin yürürlüğe girdiği saatte, 31 Ekim 1918'de, Yıldırım Orduları Grubu Komutasını alan Mustafa Kemal Paşa, İngiliz ve Fransızların İskenderun'u ve Kilikya'yı doğrudan işgale hazırlandığını iletecek, Genelkurmay Başkanlığı şifreli telgrafında, "İskenderun'un işgaline dair mütarekede bir kayıt ve şart olmadığından engel olunması gerekir. Şayet ısrar ve cebirle girmeye kıyam ederlerse, üzerinize ateş etseler dahi tarafımızdan katiyen ateş edilmeyecek, şehre girmelerine izin verilecek" yanıtını verecek, 9 Kasım 1918'de, tek kurşun atılmadan 15 kişilik bir İngiliz kıtası tarafından İskenderun işgal edilecekti.

İngilizler, 1 Ocak 1919'da Antep'i, 22 Şubatta Maraş'ı, 24 Martta Urfa'yı işgal edecek, 15 Eylül 1919 günlü İngiliz-Fransız anlaşmasıyla, Fransızlar, Sykes-Picot anlaşmasıyla Fransızlara bırakılan Musul üzerindeki haklarını İngilizlere devredecek, İngilizler de, ateşkesten sonra işgal ettiği Urfa, Antep ve Maraş sancaklarını, Fransızlara bırakacaktı.

Ateşkes sözleşmesinin 16. maddesi uyarınca Türk askeri Kilikya'dan çekilecek, İngiliz Amiral Calthorpe'un "Kilikya ile Adana'yı amaçladıklarını ve Adana'yı işgal etmeyeceklerini"

Osmanlı heyetine sözle iletmesine karşın, 11 Aralık 1919'da Fransız subayların idaresinde 400 yerli Ermeniden oluşan bir Fransız taburu Dörtyol'a gelecek, 12 Türk evi basılacak ve soyulacak, Jandarma ve memurlar kasabadan sürülecekti. 17 Aralık 1918'de çoğu Ermeni olmak üzere 1500 Fransız askeri Mersin'e çıkacak, müfrezeler halinde Tarsus, Adana, Misis, Mısır-İngiliz Kuvvetleri Komutanının emriyle işgal edilecekti.

Irak cephesinde durum farklı değildi. Ateşkes sözleşmesi imzalandığı zaman Musul Türklerin elindeydi. İngiliz general, 1917 tarihli bir Alman askeri haritasında. Mezopotamya'nın (Osmanlıca metinde Irak'ın) Fırat ve Dicle'nin akım yolları arasında kalan bölge olduğunu, Musul'da bulunan 6. Ordunun teslim olmasını dayatacak, 6. Ordu, Sarayın buyruğuyla, 15 Kasım 1918'e kadar Musul'u bırakarak Diyarbakır'a çekilecekti.

– ve, *Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı*'nda şunları okuyacaktık:

"Çanakkale Boğazı, itilaf devletlerinin önce denizden (18 Mart 1915), sonra karadan (25 Nisan 1915 - 9 Ocak 1916) büyük kuvvetlerle yaptıkları taarruz ve çıkarmalarla Çanakkale boğazına giremeyen itilaf devletleri, mütarekenin imzalandığı sırada, boğazın her iki yakasında bulunan çeşitli çapta 273 top, 11 mayın hattı ve kirletilmiş sahada 403 mayın, 2 denizaltı ağı, üç kovanlı bir torpito bataryası ve 16 ışıldak teslim alacak, Boğazın savunulması için tahsis edilmiş olan 49, 55 ve 60'ıncı Tümenler Gelibolu Yarımadası içinde ve civarında, 61'inci Tümen Anadolu yakasında olmak üzere dört tümenlik bir kuvvet" çekilecek, "9 Kasım 1918 günü İngilizler 200 kişilik bir kuvveti Seydülbahir'e 400 kişilik bir kuvveti de Kumkapı'ya çıkararak, Çanakkale Boğazını işgal edeceklerdi.

9-12 Kasım 1918 günleri arasında itilaf harp gemilerinin, İstanbul'a doğru, Çanakkale boğazından geçişleri devam edecek, 12 Kasım akşamına kadar Boğaz'dan İstanbul'a doğru İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan harp gemileri 15 Muharebe gemisi, 11 Kruvazör, 20 muhrip ve 6 denizaltı geçecek, 15 Kasım 1918 gününe kadar itilaf harp gemilerinin sayısı 167'ye yükselecek, 13 Kasım 1918 günü akşamına kadar çoğu piyade, bir kısmı süvari ve topçu olmak üzere İstanbul'a, 3.500 kişilik bir kuvvet

çıkarılacaktı.

İtilaf bayrakları, özellikle Yunan bayrağı çeşitli binalara asılıyor, Türk subayları sokak ortalarında tevkif edilerek götürülüyor, Türk evlerine giriliyor, İngiliz üniformalı Ermeni ve Rum erler, Türklerin onurlarını zedeleyen davranışlar sergiliyordu.

Millet yoksulluk ve çaresizlik içinde harap ve bitkin düşmüştü.

Bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili düşmanlar, memleketin her köşesini fiilen işgal etmiş, cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmıştı. Bütün bu şartlardan daha elim ve daha vahim olmak üzere, memleketin dahilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalalet ve hatta hıyanet içindeydiler. Hatta iktidar sahipleri şahsi menfaatlerini, çıkarlarını, müstevlilerin, yurdumuzu işgal edenlerin siyasi emelleriyle birleştirmişti.

Mustafa Kemal, hitabeye başlamadan *önce*, "birtakım şeyhlerin, dedelerin, seyitlerin, çelebilerin, babaların, emirlerin arkasından sürüklenen, kaderlerini ve hayatlarını, falcılara, büyücülere, üfürükçülere, muskacıların ellerine bırakan insanlardan meydana gelmiş bir topluluğa bir millet gözüyle bakılabilir mi?" diyor, "Milletimizin kendisine has niteliğini yanlış şekilde gösterebilen ve yüzyıllarca göstermiş olan bu gibi unsurlar ve kuruluşlar, yeni Türk Devletinde Türkiye Cumhuriyet'inde varlıklarını sürdürebilmeli miydi?" diye soruyordu.

Daily Telgraph'ın (22 Ekim 1927 günlü) manşeti şöyleydi: "*Mustafa Kemal en Larmes*" ("Mustafa Kemal gözyaşları içinde"). Metin "Ey Türk Gençliği" diye başlamıştı. Okudukça sesi buğulanıyor; sözcükler dudaklarından dökülürken gözyaşları da yanaklarından süzülüyordu..."

Mustafa Kemal, gençliğe seslenirken, niçin gözyaşlarını tutamamıştı? Bana öyle geliyor ki, 18 Mart 1915'te denizden, 25 Nisan 1915'te karadan başlayan saldırılar karşısında, Mehmet Akif'in dizesiyle, "Tek dişi kalmış canavar" karşısında, "Size ölmeyi emrediyorum!" komutunda, binlerin, onbinlerin, vurulmuş bedenlerinden vatan için ördükleri kalelerden akan kan, yalnızca ve yalnızca saltanat ve hilafet makamının muhafazası uğruna ve tek bir imzayla, tek tek düşerken, Mustafa Kemal'in gözünden akan yaş olacaktı.

Hitabe, gençliği, yalnızca Mondros Ateşkes Sözleşmesiyle yüzyüze getirmekle yetinmiyor, Conkbayır'da babalarının, dedelerinin döktüğü ve kendilerine can verdiği kandan kan aldıklarını da çığlıklanıyor. Çünkü o kan, öz yurdunu, saltanat ve hilafet için sebil edecek "soylu" ecdadının *soysuzlaşan* kanı değil, *yurdunu koruyarak dinini, dilini, evini, ırzını korumak için* can veren memedin kanıydı.

12 Mart 2012, Ankara
Cumhuriyet, 16 Mart 2013

HAPİSANEYE ÜNİVERSİTE ÜNİVERSİTEYE CAMİ

İslamın Siyasallaşması
Bilimin İslamlaşması

Başöğretmen

Aklın ve Bilimin Büyük Hapishanesinde Her Üniversiteye Bir Cami

Çankaya ve Türban

Darwin ve Şeriat

Fetih ve Fatih / Dünyanın İslama Göre Yeniden Yapılanması için Eğitim

Kefen Giyenler / Kefen Giydirenler

Dinin Siyasallaşması, Eğitimin Dinselleşmesi, Bilimin İslamlaşması

Bilim, Dine Tutsak Ediliyor

İnanç, Kültür ve Siyaset Kıskacında Aleviler

Laiklik, Dinin Siyasallaşması ve Şiddet

Saidi Nursi Öğretisi ve Bilimin İslamlaşması

Nakşbendi Tarikatı ve Seyit Taha

Hizbullah (İlim Grubu)

Niçin Ulusal Eğitim, Neden Köy Enstitüleri

Ankara: Bağımsızlığın Başkenti

Samsun'a Çıkmak

İki Çanakkale, Bir Hitabe!

ISBN 978-975-351-054-7

9 789753 510547

THG 825466 EBZ 2016